

Riksdagens protokoll

2008/09:82

Onsdagen den 11 mars

Kl. 09.00 – 17.20

Protokoll
2008/09:82

1 § Anmälan om fördröjda svar på interpellationer

Till riksdagen hade inkommit följande skrivelser:

Interpellation 2008/09:365

Till riksdagen

Interpellation 2008/09:365 Städbranschen och skattefusk

av Birgitta Eriksson (s)

Interpellationen kommer att besvaras måndagen den 23 mars 2009.

Skälet till dröjsmålet är tjänsteresor och sedan tidigare inbokade engagemang.

Stockholm den 5 mars 2009

Finansdepartementet

Anders Borg (m)

Enligt uppdrag

Erik Nymansson

Expeditions- och rättschef

Interpellation 2008/09:373

Till riksdagen

Interpellation 2008/09:373 Skattefusk, svartjobb och taxinäringen

av Raimo Pärssinen (s)

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 21 april 2009.

Skälet till dröjsmålet är tjänsteresor och sedan tidigare inbokade engagemang.

Stockholm den 9 mars 2009

Finansdepartementet

Anders Borg (m)

Enligt uppdrag

Erik Nymansson

Expeditions- och rättschef

Till riksdagen

Interpellation 2008/09:379 EU:s ståndpunkt gentemot Burma
av Ulf Holm (mp)

Interpellationen kommer att besvaras fredagen den 3 april 2009.

Skälet till dröjsmålet är utlandsresor.

Stockholm den 5 mars 2009

Utrikesdepartementet

Carl Bildt

2 § Anmälan om inkomna uppteckningar från EU-nämnds- sammanträde

Tredje vice talmannen anmälde att uppteckningar från EU-nämndens
sammanträde fredagen den 20 februari inkommit.

3 § Anmälan om inkommen faktapromemoria om förslag från Europeiska kommissionen

Tredje vice talmannen anmälde att följande faktapromemoria om för-
slag från Europeiska kommissionen inkommit och överlämnats till ut-
skott:

2008/09:FPM90 Förordning om textilmärkning *KOM(2009)31* till civil-
utskottet

4 § Hänvisning av ärenden till utskott

Föredrogs och hänvisades

Propositioner

2008/09:128 till socialutskottet

2008/09:133 och 136 till skatteutskottet

2008/09:141 till näringsutskottet

2008/09:144 till miljö- och jordbruksutskottet

Redogörelse

2008/09:ER1 till utrikesutskottet

Föredrogs

Motion

Statliga bonusdirektiv av Thomas Östros m.fl. (s)

Anf. 1 TREDJE VICE TALMANNEN:

Thomas Östros och nio andra ledamöter från Socialdemokraterna har med åberopande av föreskriften i 3 kap. 13 § riksdagsordningen om rätt att väcka motion med anledning av händelse av större vikt lämnat en motion om statliga bonusdirektiv.

Med hänsyn till de konsekvenser av regeringens nya regler för ersättning till ledande befattningshavare som nu avslöjats samt den nära förestående bolagsstämoperioden är det, enligt motionen, av yttersta vikt att riksdagen begär av regeringen att åtgärder vidtas. I motionen yrkas sålunda att regeringen omgående begränsar möjligheten till bonusbetalningar i de statliga företagen. Vidare yrkas att regeringen skyndsamt inför riksdagen redovisar hur pensionärerna ska hållas skadeslösa från de negativa effekter som de nya bonusdirektiven kan medföra.

Som skäl för rätten att nu få väcka motionen anges att det nu avslöjats vilka konsekvenserna blivit av de av regeringen den 3 juli 2008 införda reglerna för bonussystem i statlig verksamhet.

Motionen har föranlett följande bedömning från talmannens sida.

Rätten att väcka motion med anledning av händelse av större vikt infördes i samband med grundlagsreformen 1974. I grundlagspropositionen underströks att den föreslagna bestämmelsen var av undantagskaraktär.

Riksdagen har också tillämpat föreskriften restriktivt.

En förutsättning för att motion ska få väckas med anledning av händelse av större vikt är att händelsen inte kunde förutses eller beaktas under den allmänna motionstiden eller någon annan motionstid som anges i 3 kap. riksdagsordningen.

Talmannen konstaterar att regeringen beslutade de nya riktlinjerna för bonussystem i statlig verksamhet den 3 juli 2008. Riktlinjerna var alltså kända vid tiden för den allmänna motionstiden och effekterna möjliga att förutse.

Mot denna bakgrund anser talmannen att det inte finns skäl att få väcka motionen med stöd av 3 kap. 13 § riksdagsordningen.

Talmannen finner därför att hinder föreligger enligt 2 kap. 9 § riksdagsordningen för att ställa proposition på hänvisning av motionen till utskott.

Motionen lades till handlingarna.

6 § Förnyad bordläggning

Föredrogs och bordlades åter
Trafikuskottets betänkande 2008/09:TU16
Finansuskottets betänkande 2008/09:FiU40
Näringsuskottets betänkande 2008/09:NU15
Näringsuskottets utlåtande 2008/09:NU17
Miljö- och jordbruksuskottets utlåtande 2008/09:MJU17

Åtgärder för jobb och omställning

7 § Åtgärder för jobb och omställning

Föredrogs
finansuskottets betänkande 2008/09:FiU18
Åtgärder för jobb och omställning (prop. 2008/09:97).

Anf. 2 ANN-CHARLOTTE HAMMAR JOHNSON (m):

Fru talman! Det är vid det här laget ett välkänt faktum att världen befinner sig i en finanskris. Denna kris har bromsat in handeln, inte bara på ett ställe och inte bara på ett område. Sverige, som är ett litet land med en stor del av basen för handeln i export, är mycket beroende av vad som händer i omvärlden. Även de länder som i vanliga fall köper våra varor är drabbade av krisen. Den globala finanskrisen kan liknas vid en våg som byggs upp och sprids ut över världen. Steg för steg försvagas marknaden, och i spåren av det kommer problem för företag med varsel, så även i Sverige.

Fru talman! För att dämpa effekterna och bygga framåt presenteras i detta betänkande en tilläggsbudget från regeringen med tre yrkanden om

1. ändring av användningen av anslag,
2. ett bemyndigande om att besluta om vissa utgifter för kommande år och
3. ändringar av fyra utgiftsområden som innebär att anslag för innevarande år sammanlagt höjs med 1 198 miljoner kronor.

Det är en rad åtgärder som kommer, till exempel ökade resurser till Arbetsförmedlingen och vuxenutbildningen och investeringar i infrastruktur.

Fru talman! Tre utskott har inkommit med yttranden till finansuskottet i ärendet: skatteuskottet, arbetsmarknadsuskottet och utbildningsuskottet. I ärendet har tre partimotioner väckts från Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet. Socialdemokraterna och Miljöpartiet har i motionerna lämnat in yrkanden om andra anslagsförändringar än propositionens. I betänkandet finns tre reservationer och tre särskilda yttranden.

Anf. 3 THOMAS ÖSTROS (s):

Fru talman! Jag yrkar bifall till reservation 3.

I morse fick vi nyheter som jag tycker i ett nötskal beskriver hur handfallen regeringen står inför den djupa ekonomiska kris som Sverige

och världen befinner sig i. Var tredje kommun varslar nu lärare. Kommunal rapporterar att kommunalanställda varslas i var tredje kommun. Tusentals välfärdsarbetare, viktiga personer i äldreomsorgen, skolan och barnomsorgen, får lämna sina arbeten. Regeringen säger sig inte ha möjlighet att stötta kommunerna och stötta välfärden.

Samtidigt rapporteras i dag att Kommunalarbetareförbundet på grund av regeringens Reinfeldtavgifter tvingas höja a-kasseavgiften för att arbetslösheten ökar. Detsamma gäller IF Metall som mycket kraftigt på grund av Reinfeldtavgiften tvingas höja a-kasseavgiften. Vanliga löntagare pressas återigen med höjda avgifter. I en tid när vi behöver mer av konsumtion och investeringar pressas vanliga löntagare.

Samtidigt har vi en regering och en riksdagsmajoritet som har bestämt sig för att låna pengar för att kunna sänka skatten för dem som har högst inkomster. Det är svårt att tänka sig ett sämre sätt att möta en mycket skarpt fallande konjunktur.

För oss socialdemokrater är full sysselsättning det allt överskuggande målet. Att kunna gå till arbetet och försörja sig själv handlar om självförtroende, självrespekt och ett gott samhälle. Det handlar också om själva villkoret för att kunna bygga välfärd: att människor har arbete och kan bidra till samhället genom att gå till arbetet.

Det är märkligt att vi har en regering som gick till val med budskapet att jobben var det allt annat överskuggande, men nu har bytt budskap och säger: Det där med jobben kan vi inte göra så mycket åt.

Sverige och världen befinner sig i en djup ekonomisk recession. Det är ett allvarligt läge. De siffror som kommit om hur Sverige avslutade förra året, om det sista kvartalet 2008, visar allvaret i läget. Bnp minskade med närmare 5 procent. Sverige har därmed tredje sämst utveckling i Europa. Lettland och Estland har sämre utveckling.

Jobbkrisen förvärras nu varje dag. Det är en kris som berör inte bara dem som förlorar jobbet. Den berör oss alla. Det innebär också att de intäkter vi behöver för att klara välfärden försvagas. Ingenting är viktigare för finansieringen av trygghet och välfärd än frågan om jobben. Det är märkligt att majoriteten här och regeringen åsidosätter den viktiga frågan.

Nu krävs det ansvarstagande. Vi har erfarenhet av att ta landet ut ur kris. Vi vet vad som kommer att krävas.

Den rödgröna oppositionen är helt överens. Det krävs nu investeringar i jobben för att förhindra en galopperande utveckling av arbetslösheten. Vi har expertmyndigheterna och ekonomerna med oss. Både Konjunkturinstitutet och regeringens eget finanspolitiska råd säger samma sak: Det krävs investeringar i jobben för att krisen inte ska bli än djupare. Det handlar om välfärden, utbildning, byggande och företagande. Där krävs investeringar för att få fart på Sverige.

Det andra som är så viktigt för att ta ett land ur krisen är att bördorna måste fördelas rättvist. Det är så man får människor att ställa upp på det som kommer att bli en väldigt tuff period för Sverige. Då kan man inte ha som huvudstrategi att ofinansierade skattesänkningar ska riktas till dem som har det riktigt gott ställt. Låt också dem som har det bra, tjänar väldigt mycket och har stora förmögenheter vara med och dela på bördan för att ta Sverige ut ur krisen. Man samlar inte nationen i ett krisläge genom att föra en så orättvis fördelningspolitik som alliansen gör.

Det har under senare tid myntats ett begrepp, Borgbonus. Det har handlat om att Borgbonusar har gått till dem som jobbar i statliga bolag trots att vi lever i mycket tuffa tider. Majoriteten här bestämde att till och med om ett statligt bolag går med förlust ska man kunna dela ut en Borgbonus till ledande personer.

Man riktade en Borgbonus i form av avskaffad förmögenhetsskatt. Det är hundratusentals kronor i skattesänkning för dem som har riktigt stora förmögenheter. Man riktade en Borgbonus till dem som äger en fastighet värd 10 miljoner kronor. De fick 100 000 kronor per år i sänkt fastighetsskatt. Man riktar Borgbonusar till dem som här högst inkomster, och nu på lånade pengar.

Den borgerliga alliansen vann valet på frågan om jobben, tror de själva. Nu är 350 000 människor arbetslösa. Redan förra året, innan jobbkrisen slagit till, var det fler arbetslösa än när ni tog över makten. Redan förra året, innan krisen blommade ut, var det fler i utanförskap än när ni tog över makten. Redan förra året, innan den ekonomiska recessionen hade djupnat, ökade antalet socialbidragstagare i mer än hälften av våra kommuner. Just nu ökar antalet socialbidragstagare i nära 80 procent av landets kommuner.

Den åtgärd som verkligen fungerar för att pressa ned arbetslösheten, yrkesinriktad arbetsmarknadsutbildning så att människor får de yrkeskunskaper som behövs för att kunna ta de jobb som finns, skar ni ned med 70 procent. I stället för fler jobb blir det mer socialbidrag.

Lars Calmfors, ordförande i regeringens ekonomisk-politiska råd, dömer ut regeringens jobbpolitik med orden: Det är först nu som regeringens arbetsmarknadspolitik prövas på allvar. Problemet är att den utformades för en helt annan situation, högkonjunkturen. Nu ska politiken möta helt andra problem, säger Lars Calmfors.

Det är uppenbart att ni utformade en politik för vackert väder och inte klarade att hantera den högkonjunktur som ni fick till skänks. De över-skott som svenska folket tillsammans med Socialdemokraterna, Miljöpartiet och Vänsterpartiet hade arbetat upp i de offentliga finanserna satte ni sprätt på med skattesänkningar.

En halv miljon människor trängde ni ut ur a-kassan. Kan ni tänka er vilket ansvar ni har i majoriteten här i kammaren var och en personligt för att ha trängt ut en halv miljon människor ur a-kassan strax innan Sverige går in i den djupaste recession vi har sett på årtionden? Där bär ni ett ansvar som ni måste stå upp för.

Ni tog bort investeringar i de arbetslösas kompetens. Konjunkturinstitutet varnar nu för att långtidsarbetslösheten kommer att öka för att de som står längst från arbetsmarknaden inte får de aktiva åtgärder som behövs utan nu slås ut permanent.

Det som kanske är mest oroande är ungdomsarbetslösheten. Jag kan inte förstå att ni inte engagerar er i frågan om ungas möjligheter till jobb och utbildning. Ungdomsarbetslösheten ökar nu snabbare än i de flesta andra europeiska länder.

Vi drabbas alla av finanskrisen. Men varför ska Sverige drabbas hårdare av ungdomsarbetslösheten än andra europeiska länder? Varför sådan passivitet inför denna oerhört viktiga framtidsfråga?

Ni har regerat som om högkonjunkturen skulle vara för evigt. Ni ärvde ett överskott på 70 miljarder, och pengarna brände i fickan. Ni sänkte skatten med 85 miljarder. De 10 procent rikaste i Sverige fick mer i fickan än vad 60 procent av landets samlade befolkning fick tillsammans.

I år går staten med stora underskott. Nu är upplåningsbehovet 130 miljarder. Ni fortsätter med skattesänkningar till dem som har det bäst ställt med lånade pengar. Ni har inte råd att investera för att minska arbetslösheten. Men ni har råd att ge dem som tjänar 50 000 kronor eller mer 13 000 kronor i skattesänkning i år med lånade pengar.

Till de pensionärer som eventuellt lyssnar på debatten vill jag säga att jag är lika upprörd som ni. Att erbjuda pensionärerna en skattesänkning på 68 kronor i månaden samtidigt som man med lånade pengar ger 13 000 kronor till dem som tjänar 50 000 kronor i månaden eller mer är upprörande.

Dessa ofinansierade skattesänkningar är det som förklarar varför ni är så passiva. Det är denna ansvarslöshet när det gäller offentliga finanser. Att ni aldrig lär er! Det gäller att hålla ordning och reda på pengarna även när det är högkonjunktur. Nu lider ni av det när lågkonjunkturen kommer.

Vi vill nu leda Sverige in i ett läge där vi kan investera för jobb och framtidstro. Då måste man säga nej till dessa ofinansierade skattesänkningar. Se nu till att vi investerar i småföretagen och entreprenörskap så att de får en gnutta framtidstro och vågar tro att det finns en möjlighet framöver. Förslagen finns i vår motion som vi har lagt fram.

Vi vill investera i utbildningsplatser och inte som ni har gjort ta bort utbildningsplatser för dem som behöver utbilda sig för att få ett arbete. Vi vill investera i upprustade vägar och järnvägar. Det är klokt att göra det. Det är mycket klokare än att tro att avskaffad förmögenhetsskatt tar oss ut ur krisen.

Vi vill stötta barnfamiljerna, pensionärerna och studenterna. Det är de som har det tuffast just nu. De får en möjlighet att konsumera lite mer om de får ett stöd. I stället vill ni rikta era bonusar till dem som har det riktigt gott ställt.

Vi vill stärka tryggheten. Det är väldigt viktigt att människor nu kan känna att det finns försäkringar som gäller om jag råkar illa ut. Oron för arbetslösheten sprider sig. Den kommer nu också till Stockholmsregionen, som har haft en väldigt stark konjunktur. Det är tjänstemän och löntagare i övrigt som känner: Kanske har jag inte jobbet kvar om ett halvår. Varför har ni varit så ivriga i att radera det trygghetssystem som a-kassan är, en omställningsförsäkring som ni har slagit sönder?

I vårt jobbprogram handlar det just om investeringar och att följa rekommendationerna från Konjunkturinstitutet och Finanspolitiska rådet att göra det nu för att hejda ett skarpt fall i den ekonomiska utvecklingen. Det står i skarp kontrast till regeringens och majoritetens politik.

Entreprenörskapet är en möjlighet för oss. Vi kommer att behöva väldigt många nya småföretag framöver. Tryggheten för småföretagare behöver förstärkas. Vi behöver lätta på bördorna som småföretagare bär och inte som ni har gjort skärpa småföretagares arbetsgivaravgifter.

Bankkrisen måste hanteras mer professionellt än att införa en bankgaranti som bara en av fyra banker har gått med i.

Vi vill investera i en bredare utbildningslinje med 50 000 utbildningsplatser som gör att vi kommer att få fler att gå kvalificerad yrkesutbildning och gå på högskolan. Nu är det igen många fler som söker till högskolan.

Det handlar om att gå en yrkesvuxutbildning och inte de småinsatser som ni gör. De räcker inte till. Det handlar om att ge möjligheter till unga akademiker som nu lämnar högskolan med en god utbildning att få praktisera på statliga myndigheter och i offentlig verksamhet så att man skärper deras kompetens och gör dem redo för den uppgång som kommer.

Ni försvagar den svenska modellen genom att vägra att samarbeta med arbetsmarknadens parter. Vad som behövs nu är ett spetskompetenslyft i samverkan med näringslivet och fackliga organisationer som gör att de som blir varslade kan få hjälp till utbildning och slippa bli arbetslösa, men ni avvisar det fullständigt.

Det handlar om att investera i de gröna jobben och tidigarelägga de investeringar vi behöver göra för att göra Sverige mer klimatsmart. Det gör vi genom att renovera miljonprogramsområdena och med ett ROT-avdrag inte bara för villan och bostadsrätten utan också för hyresrätten. Då kan vi energieffektivisera och sätta många byggnadsarbetare som nu riskerar arbetslöshet i arbete.

Det handlar om en grön bonus för att byta bilen och få i gång det som är så oerhört viktigt, de nya gröna bilarna och vår fordonsindustri som vi är så oerhört beroende av.

Det handlar om att bryta den otrygghetens spiral som ni har satt i gång. Se till att reparera försäkringarna och att få människor tillbaka i försäkringarna. Ni bär ett stort ansvar för att människor håller än hårdare i slantarna. De känner att inte ens samhällets försäkringar, a-kassan och sjukförsäkringen, finns där om de skulle råka illa ut.

Vi ser nu varsel i välfärden, och regeringen dröjer med svaret. Redan förra året var vi mycket tydliga; kommunerna behöver mer resurser för att inte säga upp. Internationella valutafonden har kommit med en skarp rekommendation till hela världen. Gör inte så som ni gör i den här majoriteten! Tro inte att stora skattesänkningar är stimulansen för att klara jobben. Satsa på det som vi efter många års prövning vet fungerar för jobb, nämligen investeringar i välfärd, investeringar i infrastruktur och investeringar i utbildning. Stärk människors trygghet! Då har vi en chans att komma ur detta. Sverige behöver framtidstro, och inte ofinansierade skattesänkningar.

(Applåder)

Anf. 4 ALICE ÅSTRÖM (v):

Fru talman! Jag ska börja med att yrka bifall till reservation 3.

I dag har vi åter debatten om regeringens passivitet. Det känns ovanligt, fru talman, att i riksdagens talarstol gång på gång peka på hur krisen slår och hur varslen dagligen ökar. Det hände senast i dag; var tredje kommun kommer nu att varsla lärare. Våra barns och ungas framtid står på spel.

Regeringen säger som vanligt: Vi avvaktar. Vi analyserar. Vi granskar. Vi återkommer. Det är bara varsel. Det här har inte inträffat i verkligheten.

Jag har ett litet tips till majoriteten. Att styra är att se när krisen kommer. Att styra är att vidta åtgärder för att förhindra att krisen fördjupas och försämrar Sveriges läge. Det är att agera. Att styra är inte att analysera, vänta, avvakta och avvakta tills alla varsel har trätt i kraft. När alla lärare och välfärdsarbetare har gått ut i arbetslöshet är det för sent. Ni har ett ansvar i majoriteten för att agera.

Men, fru talman, jag ska erkänna att mitt hopp inte är särskilt stort. Gång på gång har oppositionen med motioner, med debatter och med interpellationer försökt förmå regeringen att agera. Men för varje steg regeringen har tagit har det krävts en oerhörd kraft från oppositionen för att få minsta lilla förslag att komma till riksdagens bord.

Även i dagens debatt, som handlar om åtgärder för jobb och omställning som bygger på regeringens egna förslag, är åtgärderna och paketen så små att sammanfattningen på första sidan inte ens täcker halva betänkandet. Och då ska ni inse att också beskrivningen av oppositionens motioner finns med i sammanfattningen. Så tunt och så svagt är regeringens agerande i den här djupa krisen.

Fru talman! Hoppet är tyvärr inte stort. Men vi från oppositionen ger oss inte, för det handlar inte om oss i oppositionen. Det handlar inte om Thomas Östros. Det handlar inte om Mikaela Valtersson. Det handlar inte heller om Alice Åström. Det handlar om människor av kött och blod som finns ute i verksamheten och i verkligheten. Det är deras vardag och deras liv som nu slås sönder. Det är inte Thomas Östros utbildning som jag är orolig för, utan det är för våra barn och unga som i dag får se sina lärare bli varslade och lämna skolan.

Men för regeringen tycks det här enbart vara ett spel. Regeringen och de borgerliga partierna gick till val på jobb framför allt. Jobb, inte bidrag – jag tror att det var mantrat som vi hörde ganska många gånger i valrörelsen. Ändå står regeringen passiv och ser hur människor blir varslade och går ut i arbetslöshet. Ni kallade ju tidigare också a-kassan för bidrag. Men uppenbarligen gäller inte den tesen längre.

Fru talman! Ju längre krisen går desto tydligare inser man att den här borgerliga regeringen har exakt samma mantra som alla borgerliga regeringar. De har varit få, men effekterna av dem har varit sorgliga. Det är exakt samma mantra: Sänk skatten! Sänk skatten för dem som har, för det kommer att bidra till att det faller ned smulor som gör att ekonomin kommer att gå i gång. Jobben kommer att komma. Avskaffandet av förmögenhetsskatten skulle innebära investeringar och satsningar i Sverige som skulle skapa jobb, så det var en jobbskaparåtgärd. Sänkningen av skatten för dem som redan har höga inkomster skulle också generera jobb och en vilja hos människor att skaffa sig jobb och höga inkomster så att man ska få del av skattesänkningarna.

Jag undrar vad de varslade säger i dag. Deras framtid handlar inte om att få del av regeringens skattesänkningar. Deras framtid handlar om en sämre arbetslöshetsförsäkring, högre avgifter till a-kassan och mycket försämrade ekonomiska villkor. Det är samma gamla mantra: Sänk skatten för dem som redan har. Då kommer det här att ge sådana marginaleffekter att vi kommer att se ekonomin rulla.

Jag tycker att regeringen borde sätta sig och granska alla siffror. Man kan faktiskt ta Thomas Östros anförande och titta på siffrorna och utvecklingen. Då kanske det borde ringa en liten, liten klocka hos majorite-

ten om att receptet inte tycks fungera så bra. Receptet tycks snarare leda till att det hela förvärras.

De borgerliga partierna drev frågan om utanförskap hårt i valrörelsen. Ni skulle avskaffa utanförskapet. Människor skulle ha jobb och självförtroende. De skulle kunna förverkliga sig själva och få leva på känslan av att ha sin egen inkomst och ett jobb att gå till.

Effekterna av er politik är att utanförskapet ökar. Antalet människor som har ett jobb att gå till minskar nu kraftigt dag för dag. Ändå säger majoriteten inte mycket om de varsel som finns i kommuner och landsting och om de vädjanden som kommer från Sveriges kommuner och landsting – från era egna partikamrater runt omkring i landet. Vi kommer att få minska antalet anställda i kommuner och landsting, säger de. Det här kommer att slå hårt mot välfärdens kärna. Era egna partikamrater vädjar. Men ni säger bara: Vi återkommer. Vi analyserar. Vi granskar. Vi ska inte agera oförståndigt.

Jag är ledsn, fru talman, men jag måste nog säga att det inte finns någon ekonom och inte några experter inom det här området som anser att regeringen gör rätt. Tvärtom säger man att det är högst oförståndigt att inte agera i den här krisen. Det är högst oförståndigt att agera på ett sätt så att krisen fördjupas och förvärras.

Fru talman! Utanförskapet ökar. Oron och rädslan ökar. Antalet människor som inte har ett jobb att gå till ökar. Våra barn och unga kommer att få sämre utbildning. Arbetslösheten bland unga som i dag borde vara ute i arbetslivet ökar dramatiskt.

Fru talman! Det som krävs är mod. Man måste våga agera och ta ansvar. Åtgärderna och förslagen finns om ni bara sväljer stoltheten och slutar att använda ert gamla mantra om att skattesänkningar är lösningarna på allt. Man har fått städa upp efter borgerliga regeringar tidigare, men det har inte varit det tuffaste. Tuffast har det varit för de människor som har fått betala priset för er politik. Låt inte fler människor betala priset! Våga ta ansvar! Våga regera och agera!

(Applåder)

Anf. 5 MIKAELA VALTERSSON (mp):

Fru talman! Den globala finansiella krisen är långt ifrån över. Den kommer att påverka människors vardag under lång tid framöver. Arbetslösheten fortsätter att stiga kraftigt, och produktionen minskar.

Den moderatledda regeringen kan kanske inte lastas för uppkomsten av finanskrisen, men genom sin politik, sin oförmåga och sitt bristande engagemang bidrar regeringen till att finanskrisen förvärras och till att lågkonjunkturen fördjupas.

Problemen är fortfarande stora på de finansiella marknaderna. Flera av de åtgärder som regeringen och riksdagen har vidtagit tycks dessvärre i stor utsträckning ha blivit ett slag i luften. Garantiprogrammet utnyttjas bara av en av de fyra storbankerna. Insatserna för fordonsindustrin kom för sent och följdes av många oklarheter om hur de skulle hanteras. Fortfarande har ingen enda fått del av undsättningslånen för företag i kris. Friska företag står utan fungerande finansiering. Risken är stor att sunda företag nu tvingas i konkurs.

Fru talman! Den politik som regeringen hittills presenterat saknar tillräckliga insatser för omställning, utbildning och investeringar. Mot detta

ställer vi i Miljöpartiet förslag på kraftiga investeringar i klimat, jobb och utbildning för att motverka effekterna av den ekonomiska inbromsningen. Det skulle samtidigt leda till en viktig omställning av det svenska samhället.

De åtgärder som regeringen nu föreslår i den proposition som vi debatterar i dag kom först efter att vi i oppositionen satte mycket hård press på regeringen. Efter att oppositionen hade framfört krav på åtgärder och liknande krav hade framförts av många andra oberoende myndigheter och debattörer presenterade regeringen pliktskyldigast ett program i december och överlämnade sedan det i form av en proposition i slutet av januari. När vi från början formulerade de här kraven avfärdade regeringen behoven och insåg inte situationens allvar.

Fru talman! Det är hög tid att tackla finanskrisen och lågkonjunkturen med offensiva åtgärder som leder till klimatomställning samtidigt som man kan skapa nya jobb. Regeringens orättvisa fördelningspolitik måste bytas mot en human politik där man ser människor. Trygghetssystemen måste förbättras, och stora investeringar göras i utbildning.

För oss går skapandet av nya jobb och hållbar utveckling hand i hand. Vi menar att den lågkonjunktur vi nu upplever också kan innebära en möjlighet till offensiva åtgärder som skapar arbetstillfällen och bättre förutsättningar för hållbar utveckling.

Miljöpartiet är rätt överens med EU. I likhet med EU-kommissionen menar vi att de åtgärder som sjösätts bör verka för att stärka samhällets långsiktiga utveckling och leda till att de uppsatta klimat- och miljömålen lättare nås.

Hur ser det då ut om man tittar på regeringens åtgärder? Jag tror att vi måste se på innehållet i det man faktiskt gör. Om man granskar innehållet i regeringens väldigt magra åtgärder ser man att det är en otroligt liten del som går till framtidsinriktade satsningar som stärker en omställning. Varför använder ni inte den här tiden till att få i gång jobb och göra sådant som är vettigt och som bidrar till ett samhälle där vi på sikt kan leva bra utan att bidra till mer klimatutsläpp än vad jorden tål samtidigt som vi satsar på ny och offensiv teknik?

Redan i budgetmotionen hösten 2008 föreslog vi i Miljöpartiet en stor satsning på klimatsmart infrastruktur. I november 2008 föreslog vi ytterligare satsningar på infrastruktur. Regeringen föreslår nu att fuffiga 400 miljoner ska tillföras kommunikationer. Merparten av dem går till väginvesteringar. Underhållet av järnväg är eftersatt i Sverige. Ytterligare underhållsarbete skulle snabbt kunna sättas i gång nu när konjunkturen vänder nedåt och mer ledig arbetskraft finns att tillgå.

Det finns stora behov av underhåll och investeringar i energieffektiviseringar i de så kallade miljonprogramsområdena. Även i andra bostadsbestånd finns det en stor potential att spara energi. Bygginvesteringarna går ned snabbt, vilket gör att behovet av statliga stimulanser ökar. En effektiv och beprövad metod för att mildra de här effekterna av nedgången i byggkonjunkturen är ROT-avdrag. Men det ROT-avdrag som regeringen föreslår ställer inte tillräckliga krav på energieffektivisering eller andra miljöåtgärder kopplade till ROT-avdraget. Regeringens förslag innebär dessutom att renoveringar av hyresrätter eller av fasader på hus ägda av bostadsrättsföreningar inte kan komma i fråga trots att det är just i flerfamiljshus som de största behoven finns. Det är mycket an-

märkningsvärt att man undantar de fastigheter där de största behoven finns och där den största effekten på jobben skulle finnas. Var finns logiken i detta?

Hos landets kommuner och landsting planeras nu neddragningar i verksamheter inom äldreomsorgen, kultursektorn, vuxenutbildningen, grundskolan, förskolan och hälso- och sjukvården. Samtidigt har nu de så kallade tysta varslen börjat verkställas runt om i Sveriges kommuner och landsting. Det handlar om tusentals visstidsanställda människor inom vård och omsorg som har osäkra anställningar som löper ut. De försvinner utan att varslas och utan att det syns i statistiken. Många av dem saknar a-kassa och hamnar rakt in i försörjningsstöd. Det innebär färre anställda i vården, längre köer och sämre vård för människor.

Fru talman! När regeringens jobbpolitik misslyckas är det tyvärr kommunernas socialbidragsköer som kommer att växa. Det drabbar de människor som har de allra lägsta inkomsterna. Antalet fattiga barn i Sverige kommer att öka. När regeringen vägrar ge besked till landets kommuner och de måste minska på personalen i skola och förskola är det barnen som drabbas. Ekot rapporterade i morse om att över 1 000 lärare redan har varslats i landet.

När landsting och kommuner tvingas till nedskärningar i de offentliga välfärdstjänsterna slår det särskilt hårt mot kvinnor. Som offentligt anställda får de ta konsekvenserna i form av sämre löneutrymme, minskad bemanning och risk för uppsägning och arbetslöshet.

Det är olyckligt om läget kraftigt försämras i kommuner och landsting på grund av regeringens bristande intresse för läget i landets kommuner. När kommunerna ser sina skatteinkomster sjunka innevarande år och nästa år borde staten också ta ett ansvar för det. Tillsammans med Socialdemokraterna och Vänsterpartiet föreslår vi höjda statsbidrag årligen till kommuner och landsting.

Fru talman! Det krävs nu ett stort antal utbildningsåtgärder inom kvalificerad yrkesutbildning, yrkesinriktad arbetsmarknadsutbildning och kommunal vuxenutbildning samt fler högskoleplatser. Vi har tillsammans med våra vänner i det rödgröna samarbetet presenterat ett flertal kraftfulla utbildningsåtgärder. Syftet med de satsningarna har varit att skapa förutsättningar för fler människor att omskola sig och fortbilda sig nu när arbetslösheten stiger. Det mildrar både effekterna av lågkonjunkturen och gör att fler människor blir rustade att ta nya jobb när konjunkturen sedan vänder. Regeringen gör precis tvärtom.

Regeringen har hitintills inte presenterat några aktiva insatser för att möta risken för ökad ungdomsarbetslöshet. Jobb till ungdomar är oerhört viktigt, och man visar nonchalans inför att åtgärda detta. I tider av ekonomisk oro är behovet av fungerande trygghetssystem som störst.

Regeringen har konsekvent sedan 2006 försämrat arbetslöshetsförsäkringen i detta land. Försäkringen har blivit dyrare och ersättningen har blivit lägre. Det har lett till att hundratusentals människor lämnat försäkringen, och de är nu utlämnade till försörjningsstöd om de blir arbetslösa.

Sverige har en tradition, fru talman, av att klara strukturomvandlingar i ekonomin med stor framgång. Men en viktig del i den framgången har varit att människor känt trygghet och därför kunnat vara mindre oroliga för att förlora sitt arbete. När regeringen nu har försämrat arbetslöshetsförsäkringen har också vår förmåga till omställning i det här landet blivit

sämre, och lågkonjunkturen blir djupare och kommer att hålla i under längre tid. Detta är en mycket olycklig utveckling.

Jag yrkar bifall till vår gemensamma reservation från Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet, alltså reservation nr 3. (Applåder)

Anf. 6 STEFAN ATTEFALL (kd):

Fru talman! Jag vill först yrka bifall till förslaget i finansutskottets betänkande i sin helhet.

Det råder ingen tvekan om att vårt land är i en svår ekonomisk situation. Hela världsekonomin har tvärnitat efter den finanskris som drabbade världen i september 2008. Det som i höstas såg ut som en normal lågkonjunktur och vissa problem på finansmarknaden främst i USA har blivit en recession i hela världsekonomin och en finanskris som har orsakat stora skador också på den reala ekonomin. Den förväntade lågkonjunkturen har därför fått ett djup och en bredd som vi inte skådat i modern tid.

Sverige som är en liten, öppen ekonomi är särskilt drabbat av denna kris. Just att krisen har slagit så hårt mot vår tillverkningsindustri gör det så allvarligt. Svenska tillverkningsföretag och vår exportindustri har ju starkt bidragit till att skapa vår gemensamma välfärd. Anställda och företagare inom denna sektor har skapat de resurser som har betalat mycket av våra skolor, vår sjukvård och vårt rättssystem.

Eftersom problemen är globala måste också lösningarna vara gemensamma i allt högre grad. Aldrig förr har internationellt samarbete varit så angeläget. Det har också gjorts många samordnade insatser, inte minst inom EU. Det har handlat om räntesänkningar, åtgärder mot finanskrisen, stimulanser av ekonomin med mera. Krisen visar både vårt gränslösa beroende av varandra och vikten av ökat samarbete framöver.

Fru talman! Det är naturligtvis inte bara industrin som har drabbats. Hushållen har i allra högsta grad fått känna på effekterna av krisen. Många upplever stor oro för sina jobb, och många har också fått fundera på om de har råd att amortera på sina lån. Många har varslats om uppsägning, och andra har redan förlorat sina jobb. Värdet på hushållens aktiefonder har minskat drastiskt i värde. Värdet på bostäder har sjunkit för många.

Människor är oroliga både för sin egen ekonomi och för hur skola och äldreomsorg ska finansieras i fortsättningen då också kommunernas ekonomi pressas alltmer framöver. Detta är en naturlig följd av de problem vi brottas med över hela världen.

Fru talman! Trygghet i det lilla är trygghet i det stora. Det ena ger det andra. När tryggheten i arbetet är hotad blir också behoven av den lilla världen än större. När makten över det egna livet ökar – när lönen kommer in varje månad och arbetskamraterna frågar efter en när man är borta – då växer också tryggheten.

Politikens roll blir därför att skapa så trygga och långsiktiga spelregler för samhällsekonomin och jobben som möjligt. Men hur duktig en svensk regering än är kan vi aldrig inbilla oss att vi kan glida igenom den världsvida ekonomiska krisen utan att påverkas. Vi måste också se till att det vi nu gör är sådant som inte föröder statsfinanserna och skapar andra långsiktiga problem. Därför har regeringens politik sedan tillträdet varit

att dels skapa sysselsättning och bryta utanförskap, dels ha ordning och reda i statsfinanserna.

Vi har ett allvarligt läge, men det hade kunnat vara ännu värre. Våra statsfinanser är nämligen starkare än någonsin tidigare, och alliansens jobbpolitik har medverkat till att minska utanförskapet med uppemot 200 000 personer innan krisen slog till med full kraft. Arbetsförmedlingens egna prognoser visar att inte ens under 2009 och 2010 kommer sysselsättningen att understiga den nivå som gällde då regeringen tillträdde 2006.

Vårt utgångsläge att möta krisens effekter är därför ganska goda. Därför har också regeringen haft utrymme att i höstens budgetproposition samt genom de åtgärder som nu beslutas om i dag satsa över 40 miljarder kronor för 2009 på åtgärder för att öka efterfrågan i ekonomin och dämpa effekterna av nedgången som följer i krisens spår.

Kommuner och landsting har från och med i år redan fått skattelättnader och ökade intäkter på runt 10 miljarder kronor per år. Men mer behöver göras för att i rådande läge skapa rimliga förutsättningar för kommuner och landsting. Regeringen återkommer den 15 april i samband med vårpropositionen med besked i frågan så att kommuner och landsting vet vilka förutsättningar de har för sitt budgetarbete för 2010.

Men så används i den här debatten också påståenden från nyheterna nu på morgonen om att var tredje kommun varslar lärare. Det är uppgifter från en facklig organisation som har gjort en undersökning, och vi har inte de formella och officiella siffrorna på detta. Men att kommuner minskar antalet lärare beror främst på att vi får färre elever i framför allt grundskoleåldern. Däremot växer antalet barn i förskolorna. I exempelvis min egen hemkommun minskar antalet lärare i skolan – man varslar inte, men man krymper ändå antalet lärare – men man ökar antalet inom förskolan. Det är en naturlig utveckling när demografien förändras.

En intressant fråga till oppositionen är: Ska kommunerna inte agera så att man anpassar bemanning och verksamhet efter behov och efterfrågan?

Det som kan bli problem är om man utöver detta gör saker och ting som långsiktigt inte är sunda för välfärd och verksamheter.

Till det jag räknat upp här ska också läggas att regering och riksdag har utfärdat statliga garantier på mer än 2 300 miljarder kronor för att skapa stabilitet bland annat på finansmarknaden. Läser man också utskottets betänkande på s. 20–21 räknas det upp ett antal olika beslut vi har fattat om paket för att bemöta krisen och mildra effekterna och skapa stabilitet. Det har handlat om en stabilitetsplan vi har antagit, kapitaltillskott till Almi och Svensk Exportkredit, förstärkt exportfinansiering, fordonssektorpaket, lån till våra grannländer som exempelvis Island och arbetsmarknadspolitiska insatser. Och så påstår oppositionen att vi är passiva! Det är något märkligt.

Jag skulle vilja påstå att Sverige tillhör de EU-länder som gör störst satsningar på att bemöta krisen och som har en av de mest expansiva inriktningarna i finanspolitiken under de närmaste åren.

Som sagt var fattar vi i dag beslut om paket som omfattar över 8 miljarder kronor. Det handlar om att intensivföra Arbetsförmedlingens matchningsverksamhet med 3 miljarder kronor. Totalt satsar vi 6,6 miljarder på fler praktikplatser. Det motsvarar ungefär 53 000 platser under

de närmaste åren. Vi höjer Arbetsförmedlingens anslag för att öka deras möjlighet att möta den ökade efterfrågan under detta år. Nystartsjobben som introducerades av regeringen för att stärka möjligheterna för långtidsarbetslösa att komma tillbaka in på arbetsmarknaden vidgas och får fler möjligheter att fungera. Det blir fler platser inom yrkesutbildningen och fler yrkesvuxutbildningsplatser etcetera.

Vi omfördelar också platser inom högskolan så att platser som inte besätts flyttas över till områden där det finns ett efterfrågetryck på högskoleplatser. Det gör vi så att vi i första hand använder befintliga resurser på ett effektivare sätt innan vi går in med nya resurser.

Läser man oppositionens motioner kan man ju snart tro att högskolor och universitet snarare är arbetsmarknadspolitiska inrättningar, och det ska de inte vara. Högskolor och universitet ska vara högskolor och universitet oavsett konjunkturläge, men självklart ska de möta efterfrågan på utbildningsplatser. Men som sagt ska första steget vara att använda befintliga platser på ett effektivt sätt.

Fru talman! Lågkonjunkturen inom bygg- och anläggningsindustrin är ett bra tillfälle att satsa på infrastrukturinvesteringar samtidigt som sysselsättningen ökar. Regeringen satsar nu sammanlagt 14,6 miljarder kronor för 2009 till Banverket och Vägverket för drift och underhåll av väg och järnväg.

Skattereduktionen för hushållsarbete vill jag säga är en succé. Mot bakgrund av detta och den försvagade byggkonjunkturen inför vi nu en motsvarande skattereduktion för byggsektorn. Satsningen motsvarar ett skattebortfall på ca 3,5 miljarder kronor årligen. Det är stora summor. Därigenom gör vi också en mycket verkningsfull insats mot svartarbete.

Som ordförande i riksdagens finansutskott men också som kristdemokrat är jag mån om att vi har ordning och reda i de offentliga finanserna. Det är en grundförutsättning för en långsiktigt hållbar politik. Den ekonomiska politiken ska också hålla en hög etisk profil. Med det menar jag att vi politiker ska hushålla med medborgarnas pengar. Varje skattekrona måste användas så effektivt som möjligt, och vi får inte dra på oss alltför stora skulder som dagens unga får betala dyrt för i framtiden.

Fru talman! När jag läser oppositionens motioner blir jag besviken. Det är ständiga utspel och krav om nya paket. Läger man ihop alla uttalanden, debattartiklar och motioner här i riksdagen skulle effekterna på statsfinanserna bli förödande. Regeringen påstås vara passiv, men med samma logik skulle man kunna kalla oppositionspartiernas agerande hysteriskt. Sanningen är att oppositionens förslag är, vill jag påstå, oansvariga, oseriösa och ologiska.

De är oansvariga för att förslagen hotar statsfinanserna och driver upp budgetunderskottet till en nivå där vi riskerar att inte kunna finansiera vår gemensamma välfärd långsiktigt. Nu går vi från ett kraftigt budgetöverskott 2007 och 2008 till ett kraftigt underskott 2009. Det är delvis engångseffekter, men utvecklingen gör att vi måste höja ett varningens finger och vara varsamma med vad vi använder pengarna till.

Jag tycker att man är oseriös när man påstår, som exempelvis Socialdemokraterna, att man i den här motionen vill satsa ytterligare 3,5 miljarder på kommunerna – men läser man noggrant upptäcker man att det beträffande det mesta av pengarna handlar om sådant som kommunerna måste motpresteras. Det handlar om traineeprogram, utbildningsvikariat

och renoveringar. Alltså: För att få pengarna måste man göra motsvarande insatser från kommunkassan och troligtvis också mer därtill, för man ska också handleda de ungdomar som blir trainee och liknande saker. Det är bara en liten del som utgörs av nya, friska pengar. Kommunernas ekonomi förbättras alltså inte av detta, om det är det som är argumentet. Är det en arbetsmarknadspolitisk åtgärd finns det kanske mer logik i det hela, men försök inte slå i kommunpolitikerna att de får en bättre ekonomi i kommunerna av era förslag.

Det är ologiskt när man skiljer på reparation av det egna hemmet och möjligheten att köpa städtjänster. Ni är för att typiskt manliga tjänster ska få en skattereduktion, men mer typiskt kvinnliga tjänster får ingen skattereduktion. Var finns logiken i detta? Det kan ju inte vara så att man ser ned på arbeten som utförs i högre grad av kvinnor än av män.

Fru talman! I det anförande som jag höll här i kammaren den 18 juni i fjol, då ekonomin gick på högvarv och statsbudgeten uppvisade rekordstora överskott, manade jag till besinning när oppositionen ville öka statens utgifter. Jag sade så här: ”Vi har också konjunktürkänsliga finanser som gör att det måste finnas reserver om det verkligen vänder nedåt i ekonomin framöver.” Och där är vi nu.

Jag vet inte hur lång eller djup den här lågkonjunkturen kommer att bli. Det enda jag vet med säkerhet är att vi måste ha en beredskap att kunna göra ytterligare reformer och stimulanser om så krävs, och det kan vi inte göra om vi för tidigt spenderar alla resurser vi har, som man kan tro att oppositionen vill. Det är endast med en ansvarig ekonomisk politik, där varje insats prövas noga, som vi skapar så mycket av trygghet som möjligt i en allt otryggare värld.

(Applåder)

Anf. 7 THOMAS ÖSTROS (s) replik:

Fru talman! Det är en global kris som vi möter. Det innebär inte på något sätt att Sveriges regering och Sveriges riksdag kan avhända sig ansvaret för att möta den krisen. Det är det som vi är så djupt kritiska mot. Varför ska Sverige ha en galopperande ungdomsarbetslöshet, en arbetslöshet bland ungdomar som ökar mycket snabbare än i andra europeiska länder? Varför tar ni inte ansvar för att vända en sådan utveckling? Varför ska Sverige nu hamna i ett läge där socialbidragstagarna ökar och där människor inte längre tillhör försäkringar? Det är ju någonting som ni har åstadkommit genom att knuffa ut en halv miljon människor ur a-kassan strax innan vi går in i en djup recession.

Stefan Attefall är ordförande i riksdagens finansutskott. Tillsammans med Anders Borg tillhör du den lilla grupp som har störst ansvar för den situation vi nu är i, det vill säga att du har mycket illa förberett Sverige inför en lågkonjunktur. Det är inte bara det att du har bidragit till att knuffa ut människor ur a-kassan. Du kunde inte låta bli, när högkonjunkturen var som starkast, att sätta sprätt på pengarna genom skattesänkningar på 85 miljarder kronor, nästan allt koncentrerat till dem som har det riktigt gott ställt.

Det har gjort att du nu tvingas stå här och säga: Jag kan inte göra så mycket åt ungdomsarbetslösheten, jag kan inte göra så mycket åt kreditproblemen bland småföretagen och jag kan inte göra så mycket åt att stötta välfärden, därför att jag satte sprätt på pengarna.

Nu har vi en situation där det är så här: När man som löntagare blir pensionär får man höjd skatt. När man som löntagare blir arbetslös får man höjd skatt. När man som löntagare blir sjuk får man höjd skatt. Men du lånar pengar för att ge oss som tjänar mer än 50 000 kronor i månaden en skattesänkning på 13 000.

Tänker du fortsätta säga ja till en politik som lånar pengar till att sänka skatten för dem som har det riktigt gott ställt? Och på vilket sätt ger en sådan skattesänkning ett enda nytt jobb i Sverige?

Anf. 8 STEFAN ATTEFALL (kd) replik:

Fru talman! Jag börjar med ungdomsarbetslösheten. Ja, det är bekymmersamt att ungdomar är de som ofta får gå först. De har kommit in sist på arbetsplatserna, och de har i högre grad också tillfälliga jobb.

Vi har sänkt skatten genom att sänka arbetsgivaravgiften för ungdomar från den 1 januari i år. Socialdemokraterna vill höja beskattningen av arbete för unga. Kommer det att bli fler jobb med en sådan politik, Thomas Östros?

Vi gör ytterligare insatser på utbildningsområdet för inte minst unga människor. Det kommer att vara verkningsfullt för att hjälpa många unga att få en ny start och en hjälp in på arbetsmarknaden.

Men det är bekymmersamt, och där måste vi följa utvecklingen och fundera över vad vi kan göra mer. Jag är lika bekymrad som du över situationen för ungdomar, men jag tror inte att den politik som Thomas Östros och Socialdemokraterna för kommer att leda till fler unga människor i arbete.

Visst, jag tar ett stort ansvar som riksdagsledamot, som ordförande i finansutskottet och som en del i alliansen. Men vi kan titta på exempelvis det här med högkonjunkturen. Då hade Socialdemokraterna i sitt budgetalternativ exakt samma saldo som regeringen. Det skilde några få kronor, tror jag. Det innebär att ni inte samlade något mer i ladorna. Det fanns däremot en skillnad i politisk inriktning. Ni hade mer bidrag, mer utgifter för mer bidrag, och vi hade lägre skatter, inte minst för löntagare. Det är en ideologisk skiljelinje – ja! Men påstå inte att Thomas Östros hade större saldo. I höstens budget, som vi antog, hade ni till och med räknat fel, så ni hade ett par miljarder sämre saldo än ni själva uppgav.

Anf. 9 THOMAS ÖSTROS (s) replik:

Fru talman! Ungdomsarbetslösheten visar vilken slösaktig politik som Stefan Attefall tillsammans med Anders Borg har bedrivit. En enad expertis säger: Slösa inte bort mycket stora resurser, 10–15 miljarder, på att sänka skatten i form av sänkt arbetsgivaravgift för de storföretag som har ungdomar anställda!

McDonalds fick i fickan miljontals kronor. Expertisen sade: Det ger inga ungdomsjobb.

Mycket riktigt, nu ökar ungdomsarbetslösheten snabbare i Sverige än i andra länder, och du har satt sprätt på pengarna. De ungdomarna hade behövt en gymnasieutbildning, för många av dem har inte fullgjort sin gymnasieutbildning. De ungdomarna hade behövt ett första steg in i arbetslivet. De ungdomarna hade behövt lite resurser så att vi skulle ha kunnat investera i dem så att de inte behöver gå som nu, helt sysslösa, och riskera att slås ut ur arbetslivet.

Men Stefan Attefall kunde inte låta bli. Pengarna brände i fickan. Man satte sprätt på dem. Återigen upplevde vi samma sak.

Men nu ställde jag ju en fråga till Stefan Attefall. Hur var det med det här att låna pengar så att höginkomsttagarna ska kunna få ordentliga skattesänkningar på 13 000 kronor? Alla vet att det inte ger några jobb. Det är en fördelningspolitisk fråga. Pensionärerna får högre skatt än lön- tagarna. När man blir arbetslös får man inte bara en djävligt dålig akassa; man får dessutom höjd skatt. Och när man är sjuk får man dessutom höjd skatt. Men en höginkomsttagare får, med lånade pengar, en rejäl skattesänkning. På vilket sätt ger det jobb? Är du beredd att fortsätta en sådan politik?

Vi har vid varje tillfälle när ni sänkt skatten haft ett alternativ. Vi hade i dag haft en starkare välfärd. Vi hade i dag haft mer av infrastrukturprojekt. Vi hade i dag haft ett bättre trygghetssystem, och vi hade haft bättre trygghet också för småföretagare. Vid varje tillfälle har vi lagt fram alternativen. Ni är i majoritet. Ni kör igenom era skattesänkningar. Därmed sätter ni, återigen, sprätt på skattebetalarnas pengar.

Anf. 10 STEFAN ATTEFALL (kd) replik:

Fru talman! Den fantastiska politik som Thomas Östros målar upp i sina anföranden har prövats. Thomas Östros har suttit i regeringen, haft flera ministerposter, prövat detta under högkonjunkturår. Ändå lyckades Thomas Östros inte bryta utanförskapet och minska arbetslösheten. Vi hade högre arbetslöshet 2006 än 2002, den sista mandatperioden då Thomas Östros parti var i regeringsställning. Hur kommer det sig att en så kallad arbetarregering under goda, normala konjunkturomständigheter misslyckas med att skapa fler arbeten?

När vi kom till makten ökade vi antalet människor i arbete och minskade utanförskapet. Vi har fler människor i arbete nu, och enligt alla ekonomiska experter är jobbskatteavdraget en del i en sådan verkningfull politik. Förutom att det skapar arbete ökar det också människors makt över det egna livet. Man har mer egna pengar att leva på. Dessutom har det haft en stimulerande effekt i den lågkonjunktur vi gått in i.

Självklart ska ungdomar få utbildning. Vi kommer att se till att det inte är brist på utbildningsplatser för unga människor. Det finns fortfarande lediga platser exempelvis inom högskolan.

Sedan kommer de fördelningspolitiska resonemangen från oppositionens sida. De blandar hej vilt och ger extrema exempel med helårseffekter och månadseffekter. De blandar ihop korten så att vanliga människor har svårt att hänga med i retoriken.

Se på din egen regeringsperiod, Thomas Östros! Mellan 1995 och 2006 ökade inkomstspridningen i Sverige med 25 procent – under socialdemokratisk regeringstid. Förmögenhetskoncentrationen ökade ungefär lika mycket. Det är facit av Socialdemokraternas ekonomiska politik, men det döljs i en hög och vacker retorik. I praktiken leder det emellertid fel.

Anf. 11 MIKAELA VALTERSSON (mp) replik:

Fru talman! Stefan Attefall ondgör sig i sitt anförande över att vi från oppositionen om och om igen kommer med krav på åtgärder. Jag ska

berätta för kammaren att i denna djupa lågkonjunktur är jag och Miljöpartiet hellre hyperaktiva än sömniga och passiva.

Arbetsförmedlingens statistik visar på en dramatisk utveckling. Ett stort antal människor varslas varje månad. Antalet nyinskrivna ökar markant. Över tusen lärare har redan varslats, och det är barnen som drabbas när antalet lärare och förskollärare minskar. På samma sätt som under krisen i början av 90-talet är det barnen som drabbas, och de barn som är fattigast drabbas värst.

Hur kan ni sitta bredvid och se på denna utveckling utan att agera och skjuta till pengar? Har ni ingen som helst erfarenhet från budgetarbete i kommunerna när ni säger att ni ska komma med besked någon gång längre fram? De håller på för fullt med att planera och ta fram budgetar för kommande år och behöver därför få besked om hur deras verklighet och förutsättningar ser ut. Hur kan man slå ifrån sig det faktum att tusen lärare redan har varslats och i stället visa på goda exempel? Tror Stefan Attefall inte på den statistiken? Är Stefan Attefall inte orolig, fru talman, över den utveckling vi ser, över varslen i kommunerna och landstingen?

Det talas om naturlig demografisk utveckling. Självklart måste man hantera en sådan utveckling. Det måste man göra i varenda kommun. Det är vardag för dem. Men detta, Stefan Attefall, är någonting helt annat och kräver specifika åtgärder. Det är en exceptionell situation. Är ni över huvud taget oroliga?

Anf. 12 STEFAN ATTEFALL (kd) replik:

Fru talman! Självklart är varje politiker som kan läsa och se orolig över vad som händer i vår värld och i vårt land. Vi är mitt inne i en mycket besvärlig tid, och den kommer inte att bli lättare under den närmaste tiden.

Det gäller att också göra en riktig analys. Mikaela Valtersson talar om kommunernas ekonomi. Ja, de fick på tre år över 30 miljarder kronor i sänkta skatter och ökade bidrag i den budget vi lade fram i höstas. Vi har sagt att vi är beredda att diskutera ytterligare insatser för kommunerna, och vi har sagt att vi ska ge besked i samband med vårpropositionen. Det är den 15 april. Hyperaktivismen hos Miljöpartiet får kanske vänta åtminstone några veckor, tills vi gjort en rejäl analys av läget i kommunerna och nya ekonomiska bedömningar hunnit tas fram.

Man måste också titta på vad som händer i kommunerna, på de mer naturliga förändringar som sker på grund av demografiska förändringar, såsom att allt färre barn är i grundskoleåldern. Det är klart att kommunerna då krymper den kostymen. Samtidigt vet vi att det blir fler barn i förskolan, och mig veterligen – det är möjligt att Mikaela Valtersson har bättre kunskap om det än jag – har det inte lagts några stora varsel på förskollärare. Tvärtom anställer många kommuner fler förskollärare och bygger ut sina förskolor då det just nu finns ett efterfrågebehov på förskollärare.

Vad är det som orsakas av krisen och vad är mer så att säga normala anpassningar till ett förändrat antal elever? Den analysen måste göras om regeringen är seriös och ansvarsfull. I opposition kanske man slipper det.

Kom ihåg att vi självklart är oroliga för utvecklingen, men tro inte – det vill jag gärna säga – att vi kan glida oss igenom den ekonomiska krisen utan att den påverkar oss på något sätt. Med statens budget kan vi

inte undanröja den ekonomiska krisen, men vi ska göra allt vi kan för att motverka, dämpa och möta de effekter den innebär. Och det ska göras på ett sådant sätt att vi får en långsiktigt god ekonomisk utveckling och står rustade och är beredda när konjunkturen vänder uppåt.

Anf. 13 MIKAELA VALTERSSON (mp) replik:

Fru talman! Stefan Attefall säger att det inte kommer att bli lättare i kommunerna. Men ni måste väl inse, Stefan Attefall, att när ni sitter i regeringen och styr har ni också makten att underlätta. Ni har makten och möjligheten att göra det något lättare, att hjälpa till att mota och möta lågkonjunkturen. Det väljer ni att inte göra.

Stefan Attefall står i talarstolen och sjunger långsamhetens lov. Han förklarar varför man inte gör någonting, säger att man ska analysera och att vi bara kommer rasande med olika åtgärder. Då kan jag berätta att vi har analyserat. Vi har till och med hamnat på ungefär samma slutsats som de flesta ekonomer och myndigheter i landet, nämligen att det behövs mer aktiva åtgärder, mer åtgärder för människor som står långt ifrån och drabbas värst i krisen. Vi har noga prövat varje insats och kommit fram till att åtgärder behövs inom utbildning, i investeringar och för en klimatomställning som samtidigt ger jobb.

Stefan Attefall säger att man minskat utanförskapet. Det är ett hån mot människor som nu blir arbetslösa. Det är ett slag i mellangärdet på folk på Scania och ute i kommunerna som varslats och nu är oroliga för att bli uppsagda. Er logik stämmer inte längre, Stefan Attefall. Den retorik som ni jobbade fram 2005 och 2006 fungerar inte längre. Att sänka skatten och säga att jobbskatteavdraget leder till jobb när det inte finns några jobb i dag, när det krävs helt andra åtgärder, är ett hån.

Anf. 14 STEFAN ATTEFALL (kd) replik:

Fru talman! Ja, situationen i landets kommuner kommer att vara besvärlig den närmaste tiden. Vi ska möta den med ytterligare insatser. Vi har, som sagt, redan satsat över 30 miljarder de närmaste tre åren för att förstärka resurserna för kommunsektorn. Det är inga småpengar. Den 15 april, när vi ger besked i den frågan, ger vi också goda planeringsförutsättningar för kommunerna i deras budgetarbete inför 2010. Det är rimligt, och jag tror inte att någon behöver ha besked tidigare än så för att kunna göra ett bra budgetarbete i kommunerna.

När vi säger att vi har minskat utanförskapet är det självklart inte alltid samma människor som genom de åtgärderna fått jobb som i dag varslas, exempelvis på grund av problemen inom fordonsindustrin. De människor som upplever ett varsel känner förstås oro, men om man tittar på helhetssiffrorna, på utvecklingen bland förtidspensionerade, sjukskrivna, arbetslösa ser man att vi haft en mycket kraftig positiv utveckling. Det gör att vi står starkare som ekonomi, men också som arbetsmarknad, i den konjunkturedgång vi nu befinner oss i. Det innebär att vi möter lågkonjunkturen från en bättre position än om vi varit i samma läge som när vi tog över makten 2006.

Jag vill påstå att den ekonomiska politik vi fört varit framgångsrik. Jag vill påstå att det nu krävs en ambitiös ekonomisk politik för att möta konjunkturedgången. Vi har redan gjort mycket. Mer behöver göras. Men det måste göras med eftertanke och med noggranna analyser i bot-

ten. När man lägger ihop alla oppositionens utspel och uttalanden ger de inför medborgarna sken av att det finns hur mycket resurser som helst att användas till allt och alla. Problemet är bara att om oppositionen skulle komma i den situationen att allt ska verkställas i praktiken hamnar de i en ruskig svekdebatt. Det är tur att de slipper den.

Prot. 2008/09:82
11 mars

*Åtgärder för jobb
och omställning*

Anf. 15 ALICE ÅSTRÖM (v) replik:

Fru talman! Tyvärr ser man i replikskiftena och framför allt i Stefan Attefalls anförande att det är som jag sade. Regeringen säger: Vi analyserar, vi följer och vi avvaktar – egentligen har vi inte så stora problem. Man säger att kommuner och landsting har fått mer resurser, mer pengar, och att det här är en demografisk fråga. Dessa signaler – om att man återkommer i vårpropositionen, att kommuner och landsting kan planera och att det inte är någon brådska – gör mig orolig. Insatserna lär ju inte bli särskilt stora om detta är den analys man gör.

Min fråga blir ganska enkel: Hur stort behov ser Stefan Attefall att kommuner och landsting har? Vilket spann anser Stefan Attefall, som finansutskottets ordförande, är en rimlig nivå på insatser? Jag frågar inte vad regeringen ska komma med, för jag vet att jag kommer att få svaret att vi får avvakta med det. Men vad gör Stefan Attefall som finansutskottets ordförande för analys av vad det finns för behov?

Sedan har jag en fråga till. Apropå högskolor och universitet sade du, Stefan Attefall, att de inte är någon arbetsmarknadsutbildning. Anser inte majoriteten att det i en tid med arbetslöshet är bättre att människor vidareutbildar sig, stärker sin kompetens och får ökad kunskap? Är inte det en mer positiv åtgärd än att gå ut i öppen arbetslöshet? Detta visar vilken brist på kunskap man har i majoriteten.

Anf. 16 STEFAN ATTEFALL (kd) replik:

Fru talman! Möjligtvis uttrycker jag mig oerhört otydligt eftersom jag inte lyckas förklara för Alice Åström att jag är orolig för det ekonomiska läget. Den som på nytt lyssnar till mitt tal och till mina inlägg i replikskiftena tror jag kommer till en annan slutsats än Alice Åström. Möjligen är det så att Alice Åström väljer att lyssna på det hon vill.

Vi har ett allvarligt läge. Vi har stora bekymmer. Men jag kanske också försöker nyansera bilden lite grann. När man lyssnar på oppositionens företrädare kan man få intrycket att allt är nattsvart och att regeringen ingenting gör. Jag försöker säga att det faktiskt händer en hel del. Det har fattats ett antal viktiga beslut för att stabilisera finansmarknaderna och stimulera ekonomin, både i budgetpropositionen och i de beslut som vi ska fatta i dag. Det verkar som om dessa beslut inte existerar för Alice Åström och de andra i oppositionen. Det verkar som om de beslut vi fattar och de åtgärder som vidtas inte existerar.

Vilka behov finns då i kommunsektorn? Det finns behov av ökat stöd. Hur mycket är något som analyseras just nu, liksom vad vi totalt sett har för ekonomiskt utrymme. Detta är också beroende av en analys av hur utdragen lågkonjunkturen bli. Det är det bekymmersamma. Vi måste ju ha resurser att klara av hela konjunkturförloppet och inte bara ett år. Den analysen pågår, och innan den är klar vill jag inte uttala mig om några exakta summor.

Sedan vill jag säga några ord om högskoleutbildning. Högskoleutbildning ska inte vara en arbetsmarknadspolitisk åtgärd. Det ska vara utbildning, och det ska vara bildning. Det ska finnas platser för detta, inte minst i en lågkonjunktur. Det är vi helt överens om. Men av en del av oppositionens texter får man intrycket att man vill göra en arbetsmarknadspolitisk institution av högskolan. Det motsätter jag mig. En högskola ska stå för en högskoleutbildning med hög kvalitet, och det ska vara samma spelregler oavsett om det är hög- eller lågkonjunktur.

Anf. 17 ALICE ÅSTRÖM (v) replik:

Fru talman! Det är möjligt att jag lyssnar selektivt. Det skulle vara intressant att få höra av dem som har lyssnat på debatten om de fick några fler besked som jag inte lyckades höra. Jag lyckades inte med det – inte nu heller – för det var inga tydliga besked.

När det gäller insatser som regeringen har gjort pratar man om att det är viktigt att man analyserar, att man är noggrann och att man vidtar precis rätt åtgärder. Men med stabilitetsstärkande åtgärder för det finansiella systemet har regeringen misslyckats totalt. Där får man ingen upplutning över huvud taget. Tydligt hade man inte analyserat tillräckligt noggrant, och paketet och insatsen för fordonssektorn utnyttjas inte alls.

De åtgärder ni har vidtagit har ju inte varit de rätta. De används ju inte. De har ju inte förändrat situationen ett dugg. Det är det som är det skrämmande. Man blir lite bekymrad över att det är just när det gäller välfärdssektorn som man ska analysera, följa och avvakta ännu längre.

Stefan Attefall säger att man inte ska pytsa ut allt på en gång. Det är ungefär som om det vore hål i taket på huset och en storm vore på väg. Det börjar småregna, men jag sätter inte upp alla brädorna på en gång utan bara en. Det regnar mer och mer och jag sätter upp en bräda till. Så avvaktar jag. Då kommer jag att ha ett hus som är förstört! Allt jag äger och har kommer att vara förstört. Den enda vettiga åtgärden hade varit att reparera taket när jag såg stormen komma. När man har instrumenten och brädorna och har möjlighet att agera ska man reparera för att hindra att skada uppstår.

Ni väljer att avvakta, följa och analysera och att snickra bit för bit. Detta kommer att falla sönder, och det drabbar människor.

Anf. 18 STEFAN ATTEFALL (kd) replik:

Fru talman! Vi ger besked. Vi tar i dag beslut om ett arbetsmarknadspolitiskt paket på över 8 miljarder kronor. Det handlar om förstärkningar på Arbetsförmedlingen, fler utbildningsplatser, fler praktikplatser, fler platser inom yrkeskomvux etcetera. Det är ett ganska omfattande paket som antas i dag.

Vi har fattat beslut om stabilitetsplanen för det finansiella systemet. Det är sant att inte alla banker har gått med i garantiprogrammet. Det beror på de regelverk som finns i Europeiska unionen. Men stabilitetsplanen har varit viktig. Det säger alla banker. Den har bidragit till att skapa lugn och ro på marknaden, och den har bidragit till att sänka upplåningskostnaden. Det är bara att prata med företrädare för bankerna, om nu Alice Åström vågar närma sig kapitalet på det sättet.

I fråga om fordonsindustrin kan vi se att exempelvis nu i dagarna behandlades Volvos ansökan om lån i den europeiska investeringsbanken,

vilket ju bygger på det beslut om statliga garantier som vi har fattat. Den frågan kommer säkert att klaras ut inom den närmaste tiden.

Alice Åström säger: Vi har ju instrumenten, varför gör vi inte mer? Då undrar jag: Vilka instrument har Alice Åström? Jo, en chockhöjning av skatten för Sveriges löntagare som gör det dyrare att anställa människor och ger mindre pengar i plånboken för Sveriges löntagare. Är det instrumentet för att lösa Sveriges ekonomiska problem och få en bättre fungerande arbetsmarknad? Tvärtom kommer det att förstärka problemen. Låt oss för allt i världen undvika de instrument som Alice Åström förordar!

Anf. 19 LARS ELINDERSON (m):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till finansutskottets förslag och avslag på reservationerna.

Jag ska inleda med att göra en liten analys av Thomas Östros inledning. Det är fascinerande och spännande att lyssna på Thomas Östros, inte minst när han står i talarstolen. Då har han ett annat tonläge än i det avspända samtalet över sammanträdesbordet. Thomas är en mästare på retorik, men han är inte precis någon nyansernas mästare. Han har också en tendens att blanda äpplen och päron som jag tycker är lite anmärkningsvärd med tanke på hans bakgrund.

Han talar om kortsiktiga konjunkturproblem i samma termer som han beskriver långsiktiga strukturella problem i ekonomin. Han talar om prognoser som om det vore verklighet, och han talar om ersättningsnivåer men aldrig om hur de finansieras.

Varje högkonjunktur följs förr eller senare av en lågkonjunktur. Under både högkonjunkturer och lågkonjunkturer är det viktigt att man har fokus inte bara på de aktuella problemen utan också på de långsiktiga strukturella frågorna och har en långsiktig plan för den ekonomiska utvecklingen.

Sverige har i dag hållfasta och långsiktiga regler för den ekonomiska politiken, framför allt för att förhindra att de kortsiktiga åtgärderna för att dämpa efterfrågan i en högkonjunktur och för att stimulera när konjunkturen går ned motverkar strävan mot en långsiktigt stabil ekonomisk utveckling.

Vi har både de finanspolitiska och de penningpolitiska ramverken för att förhindra en konflikt mellan de kortsiktiga behoven och de långsiktiga målen. Jag tycker att det någon gång i debatten borde framgå att det finns en konflikt mellan de långsiktiga strävandena och alltför yviga kortsiktiga åtaganden.

Det är viktigt att inte tappa fokus på de långsiktiga målen. Regeringen har under den här mandatperioden lyft fram flera sådana långsiktiga strukturella problem i den svenska ekonomin. Det viktigaste av de problemen är att alltför många människor hamnat utanför arbetsmarknaden eller aldrig kommit in i arbetslivet, och de tenderar att stanna i ett permanent, konstant utanförskap.

Vi har nu ett akut kortsiktigt problem som tas upp inte bara av Thomas Östros utan också av andra talare, nämligen att de som har sämst förankring på arbetsmarknaden drabbas av konjunkturen. Men det stora problemet med den gruppen – det gäller inte bara ungdomar och funktionshindrade – är att de inte bara hamnar konjunkturrellt utanför arbets-

marknaden utan också långsiktigt strukturellt. Det problemet har vi haft i 10–15 år när det gäller ungdomar. Det är ett problem som Socialdemokraterna över huvud taget inte bryr sig om att engagera sig i.

Under det senaste året har arbetslösheten ökat. Fortfarande har varslen ökat betydligt mer, och det är prognoser om en snabbt ökande arbetslöshet. Men vi har fått en ökad arbetslöshet som är allvarlig och som regeringen vidtar åtgärder mot. Men sällan talas det om antalet sysselsatta, och aldrig från oppositionen.

Sedan 2006 har antalet sysselsatta i den svenska ekonomin ökat med över 80 000 personer, så även om arbetslöshetssiffrorna är allvarliga har vi fått en strukturell stabilisering av den svenska arbetsmarknaden. Det är fler människor i jobb. Fler kan försörja sig på sitt eget arbete.

Det var det som var det grundläggande problemet med den socialdemokratiska politiken, att man hade förlorat kontakten med det ursprungliga syftet med socialförsäkringssystemen.

Antalet sjuk- och förtidspensionsdagar per vuxen svensk, det så kallade ohälsotalet, har sjunkit från 43 dagar i slutet av 2003 till 35 dagar i slutet av 2008.

Under förra året sjönk ohälsotalet i alla län, och alla län med undantag för Jämtland ligger numera under den nivå som var genomsnittet 2006.

Det är viktigt att ha den här bakgrunden i åtanke när vi diskuterar åtgärder för att möta den allvarliga nedgång i ekonomin som vi i dag ser. De åtgärder vi vidtar för att lösa de akuta problemen får inte förhindra de långsiktiga målen. Åtgärderna får inte leda till en ny våg av människor som hamnar i ett långsiktigt utanförskap. De måste vara tillfälliga, komma vid rätt tidpunkt och vara träffsäkra. Även i kristider är det viktigt att inte tappa fokus på det långsiktiga perspektivet.

Först och främst måste vi ha uthålliga statsfinanser. Det gäller alla länder men i synnerhet ett handelsberoende land som Sverige. Den svenska ekonomin och statsfinanserna är extremt konjunkturkänsliga av två skäl.

Vårt stora handelsberoende innebär att en internationell konjunkturbedgång slår hårdare mot oss än mot andra länder. Det är någonting som vi har nytta av i en högkonjunktur, men det är någonting som gör det svårare för oss i en lågkonjunktur. Men det förhindrar inte att vi fortfarande måste ha fokus på det långsiktiga perspektivet.

Dessutom påverkas statens och kommunernas inkomster mer i länder där den offentliga sektorn och välfärdssystemen inte är lika omfattande som i Sverige.

Den här kombinationen av sänkta skatteintäkter och ökade bidrag i dåliga tider får budgetunderskottet att öka, men det innebär inte att vi långsiktigt finansierar vare sig skattesänkningar eller satsningar på välfärden med lånade pengar.

Man måste som ekonom, Thomas Östros, skilja mellan det strukturella underskottet och det tillfälliga konjunkturberoende underskottet.

Det finns två problem med den här frågan, det ökande budgetunderskottet på grund av lågkonjunkturen, som flera har pekat på.

Det ena är att krisen kan bli långvarig. Då minskar möjligheterna längre fram att via budgeten finansiera de åtgärder som krävs för att överleva hela lågkonjunkturen. Det gäller kanske inte bara 2009. I värsta

fall får vi en vändning först under 2010, och då måste vi se till att vi har en tillräcklig beredskap så att vi kan vidta åtgärder utan att få ett strukturellt underskott i vår budget.

Det andra är mer en fråga om tajmning. Enligt läroböckerna i nationalekonomi, som vi båda har läst från pärm till pärm, ska de första tecknen på en vändning i ekonomin mötas av en åtstramning för att förhindra att uppgången övergår till överhettning och inflation.

När kommer den? Ja, ingen kan säga någonting om det i dag. Den erfarenhet vi har från tidigare lågkonjunkturer är att detta har kommit snabbare och att vi har varit för sena och då drabbats av en inflation.

Fru talman! Jag förstår behovet av hård retorik. Jag förstår också behovet av att i debatten blanda äpplen och päron. Men jag tycker ändå att det finns en trovärdighetsfråga i den här debatten. Det är en ständigt återkommande debatt med påståenden som inte är förankrade i verkligheten utan enbart förankrade i behovet av att skapa konflikt i en krissituation. Det ökar inte möjligheterna att få en bra lösning på den finansiella och ekonomiska kris som vi har i Sverige i dag.

(Applåder)

Anf. 20 THOMAS ÖSTROS (s) replik:

Fru talman! Låt mig säga att jag inte blir lugnad av Lars Elinderson.

Staten går i år med mycket stora underskott. Lånebehovet ligger på över 130 miljarder, och underskottsprognoserna är i ungefär samma storleksordning som det de har sänkt skatten med under den här mandatperioden. Då har Lars Elinderson hittat någon lärobok som säger att man trots allt inte lånar till skattesänkningar. Men ni gör det nu, Lars Elinderson. Ni lånar pengar för att sänka skatten, särskilt mycket för dem som tjänar över 50 000 kronor i månaden. Vi får 13 000 kronor i år i skattesänkning på lånade pengar. Ingen lärobok i världen kommer att hjälpa er i den argumentationen.

Dessutom kan du titta på vad ekonomerna i världen säger. Internationella valutafonden har gjort en bred översikt över den samlade kunskapen om hur man hanterar en jobbkris av den art som vi nu går igenom. Och de säger: Använd inte stora skattesänkningar riktade till höginkomsttagare! Det är att kasta pengar i sjön. Investera i välfärd, i infrastruktur, i utbildning, i sådant som vi vet fungerar för att klara sysselsättningen!

Ändå vidhåller Lars Elinderson att detta ska ske.

Kort och lång sikt är naturligtvis oerhört viktigt att ha klart för sig i politiken. Det är därför det är så bekymmersamt att Lars Elinderson inte tar till sig den ekonomiska kunskapen när det gäller hur man bekämpar arbetslöshet.

Konjunkturinstitutet visar i sin senaste prognos att jämviktsarbetslösheten, den arbetslöshet vi kan nå i bästa fall, inte har sjunkit under Lars Elindersons period vid makten. Den har stått stilla. Den sjönk under våra år i regeringsställning.

Då har Lars Elinderson raserat a-kassan, skapat mycket stora klyftor, riktat skattebonusar till höginkomsttagare och börjat rasera kvaliteten i välfärden till vinsten av ingen förändring av den långsiktiga arbetslösheten.

Det tycker jag är en förödande kritik från Konjunkturinstitutet som riktar sig rakt mot Lars Elinderson.

Anf. 21 LARS ELINDERSON (m) replik:

Fru talman! Ja, det är möjligt att det inte bara är Alice Åström som ibland lyssnar selektivt, utan vi kanske gör det lite till mans. Någon av oss kanske också minns fel.

Det allra sista påståendet, att jämviktsarbetslösheten inte har minskat sedan 2006, vill jag bestrida.

Vi kan väl gå in och slå i böckerna och se vem som har rätt, du eller jag, Thomas Östros. Jag vill minnas att det är precis tvärtom. Vi har haft en minskning – det håller jag med om – men inte under det senaste året. Då är det exceptionella förhållanden som har påverkat situationen. Där emot hade vi det under 2007 och 2008.

Jag skulle vilja fråga: Är det en långsiktig strukturell arbetslöshetsökning som vi upplever i Sverige i dag? Eller har vi under de senaste åren upplevt en strukturell ökning av sysselsättningsnivån?

Att arbetslösheten ökar kan möjligen utöver konjunkturedgången bero på att fler människor står till arbetsmarknadens förfogande och att ersättningssystemen är annorlunda utformade, vilket också påverkar jämviktsarbetslösheten.

Statistiska centralbyrån redovisade för mindre än en månad sedan siffror som talar om för oss att det är mer än 80 000 fler sysselsatta i Sverige än det var sommaren 2006. Det innebär inte att problemen för dem som är varslade är mindre. De finns fortfarande kvar. För de enskilda personer som drabbas av varsel spelar det ingen roll av vilket skäl de har blivit varslade.

Det är inte den ekonomiska politiken i Sverige som har skapat ökad arbetslöshet. Det är i huvudsak konjunkturen.

Anf. 22 THOMAS ÖSTROS (s) replik:

Fru talman! Det är den här trosvissheten som gör mig bekymrad. Det spelar ingen roll att det är jättestora underskott i statliga finanser. Vi fortsätter med skattesänkningarna till höginkomsttagare. Nu lånar vi till det, för Lars Elinderson har fått för sig att det är rätt. Jag tycker att det är orimligt och orättvist, och det skapar inte jobb.

Ekonomkåren är enig bakom detta. Det är en mycket ineffektiv politik. Men de fortsätter.

Lars Elinderson, du har förberett Sverige illa för en recession. Det beror på att du och dina kolleger i majoriteten kände och trodde att allt som vi rörde vid blev guld. Det var högkonjunktur och medvind. Sysselsättningen ökade. Jag vill påminna om att den ökade mycket kraftigt vårt sista år under förra mandatperioden, 2005–2006.

Det är då som finansutskottet sätts på prov och finansministern sätts på prov. Man ska inte inbilla sig att det är soligt väder för evigt. Det kommer sämre tider. Men Lars Elinderson satte sprätt på pengarna. Nu står vi här med underskott.

Är du beredd att fortsätta att låna till skattesänkningar för höginkomsttagare? Jag vill veta det i dag. Tycker du att det är klokt att göra det? På vilket sätt ger det mer jobb? Det vill jag att du förklarar, eftersom du hänvisar till din ekonomiska bakgrund.

Det som nu är på väg att ske, vilket jag är rädd för att också Konjunkturinstitutet och andra kommer att varna för, är att långtidsarbetslösheten och jämviktsarbetslösheten, det vill säga vad vi kan nå till i nästa högkonjunktur, börjar att öka igen. Varför? Jo, för att det nu slås ut så många människor från jobb. Många av dem har god yrkeskunskap, men de slås ut från en industri som har stora problem. Och de får ingen hjälp.

De hamnar i passivitet, de hamnar på mycket låg a-kasseförsörjning, de får ingen kvalificerad yrkesutbildning, och de hamnar i långsiktig arbetslöshet. Det är den politiken som nu riskerar att förvärpa möjligheten att vid nästa högkonjunktur pressa tillbaka arbetslösheten så att vi når det som vi tycker är viktigast, full sysselsättning. Det du tycker är viktigast är att sänka skatten och öka klyftorna.

Anf. 23 LARS ELINDERSON (m) replik:

Fru talman! 75–80 miljarder kronor av den ökade statsskulden har vi tillsammans röstat igenom i den här kammaren. En stor del av den ökade upplåning som staten måste ägna sig åt i år beror på de krispaket för att stabilisera finansmarknaden som vi har varit överens om. Lite mindre än hälften av den ökade upplåning som vi har tvingats att finna oss i är på grund av förändrade ekonomiska förutsättningar och finanskrisen. Den andra delen är uteslutande beroende på konjunkturedgången.

Skatteinkomsterna minskar när färre människor arbetar. Det är ju så när fler människor blir arbetslösa. Budgeten innebar inte någon lånefinansierad skattesänkning.

Jag är övertygad om att de här två åren kommer finansministern och vi i majoriteten att tvingas vara mer återhållsamma med utgifter och vara mer begränsade när det gäller att minska våra intäkter. Men jag vill samtidigt påpeka att det inte bara är skattesänkningar som har skett under de här åren.

Vi har höjt skatten på en mängd olika områden. Vi har höjt energiskatterna. Vi har höjt de riktade skatterna mot alkohol, tobak och andra typer av varor. Vi har genomfört en ordentlig skattehöjning mot det kapital som tidigare med räntesnurror och liknande försvann utomlands. Skatteinstrumentet kan användas på olika sätt för att stimulera ekonomin eller få tillväxt till stånd.

Självklart förändrar den ekonomiska situationen prioriteringen för oss också. Men om man inte har en broms som man kan använda i en lågkonjunktur blir det svårt att ha resurser för att klara ut det om lågkonjunkturen blir långvarig eller resurser för att satsa den dag man behöver stimulera längre fram.

Anf. 24 ROGER TIEFENSEE (c):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till utskottsmajoritetens förslag.

Under det senaste året har vi sett en dramatisk omsvängning av världskonjunkturen. Finanskris och lågkonjunktur i världsekonomin slår extra hårt mot en liten, öppen och exportberoende ekonomi som den svenska. Och det slår snabbt, från att en lastbilstillverkare som Volvo hade all-time-high andra kvartalet 2008 till att det var tvärstopp det tredje kvartalet.

Vi har aldrig upplevt några sådana snabba svängningar i konjunkturen förut. Därför är det ett oerhört allvarligt ekonomiskt läge. Det är ett väldigt svårbedömt ekonomiskt läge också.

Fru talman! Det låter väldigt dystert, och det är ett allvarligt läge, men det är också viktigt att understryka att Sverige står bättre rustat än många andra länder att möta den här lågkonjunkturen. Vi står bättre rustade tack vare att vi har sparat i ladorna. Vi har haft stora överskott de senaste åren.

Regeringen har jobbat efter en tydlig arbetslinje. När vi gick in i den här lågkonjunkturen hade vi en hög sysselsättningsnivå.

Budgeten i höstas kunde därför vara offensiv. Vi kunde möta det här offensivt. Den innehöll investeringar i infrastruktur, närtidssatsningar på 10–11 miljarder de två närmaste åren, i år och nästa år, investeringar i utbildning, skattesänkningar för både företag och privatpersoner. Det var sammanlagt stimulanser till ekonomin i storleksordningen 32 miljarder.

Det som regeringen har gjort efter budgetpropositionen är inte lite heller. Det handlar om stabilitetsstärkande åtgärder för det finansiella systemet, för att få det finansiella systemet att fungera. Det finns fortfarande problem. Det är fel att kalla det en tvångströja, men vi kunde inte sätta avgifterna till stabilitetsprogrammet som vi ville. Så det finns fortfarande saker att göra på området. Vi ser ändå att finansmarknaden fungerar något bättre.

Vi har gett kapitaltillskott till Almi och Svensk Exportkredit för att underlätta för företag att få krediter och för att underlätta export. Vi har ett helt åtgärds paket för fordonssektorn som nu börjar ge resultat. Vi vet att Volvo kommer att få lån från Europeiska Investeringsbanken som en direkt följd av det åtgärds paketet.

Ännu har ingen haft möjlighet att utnyttja undsättningslånen. Det är en brist, och vi är beredda att förma om systemet för att man ska kunna använda det. Men att det, som det har påståtts tidigare i debatten, inte alls har kommit till någon nytta är felaktigt.

Vi har hjälpt våra grannländer, Island exempelvis. Vi har gjort förstärkningar av arbetsmarknadspolitiken.

I den tilläggsbudget som vi diskuterar nu är det ytterligare investeringar i yrkesutbildning. Det är investeringar i infrastruktur. Det är ökade resurser till Arbetsförmedlingen.

Sist men inte minst, och det är den stora ekonomiska delen i den här tilläggsbudgeten, handlar det om att vi nu utvidgar den skattereduktion för hushållstjänster som finns och inför ett ROT-avdrag för reparation, ombyggnad och tillbyggnad.

Detta kallas samlat för ett husavdrag, och den nya delen är en viktig stimulans till byggsektorn. När man pratar med byggföretagare säger de att de i höstas upplevde det totala tvärstoppet. En del sade att de aldrig haft så tomt i orderböckerna.

Det är alltså både en strukturell och konjunkturell åtgärd. Strukturell i så måtto att syftet också är att minska svartarbetet; därför är den inte tillfällig som oppositionen vill, utan vi vill göra en strukturell, permanent åtgärd.

Som centerpartist tycker jag att det är extra roligt att vi nu när regeringen presenterade sin havsmiljöproposition också kunde klargöra att husavdraget kommer att inkludera möjligheter till åtgärder när det gäller enskilda avlopp. I måndags besökte jag Trosa kommun tillsammans med allianskolleger på Sörmlandsbanken som är min länsbank. I Trosa gör man en inventering av enskilda avlopp i hela kommunen. Man bedömer att det finns 1 500 – 750 var kända, de andra var okända men befarade.

De som har dessa enskilda avlopp kommer att få förelägganden. Det är klockrent att de kan få hjälp att göra denna investering. Det är klockrent konjunkturmässigt för den som får möjlighet att utföra arbetet, och det är klockrent för det enskilda hushållet som får en lägre kostnad. Och det är klockrent för miljön, eftersom det minskar övergödningen i Östersjön.

Fru talman! Oppositionen försöker skapa en bild, inte bara här utan även tidigare, av att regeringen inte gör någonting. Den bild man försöker skapa är av total passivitet. Jag tror att människor som följer den här debatten, människor som har följt utvecklingen av finanskris och lågkonjunktur, ser igenom detta försök till bildskapande och de dimridåer man försöker måla upp. Det blir inte helt trovärdigt att hela tiden ropa att det är för lite och för sent. Det är lite som att ropa ”vargen kommer”.

32 miljarder i investeringar i en budget och 8 miljarder i denna tilläggsbudget är inte lite pengar. Om man tycker att detta inte är någonting eller att det är lite pengar kanske man inte heller ska ha ambitionen att ha hand om skattebetalarnas pengar.

Vi kommer att behöva göra mer. Det ska vi inte sticka under stol med. Vi kommer att återkomma med besked till kommuner och landsting i vårbudgeten. Men det som är lite intressant är att Thomas Östros till exempel i sitt anförande här pratar om att de investeringar som oppositionen vill göra vill de göra genom att säga nej till skattesänkningar. Upplysningsvis kan jag säga att det inte finns några skattesänkningar att säga nej till. Det finns bara skattehöjningar att föreslå. De skatteförslag som Thomas Östros vill säga nej till är ju redan beslutade av Sveriges riksdag. Frågan är alltså vilka skatter som ska höjas. Är det, som Socialdemokraterna föreslog i höstas, en skattechock för att ha unga anställda som ska föreslås i det här konjunkturläget? Man kan retoriskt fråga sig, fru talman, hur smart det är.

13,6 miljarder räknade Socialdemokraterna i sitt eget budgetalternativ med att höja skatten för att ha unga anställda. Man för tillbaka 1 miljard för att företagen ska nyanställa unga. Hur smart är det? Först ska företagen tvingas avskeda unga för att det blir dyrare när unga redan i dag, i ett sådant här konjunkturläge, strukturellt är de som har det svårast. Först ska de alltså bli avskedade, sedan ska de bli återanställda och Socialdemokraterna ska skära emellan ett antal miljarder. Det är inte en hållbar politik.

Det skulle vara intressant att få ett svar på vilka skatter det är som ska höjas.

(Applåder)

Anf. 25 CARL B HAMILTON (fp):

Fru talman! Det ekonomiska läget är allvarligt. Arbetslösheten ökar, och varslen ökar.

I den situationen hör jag Thomas Östros hålla ett anförande i denna kammare i 14 minuter utan att en enda gång nämna ordet ”företag” eller ”företagare”. Jag kunde inte höra att Thomas Östros talade om företag eller företagare.

Hur ska man kunna ha en trovärdig ekonomisk politik om man inte diskuterar företagsamhetens villkor? Det är ändå i små och medelstora företag som jobben kommer i Sverige, och om det är så, vilket det är, att skatteunderlaget i stat och kommuner viker beror det ju på minskade intäkter från den sektorn.

Alice Åström talade i 10 minuter men talade heller inte om företag eller företagare. Hur ska en trovärdig ekonomisk politik för fler jobb kunna skapas av en opposition med den inriktningen?

De verkar tro att jobben produceras i Arbetsförmedlingen, i Statistiska centralbyråns tabeller, i den offentliga sektorn. Men jobben i den offentliga sektorn ska ju finansieras någonstans ifrån. Jag skulle rekommendera dem att börja läsa våra morgontidningars ekonomisidor eller Dagens Industri. Där står sida efter sida om företag och företagsamhet och deras villkor.

Fru talman! Socialdemokraterna och Thomas Östros säger här att alliansen slösar bort pengar på stora skattesänkningar och att skattesänkningar är att kasta pengar i sjön. De skattesänkningar som vi har gjort var uppenbarligen helt fel, och då bjuder logiken att skatterna bör höjas igen – eller hur?

Alliansen, säger Thomas Östros, har slösat bort överskott. Budgeten borde alltså ha gått med överskott i dag. De underskott som prognostiserats borde då elimineras med högre skatter eller minskade utgifter – eller hur?

Thomas Östros säger att överskotten slösas bort på skattesänkningar. Det har bedrivits en slösaktig skattepolitik. Återigen – budgeten borde tydligen i stället visa överskott och skatterna borde, bjuder Östros logik, höjas så att det så kallade slöseriet upphör.

Slutsatsen blir att Socialdemokraterna står för en åtstramande politik med högre skatter i lågkonjunktur och kris. Socialdemokraternas skattepolitik skulle minska köpkraften i landet och driva landet till en högre arbetslöshet och en minskad sysselsättning. En massiv skattechock är det som ligger i Thomas Östros kritik av alliansens skattepolitik.

Men samtidigt säger sig Socialdemokraterna vilja öka utgifterna, och det gäller inte bara transfereringar som a-kassan. Socialdemokraterna vill även investera mer i utbildning, mer i infrastruktur, mer till klimatomställning och mer till välfärden. Det blir ofrånkomligen väsentligt mycket högre offentliga utgifter med Socialdemokraternas politik.

Konsekvent förespråkar Socialdemokraterna en politik som i praktiken är ogenomförbar utan att de genombryter budgetens utgiftstak. Det går inte, när man lyssnar på Thomas Östros, att komma till någon annan slutsats. Man kan skaka på huvudet, men det budskap som Thomas Östros har till sina väljare, till sina sympatisörer och till dem som lyssnar på denna och andra debatter är att det finns inget budgettak som Social-

demokraterna behöver ta hänsyn till. Det är bara att öka utgifterna och investeringarna; det går alltid att fixa.

Detta kommer att få vådliga konsekvenser för de offentliga finanserna. Vi får en ännu svagare växelkurs och så småningom en återgång till högre inflation och stigande räntor.

Raserade offentliga finanser är det andra benet i oppositionens politik. Det första benet är alltså en skattechock som minskar efterfrågan och ökar arbetslösheten.

(Applåder)

Anf. 26 THOMAS ÖSTROS (s) replik:

Fru talman! Jag vet inte vad Carl B Hamilton har sysslat med under förmiddagen. Först glömmer han att anmäla sig till debatten; sedan kom han på att han skulle vara med. Välkommen ändå!

Sedan visar det sig att han har nickat till under debatten. Jag hade ett helt avsnitt som talade om hur viktiga entreprenörerna är för att vi ska komma ur den här krisen. Jag ser att hans allianskolleger nickar förtjust över det inlägget. Det handlar om att lätta på bördan för entreprenörerna och inte som alliansen skarpt höja arbetsgivaravgifterna för småföretagen, till exempel hotellen och restaurangerna – de viktiga företagen i tjänstesektorn. Det är där jobben kommer när det väl händer. Där har de kraftigt höjt arbetsgivaravgiften på ett obegripligt sätt. Det handlar om att öka tryggheten för småföretagen.

När de nu har vaknat till får jag däremot en obehaglig déjà vu-känsla av Carl B Hamilton. Det var nämligen så att Carl B Hamilton var i central position förra gången Sverige var i djup ekonomisk kris och förde då fram precis samma ekonomiska teori som nu, ofinansierade eller lånefinansierade skattesänkningar, mest till dem som har det bäst.

Då var det också avskaffad förmögenhetsskatt. Dessutom var det vårdnadsbidrag. Allt detta skulle genomföras i snabb takt. Statsfinanserna raserades. Carl B Hamilton satt i förarsätet och drev denna utveckling mot allt större underskott, allt högre arbetslöshet. Nu ser vi Carl B Hamilton här igen.

Efter vår erfarenhet av Carl B Hamiltons försök att styra Sverige införde vi strikta budgetregler i Sveriges riksdag, utgiftstak, ordning och reda samt överskottsmål. Det var högern emot. Överskottsmålen kallades för överbeskattning, precis det. Man skulle minsann sätta sprätt på pengarna så fort det blev överskott.

Oroa dig inte för vår syn på reglerna för budgetreglering, Carl B Hamilton! De är våra. Dem håller vi väldigt strikt. Men idén att man varje gång det blir ett överskott ska sätta sprätt på de pengarna med stora ofinansierade skattesänkningar driver du återigen igenom i förarsätet.

Anf. 27 CARL B HAMILTON (fp) replik:

Fru talman! Låt mig korrigera historien. Det var faktiskt den borgerliga regeringen som började införa de nya budgetreglerna. Det var också så att Socialdemokraterna reserverade sig blankt mot införandet av en självständig riksbank. Jag satt själv i Riksbanksutredningen. Jag vet precis vad Jan Bergqvist och Anita Gradin gjorde – total reservation. När de sedan kom till makten insåg de att en självständig riksbank var bra, men det var först då. Försök inte att skriva om historien!

Min poäng, Thomas Östros, är att du anser att skatterna har sänkts för mycket. Det upprepar du här. Det är fel skatter som har sänkts och de har sänkts för mycket. Då bjuder ju logiken att vi ska höja skatterna. Det är Vänsterpartiet mycket intresserat av. Hela Alice Åströms anförande gick ju ut på det. Högre skatter ger ett bättre land.

Då är min fråga till Thomas Östros: Hur mycket tänker ni höja skatterna? De har blivit sänkta med mellan 60 och 80 miljarder. I det här konjunkturläget skulle det innebära en dramatisk åtstramning av ekonomin och ökad arbetslöshet. Men det är ändå det budskap som ni trummar fram i talarstol efter talarstol, vid möte efter möte, att skatterna borde vara högre. Hur mycket högre, och när ska de höjas?

Anf. 28 THOMAS ÖSTROS (s) replik:

Fru talman! Jag noterar att Carl B Hamilton försöker gå förbi med tystnad att han inte lyssnade på mitt inlägg. En liten ursäkt hade varit på plats eftersom entreprenörer är så viktiga för mig och var en så viktig del av mitt anförande.

Nu är vi där igen! Carl B Hamilton tycker att i ett dåligt konjunkturläge ska man låna pengar för att rikta skattebonusar till höginkomsttagare. Det har vi voterat om här i kammaren. Jag skäms inte ett dugg för att jag tyckte att det var fel. Av de 40 miljarder i stimulanser som de stoltserar över och som de säger var viktiga för den politik som de slog fast i augusti månad, innan krisen briserade, består 25 miljarder av skattesänkningar.

Ändå är ekonomkåren överens och IMF har gett skarpa rekommendationer som säger att det är fel väg om man vill skapa sysselsättning i ett läge av mycket skarp recession. Men Carl B Hamilton är så övertygad om vad skattesänkningens olika scenarier kan ge i form av jobb att han till och med är beredd att låna för att höginkomsttagare ska få en rejäl skattedusör.

Varför är det rimligt, Carl B Hamilton, att du som höginkomsttagare får 13 000 kronor i skattesänkning på lånade pengar när du samtidigt säger att vi inte har råd att satsa på välfärden, att vi inte har råd att satsa på utbildning för de arbetslösa och att vi inte har råd att se till att trygghetssystemen fungerar? Du förberedde oss i Sverige väldigt illa för en recession genom att driva en konkret och tydlig skattesänkningsspolitik och samtidigt förstöra trygghetssystemen. Nu står vi där, och du säger att ni inte har råd att investera i jobben. Nej, för du satsade allt på skattesänkningarna.

Vid varje tillfälle har vi haft ett alternativ. Vi är i minoritet så det blir aldrig som vårt alternativ säger, för vi förlorade valet. Det innebär naturligtvis att när vi kommer tillbaka till makten efter 2010 går det inte att i rask takt återställa på alla områden. I en djup ekonomisk kris måste man vara försiktig med skatteförändringar. Så ser verkligheten ut. Men du har förberett Sverige väldigt illa genom ofinansierade skattesänkningar till höginkomsttagare.

Anf. 29 CARL B HAMILTON (fp) replik:

Fru talman! Det börjar bli intressant nu. Är den ökade upplåningen fel, Thomas Östros? Det är ju de automatiska stabilisatorerna som slår till

här. Det är det som gör att överskottet går till underskott. Menar Thomas Östros att det är fel, att man skulle motarbeta de automatiska stabilisatorernas genomslag? I så fall är det en helt ny politik som Socialdemokraterna för.

Jag tror inte att Thomas Östros är så, vad ska jag säga, oskicklig som ekonomisk politiker att han faktiskt skulle föreslå att man skulle bromsa de automatiska stabilisatorerna. Om han är så klok som jag tror kommer det att bli stor upplåning. Jag vill verkligen fråga Thomas Östros, är du emot ...

(TREDJE VICE TALMANNEN: Thomas Östros har inte möjlighet till ytterligare repliker.)

Förlåt! Då kan jag inte ställa den frågan. Jag kan bara svara Thomas Östros ytterligare.

(THOMAS ÖSTROS (s): Det vore en bra idé.)

Ja, det är en god idé. Nu har jag glömt ...

(THOMAS ÖSTROS (s): Låna till skattesänkningar för höginkomstagare.)

(TREDJE VICE TALMANNEN: Det är Carl B Hamilton som har ordet.)

Thomas Östros målar ut det som att det är skattesänkningarna – jobbavdraget till låg- och medelinkomstagare, som jag vill understryka att det är – som liksom är boven i dramat. Men det som orsakar de stora underskotten är ju som jag nämnde de automatiska stabilisatorerna.

Det du säger om klyftorna, Thomas Östros, är intressant. Du som lever på retorik om klyftor borde glädja dig nu när förmögenheterna har minskat genom att börsen har fallit med 50 procent, eller hur? Du borde gå ut och ordna ett tårtkalas här. Det är ju det som är din framtid. Det som du ser som den stora tillgången i livet är när människor som har tillgångar blir något mindre rika.

Anf. 30 AGNETA GILLE (s):

Fru talman! Det är mycket som jag har reagerat på under den här debatten. Ibland funderar jag på om vi lever i samma land och verkligen finns i samma verklighet.

I går lämnade jag Riksdagshuset för att ha en heldags praktik på Arbetsförmedlingen. Jag var där tidigt på morgonen och stannade hela dagen till sent på kvällen. Jag skulle, fru talman, vilja uppmana den här högermajoriteten att göra detsamma, lämna huset och vara ute i praktik för att möta de människor som finns på Arbetsförmedlingen, bland annat arbetsförmedlarna som gör ett fantastiskt jobb.

Det som berörde mig mest var att möta de människor som kom in på Arbetsförmedlingen och anmälde sig som sökande till ett arbete därför att de hade blivit av med sitt. Det som jag tror grep mig allra mest var en

äldre kvinna som hade ett deltidsarbete. Den borgerliga regeringen har ju tagit bort hennes möjlighet att stämpla mer än 75 dagar. Nu hade hon ett deltidsarbete och stämplingsdagarna var slut. Hon stod hos min handledare på Arbetsförmedlingen och grät. Hon sade: Ska jag behöva lämna mitt arbete? Måste jag säga upp mig? Jag klarar mig inte på min halvtidslön, och det är omöjligt för min arbetsgivare att förändra till en heltid.

Jag skulle vilja fråga: Vad säger ni inom alliansen som har ansvaret i dag i Sverige till dessa kvinnor som nu lämnar sina deltidsarbeten för att gå ut i heltidsarbetslöshet och sitta hemma och inte ha någonting att göra? Det är den verklighet som finns i dag för dessa kvinnor. Vi kan se i all statistik nu att det inte har blivit ett enda mer heltidsjobb av den politik som ni har bedrivit, utan kvinnor får gå ut i heltidsarbetslöshet i stället för att ha ett deltidsarbete.

En annan stor fråga som har debatterats här är ungdomsarbetslösheten. Arbetsförmedlarna förmedlar så mycket de kan av de få arbeten som finns. Till Arbetsförmedlingens resurser kommer nu jobbcoacher. Problemet är bara att det finns väldigt få jobb att coacha mot. Ändå står majoriteten i talarstolen och säger att det nu ska ske en matchning. Det kan vara bra med jobbcoacher i en högkonjunktur när det finns något att matcha, men i dag när det är svårt att hitta lediga arbeten är det svårt att matcha arbeten.

En ung person, 19 år, var ledsen över att inte ha något att göra på dagarna. Ungdomsarbetslösheten stiger i rasande takt, och problemen växer. Han gav mig en skrämmande bild. Först och främst måste ungdomarna vara arbetslösa i tre månader innan det händer något. Det händer ingenting från regeringens sida för att ta tag i frågorna.

Den regering som tog över är som en brandbil. Det var en brandbil som fylldes med vatten när regeringen tog över 2006. Vattnet används till att fylla de välbärgades pooler i deras hem – pool efter pool. När det sedan brinner som värst lånar regeringen vatten någonstans, men då har regeringen inte mod eller kraft att släcka några eldar. Då står man där tomhänt och har inget att komma med. De välbärgade har redan fått allt vatten. Det är skrämmande att vara ute.

Anf. 31 GUNNAR ANDRÉN (fp):

Herr talman! Även som suppleant i finansutskottet äger man rätt att yttra sig i en sådan här fråga.

Vi gör olika besök i verkligheten. Jag tog mig för häromdagen att åka till McDonalds i Rissne. Det är också en arbetsplats av betydande mått. Det är inte en arbetsförmedling utan där är det verkliga jobb. Jag noterade att i Rissne, som ligger i Sundbyberg, fanns det i stort sett bara ungdomar under 26 år anställda. Jag kunde med mina ögon notera att flertalet av dem, nästan en betydande majoritet, hade annat etniskt ursprung än det svenska.

Det är intressant att se att dessa personer hade anställts med hjälp av sänkt arbetsgivaravgift. Thomas Östros tycker att det är dålig politik att göra så, det vill säga att behålla de sänkta arbetsgivaravgifterna. Men om de inte hade funnits är det inte säkert att ungdomarna hade funnits kvar. Då hade McDonalds inte kunnat ha så många anställda. Det är viktigt att se, Thomas Östros, att om inte jobben skapas i företagen blir det inte

några jobb och därmed inte heller några statsinkomster till att klara välfärden.

Det är här den stora skillnaden finns i debatten. Det är alliansen som ser till att skapa förutsättningar för företagsamheten så att det går att skapa jobb och få skatteintäkter så att det finns pengar till välfärden.

Ni har, med Carl B Hamiltons ord, satsat stenhårt på retorik om fördelningspolitik. Det är riktigt att det finns en del klyftor i det här landet, men jag håller med Carl B Hamilton om att ni borde glädjas åt att det är många som blir fattigare i det här landet. Tvärtom måste vi lyfta människorna ur fattigdom så att de får jobb, och det kan inte göras på Arbetsförmedlingen. Vi måste se till att företag får förutsättningar att i Hillerstorp och andra områden anställa ungdomar och många andra.

(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut fattades under 14 §.)

8 § Ett enklare system för skattereduktion för hushållsarbete

Föredrogs

skatteutskottets betänkande 2008/09:SkU20

Ett enklare system för skattereduktion för hushållsarbete (prop. 2008/09:77).

Anf. 32 FREDRIK OLOVSSON (s):

Herr talman! Sverige befinner sig i ett allvarligt läge, och sällan har det väl varit så tydligt att ökade orättvisor inte är lösningen på Sveriges problem. Vi har en jobbkris, arbetslösheten ökar, antalet varsel slår nya rekord och stora och viktiga delar av den svenska industrin slåss för sin överlevnad.

Vi har en välfärds-kris. Runt om i landet säger kommuner och lands-ting upp personal eftersom regeringen har gjort av med pengarna på orättvisa skattesänkningar i stället för att stärka välfärdssektorn. När sjuksköterskor, lärare och undersköterskor blir arbetslösa försämras kvaliteten i vården, i barnens skolor och i omsorgen om våra äldre.

Vi har en trygghets-kris. Människor i Sverige har blivit rädda för framtiden. Det är inte så konstigt. Regeringen har förstört a-kassan, försämrat sjukförsäkringen och driver nu tiotusentals människor in i ett socialbidragsberoende. Samtidigt har regeringen tagit bort mycket av det som kan vara vägen framåt för den som har blivit av med jobbet. Möjligheten till jobb och utbildning har försämrats genom nedskärningar i vuxenutbildningen, på högskolan och i arbetsmarknadsutbildningar. Mot den bakgrunden blir dagens debatt om reglerna för de subventionerade hushållstjänsterna nästan lite märklig. Det är inte det som är lösningen på Sveriges problem.

Först och främst måste man konstatera att subventionerade hushållstjänster inte blev den succé som utlovades. Inte ens en femtedel av de pengar som regeringen från början avsatte till subventionerad städning har använts. Jobbeffekten uteblev nästan helt, att jämföra med de 20 000 jobb som skulle skapas i sektorn. Det fick vi höra i debatten. De drygt

Prot. 2008/09:82

11 mars

*Åtgärder för jobb
och omställning*

*Ett enklare system
för skattereduktion
för hushållsarbete*

100 miljoner som det kostade statskassan har till stora delar gått till att subventionera jobb som redan utfördes innan bidraget infördes. Hälften av skattereduktionen har dessutom gått till den lilla grupp som har de allra högsta inkomsterna. Precis som med övriga skatteförändringar som regeringen har genomfört är det högavlönade och förmögna som har gynnats av den borgerliga politiken.

Nu vill regeringen göra nya förändringar i systemet. Då gör man ont värre. Med de nya reglerna kommer företagen i branschen att drabbas av mer krångel eftersom man måste ansöka hos Skatteverket för att få en del av betalningen. Företagen får bära en allt större risk eftersom det kan hända att kunder redan har nått taket i skattereduktion, och då får företagen stå för notan själva och inte få betalt. Nu kommer man dessutom att möta en helt ny form av konkurrens eftersom regeringen tar bort kravet på att man måste köpa tjänsterna från företag eller personer med F-skatt. Seriösa företag får konkurrera med privatpersoner. Detta och det faktum att regeringen tar bort kraven på att man inte längre behöver en faktura för att få subventionen öppnar också för nytt skattefusk.

Vi socialdemokrater vill se en annan politik än den som nu bygger på och förvärrar Sveriges problem. I stället för att subventionera hushållstjänster som till största delen gynnar de grupper som redan har det gott ställt vill vi möta krisen med investeringar. Vi vill investera i jobben och i välfärden. Vi lägger hellre pengarna i skolan och vården än på städning hos dem som redan har det gott ställt. Vi vill investera i bättre trygghetsystem. I dag driver rädsla för framtiden ned Sverige allt djupare i jobbkrisen. Vi vill investera i utbildning för att klara konkurrensen i framtiden. För näringslivet och den svenska industrin har vi lagt fram ett utbildningspaket med över 50 000 fler utbildningsplatser än regeringen.

Om bara politiken är den rätta kan vi vända jobbkris, välfärdskris och trygghetskris. Nya orättvisor, nytt regelkrångel för företagen och nya kryphål för skattefusk är inte lösningen på Sveriges problem. Jag yrkar därför avslag på förslaget i skatteutskottets betänkande och bifall till vår reservation.

(Applåder)

Anf. 33 HELENA LEANDER (mp):

Herr talman! Vi har nyss haft en lång debatt om de stora dragen i svensk ekonomisk politik, och jag tänkte vara lite mer precis när det handlar om just hushållstjänsterna – även om jag tyckte att Fredrik Olovsson sade många kloka saker utanför den ramen.

Det är knappast någon hemlighet att vi från de rödgröna inte tycker att det är en klok prioritering att använda skattemedel till att ge skattelättnader till människor som skulle köpa sina hushållstjänster ändå. Vi tycker inte heller att det är någon lösning på de strukturella jämställdhetsproblemen vi ser i samhället att man sopar konflikten under mattan och skickar in en tredje part som ska ta tag i problemen i stället.

Nu finns hushållstjänsterna. Hushållstjänster har alltid funnits, och det har vi inga problem med. Skattelättnader för hushållstjänster finns också redan. Frågan är hur vi ska förhålla oss till förslaget. Jag tycker att det är ett dåligt förslag.

Visserligen är det väl lovvärt att det ska bli enkelt för människor att använda det här systemet, så att man inte behöver ligga ute med pengarna

och få sin skattelättnad först i efterhand. Men nu är världen ofta så brutal att det inte finns några gratisluncher, så det som händer nu är att det i stället är företagen som får ligga ute med pengar och få sin skattelättnad i efterhand och eventuellt stå risken om det visar sig att köparen av tjänsten redan hade kommit upp i höga nivåer, det vill säga taket på 50 000 kronor om året. Det kan man bli lite tveksam till.

För att i någon mån kompensera för den ökade administrativa bördan för företagen föreslår regeringen att man i stället ska genomföra vissa andra förenklingar, som man säger, till exempel att det inte ska behövas sådana betungande begränsningar som att man inte får använda sitt eget företag. Men det riskerar i gengäld att öka skattefusket.

Då blir vi från oppositionen lite fundersamma. Vi trodde att det fanns en seriös vilja från regeringen att minska regelkrånglet för företagen och att minska skattefusket. Men när det ställs mot det uppenbarligen stora och viktiga målet att människor absolut inte ska stå hemma väger de frågorna rätt lätt. Det är lite synd.

Vi tycker att det är viktigt att företagen har bra företagsklimat, sjysta och enkla regler och att vi gör vad vi kan för att minska skattefusket i samhället. Därför yrkar jag avslag på förslaget i propositionen.

Anf. 34 ANNICKA ENGBLOM (m):

Herr talman! Det centrala målet för alliansregeringen och dess skattepolitik är att skapa verklig och varaktig sysselsättning. Om fler kommer i jobb minskar utanförskapet, och därmed minskar också klyftorna i samhället. Det borde vi vara tämligen överens om.

Politiken ska också ligga till grund för att skapa möjligheter för fler människor med initiativrikedom, med drivkraft och med idéer att starta egna företag och därmed skapa fler jobb.

Efter en halv mandatperiod har alliansregeringen presenterat en hel radda med olika reformer för att åstadkomma detta. Förutom jobbskatteavdrag, nystartsjobb, förenklingar för företagande, sänkning av bolags-skatter – jag kan stå här ganska länge och räkna upp dem – är skattereduktion för hushållsarbete en del av detta. Det löser inte hela problematiken, men det är en del i det.

Min kollega Jessica Polfjärd har stått här och pratat om hushållsnära tjänster vid ett antal tillfällen, så vi är tämligen väl inlästa på ärendet.

Det här är en sektor som länge har drivits i det dolda, företrädesvis av kvinnor, företrädesvis med låg ersättning, med ingen trygghet i form av pensioner eller sjukpenning. Att omvandla en svart sektor till vit, att människor kan gå från arbetslöshet till arbete och att många kvinnor har startat företag inom den här branschen är en sida av reformen. Den andra sidan av reformen är syftet att man med dessa tjänster kan skapa sig mer tid med familjen och att äldre kan få hjälp med städning hemma, om man kanske inte når upp till fönstren. På detta sätt får även de med mindre inkomster tillgång till tjänsterna.

Herr talman! Redan den 1 juli 2007 infördes den första reformen med hushållsnära tjänster. När regeringen utvecklade reformen till att detta även skulle kunna erbjudas som en löneförmån lyfte man också fram tankarna på att vi måste kunna förenkla systemet, så regeringen tillsatte en utredning. Den utredningen och de förslag som man kom med ser vi resultatet av här i dag.

En del av kritiken har just varit att det bara är de rika som kan använda de här tjänsterna. Tjänsterna kan kosta alltifrån några hundralappar till många tusenlappar – det beror självklart på tjänsten. Men vad som har varit problematiken tidigare är att beställaren av tjänsten har fått vänta ända till deklarationen innan man har kunnat få den halva subventionen av tjänsten. Nu får man den med en gång. På det sättet behöver man inte ha några stora inkomster för att kunna tillgodoräkna sig dessa tjänster, utan man kan få det med en gång. Det är den så kallade fakturamodellen, om vi nu ska vara fyrkantiga. Det är alltså företagaren som vänder sig till Skatteverket och får resten av betalningen.

En annan del i förslaget är att även de som inte har F-skattsedel ska kunna få utföra de här tjänsterna och att köparen ska kunna tillgodoräkna sig skattesubventionen. Jag kan omsätta det i ett praktiskt exempel. Man kanske har en annan anställning i botten, och så hjälper man till med att lämna och hämta barnen på dagis. Måste man ha en F-skattsedel för det? Nej, det kan man lösa på andra sätt. Det här är en vinn-vinn-situation.

Det har kommit kritik också mot att det skulle bli krångligare för företagen. Jag rekommenderar oppositionen att besöka några av de här företagen och fråga dem som företräder dem, till exempel kvinnor som har startat dem, om de tycker att det är särskilt krångligt och om de ser stora farhågor med detta.

Moderata skattekommittén var i Falun senast i måndags och träffade Home Maid, som absolut inte tyckte det. De såg definitivt fram emot den här reformen, som har inneburit att drygt 9 000 personer har kommit i arbete i och med att dessa företag har startats. Enligt en undersökning från Almega har nio av tio av dem som har anställts i dessa företag tidigare varit arbetslösa. De har gått från arbetslöshet till anställning. De som tidigare har sysslat med de här tjänsterna har gått från svart arbete till vitt arbete, till trygghet, pension och sjukpenning.

Vad i hela friden är problemet? När jag tittar i reservationstexten från oppositionspartierna tycker jag att den håller ganska tunt.

Det här med jämställdhetsaspekten kan man också fundera över, eftersom det är främst kvinnor som jobbar inom den här branschen och som får anställning och trygghet, och det är också främst kvinnor som startar dessa företag. Det är väl jättebra!

I Finland har det här varit en stor succé, herr talman. Det är också från den reformen som regeringen har utformat förslaget.

Trots lågkonjunktur räknar Almega, enligt en färsk undersökning, med att det förslag som vi lägger fram i dag, fakturamodellen, kommer att göra det enklare för framför allt köparen att tillgodogöra sig de här tjänsterna och att det skapas ungefär 6 000 nya arbeten – i en lågkonjunktur.

De här tjänsterna är väldigt efterfrågade. Det är en bra arbetspolitik. Vi vill väl alla ha fler kvinnliga företagare, och den här reformen och de här förslagen skapar detta.

Detta är oppositionen emot. Jag undrar om det inte är så att oppositionen från början har bestämt sig för att man inte tycker om det här, och sedan lyssnar man inte på några som helst positiva signaler om att det faktiskt fungerar. Man fortsätter att sätta sig till motvärn.

Jag skulle vilja höra i en debatt, om någon begär replik så småningom, vad oppositionen har för besked. Om olyckan skulle vara framme och vi får ett maktskifte 2010 och man händelsevis tar bort den här reformen: Vad säger ni då till de här företagarna? Vad säger ni till 9 000 plus 6 000 nya anställda, företrädesvis kvinnor? Vad säger ni till dem år 2010, då vi inte kommer att befinna oss i en högkonjunktur, då tiderna kanske inte kommer att vara lika bra som de har varit tidigare? Vart skickar ni de personerna? Ska de åter ut i arbetslöshet, eller dömer ni dem till och med till svartarbete och otrygghet?

Herr talman! Jag yrkar med varmt hjärta bifall till förslaget i betänkandet.

Anf. 35 FREDRIK OLOVSSON (s) replik:

Herr talman! Det finns väldigt mycket siffror i de flesta politiska debatter, och det här är ett exempel till på det. Det är naturligtvis väldigt bra att vi i det här fallet inte bara har opinionsmätningar, undersökningar eller uppskattningar om framtiden att ta ställning till, utan det finns hårda siffror. Det är Skatteverket som har dem. Man vet precis hur mycket man har fått skattereduktion för under den första tiden – vi har hårda siffror på det.

Det handlar om 122 miljoner kronor. Alltså har man under första halvåret konsumerat tjänster för det dubbla, eftersom skattereduktionen är hälften. Sedan är det en halvårseffekt på det, så om man vill räkna upp det till helår kan man dubbla det igen, och då blir det en halv miljard.

Man kan räkna ut ungefär hur många timmar som lagts ned på det här arbetet genom att dividera med ungefär 300 kronor, som är den vanliga timpenningen. Då får man fram att ett tusental personer på årsbasis jobbat med detta under det första halvåret. Det är ett faktum. Regeringen räknade med att det skulle vara fem gånger så många.

Jag har svårt att förstå hur man kan se det som en stor framgång när det blev så få nya jobb – bara knappt 20 procent av de nya jobb som man hade hoppats skulle uppstå i den här branschen. Dessutom har man med den här typen av subventioner problemet med vad ekonomerna kallar för dödviktsförlust. Man betalar väldigt mycket för det som redan tidigare köpts. Därför har det inte blivit så många nya jobb.

De pengar som trots allt gått framför allt till dem som är välbeställda hade kunnat användas på annat sätt. Vi tycker att det vore bra om fler kunde jobba i vården, i skolan och i omsorgen. Detta är ett svar på Annicka Engbloms fråga.

Anf. 36 ANNICKA ENGBLOM (m) replik:

Herr talman! Jag vet inte riktigt vilken fråga Fredrik nu svarade på.

Min fråga var vilket svar Fredrik Olovsson och övriga i oppositionen har till de drygt 15 000 personer som man här räknar med och som har gått från arbetslöshet till anställning. Vi kan dra ned lite grann och säga att det är 12 000 personer som gått från arbetslöshet till anställning. Vad händer med de personerna om olyckan skulle vara framme och det blir ett maktskifte 2010? Ska ni då dra undan mattan för de här personerna och skicka ut dem i arbetslöshet? Ska ni göra rent hus bland alla dessa städföretag och säga att de inte längre har något existensberättigande?

Vi pratar om hårda siffror – ja – men det är mjuka frågor. Det handlar om människor som får gå från arbetslöshet till anställning och som får ett vitt arbete där arbetet tidigare utförts svart. Kvinnor får en trygghet. De får en anställning och därmed sjukpenning och allt det som hör till.

Dessutom har man större möjligheter att som egen företagare eller som anställd i ett litet företag påverka lönesättningen. Jag antar att de här tjänsterna ändå måste utföras. Det som Fredrik Olovsson skulle rekommendera är väl kommunala arbeten och arbeten i offentliga myndigheter där man har mindre möjligheter att påverka sin egen lön.

Jag skulle vilja rekommendera oppositionen att ge sig ut och prata med sina förtroendevalda ute i kommunerna. De säger inte vad ni säger här i riksdagen. Här i kammaren får vi se ett på många sätt splittrat vänsterparti. Har vi också en splittrad socialdemokrati? De företag som träffar lokala socialdemokratiska förtroendevalda ute i kommunerna vittnar om att dessa tycker att den här reformen är bra. Ska ni vid ett eventuellt maktskifte riva upp det här? Det var frågan.

Anf. 37 FREDRIK OLOVSSON (s) replik:

Herr talman! Ingen kan väl ha missat att vi inte tycker att det är en särskilt framgångsrik väg för Sverige att subventionera hushållsnära tjänster.

Jag tror att den här branschen har en framtid, och jag tror att många av dem som tycker att de har en hygglig ekonomisk situation är beredda att betala för den typen av tjänster. Om de är så bra och om företagen är framgångsrika har man – det är jag alldeles övertygad om – en bra och ljus framtid också utan stora skattesubventioner. Det är ju dessa vi vänder oss emot.

Det är konstigt att just den här branschen ska ha stora skattesubventioner. Man ser ju hur den svenska industrin kämpar för sin överlevnad. Samtidigt har vi en näringsminister som lite grann snobbar med att själv inte köra svenskt. Man gör inte de insatser som behövs i den här svåra situationen och kan inte tänka sig att vidta de åtgärder som skulle behövas från regeringens sida. Det kan man stillatigande se, men den här branschen ska få stora subventioner. Jag tycker att det är en väldigt konstig prioritering.

Politik handlar väldigt mycket om fördelning. Man får välja hur man hanterar sina resurser. Om nu just städjobb är det viktiga kan man se det så här: Vi har nyligen haft en debatt i Sverige om hur smutsigt, skitigt, det är på våra sjukhus; en läkare har slagit larm om det. Det städas för lite på våra sjukhus. Jag skulle tro att det också gäller på många skolor; i alla fall säger många det till mig. Vore det inte bra om vi kunde föra över lite av de resurser som i dag läggs på städning på Östermalm så att Södersjukhuset och våra skolor i stället blir renare? Det är ett annat sätt att fördela jobben, men på det sättet kommer resurserna alla till del – detta i stället för att som Annicka Engblom och hennes partikamrater se till att den rikaste tiondelen i Sverige verkligen får den stora skattevinsten, skattebonusen.

Anf. 38 ANNICKA ENGBLOM (m) replik:

Herr talman! Jobbskatteavdraget kan vi ta upp i en annan debatt. Nu pratar vi faktiskt om hushållsnära tjänster.

Fredrik Olovsson, ingen har berättat för mig att det är smutsigt ute i landstingen och på skolor, utan jag har sett det med egna ögon. Också där handlar det om prioriteringar, om var man lägger pengarna inom både landsting och kommuner. Detta är dock föremål för en annan diskussion än den vi har här i dag.

Skattesubventioner ondgör sig Fredrik Olovsson över, men det är väl inget som egentligen är främmande för Socialdemokraterna som på alla möjliga håll och kanter tidigare har ägnat sig åt skattesubventioner. För vår del, från allianspartiernas sida, handlar det definitivt om prioriteringar.

För det första gäller det att få människor att gå från arbetslöshet till anställning.

För det andra gäller det att omvandla svartarbete till vitarbete.

För det tredje gäller det att alla de som tidigare utfört sådana tjänster får en trygghet i form av pension, anställning och sjukpenning, som de tidigare inte haft.

För det fjärde gäller det den pluseffekt vi ser av att många kvinnor startar företag, något som vi har diskuterat och som vi alla i denna kammare egentligen önskar.

För det femte gäller det – ytterligare en pluseffekt av det hela – fakturamodellen, som är efterfrågad av både köpare och säljare av de här tjänsterna. Genom fakturamodellen får också de som kanske inte har tillräckligt med pengar att ligga ute med fram till deklarationen tillgång till de här tjänsterna.

Det handlar alltså om fem mycket positiva faktorer. Jag kan här lägga till en sjätte faktor. Det gäller då alla dem – ensamstående föräldrar och pensionärer som kanske inte har så stora inkomster – som kan tillgodogöra sig de här tjänsterna och som kan få mer tid för sina barn och barnbarn och därmed en bättre livskvalitet. Det vill oppositionen rycka undan år 2010 om de vinner valet. Man är fortfarande svaret skyldig.

Anf. 39 KARIN NILSSON (c):

Herr talman! Först vill jag tacka Annicka för en väldigt bra föredragning av ärendet.

Är det inte snart dags för oppositionen att ge sig i frågan om hushållsnära tjänster? Nu är vi i denna kammare inne på fjärde debatten sedan maj 2007. Oppositionen fortsätter att påstå att de här tjänsterna är till bara för de rika. Men vi ser tydligt att efterfrågan fortsätter att öka. Fler vita arbetstillfällen skapas.

I dag föreslås ett sätt att göra tjänsterna tillgängliga för fler. I nuläget anlitar runt 5 procent av hushållen det vita systemet när det gäller hushållsnära tjänster.

Man kan jämföra med Tyskland. 20 procent av hushållen använder sig av hushållsnära tjänster, men i Tyskland görs det svart. Där rör det sig om flera hundra tusen svarta jobb.

Även i Sverige har en dold svart sektor funnits med utförare utan möjligheter att komma åt det svenska trygghetssystemet i form av sjukpenning- och pensionsgrundande inkomster.

Detta utanförskap skapade fattiga människor. Är det det som oppositionen vill att vi ska tillbaka till, alltså tillbaka till arbetslöshet och svartarbete?

Genom att hushållen nu kommer att få göra avdrag direkt när de betalar för den utförda tjänsten kommer fler med helt normala inkomster att ha möjlighet att anlita hjälp i hushållet. Fler riktiga jobb skapas.

Att i hushållen behöva avstå den resterande halva av kostnaderna som avdraget innebär till efter skattedeklarationen en gång om året gör det svårare för hushåll med vanliga inkomster att köpa tjänsterna.

Det förslag som vi i dag diskuterar innebär att skatteeffekten slår igenom direkt på fakturan så köparen slipper ligga ute med pengar. Därefter är det företaget som utför den hushållsnära tjänsten som får vända sig till staten för att få ut det belopp som kunden dragit av, något som dessvärre innebär en ökad administration för företagen.

Jag hade gärna sett att kunden själv hos skattemyndigheten fick ansöka om reducerad skatt efter det att fakturan var betald samt att skattemyndigheten kunde garantera en snabb avstämning av kreditutrymmet för en effektiv handläggning av återbäringen. Men nu har en annan utbetalningsmodell valts. Den kommer att prövas och utvärderas. Jag får vara nöjd med det. Även den näst bästa modellen uppfyller ju syftet att göra de hushållsnära tjänsterna överkomliga för fler.

Herr talman! I dag behandlar skatteutskottets betänkande också möjligheten för en person som inte är anställd i ett hemtjänstföretag, inte har eget företag eller F-skattsedel att utföra hushållsnära tjänster med avdragsrätt. Genom förenklad skattedeklaration kan en familj till exempel anlita en grannflicka, eller någon annan i bekantskapskretsen som barnen redan känner, som barnvakt någon timme då och då och betala och skattedeklarera tjänsten så att den blir vit. Det tror jag att många kommer att se som en mycket välkommen möjlighet.

När det gäller både barnens och kanske de gamla föräldrarnas behov av tillfällig omvårdnad kan det kännas tryggt att som köpare själv ha rätt att finna en utförare som familjen känner sig trygg med i stället för att i den akuta situationen anlita ett företag som kanske har flera anställda och där service och personal kan variera från gång till gång.

Herr talman! Nu har vi som sagt debatterat frågan om hushållsnära tjänster åtskilliga gånger och successivt förbättrat förhållandena för kunden, förbättrat arbetsvillkoren för utförarna och skapat fler nya vita arbetstillfällen.

Vi får väl se hur länge det dröjer innan frågan debatteras i kammaren på nytt. Men utifrån anförda argument vill jag yrka bifall till utskottets förslag till beslut.

Anf. 40 AGNETA BERLINER (fp):

Herr talman! Hösten 2005 väckte jag en motion i Västerås kommunfullmäktige. Förslaget var att min hemstad skulle bli försökskommun i Sverige för ett skatteavdrag för hushållsnära tjänster. Och det blev en debatt vill jag lova. Sällan har väl argumentationens vågor gått så höga i den fullmäktigesalen. En av Socialdemokraterna tackade mig faktiskt i sitt slutanförande för en härligt ideologisk debatt. Även i tidningarna var debatten lång och stundom ganska hätsk, får jag säga, men många småbarnsföräldrar tackade mig på stan för att jag ville underlätta deras vardag. Många tyckte också att det borde vara självklart att samhället inte bara stimulerar en avlastning när det gäller traditionellt manligt arbete, som via ROT-avdrag.

Något bifall till motionen blev det inte den gången, för på den tiden var det socialistisk majoritet i Västerås fullmäktige. Det är det inte i dag. Men nu befinner vi oss i riksdagens kammare, och möjligheten till skatteavdrag för hushållsnära tjänster finns på plats, inte bara i Västerås utan i hela landet, tack vare alliansen.

I dag debatterar vi det förslag som ska göra det som vi tycker är en framgångsrik reform ännu mer kundvänlig, för det har funnits brister av teknisk karaktär, som att människor har fått ansöka om skattereduktionen i efterhand och fått ligga ute med pengar under lång tid. Systemet har också upplevts som krångligt, så från och med den 1 juli i sommar förenklar vi det. Den som köper hushållsarbete kommer då att betala ett halverat pris direkt och slipper alltså ligga ute med pengarna till skatteåterbäringen; man får skattelättnaden direkt.

Jag tror att det egentligen inte spelar någon större roll vad vi diskuterar när det gäller hushållsnära tjänster, som Annicka Engblom var inne på, eller var vi diskuterar dem. I botten ligger en väldigt stark skillnad i synsätt.

Vi i alliansen ser en ny marknad som öppnar sig. Vi ser fler företag som startar, en växande tjänstesektor. Vi ser oavlönat hushållsarbete som omvandlas till avlönade arbeten. Vi ser arbetslösa som får arbete, svarta jobb som blir vita med anställningstrygghet, pensionspoäng och försäkringsskydd. Vi ser att vardagen underlättas för många, inte minst hårt arbetande småbarnsfamiljer. Men det här väljer oppositionen och Socialdemokraterna att inte se eller väljer att tycka att det inte är viktigt.

Det jag vill ha sagt är, precis som Annicka Engblom var inne på, att det nog kvittar hur vi lägger upp systemet och reglerna. Oppositionen kommer sannolikt alltid att tycka att detta är fel. Det som är riktigt märkligt i detta, tycker jag, är att Socialdemokraterna alltid är för ROT-avdrag men alltid sätter klackarna i backen när det gäller RUT-avdrag. Jag får liksom inte ihop den ekvationen.

Herr talman! Skatteverket presenterade 2006, alltså året innan skattereduktionen startade, en undersökning där 16 procent av de tillfrågade svarade att de hade köpt hushållstjänster svart under det senaste året. Omräknat skulle det motsvara 648 000 personer som hade köpt hushållstjänster svart. Och det köpta svartarbetet motsvarade enligt Skatteverkets undersökning ungefär 20 000 årsarbeten. Jag tror att det var dem som Fredrik Olovsson var inne på. Den uppgivna svarta köpesumman motsvarar 2,4 miljarder kronor. Det är alltså det svartarbetet och de uteblivna skatteintäkterna som vi nu börjar skönja en omvandling av.

Vi vet att under det halvår som reformen var i gång 2007 beviljades 53 000 personer skattereduktion. Det kan tyckas lite, som Fredrik Olovsson säger, men det var ett halvår och det var en start. Och under förra året verkar omfattningen ha ökat lavinartat. Almega räknar med att det i december förra året var 255 000 hushåll som köpte den här typen av tjänster. Branschen beräknas omsätta minst 3,3 miljarder och skapa, som Annicka sade, över 6 000 heltidstjänster – 5 000, säger hon, men 6 100 är den siffra som jag har sett.

Hushållsnära tjänster är en marknad som behövs mer än någonsin. Branschföreningen menar att trots lågkonjunkturen är efterfrågan stor på just de här tjänsterna. Och en stor majoritet av företagen har nyanställt det senaste halvåret. Nästan alla av hemtjänstföretagen, 94 procent, räk-

nar med att kunna utöka sin verksamhet. Vi kan alltså räkna med fler nyanställningar i den här branschen.

Herr talman! Frågan om hushållsnära tjänster har många likheter med frågan om barnomsorg, och den svenska jämställdheten har mycket att tacka förskolan för. Tidigare, även om många har glömt det, fick den som arbetade betala barnomsorgen själv. Om vi hade fortsatt på den vägen hade det lett till en jämställdhet som bara hade varit möjlig för höginkomsttagare. Så är det inte i dag. Vi valde en annan väg.

Att det obetalda hushållsarbetet i våra hem är ojämnt fördelat vet vi. Kvinnorna tar fortfarande ansvar för ungefär två tredjedelar av sysslorna. Många kvinnor upplever att de aldrig kan koppla av. Ur detta föds bland annat den stress och press som i många fall drabbar kvinnor. Kanske är detta en av orsakerna till att kvinnor är långtidssjukskrivna och förtidspensionerade i betydligt större utsträckning än männen. Kvinnornas huvudansvar för hushållsarbetet och barnen är huvudorsaken till att kvinnornas förankring på arbetsmarknaden också är svagare än männens. Efter att män och kvinnor har inlett ett sammanboende och/eller har fått barn uppträder ett könsgap, till exempel när det gäller kvinnor på chefspositioner, och det gapet består under hela återstoden av yrkeslivet.

En jämnare fördelning av arbetet i hemmet skulle öka kvinnors möjlighet till jämställdhet med männen på arbetsmarknaden. Då behövs det samhällsinsatser för att lyfta ansvaret för det obetalda arbetet hemma från kvinnors axlar. Här spelar alliansens införande av skattereduktion för hushållsnära tjänster en mycket viktig roll.

I den bästa av världar hade vi ett skattesystem med så låg inkomstskatt att alla hade stora möjligheter att köpa de tjänster de ville. Då skulle den här typen av riktade skattereduktioner inte behövas. Men där är vi inte i dag. En reform som har gjort att vi har en bransch som växer nu i lågkonjunktur och där nästan alla nyanställda kommer från arbetslöshet tycker jag att vi måste betrakta som framgångsrik. Och jag välkomnar de förändringar som vi nu kommer att genomföra.

I detta anförande instämde Annicka Engblom (m).

Anf. 41 FREDRIK OLOVSSON (s) replik:

Herr talman! Agneta Berliner gjorde jämförelsen med ROT-avdrag, och den görs ofta. Man tycker att det är förskräckligt att vi socialdemokrater anser att tillfälliga ROT-avdrag i lågkonjunktur är en bra idé medan vi anser att permanenta subventioner till hushållsnära tjänster är en dålig idé. Det kan därför vara på sin plats att förklara skillnaden däremellan.

Ett av de problem som vi upplever när konjunkturerna går upp och ned är att vi, inte minst i byggbranschen, får mycket högre arbetslöshet i en nedgång. Ett sätt att möta det är att flytta investeringar i tiden. Det gör vi med ett ROT-avdrag. Det innebär att konjunktursvackan inte behöver bli så djup och att många byggnadsarbetare under en period när de annars skulle gå arbetslösa och kanske slås ut från branschen kan vara kvar och göra jobb. När konjunkturen sedan vänder uppåt står de redo att kunna ta de jobb som finns. På så sätt undviker vi också flaskhalsar i den viktiga del av ekonomin som byggsektorn är. Vi kan alltså surfa längre på hög-

konjunkturen än vad vi annars kan göra. Det är därför vi är för tillfälliga ROT-avdrag.

Regeringen tycker att man ska ha permanenta ROT-avdrag. Då avhänder man sig hela den konjunkturinjektion som ett tillfälligt ROT-avdrag är. Där har vi alltså en stor skillnad.

Jag har gjort en egen privat prisundersökning hos några av de bolag som erbjuder hushållsnära tjänster och jämfört prisbilden före och efter subventionens införande. Priserna har höjts väsentligt mer än vad inflation och löneökningar gett upphov till. Är det verkligen rimligt att en sådan stor del av de pengar som skattebetalarna står för går till vinster i dessa bolag för att man har höjt priset så mycket? Subventionen gör det möjligt för bolagen att höja priset väsentligt mer än vad man rimligtvis borde göra.

Anf. 42 AGNETA BERLINER (fp) replik:

Herr talman! Fredrik Olovssons privata prisundersökning väljer jag att inte kommentera. Den är alldeles för osäker.

ROT-avdragen är bra. Jag vet att Socialdemokraterna värnar de manliga byggnadsarbetarna; det är inte någon hemlighet. Men varför värnar ni inte att göra en traditionellt kvinnlig svartmarknad vit?

Jag undrar också om Fredrik Olovsson och övriga socialdemokrater hade röstat för ett tillfälligt avdrag för hushållsnära tjänster. Är det en öppning där vi kan börja nå varandra? Skulle Fredrik Olovsson rösta för det om det hade varit aktuellt?

Anf. 43 FREDRIK OLOVSSON (s) replik:

Herr talman! Det är synd att Agneta Berliner inte tror på min undersökning. Det vore intressant för några pigga journalister att titta på hur det egentligen har blivit på detta område. Agneta Berliner skulle kanske tro mer på dem än på mig.

Jag tror inte på permanenta subventioner till det privata näringslivet. Det är en uppfattning som borgerliga politiker oftast också står fast vid. I detta fall gör man dock ett undantag – kanske för att de väljargrupper man naturligen har, de som tjänar lite bättre, tycker att det är trevligt att få denna tjänst subventionerad. Jag kan inte tolka det på något annat sätt.

Vi måste välja, både i livet och i politiken. I dag får vi höra att många lärare runt om i landet sägs upp. Kommunerna har för dålig ekonomi. Det är naturligt för mig som socialdemokrat att i stället för att ha skatte-subventioner som i första hand och till största del går till de människor som har goda inkomster och råd att köpa dessa tjänster i alla fall flytta dessa resurser till skola, vård och omsorg. Det är en tydlig prioritering som vi vill göra.

Det handlar inte om fler eller färre jobb totalt sett. Det handlar om vilka jobb vi tycker att vi ska ha i samhället. Då väljer vi, i detta läge, att satsa mer pengar på skolan, vården och omsorgen.

Om nu städjobben är så viktiga, varför inte städa bättre på sjukhus, skolor och dagis?

Anf. 44 AGNETA BERLINER (fp) replik:

Herr talman! Socialdemokraterna är inte särskilt trovärdiga i skoldebatten och skolpolitiken, men det kan vi ta vid ett annat tillfälle.

Fredrik Olovsson säger att det är de borgerliga väljargrupperna som gynnas. När man har tittat på vilka som är intresserade av att köpa hushållsnära tjänster har kvinnor ett större intresse än män. Är kvinnor inte Socialdemokraternas väljargrupp? Ett stort intresse finns också i gruppen mellan 65 och 89 år. Är pensionärer inte en viktig väljargrupp för Socialdemokraterna? Det är också intressant för barnfamiljer att köpa tjänster. Är barnfamiljer inte en viktig väljargrupp för Socialdemokraterna?

Anf. 45 LENNART SACRÉDEUS (kd):

Herr talman! Jag ber att få instämma i och yrka bifall till skatteutskottets förslag i detta betänkande.

Avdrag för hushållsnära tjänster är en reform som Kristdemokraterna länge har stött. Här finns flera uppenbara fördelar. För det första ökar avdraget sysselsättningen. För det andra kan det underlätta vardagstillvaron för hundratusentals familjer. För det tredje gör det traditionellt svarta arbeten vita. För det fjärde ökar det skatteintäkterna och förstärker statsfinanserna. För det femte skapas fler företag. För det sjätte pekar allt på att det också blir fler kvinnliga företagare.

Herr talman! I fjol omsatte branschen för hushållsnära tjänster 3 300 miljoner kronor och har sedan reformen infördes skapat 6 100 heltidstjänster. I december 2008 köpte över 255 000 hushåll dessa tjänster. Det är en ökning med 50 procent eller 70 000 hushåll sedan våren 2008. Detta sker samtidigt som vi har den värsta lågkonjunkturen i modern tid. Nio av tio som nyanställs kommer direkt från ett liv i arbetslöshet, i många fall från ett långvarigt ekonomiskt utanförskap. De får en ny chans på arbetsmarknaden.

Därmed, herr talman, är en bransch som tidigare varit hårt drabbad av osäkra svartjobb tack vare alliansens politik, tack vare Moderaternas, Centerpartiets, Folkpartiets och Kristdemokraternas insatser, på väg att göra en bransch vit och tryggare. Detta har inte bara ökat statens skatteinkomster. Personer som tidigare utfört hushållssysslor på den svarta marknaden är nu försäkrade, har pensionsrätt, kan organisera sig fackligt och få sjukpeng och allt annat vanliga anställda tar för givet. Det är på tiden och det är positivt. Vi önskar att riksdagen skulle kunna vara enhällig i detta.

Herr talman! Med denna proposition tar reformen ytterligare ett angeläget steg framåt. Alliansregeringen presenterar ett bra förslag som innebär att skattereduktionen för hushållsarbete ges en enklare och effektivare utformning. Detta ger bevisligen stora fördelar, både vad gäller effektivitet och möjligheter till skattekontroll. Inte minst viktigt är det faktum att genom att utbetalningarna sker regelbundet från Skatteverket kan myndigheten snabbt plocka upp signaler om oegentligheter och felaktigheter för vidare åtgärd.

Naturligtvis är det utförarna, företagen, som är bäst lämpade att ha kontakt med skattemyndigheten och inte de enskilda hushållen. Därför underlättar förslaget Skatteverkets hantering och kontroll för att säkerställa att regelverket följs.

Herr talman! I dag kan köpare av hushållsnära tjänster tvingas vänta på skatteåterbäringen i upp till två år. Det skapar förutom en belastning på hushållens ekonomier en onödig och påfallande begränsning av efter-

frågan. Det innebär ett hinder för att köpa dessa tjänster – tjänster som har ökat med 50 procent det senaste året.

Reformen kan förväntas leda till ytterligare efterfrågan på hushållsnära tjänster, fler anställda, minskat utanförskap och högre skatteintäkter samt en enklare vardag för många hushåll.

Ursäkta, herr talman, om jag upprepade det jag har sagt tidigare, men det kanske behöver nötas in.

En viktig del i propositionen är att arbete utfört av individer som inte har F-skattsedel nu berättigar till skattereduktion. Det är bra då det ökar priskonkurrensen på marknaden och gör det möjligt för fler privatpersoner att gå från svart arbete till vitt.

Herr talman! Den kritik som oppositionen framför baserar sig i grund och botten på en syn på hushållsarbete som sämre än andra arbeten. Detta är uppenbarligen en ideologisk fråga där vi inte hittar varandra.

Vi kristdemokrater, tillsammans med övriga i alliansen, delar inte den synen som finns på den politiska socialistiska sidan. Vi anser att även hushållsjobb i ett hem, i en familj, är något positivt. Vi anser att det är positivt att gå från arbetslöshet till sysselsättning även när det gäller hushållsnära tjänster. Vi tycker att det är positivt att gå från svarta jobb till vita jobb. Vi tycker att det är positivt att det skapas trygghet, något som alla på arbetsmarknaden har rätt till och efterfrågar.

Det är bra för den samhällsgemenskap som heter Sverige – för vårt land – att de här jobben skapas och att de skapas under ordnade förhållanden.

Jag ska inte som kristdemokrat stå här och slå mig för bröstet, men jag tycker att det som vi i alliansen genomför är bra. Det ska vi vara stolta över.

Jag är övertygad om att den tiden kommer när ni en gång i regeringsställning – den dagen kommer för Socialdemokraterna – inte kommer att avskaffa detta, utan kommer att vara de hushållsnära tjänsternas försvarare.

Herr talman! När nu oppositionen säger sig vilja värna om företag inom branschen hushållsnära tjänster är det ett problem att likviditetsproblem kan uppstå för företagen då de måste kontakta Skatteverket för att få ut resterande belopp för utförda tjänster. Den tid som det kommer att ta för denna procedur är försumbar i jämförelse med de likvida problem som uppstår för familjerna när de kan tvingas vänta nästan två år för att få tillbaka pengar på skatten. Detta borde oppositionen inse. Oppositionen säger vidare att det är en liten grupp höginkomsttagare som använder systemet och att dessa skulle ha råd att betala städtjänst utan skattereduktion.

Min gode riksdagskollega Fredrik Olovsson talade om Östermalm. Ibland blir det så i de här debatterna att vissa områden ska framstå i negativ dager. Jag kan inte tänka mig att Östermalm nämns i det här sammanhanget. Jag har absolut ingen anknytning till Östermalm. Jag är bosatt i Mora och uppvuxen i Blekinge och i Kalmar län. Varför detta eviga tjat om Östermalm? Kommer man i nästa inlägg att nämna Danderyd?

Enligt Almega, tjänsteföretagens organisation, köpte 255 000 hushåll dessa hushållsnära tjänster i december förra året. Det är ingen liten grupp; den är vida större än Östermalm och Danderyd.

Intresset för tjänsterna är uppenbarligen mycket stort bland barnfamiljerna, dock inte i den familj jag själv tillhör på Broåkersvägen 9. Vi kommer inte att köpa de här tjänsterna. Vi knegar på på eget sätt. Men den är bra för en massa andra människor. Därför ska denna reform genomföras.

Som heltidsarbetande föräldrar och med små barn på dagis – det är så få som utnyttjar vårdnadsbidraget, så de flesta är på dagis – är det svårt att hinna med att värna om och få tid för varandra. Det är inte alla barnfamiljer som orkar allt. Jag kan tala av egen erfarenhet.

Denna reform, ursäktat att jag använder stora ord, är framåtsyftande. Den är oerhört positiv. Haka på från oppositionens sida.

Herr talman! Inga system är perfekta och avvägningar måste alltid göras mellan effektivitet och risker för skattefusk. Det finns, om inte annat, teoretiska möjligheter att missbruka även denna reform. Inte alla 9,3 miljoner svenskar är hederliga. Det finns skurkar och skattesmitare även i vårt land. Även detta kan missbrukas.

Vi i allianspartierna är medvetna om detta och vi förutsätter att regeringen följer utvecklingen i detta hänseende och vidtar åtgärder om det skulle visa sig vara nödvändigt.

Vi ska inte glömma de stora fördelar som reformen redan har inneburit för både hushåll och ökad sysselsättning.

Jag inledde anförandet med att räkna upp sex positiva faktorer, tjänster, med det här förslaget. Annicka Engblom från Moderaterna kom upp till lika många positiva argument. Jag kommer inte att upprepa dem, men de finns och de är uppenbara.

Detta är något som Sverige behöver.

Jag yrkar bifall till denna reform.

Anf. 46 MARIE ENGSTRÖM (v):

Herr talman! Man blir alldeles överväldigad av alla positiva omnämnanden om denna reform som faktiskt redan är sjösat. Det är ju inte reformen som sådan som debatteras utan vissa förändringar.

Vänsterpartiet har tidigare haft en del invändningar. Vi vidhåller naturligtvis de uppfattningarna.

Det gäller den fördelningspolitiska framtoning som vi tycker är felaktig. Det handlar om avdragets karaktär. Det har vi tagit upp många gånger. Det är ett väldigt generöst avdrag. Som Ekonomistyrningsverket skrev i sin remiss är det här inget avdrag, det är ett bidrag. Det borde finnas på budgetens utgiftssida.

Vi har ifrågasatt de stora positiva sysselsättningseffekter som ni har tagit upp. Vi tror inte att de kommer att bli så stora. Det har nämnts en hel del siffror. Jag tänker inte prata siffror. Vi får återkomma till det när reformen har funnits ytterligare en tid.

När vi fattade beslutet i riksdagen hade ni med en så kallad jämställdhetsanalys. Ni menar att kvinnorna skulle slippa utföra hushållsarbetet. Då undrar vi: Männerna då? Vi menar att skattesubventionen inte löser problemet. Att ta in en tredje part i hemmet löser ju inte problemet med ojämställdhet när det gäller fördelningen av arbetet i hemmet.

Ni pratar så mycket om att vi kommer till rätta med skattefusk. Vi har ju redan tidigare debatterat nytt skattefusk som den här reformen har

inbjudit till. Vi kommer ihåg fakturan där trädfällningen kostade 300 kronor och klipp av gräsmatta gick upp till 8 000 kronor. Varför var det så? Jo, därför att gräsklippning ingår i reformen, men inte trädfällning. Det är ett exempel på gränsdragningsproblem som också uppenbarligen inbjuder till skattefusk.

Så till förslagen i betänkandet. Det är två stora frågor. Dels är det den så kallade fakturamodellen som nu ska införas, dels att även privatpersoner, alltså människor utan F-skattsedel, ska kunna utföra de här tjänsterna.

Så sent som för någon vecka sedan hade vi en debatt om mindre företags likviditetsproblem just nu. Vi var egentligen rörande eniga om att det är ett stort problem, i synnerhet i dag i finanskrisens spår. Med den här reformen lägger vi ju på ett ytterligare problem när det gäller möjligheten att ha god likvid i mindre företag. Det har inte minst organisationen Företagarna skrivit om. Jag läste i går ett pressmeddelande på deras hemsida.

Företrädare för alliansen pratade här i talarstolen om besök som man har gjort hos företag som tycker att det här inte är något problem alls. Man får väl reda ut inom företagssfären huruvida det är ett problem. Man behöver väl inte så mycket fantasi för att förstå att det kan uppstå likvida problem.

Mindre företag får också stå risken i och med att man kanske inte kan ha kontroll över om den person som man gör jobbet hos har nått upp till taket för tillåtet skatteavdrag.

Det finns en rad frågor om det nya regelsystemet som har tagits upp i reservationen i betänkandet från Socialdemokraterna och Miljöpartiet. Vänsterpartiet ställer sig också bakom reservationen, och jag yrkar bifall till den.

Anf. 47 ANNICKA ENGBLOM (m) replik:

Herr talman! Vänsterpartiet vill ofta och gärna i denna kammare ta på sig ansvaret för att vara det mest kvinnopolitiska partiet. Jag har glömt vad det heter. Det mest feministiska partiet, menar jag. I den här diskussionen har vi lyft fram just den sektor där det är mest kvinnor som jobbar. De har haft låga ersättningar, och det har varit otrygghet i jobbet.

Därför finns det utifrån dessa aspekter anledning att fråga Vänsterpartiet om man inte ser något som helst positivt med denna reform eftersom man gång på gång när vi har stått här i talarstolen har motsatt sig denna reform. Denna reform har medfört många positiva saker för kvinnor. Det gäller eget företagande, att man har gått från anställning eller från arbetslöshet och att man också har fått trygghet i sin anställning i form av pension och sjukpenning. Det feministiska Vänsterpartiet kanske skulle kunna svara på det.

Vi talar om konceptet att det måste genomföras många olika reformer för att man ska komma till rätta med utanförskapet och arbetslösheten. Reformen när det gäller hushållsnära tjänster är en del av det.

Kommer Vänsterpartiet, om olyckan skulle vara framme och det blir regeringsskifte 2010, att avskaffa detta? Vad har i så fall Marie Engström för svar till alla de människor som man skickar ut i förhoppningsvis bättre tider än nu men fortfarande en lågkonjunktur?

Anf. 48 MARIE ENGSTRÖM (v) replik:

Herr talman! Vänsterpartiet är ett feministiskt parti. Det tog lite tid innan Annicka Engblom fick fram det, men det kom fram så småningom. Vi var väl det första feministiska partiet i svensk politik. Sedan följdes vi av många andra som kallade sig feminister. Det tycker vi är mycket positivt.

För ett feministiskt parti är det väldigt viktigt med en väl utbyggd välfärdssektor. Därför är vi väldigt oroliga över det som händer i dag i kommuner och landsting. Vi har läst till exempel SKL:s skatteprognos som är en mycket dyster läsning. Vi har hört talas om varsel och uppsägningar. Inte minst i mitt eget län Värmland sker det uppsägningar inom vården och så vidare. Det är frågor som ligger Vänsterpartiet varmt om hjärtat, och det handlar mycket om kvinnor. Vi tycker att detta är en central fråga.

Nästa fråga från Annicka Engblom handlade om vad som skulle hända med alla som i dag jobbar inom denna sektor i företagen som utför hushållsnära tjänster. Jag tolkar frågan på det sättet.

Man måste hela tiden diskutera vilka tjänster som ska subventioneras. Det finns en enorm efterfrågan på hushållstjänster. Men är det tjänsterna för de människor som man vänder sig till i dag som vi ska subventionera? Nej, det är det inte. Jag tror att det finns många äldre människor som i dag kanske inte har råd att efterfråga dessa tjänster, och kommunerna kanske inte har möjlighet att tillhandahålla precis alla de tjänster som skulle behövas. Det finns olika typer av servicetjänster. Det finns en enorm marknad där de som i dag jobbar med att städa åt högavlönade kanske skulle kunna hjälpa till inom andra sektorer.

Anf. 49 ANNICKA ENGBLOM (m) replik:

Herr talman! Detta var väldigt klargörande från Vänsterpartiet. Den ideologiska vallgraven som går mellan Vänsterpartiet och alliansen vad gäller vilka som ska utföra vad är i och för sig ingenting nytt i denna kammare. Uppenbarligen ska sådana tjänster utföras i offentlig sektor – det vet vi. Inga andra än offentliga myndigheter och kommuner ska kunna utföra dessa tjänster i så fall. De ska bara ske i offentlig sektor och inte inom näringslivet. Ändå ser vi att behovet finns, och Marie Engström vittnar också här om att dessa tjänster är efterfrågade och att alla kommuner inte kan erbjuda alla de tjänster som företagen kan erbjuda. Många kanske inte som tidigare har råd att ta del av dessa olika tjänster. Men det förslag som vi i dag lägger fram innebär faktiskt att även människor med normalinkomster ska kunna åtnjuta dessa tjänster. Dessa tjänster kanske också fyller ett hål i det kommunala utbud som finns i dag. Detta kan innebära att man underlättar för småbarnsfamiljer och äldre som kanske behöver hjälp med både det ena och det andra i hemmet men som inte är högavlönade.

Marie Engström har fortfarande inte riktigt svarat på min fråga, men hon har en chans till i sin sista replik. Ska Vänsterpartiet bestämma sig för om man ska föra en arbetslinje eller inte? Ska man bejaka en politik som faktiskt innebär, enligt kalla siffror som vi har visat här i dag, en tillväxt i en vit sektor i stället för i en svart? Den innebär att människor har gått från arbetslöshet till anställning. Ska vi inte bejaka denna arbetslinje i så fall och, eftersom denna sektor omfattar mest kvinnor, även den

feministiska synvinkeln? Ämnar Vänsterpartiet avskaffa detta om olyckan skulle vara framme och ni tar över makten 2010?

Prot. 2008/09:82
11 mars

Anf. 50 MARIE ENGSTRÖM (v) replik:

Herr talman! Det var väldigt svårt att i Annicka Engbloms replik följa vad frågan egentligen gällde. Det var oerhört ostrukturerat, skulle jag vilja säga.

Jag vill ändå slå fast igen att det är riktigt att det är en stor ideologisk skillnad mellan våra partier. Det är uppenbart. Vi har sagt nej till stora skattesänkningar som framför allt har riktats till höginkomsttagare. Vi har sagt nej av det skälet att ni har urgröpt kommunernas och landstingens ekonomi. Statsbidragen har inte värdesäkrats. Det har gjort att vi tyvärr står inför stora varsel och uppsägningar inom kommunsektorn. Det tycker jag är väldigt allvarligt, och det är allvarligt för många, både kvinnor och män, i det här landet. Det var den frågan som Annicka Engblom tog upp.

När det gäller vilka tjänster som man skulle kunna tänka sig att satsa på har jag svarat på det en gång. Det handlar om servicetjänster inom ramen för kommunerna. När det gäller vem som sedan är utförare kan det vara kommunen, men kommunen kan också anlita någon som utför detta. Det är väl inte det viktigaste? Det viktigaste är väl vem man vänder sig till? Då menar jag att det är de människor som är i absolut störst behov av service och hjälp i hemmen som också ska få tillgång till detta. Det är mitt svar på Annicka Engbloms fråga.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 14 §.)

9 § Stiftelser – frågor om registrering och tillsyn, m.m.

Föredrogs
civilutskottets betänkande 2008/09:CU17
Stiftelser – frågor om registrering och tillsyn, m.m. (prop. 2008/09:84, framst. 2008/09:RRS3 och redog. 2007/08:RRS23.)

Talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades under 14 §.)

10 § Frihet från förtryck – Sveriges demokratibistånd

Föredrogs
utrikesutskottets betänkande 2008/09:UU6
Frihet från förtryck – Sveriges demokratibistånd (skr. 2008/09:11).

Anf. 51 KENT HÄRSTEDT (s):

Herr talman! Det finns mycket som vi är överens om när det gäller kampen mot förtryck och kampen för demokrati. Följaktligen ställer vi från Socialdemokraterna oss bakom stora delar av denna skrivelse. Dock

*Ett enklare system
för skattereduktion
för hushållsarbete*

*Frihet från förtryck –
Sveriges demokrati-
bistånd*

har vi avvikande mening i ett antal frågor, och jag yrkar bifall till reservationerna 1 och 2.

I reservation 1 skriver vi bland annat: ”Sverige ska vara en konsekvent röst för de mänskliga rättigheterna, oavsett var, av vem och med vilka motiv de kränks eller inskränks. I alla strategier som rör mänskliga rättigheter bör Sverige utgå från FN:s deklaration om de mänskliga rättigheterna och de FN-konventioner som inkluderar såväl politiska och medborgerliga rättigheter som ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter. Det är inte bara konventionen om de medborgerliga och politiska rättigheterna som ska prioriteras utan också konventionen om de ekonomiska, sociala och kulturella rättigheterna.” Det är väl framför allt här vi skiljer oss åt. Vi anser att det är bredden av rättigheter som ska vara förhållningssättet, inte en särskild tyngdpunkt på olika delar av rättigheterna.

Den andra reservation vi ställer oss bakom handlar om de medborgerliga och politiska rättigheterna. Där lägger vi särskild vikt vid att de grundläggande mänskliga rättigheterna i arbetslivet måste stärkas och respekteras universellt. Sverige måste agera för att den sociala dimensionen genom multilaterala organisationer ska stärkas och hävda arbetstagarernas rättigheter och institutioner, till exempel den internationella valutafonden IMF och Världsbanken. Jag vet att kolleger från de andra partierna på vår sida kommer att återkomma till detta.

Men det finns också i det här sammanhanget skäl att ägna lite tid åt de saker som vi står bakom men där vi har reflexioner om hur arbetet genomförs i praktiken. Det är lätt att *prata* om kampen mot förtryck, arbetet för mänskliga rättigheter och arbetet för att främja demokrati.

Det gläder mig att biståndsministern är här i dag. Det är sällsynt nu för tiden i våra biståndspolitiska debatter. Jag välkomnar att vi får lite debatt. Trots att detta inte är ett ämne som skiljer oss så väldigt mycket åt finns det skäl för oss att gemensamt debattera och försöka fördjupa debatten i de här frågorna. Det är svåra frågor vi hanterar här. Jag vet att det också inom regeringskoalitionen finns olika synsätt. Jag vet att ni för en kontinuerlig debatt i de här frågorna.

I skrivelsens ursprungstext kan vi läsa lite grann om problemställningarna. Det är precis så här det ser ut: ”Dessa frågeställningar måste ses mot bakgrund av Sveriges avsikt att aktivt bidra till utveckling och fattigdomsminskning i samarbetsländerna. Beslut om att inleda, fortsätta eller avbryta utvecklingssamarbete måste i första hand fattas med hänsyn till förhållandena i det enskilda landet.”

Lite längre ned i texten i skrivelsen står det: ”Bistånd bedrivs ofta i en svår miljö som präglas av kränkningar, korruption och bristande demokrati. Det är just där stödet bäst behövs.” Det är precis så också jag och mitt parti ser på det. Det är just i de riktigt svåra miljöerna, i diktaturer och mycket korruptiva miljöer, som biståndet behövs för att hjälpa landet i rätt riktning.

Men det är också här jag har förstått att det över tiden har varit svåra debatter, inte minst inom alliansen. Vissa anser å ena sidan att man ska dra sig ur på grund av att det är diktaturer eller för att det är så korrupt. Å andra sidan kan man ställa sig frågan hur vi påverkar de länderna om vi väljer att dra oss ur. Det finns flera exempel på länder där vi har dragit oss ur. Jag vet att flera höga tjänstemän på UD sliter sitt hår när de re-

flekterar över hur det har gått när vi har dragit oss ur. Det handlar om möjligheter till påverkan. Man får i stället leverera pressmeddelanden från Stockholm och se om det har någon verkan på till exempel regimen i Vietnam – eller Ryssland, där vi har dragit oss ur journalistsamarbete, samtidigt som vi beklagar det hårdnande klimatet vad gäller yttrandefrihet och massmedier.

Den här debatten är intressant. Hur ska man förhålla sig till de här länderna? De går i auktoritär riktning, de går åt fel håll. Ska vi då dra oss ur, eller ska vi fortsätta att vara verksamma där? Det är ingen enkel fråga. Men jag tror att vi gör större nytta på plats om vi stöder de krafterna. Det finns också flera exempel där vi gör just det. Det finns särskilda prioriteringar inom biståndet där vi gör på det sättet. Men det fungerar inte så överallt.

En annan sak är exempel som Kambodja, ett av de fyra länder Sverige har valt att prioritera i Asien när vi har dragit oss ur andra länder. Jag vet att biståndsministern härförleden deltog i ett samtal i *P1-morgon* eller *Ekot* eller både–och där biståndsministern bland annat fick kommentera rapporten *Country for sale*, som är utgiven alldeles nyligen och visar hur regimen i Kambodja, för övrigt biståndsministerns systerparti, tar ett allt starkare grepp om naturresurserna i Kambodja. Jag lyssnade ett par gånger på den intervju som biståndsministern gav i radio. Jag vet att biståndsministern bland annat sade att det är så det går till i en enpartistat. Men nu vet jag att biståndsministern också har träffat oppositionsledaren i landet. Någon enpartistat är det inte. Men det är ändå ett av världens mest korrupta länder och ett av världens fattigaste länder, ett land jag absolut tycker att vi ska vara verksamma i. Där råder ingen skillnad.

Däremot kanske man måste reflektera över de rekommendationer som bland annat den här rättighetsorganisationen har givit, bland annat att vi som givarland ska ställa hårdare krav på regimen i Kambodja – att vi ska se till att den antikorrupsionslag som nu år efter år har skjutits upp införs och att vi ska ställa hårdare krav på att regimen ska leva upp till mänskliga rättigheter.

Jag skulle vilja be biståndsministern att utveckla sin syn på exemplet Kambodja. Eftersom detta är ett område där vi har många gemensamma uppfattningar kan det också vara intressant att debattera hur det ser ut i praktiken på fältet. Där måste vi alla hjälpas åt, så att vi blir så bra vi kan.

Anf. 52 HANS LINDE (v):

Herr talman! För oss vänsterpartister är demokrati och mänskliga rättigheter inte förhandlingsbara. Vi vill att Sverige ska vara ett land som konsekvent försvarar demokrati och mänskliga rättigheter, oavsett var, av vem och med vilka motiv de kränks eller inskränks. Därför vill jag inleda med att yrka bifall till reservationerna 1 och 5.

Vänsterpartiets utgångspunkt är att de mänskliga rättigheterna är universella, odelbara och ömsesidigt beroende. De orden är någonting som vi ganska ofta upprepar, alla i den här kammaren. De återupprepas även i regeringens skrivelse om Sveriges demokratibistånd och i utrikesutskottets betänkande, men kanske utan att man reflekterar över ordens innebörd. Att säga att de mänskliga rättigheterna är universella, odelbara och ömsesidigt beroende förpliktar.

Att säga att de mänskliga rättigheterna är universella är att diskvalificera varje ursäkt för ett brott med hänvisning till kultur, religion, det motiv förbrytaren har, ett lands historia, ett lands säkerhetssituation etcetera. Att säga att de mänskliga rättigheterna är universella innebär att man måste ha *en* måttstock när det gäller mänskliga rättigheter, att man måste vara beredd att kritisera varje inskränkning, oavsett om den sker på USA:s Guantánamobas, på de av Israel ockuperade palestinska områdena, i Burmas fängelser eller på Harares gator. Tyvärr ser vi att den borgerliga regeringen har dubbla måttstockar. Så länge brotten begås av USA eller deras allierade möts de med tystnad, ursäkter och bortförklaringar. Men när brotten begås av USA:s fiender används de för att försvara folkrättsbrott, ockupation och isolering.

Vi vänsterpartister har välkomnat den här skrivelsen. Vi tycker att det är positivt att man lyfter fram frågan om demokrati och mänskliga rättigheter inom biståndet. Men vi känner också en överhängande oro över att regeringens dubbla måttstockar när det kommer till de mänskliga rättigheterna även kommer att färga demokratibiståndet, att de kommer att färga valet av vilka länder man väljer att engagera sig i, att de kommer att färga valet av vilka aktörer som kommer att få stöd.

Ett exempel som bekräftar oron över att regeringens mörkblå glasögon kommer att skymma sikten i demokratiarbetet är att man i skrivelsen i stort sett ignorerar betydelsen av fackföreningar i demokratiarbetet. Det gör man trots att vi vet från land efter land att fackföreningsrörelsen spelat en central roll i försvaret av de mänskliga rättigheterna och i kampen för demokrati i stort. Det gäller exempelvis i länder som Indonesien, Colombia eller Nigeria.

Herr talman! Att säga att de mänskliga rättigheterna är odelbara är att inse att de inte kan behandlas som ett smörgåsbord. Man kan inte plocka ut delar av FN:s konvention och helt ignorera andra delar och ändå tro att man ska hitta helhetslösningar. Tyvärr är det precis så den borgerliga regeringen gör genom att ensidigt i sin skrivelse fokusera på de medborgerliga och politiska rättigheterna men samtidigt ignorera de ekonomiska, sociala och kulturella rättigheterna. Det gör man trots att FN så tydligt sagt att dessa rättigheter är likvärdiga. Man behandlar från den borgerliga regeringens sida de mänskliga rättigheterna just som om de vore delbara.

Ett tydligt exempel på detta är hur den borgerliga regeringen betraktar frågan om tilläggsprotokoll till konventionen om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter. Genom detta protokoll, som antogs av FN:s generalförsamling i december, skulle det bli möjligt för enskilda individer och grupper världen över att klaga till FN:s granskningskommitté när de anser att en stat inte skyddar individens ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter.

Vi i Vänsterpartiet och oppositionen tycker att det är ett stort steg framåt och att Sverige självklart borde ansluta sig till tilläggsprotokollet och välkomna individers klagorätt på området. Men den borgerliga regeringen har ställt sig kritisk till ett tilläggsprotokoll på området. Den har aktivt motsatt sig att individer ska få klagorätt på det området.

Samtidigt välkomnade man tilläggsprotokollet som gäller de medborgerliga och politiska rättigheterna och den individuella klagorätten på det området. Den borgerliga regeringen förespråkar med andra ord helt olika

regelverk för de olika typerna av mänskliga rättigheter. Man förespråkar att enskilda individer ska ha helt olika möjligheter att ställa sina stater inför rätta när de utsatts för brott mot de mänskliga rättigheterna beroende på vilken mänsklig rättighet det är som kränks. Det går inte att säga att de mänskliga rättigheterna är odelbara och sedan behandla dem som att det fanns ett A- och ett B-lag.

Herr talman! Att säga att de mänskliga rättigheterna är ömsesidigt beroende innebär att man inser att verklig demokrati förutsätter att de medborgerliga och politiska rättigheterna såväl som de ekonomiska, sociala och kulturella rättigheterna respekteras. Vi vet från vår egen historia här i Sverige att rätten till utbildning, arbete, bostad, mat med mera måste respekteras. Det var en förutsättning för att alla i vårt land skulle ha en möjlighet att utnyttja sina politiska och medborgerliga rättigheter.

På samma sätt har vi lärt från vår egen historia att politiska och medborgerliga rättigheter som yttrandefrihet, mötesfrihet och rätten att organisera sig fackligt var en förutsättning för att alla grupper i samhället skulle kunna kräva sina sociala, ekonomiska och kulturella rättigheter.

FN har vid flera tillfällen, bland annat vid den stora Wienkonferensen om mänskliga rättigheter år 1993, slagit fast att mänskliga rättigheter inte bara handlar om medborgerliga och politiska rättigheter. Lika stor vikt läggs inom FN-systemet vid sociala framsteg, förbättrade levnadsvillkor och mäns och kvinnors lika rättigheter.

Det är uppenbart när man läser regeringens skrivelse att den inte ser att de medborgerliga och politiska rättigheterna är beroende av de ekonomiska, sociala och kulturella rättigheterna. Med en sådan utgångspunkt som den borgerliga regeringen har i skrivelsen är risken överhängande att de medborgerliga rättigheter som den säger att den vill kämpa för inte blir mer än en lyx för en välbemedlad elit. Världens fattiga och maktlösa kommer aldrig i realiteten att få möjlighet att få utnyttja sin yttrandefrihet och föreningsfrihet.

Herr talman! Riktig demokrati kan bara byggas underifrån utifrån ett folkligt engagemang och stöd. Demokrati är aldrig någonting som kan exporteras av givare eller införas från ovan med vapenmakt. Vår uppgift här i Sverige som biståndsgivare måste vara att understödja de krafter som i dag finns i Afrika, Asien och Latinamerika. De måste på sina egna villkor och utifrån sina egna förutsättningar organisera sig för en demokratisk förändring.

Utvecklingsamarbete även när det kommer till demokratibistånd måste grundas på en jämbördig dialog och ett utbyte också i praktiken. Tyvärr ser vi tvärtom att man i skrivelsen har ett ovanförperspektiv. Man beskriver en bild där vi i Sverige har alla lösningar, alla svaren på de brister som finns i demokrati och mänskliga rättigheter i länder i Afrika, Asien och Latinamerika.

Vi måste inse att vi inte har alla svar här i Sverige. Tvärtom skulle vår demokrati här i Sverige kunna vitaliseras om vi var beredda att lyssna till demokratiaktivister i syd och se de försök som finns runt om i Afrika, Asien och Latinamerika att vitalisera deras demokratier. Vi behöver en dialog även när det gäller demokrati.

Ett sådant exempel där jag tror att vi i Sverige skulle behöva inspireras av utvecklingar i andra länder är de försök som pågår i flera latinamerikanska länder med deltagande i demokrati. Det handlar om hur man

kan involvera människor i beslutsprocesser i deras egen vardag. Jag tror att det är någonting vi här i Sverige skulle kunna lära av till exempel utvecklingen i Brasilien.

Herr talman! Jag har överskridit min talartid och ber om ursäkt för det. Jag vill avsluta med att säga att Vänsterpartiet ser ett stort behov av regeringar och länder som vågar stå upp för demokrati och mänskliga rättigheter. Sverige skulle kunna vara ett sådant land. Tillsammans har vi i oppositionen från Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet i våra reservationer och motioner visat på hur Sverige skulle kunna ta ett par men avgörande steg för att bli ett land som konsekvent och med stor trovärdighet stod upp för de mänskliga rättigheterna. Det gäller oavsett vilka av de mänskliga rättigheterna som kränks, oavsett var det sker eller med vilka motiv som brotten utförs.

Tyvärr kan vi från oppositionen konstatera att för att Sverige ska bli ett sådant land krävs en helt annan demokratiskrivelse och i grunden en helt annan regering. Jag vill därför avsluta med att yrka bifall till reservationerna 1 och 5.

Anf. 53 MATS SANDER (m):

Herr talman! Jag vill inleda med att yrka bifall till utskottets förslag i betänkandet.

Grunden för Sveriges bistånd till utvecklingsländer måste vara att åstadkomma verklig nytta och att stimulera till en positiv och bestående utveckling på de områden som omfattas av insatserna. Prioriterade områden är fattigdomsbekämpning, demokratiutveckling, kvinnors och barns rättigheter och generella frågor som rör mänskliga rättigheter.

Värnandet om demokratiska värderingar och respekten för de mänskliga rättigheterna är dessutom inte bara ett mål i sig utan måste även vara vägledande för utformningen av alla delar som ingår i biståndet.

Ett bra bistånd karakteriseras inte bara av tydliga mål och av att vi förmår avsätta tillräckliga resurser. Hur biståndet utformas rent konkret är helt avgörande för att det ska bli effektivt. Det ställer höga krav på kunskap om förhållanden i olika länder och respekt för kulturer och traditioner.

Att stimulera utvecklingen av fungerande demokratier där människors lika rättigheter respekteras fullt ut är ett självklart mål för Sveriges demokratibistånd. Förutom att det är ett värde i sig är demokratin en grundläggande förutsättning för såväl social som ekonomisk utveckling.

Det är viktigt att poängtera att arbetet måste ske tillsammans med mottagarländerna och att det är dessa som äger sin egen utveckling. Mottagarländernas ansvar i det här hänseendet fick tydligare fokus genom Parisdeklarationen om biståndseffektivitet som antogs år 2005. Det har även fört med sig ett större krav på biståndsgivarna att anpassa sitt bistånd till varje enskilt samarbetsland.

Det handlar om att stimulera utveckling på plats genom stöd och uppmuntran till lokala organisationer. Biståndet ska bestå av en hjälp till självhjälp och får inte andas kolonialism. Samtidigt måste vi se till att vi blir bättre på att följa upp hur olika åtgärder fallit ut och se till att mottagarländerna tar sitt ansvar.

Herr talman! Olika länder har kommit olika långt i sin demokratiutveckling, och förutsättningarna för demokratibiståndets utformning varierar stort. En av de stora utmaningarna för ett effektivt demokratibistånd är att identifiera de lokala organisationer och institutioner som förmår vara drivande för utvecklingen på plats. Det kan röra sig om nationella parlament, andra politiska församlingar, myndigheter och organisationer som arbetar med att bekämpa korruption. Att verka för framväxten av stabila och demokratiska system med ett välfungerande rättsväsen är helt avgörande för en utveckling på andra områden.

Rent konkret anser vi att Sverige bör arbeta för att förbättra rättsväsen och politiska system genom att stärka parlamentens roll, motverka korruption och möjliggöra fria val genom exempelvis valobservatörsinsatser och genom att bidra till ökad medvetenhet och kunskap om demokratins principer.

En förutsättning för en stark demokrati är även ett välfungerande partiväsen – något som vi vill stimulera genom bland annat demokratistöd via partianknutna organisationer. Det är en typ av samarbete som har finansierats sedan 1995. Starka lokala partiorganisationer ger ökad legitimitet till hela det demokratiska systemet. Här har de svenska politiska partierna värdefull och mångårig erfarenhet att dela med sig av.

Vi måste också verka för de grundläggande medborgerliga och politiska rättigheter som ger människor möjligheten att arbeta politiskt och att uttrycka sig fritt utan risk för repressalier.

Herr talman! Starka och stabila samhällen består inte enbart av politiska system och organisationer. Även det civila samhället, det vill säga den arena som lever skild från staten – marknaden och den enskilda individen eller det enskilda hushållet – är en förutsättning för demokrati. I länder med auktoritärt styre är det ofta ur det civila samhällets organisationer som demokratiska oppositionella krafter och nya initiativ kan växa fram. Vi menar att det är viktigt att ge stöd till de civila insatser som verkar i enlighet med befintliga riktlinjer.

Det är även viktigt att understryka betydelsen av stöd till kvinnoorganisationer och andra sammanslutningar som arbetar för kvinnors rättigheter. Det är aspekter som redan till fullo genomsyrar den linje vi vill driva och som dessutom ingår som en självklar del i begreppet mänskliga rättigheter.

Herr talman! För att lösa stora frågor krävs multilaterala samarbeten och ett samlat helhetsperspektiv. Det gäller som en självklarhet på exempelvis miljöområdet, men är lika giltigt när det handlar om det globala arbetet för demokrati och mänskliga rättigheter.

Vid sidan av de projekt som drivs från svensk sida sker en stor del av biståndet via andra aktörer, exempelvis EU, Världsbanken och FN:s olika organ. I många fall är Sverige en av de största givarna, och vi har rätten att försöka påverka hur dessa pengar används. Att olika insatser ska visa goda resultat och vara av hög kvalitet är mycket viktigt. Vi måste ställa krav på att pengarna används rätt. På så sätt kan vi försäkra oss om att de svenska skattebetalarnas pengar verkligen hamnar där de gör störst nytta och ger så många som möjligt förutsättningar till ett liv med alla de fri- och rättigheter som vi tar för givna.

Anf. 54 KERSTIN LUNDGREN (c):

Herr talman! Frihet från förtryck är naturligtvis en viktig utgångspunkt för oss när vi formar vårt demokratibistånd. Det är centralt att försöka uppnå den friheten.

I den här skrivelsen är basen egentligen det som vi har lagt fast i *Sveriges politik för global utveckling*. Det genomsyrar allt vårt arbete även på detta område. Syftet, herr talman, är att utrota fattigdomen – inget mindre. Det handlar om att skapa möjligheter för människor oavsett var man är född och var man verkar och bor.

Från svensk utgångspunkt vill vi göra skillnad. Vi vill bidra till utveckling. Vi har identifierat tre teman som viktiga för vårt bidrag, herr talman. Det handlar om mänskliga rättigheter och demokrati. Det handlar om jämställdhet och om kvinnors roll i utveckling. Båda dessa områden och teman handlar om att skapa motorer och bästa möjliga grund för förändring och utveckling. Det är människor som förändrar. Det är människor som gör skillnad. Det är människor som är fria som kan åstadkomma att berg flyttas.

Vi vet också, herr talman, att vi har skapat en situation som inte är långsiktigt hållbar. Det handlar naturligtvis om klimatet och klimatfrågorna, som hotar att förändra människors möjligheter och hotar att lägga krokben för barns och barnbarns och kommande generationers rätt att också få vara fria och utvecklas. Därför är detta också ett av de viktiga benen i vår biståndspolitik.

För mig, herr talman, som centerpartist och grön liberal handlar det verkligen om att skapa möjligheter för människor. Det ska råda frihet inte bara för män utan för alla. Det handlar om kvinnor – kvinnor som är centrala i förändring av utvecklingen. Jag tror att det var många som i likhet med mig såg ett tv-program häromdagen om kvinnor som förändrade Liberia. De tog på sig de vita kläderna, gick ut och sade: Nu är det nog! Vi vill inte längre leva i denna miljö. Vi vill åstadkomma fred. Kvinnor har förändrat på Nordirland när man har upplevt tider av oro och krig och känt att man inte har fått chansen och att möjligheter har förspillts. Kvinnor är oerhört viktiga som förändringskrafter för frihet, för utveckling och för möjligheter för människor.

Det handlar om barn, som också ska ha rätt. Det handlar om homosexuella, bisexuella och transpersoner – HBT-personer. Det handlar om människor med olika religioner och så vidare. För oss, herr talman, är det i grunden en fråga om respekt och tolerans för människors fria val och fria väg genom livet. Vår utgångspunkt måste vara att stötta. Vi ska stötta kvinnor, stötta det civila samhället, stötta *good governance*, god förvaltning, och goda regeringar samt rättsstatsutbyggnad. Det handlar om att stötta yttrandefrihet och medier.

Men det handlar också, herr talman, om att vi ska vara det goda exemplet. Genom vårt sätt att agera ska vi visa att det finns möjligheter och att det finns hopp. Som vi kan läsa i en rapport som presenteras i dag måste vi naturligtvis titta på oss själva och granska oss själva kritiskt. Kampen mot terrorism har inte skett på ett sätt som har varit främjande i alla delar, och det måste vi våga ta itu med. Det handlar om rättsstatligheten i den delen. I annat fall riskerar vi att andra kryper bakom och använder de dåliga exempel som vi har utgjort för att fortsätta att förtrycka människor.

Herr talman! Mycket har redan sagts som jag kan instämma i. Innan jag avslutar mitt inlägg måste jag dock titta lite grann på var någonstans skillnaderna finns i den här frågan, herr talman. Jag ser då på s- och v-reservationen. Där lyfter man fram och talar om att mänskliga rättigheter ska vara odelbara. Men, herr talman, det är ju det vi säger! Det är det vi har skrivit, och det är det vi har lyft fram.

Så vad är då kärnmeningen? Uppenbarligen vill man dela de mänskliga rättigheterna. De ska tydligen inte vara odelbara. Man lyfter nämligen fram några andra områden som man vill betona. Man säger att dagens två huvudperspektiv för Sveriges politik för global utveckling måste kompletteras med ett jämställdhetsperspektiv. Men, herr talman, jag frågar mig om de då inte har läst skrivelsen. Har de inte varit med när vi har diskuterat politik för global utveckling?

Herr talman! Det är ett av de tre teman som vi har. Någon måste ha varit borta när vi fattade de här besluten. På annat sätt kan jag inte tolka den reservationen.

När det gäller de medborgerliga och politiska rättigheterna går man från att säga att de ska vara odelbara till att börja prata om de fackliga rättigheterna. Har vi inte skrivit om detta, herr talman? Vi var helt överens om hur viktigt det är i politik för global utveckling. Handlar inte just föreningsfrihet och rätten att samlas om de fackliga rättigheterna? Vi har inte pekat ut dem i förhållande till något annat. Menar vi frihet och möjligheter för människor, herr talman, är det inte bara i vissa sammanhang. Det är måhända det som leder Vänsterpartiet fel, för de brukar tala om frihet bara på vissa områden. På andra områden talar de tystare om detta, även om det låter högt i denna talarstol.

Jag yrkar bifall till förslagen i betänkandet.

Anf. 55 HANS LINDE (v) replik:

Herr talman! Jag hade vissa problem att få in alla mina åsikter och idéer om hur man ska utveckla svenskt demokratibistånd på åtta minuter. Kerstin Lundgren hade över huvud taget inga problem att få sin talartid att räcka till. Hon använde många minuter åt att beklaga sig över oppositionens reservationer. Det visar hur ihålig den borgerliga alliansens politik på området är och hur lite Centerpartiet och Kerstin Lundgren egentligen har att komma med i de här frågorna.

Jag vill trots allt ta upp några saker. I retoriken lyfte Kerstin Lundgren upp förändringskraften i kvinnors organisering. Det är svårt att inte hålla med om den vackra retoriken, men sedan finns det en praktik också. Det finns en konkret skrivelse och en verklighet i den borgerliga biståndspolitiken, och där ser det annorlunda ut. Det är därför vi i oppositionen har valt att reservera oss på flera punkter. Vi ser en retorik från den borgerliga alliansen, och vi ser en verklighet som ser väldigt annorlunda ut.

Det finns två huvudperspektiv inom politik för global utveckling, nämligen de fattigas perspektiv och ett rättighetsperspektiv. Vi från s, v och mp skulle vilja komplettera det med ett jämställdhetsperspektiv. Det har ni i den borgerliga majoriteten valt att säga nej till. Det är fakta. Det är bara att läsa i vår reservation.

Det blir lite märkligt att stå här i talarstolen och prata om förändringskrafter i kvinnors organisering samtidigt som man säger nej till att

införa ett tydligt jämställdhetsperspektiv som ska genomsyra all utvecklingspolitik. Där behöver Kerstin Lundgren förklara sig. Varför väljer man att avstyrka vår gemensamma reservation, vårt gemensamma yrkande, om att vi behöver ett tydligt jämställdhetsperspektiv inom biståndspolitiken?

Anf. 56 KERSTIN LUNDGREN (c) replik:

Herr talman! Det är spännande när Hans Linde gör sig till demokratiens banerförare. Det är måhända lite ovant eftersom hans historia är baserad på det kommunistiska tankegodset och tankearvet. Det är inte riktigt där vi har sett frihetens förkämpar utan snarare förtryck och ofrihet världen över.

Herr talman! Jag tycker att det finns skäl att lyfta upp de skiljelinjer som finns i den här skrivelsen. När man säger att huvudperspektiven ska kompletteras med ett jämställdhetsperspektiv frågar jag mig: Är inte just jämställdhet en av de bärande ingångarna i den politik för global utveckling som vi har prioriterat?

Det är måhända så att det finns någon form av begreppsförvirring. Vi har ju varit överens om politik för global utveckling och att vi ska utrota fattigdomen. Sedan väljer vi att fokusera på tre områden där jämställdhet och kvinnors roll är ett av de centrala områdena. Det handlar om att vi verkligen ser kvinnor som nyckelbärare i utvecklingen. De måste få möjligheter och stöttas i den förändringsinsats som de gör.

Vi från vår sida väljer kanske att betona några andra områden i demokratibygget än vad Vänstern vill göra. Jag hörde Hans Linde tala om Latinamerika, herr talman. Nog finns det många exempel i Latinamerika som går i fel riktning.

Anf. 57 HANS LINDE (v) replik:

Herr talman! Tomma tunnor bullrar väl mest, och det har Kerstin Lundgren personifierat på ett lysande sätt här i dag. Det är tyvärr inte bara när det gäller huvudperspektiven inom politik för global utveckling som den verkliga biståndspolitiken brister i ett jämställdhetsperspektiv. På flera andra områden har vi sett hur den borgerliga regeringen har agerat på ett sätt som har minskat våra möjligheter att stötta kvinnors förändringskraft runt om i världen.

Under 2008 valde Kerstin Lundgrens parti, Centerpartiet, tillsammans med de övriga tre borgerliga partierna att sänka det svenska bidraget till Unifem, FN:s kvinnofond, från 26 till 22 miljoner. Man valde att sänka bidraget till UNFPA, FN:s familjeplaneringsfond. Det är det FN-organ som slåss på barrikaderna runt om i Afrika, Asien och Latinamerika för kvinnors rätt till sin egen kropp och sin egen sexualitet. Sedan står man här i talarstolen och säger vackra ord om jämställdhet. Det går inte ihop, Kerstin Lundgren.

Nu har vi dessutom kunnat läsa på DN Debatt att man ska bli mer offensiv inom FN-systemet och vara beredd att dra tillbaka stöd och minska stöd till organisationer som man är missnöjd med. En av de organisationer som den borgerliga regeringen är missnöjd med och som man har flaggat för att man vill minska stödet till är just Unifem, FN:s kvinnofond. Det är det FN-organ som har den operativa rollen ute i fält runt om i Afrika, Asien och Latinamerika när det gäller jämställdhetsfrågor.

Tomma tunnor bullrar mest, Kerstin Lundgren. Skippa retoriken och börja prata om verkligheten! Varför vill ni bara ha två perspektiv inom politik för global utveckling? Varför säger ni nej till ett tredje perspektiv som jämställdhetsperspektivet? Om ni värdesätter kvinnors förändringskraft, varför väljer ni då att minska stödet till Unifem och UNFPA?

Anf. 58 KERSTIN LUNDGREN (c) replik:

Herr talman! De tomma tunnorna hördes nyss. Man måste våga ställa krav. Vi måste våga bidra själva till förändring. Vi ska göra det i vårt bilaterala stöd med respekt för ägarskapet och Parisagendan. Vi ska våga ställa krav visavi FN. Det innebär inte att vi ska säga att om vi inte får exakt som vi vill så är vi inte där. Vi måste våga ställa krav. Det är också en del i att bidra till utveckling.

Jag skulle önska att FN inte ägnade sig åt att föröka sig genom delning, vilket har varit Vänsterns väg genom tiderna. Jag skulle önska att FN också kunde uppträda mer samlat. Den typen av försök att inte splittra sig utan samla sig för att verkligen åstadkomma förändring finns. Vi har mycket att göra i FN-systemet.

Herr talman! Vi ska inte ta ut några förluster eller segrar i förskott. Att jobba för jämställdhet handlar om att kunna göra det på många områden och inte bara via Unifem, om det är Vänstern signal för hur det ska bedrivas.

Anf. 59 BIRGITTA OHLSSON (fp):

Herr talman! I går kväll i den bitande kylan och snögloppet var vi ett par personer som samlades utanför Kinas ambassad på Djurgården. Vi uppmärksammade och demonstrerade mot hur Kina, världens största diktatur, på 50-årsdagen krossar det tibetanska folkets mänskliga fri- och rättigheter.

Just denna vår kan vi minnas förtryckets årsdagar på ett speciellt sätt.

Vi minns den 1 april, 30-årsdagen av den iranska revolutionen, då den fanatiska, religiöse islamisten ayatolla Khomeini förvandlade ett redan korruperat Iran till ett religiöst helvete, ett fysiskt fängelse för kvinnor och dödsstraffets centrum.

Vi minns den 7 april. Det är årsdagen av då folkmordet i Rwanda, då 800 000 människor slaktades på mindre än hundra dagar, startade.

Vi minns den 18 mars som är sexårsdagen av att en våg av förtryck åter svepte över Kommunistkuba. 75 fredliga, demokratiska politiska aktivister dömdes till fängelsestraff på upp till 28 år. Fortfarande sitter många kvar i fängelse.

Vi bör också minnas att den svenske medborgaren Dawit Isaak just i dag har suttit fängslad i 2 726 dagar.

Betänkandet *Frihet från förtryck – Sveriges demokratibistånd* är kanske ett av de viktigaste dokumenten som detta utrikesutskott ska diskutera under denna mandatperiod. Jag är väldigt stolt över att alliansregeringen slår fast att demokrati och respekt för mänskliga rättigheter utgör en central tematisk prioritering i regeringens utvecklingssamarbete.

Den demokratiska freden – att demokratiska länder inte krigar mot varandra – är en väl underbyggd tes. Ökad spridning av demokrati minskar grogrunden för terrorism, krig och väpnade konflikter och leder därmed till ökad internationell säkerhet på längre sikt.

Jag är också som folkpartist stolt över att utgångspunkten är att allt svenskt bistånd är rättighetsbaserat. Vi folkpartister har länge krävt att just demokrati ska vara det överordnade målet för svensk biståndspolitik. Vi ska diskvalificera diktaturer, och vi ska premiera demokratier. Men jag är som liberal också medveten om att detta bara är början då utmaningarna är väldigt många i en värld där den politiska friheten för tredje året i rad minskar i världen och knappt hälften av världsbefolkningen lever i stater där de får tycka, tänka och tro fritt.

Vi måste slå fast att det aldrig blir demokrati utan demokrater. Det blir aldrig demokrati utan även kvinnor vid makten. Det går inte att stå neutral mellan demokrati och diktatur. Därför skulle Sverige kunna gå i spetsen i ett slags demokratisk revolution där de politiska och medborgerska grundläggande rättigheterna sätts i centrum ännu mer.

I diktaturstater får vi konsekvent höra hur politiskt förtryck viftas bort med tal om att medborgarna har gratis utbildning och sjukvård. Det var inte länge sedan sådana resonemang hördes högt i denna kammare. I afrikanska stater har enväldshärskare länge hävdad att först när människorna får en tillräckligt hög levnadsnivå kan man tillgodose mänskliga rättigheter. I Asien gömmer sig diktatorerna år 2009 bakom så kallade asiatiska värderingar i sin vägran att införa frihet. I forna kommuniststater avvisas demokrati och mänskliga rättigheter som ett västerländskt påfund. Och i Vänsterpartiets reservation förordas att vi ska avskaffa stödet till de partinära organisationerna.

Man kan ju undra om detta kommer att bli politisk verklighet om oppositionen skulle vinna nästa val. Stödet som sker via samarbeten med systerpartier i utvecklingsländer ska alltså tas bort för att det kan bli ett nykolonialt maktmedel, kan man läsa i Vänsterpartiets reservation.

Jag vill bara betona att de partinära organisationerna inte bara jobbar med systerpartier. De jobbar med att stödja feminister och lokala kvinnogrupper. De jobbar med att stödja oberoende journalister. De jobbar med att stödja tidningar som kritiserar diktaturens ledare.

Jag tycker att Vänsterpartiets resonemang är väldigt märkligt. Många av våra systerpartier i Kuba, Burma, Vitryssland och Zimbabwe med flera skulle aldrig överleva utan detta stöd. Man kan fråga om det svenska jämställdhetsmålet i politiken också är nykolonialism. Är det svenska och västerländska värderingar och nykolonialism att pracka på folk att kvinnor ska ha rätten till fri abort, att tycka att pappaledighet är något man ska föra fram och att marknadsföra den svenska sexköpslagen? Man måste hålla fast vid sina värderingar och faktiskt stå för de rättigheter som finns.

Jag tror att synsättet när man pratar om kulturell relativism eller nykolonialism gör att man relativiserar de grundläggande friheterna som är universella och demokratiska. Om kvinnor i Saudiarabien inte har rätten och möjligheten att välja sina lagstiftare kommer satsningarna på mödravård knappast att stärkas. Om yttrandefriheten i Zimbabwe förtrycks kan inte folkrörelserna arbeta för att förändra attityden bland makthavarna till hiv/aids. Om eleverna i Kubas skolor inte vågar säga vad de tycker kan aldrig utbildningen förbättras. Om Eritreas regering omöjliggör demokratiska val kan aldrig det eritreanska folket ställa krav på vilken typ av bistånd som landet kan behöva i framtiden. Och om kvinnors rätt till fri

abort inte ses som en rättighet kommer kvinnor aldrig att få full makt över sina liv.

Jag tycker att det som vi fick läsa om i helgen att den katolska kyrkans herrklubb fördömt en våldtagen nioårig flicka för att hon hade gjort en abort är så skamligt. Man fördömde henne och uteslöt abortläkaren och hennes familj ur kyrkan, men man fördömde inte den brutala och vidriga förövaren.

Jag förutsätter att såväl biståndsminister Gunilla Carlsson som utrikesminister Carl Bildt skarpt kritiserar Heliga stolens agerande. Det är fullkomligt ohållbart att små flickor ska bli bricker i de religiösa männens maktspel.

Religiös fundamentalism som hindrar fattigdomsbekämpning, rättigheter och demokrati ska alltid fördömas oavsett vilken religion det handlar om.

Men vi måste också gå vidare och aktivt använda svenska pengar till att avsätta diktaturledare genom att stötta fria medier, opposition, kvinnogrupper och aktivister. Sveriges och EU:s ambassader i diktaturer ska bli frizoner för politisk opposition genom att erbjuda Internet, telefoner och konferenslokaler. Vi måste klä ord i handling också ute på fältet.

American University of Beirut och American University of Cairo är viktiga utbildningsinstitutioner i Mellanöstern där människor från olika kulturer möts för att diskutera. Varför inte skapa ett europeiskt universitet i Mellanöstern som en mötesplats för studenter, forskare, journalister och kulturarbetare från Europa och Mellanöstern?

Sverige bör också erbjuda fristad åt människor som förföljs och hotas av repressalier på grund av inskränkningar i yttrandefriheten. Vi borde också kunna etablera en så kallad Radio Free Sweden, kanske med amerikanska Voice of America som förebild för att sprida demokratipropaganda i ofria stater. Det finns redan på många håll över jorden, och det uppskattas väldigt mycket av demokratisk, fredlig opposition, inte minst i afrikanska länder.

Alliansens utrikespolitik skulle också kunna vässas rejält på en sista punkt, och det är att man skulle kunna skapa en demokratienhet på UD. Vi har i dag en demokratiambassadör i Maria Leissner, men detta borde kunna byggas upp och bli en speciell enhet. Tjeckien har detta i form av en så kallad *transition unity for democracy* där man försöker implementera de bästa metoderna för att sprida demokrati.

Herr talman! Jag vill avsluta med att säga att förtryck bara kan överleva genom tystnad. Det är också viktigt att alla vi här i denna kammare oavsett om vi är höger eller vänster och oavsett vilket parti vi tillhör utnyttjar våra röster när vi är ute på olika besök och att vi vågar lyfta fram de frågor som också kan vara kontroversiella och svåra.

Anf. 60 ALF SVENSSON (kd):

Herr talman! Betänkandet handlar som vi alla vet om biståndsrelationer och frihet från förtryck. Jag tar mig likväl friheten att i några meningar lyfta fram en spegel framför oss själva och framför vår situation i Sverige. När 7-åringen eller 14-åringen mobbas och dag ut och dag in får höra nedsättande och kränkande ord och utsätts för skändligt beteende handlar detta om att barnets välfärd, barnets mänskliga fri- och rättigheter, kränks i vårt land. Det handlar om förtryck.

Vår flykting- och immigrationspolitik uppfattas inte heller av alla – i varje fall inte av alla berörda – som respekt för mänskliga fri- och rättigheter. Jag tror faktiskt att det kan vara av visst värde att syssla med självspiegling när vi talar om MR även om detta betänkande förstås rör bistånd.

Herr talman! Jag tror också – för att nu komma in på våra internationella relationer – att det lätt blir så, eller kanske att det är så, att vi observerar, iakttar och påtalar utan att alltid visa samma respekt för medmänniskors fri- och rättigheter oavsett var de bor och oavsett vilken världsdel de hör hemma i. Är det inte så att Afrika ofta hamnar i uppmärksamhetens skugga? Den största kränkningen är förstås att beröva en medmänniska livet. Den främsta rättigheten är givetvis rätten till liv.

Under gångna tio år har fem miljoner människor dödats i Kongo. Det är väl det största massdödandet efter andra världskriget. Nog har man väl rätt att påstå att dessa fasor, detta mördande av en befolkning lika stor som Danmarks knappast rönt rimlig uppmärksamhet! Demonstrationerna har, såvitt jag vet, inte varit många. Jag kunde ju själv ha startat eller tagit initiativ till en. Tror ni att uppslutningen hade blivit tv-mässig?

Den stora skammen, som jag ser det, är att FN-medlemmar, FN-länder som ratificerat FN-konventionen, år ut och år in kan totalnonchalera det man lovat när man ratificerat. Formuleringarna i FN:s förklaringar om de mänskliga fri- och rättigheterna är utomordentliga. Om respekten kunde upprätthållas med ord, resolutioner och betänkanden, ja, då hade vi för länge sedan nått den välfärd för alla som betänkandet uttrycker som målsättning.

Fru talman! Det är fascinerande att ta del av hur vårt land, EU och nationer världen över kan samla sig för att konkret nedbringa utsläppen av växthusgaser. Det är utmärkt, givetvis. Det handlar också i det sammanhanget – förstå mig rätt – om att värna vårt eget klimat och våra egna livsbetingelser. Samtidigt med vårt eget, relativt nymornade – det måste man väl säga – intresse för växthuseffekten vet vi att barn dör som flugor för att de inte har mat, inte har rent vatten och inte har de mest elementära mediciner. Resurser finns, men på fel ställe.

Fru talman! Jag är övertygad om att vårt bistånd genom en klar jämställdhetsprofil, som det har talats en del om här, och genom ett entydigt barnperspektiv kan åstadkomma att respekten för mänskliga fri- och rättigheter ökar. Det är obestridligt att om miljövarnandet ska leda till att klimatmål nås och miljön räddas måste fred och säkerhet främjas. Och detta gör vi inte med mindre än att globalt ta itu med bristen på jämställdhet och ta itu med föraktet för människovärdet.

Fru talman! Som har sagts tidigare här: Det finns inga fri- och rättigheter för traditioner. Det finns heller inga fri- och rättigheter för religioner, och inte heller för stater. Men det finns fri- och rättigheter för varje individ, och till de rättigheterna för varje individ hör förstås rätten till och rätten *från* religion. Detta är, tror jag, en distinktion som behöver uttryckas i den debatt som böljar av och an – kanske inte här i kammaren men utanför den.

Fru talman! Låt mig avslutningsvis erinra om vad som allmänt kallas Durban 2. Durban 1 blev, som vi vet, minst sagt ett fiasko. Det verkar inte som om EU står samlat nu inför Durban 2, alltså den FN-konferens som ska handla om just mänskliga fri- och rättigheter och äga rum i april

i Genève. Är jag rätt underrättad har Italien dragit sig ur. Jag hörde för någon vecka sedan utrikesminister Frattini tala klarspråk beträffande Durban 1 och Durban 2, som de kallas, som var imponerande, just utifrån MR-perspektiv. USA och Kanada har visst också anmält att man inte ämnar delta.

Och vad tror man eller förväntar man av en konferens om MR, mänskliga fri- och rättigheter, när länder som Libyen, Kuba och Iran är arrangörer?

Fru talman! Betänkandet handlar om Sveriges demokratibistånd. Låt oss nu när det gäller Durban 2, konferensen i Genève i april, vara noga med att stå upp för de värderingar vi vill se förverkligade och givetvis ska hylla.

Sedan, fru talman, vill jag uttrycka stor tillfredsställelse över Gunilla Carlssons engagemang i de här frågorna och önska henne all kraft att driva dem fortsättningsvis.

Anf. 61 MAX ANDERSSON (mp):

Fru talman! Miljöpartiet kommer att yrka bifall till de reservationer som det redan har yrkats bifall till här i debatten, det vill säga reservationerna 1, 2 och 5. Vi står även bakom reservation nr 3, men för tids vinnande avstår vi från att yrka bifall till den.

Miljöpartiet välkomnar att regeringen lyfter fram demokrati och mänskliga rättigheter i det svenska biståndsarbetet på det sätt som görs i skrivelsen. Mänskliga rättigheter och demokrati stärker varandra ömsesidigt och är en viktig förutsättning för utveckling. Det är bra. Men demokrati och mänskliga rättigheter är inte bara en del av biståndsarbetet. De måste genomsyra hela biståndsarbetet. Här ser vi ett utrymme för förbättringar.

Fru talman! Jag kommer att ägna mitt anförande åt Världsbanken och IMF.

Det är ett grundläggande problem i arbetet för demokrati och mänskliga rättigheter i världen att några av de viktigaste aktörerna, Världsbanken och IMF, inte i dag erkänner att de har förpliktelser enligt regelverket för mänskliga rättigheter. Trots att Världsbanken formellt är en del av FN-familjen ställer man inga tydliga krav på att biståndsländerna ska leva upp till sina MR-åtaganden. Världsbanken och IMF har genom åren lånat ut mångmiljardbelopp till en rad diktaturregimer världen över, pengar som i många fall har försnillats eller använts för att förtrycka människor. Regeringen är medveten om att det här är ett problem, men det räcker inte med att vara medveten om att det är ett problem. Man måste också jobba mer för att lösa det.

Från Miljöpartiets sida anser vi att mänskliga rättigheter ska göras till en naturlig del av Världsbankens arbete. Vi tycker att det är ett rimligt krav. Nu när Sverige ökar sitt bistånd via Världsbanken med 30 procent tycker vi också att det är rimligt att man ökar kraven på att Världsbanken ska arbeta mer för mänskliga rättigheter. Mänskliga rättigheter och demokrati är prioriterade frågor i den svenska biståndspolitik, och det bör rimligtvis också avspeglas i prioriteringarna.

Utskottet har dock velat avstyrka den här motionen och skriver i betänkandet: ”Världsbanken och IMF har dock inte mandat att övervaka samarbetsländers åtaganden om de mänskliga rättigheterna.” Man skriver

också att ”Världsbankens stadgar anger att endast ekonomisk hänsyn ska tas vid beslut”. Ja, det stämmer. Så är det. Men så måste det inte vara. Vi skulle vilja att det förändrades. Det handlar om trovärdighet för arbetet för demokrati och mänskliga rättigheter. Det måste även bedrivas via de internationella institutionerna.

Tänk bara: Konsekvensen av att svenskt bistånd går via Världsbanken, när Världsbanken inte jobbar tillräckligt med mänskliga rättigheter, är att Världsbanksprojekt som Sverige har varit med om att finansiera kan gå till saker som kränker ursprungsfolks rättigheter. När Sverige fryser biståndet till diktaturstater kan samma stater ändå få svenskt bistånd via Världsbanken. Här finns utrymme för förbättring.

Världsbanken och IMF borde ställa tydliga krav på mänskliga rättigheter och demokrati. Men de krav man i stället ställer och historiskt har ställt är en rad ekonomiska policykrav på de länder som tar emot lån och bistånd. De här policykraven ligger ofta på en mycket detaljerad nivå och handlar till exempel om saker som hur mycket pengar som får gå till löner och vilka företag i mottagarländerna som ska privatiseras.

Förra året, på biståndstoppmötet i Ghana, kom man från mottagare och biståndsgivare överens om att man ska ställa mindre detaljerade ekonomiska krav. I stället ska kraven handla om konkreta resultat som biståndet leder fram till – krav om hur många barn som går i skolan – och mindre om de ekonomiska detaljerna. Gunilla Carlsson välkomnade detta, och det gör även vi från Miljöpartiet.

Kan regeringen göra mer på detta område? Det här är en viktig fråga och handlar i högsta grad om demokrati och mänskliga rättigheter. Om vi som biståndsgivarland driver att fattiga länder ska införa demokratiska system kan vi inte samtidigt villkora biståndsutbetalningar med att dessa länder fattar beslut om en specifik ekonomisk politik i sina parlament. Därför anser vi från Miljöpartiet att Sverige bör driva att ekonomiska biståndsvillkor som kör över demokratiska processer i mottagarländerna upphör. Vi tycker att det är rimligt. De mänskliga rättigheterna slås fast i konventioner som både givar- och mottagarländer ställt sig bakom. Därför är det högst rimligt att kräva att länderna också ska leva upp till de åtagandena. De ekonomiska policyvillkoren, såsom vilka företag som ska privatiseras, slås inte fast i någon internationell konvention. Det är kontroversiella politiska idéer det råder stor oenighet om.

Världsbanken har minskat de ekonomiska policyvillkoren, men när det gäller Valutafonden kan saker och ting fortfarande förbättras. En undersökning från IMF:s egen utvärderingsenhet visar att IMF ställer i genomsnitt 17 villkor per låneavtal, lika många som under 90-talet, och det är detaljerade villkor. IMF:s egen utredning föreslår ett tak för hur många villkor som kan ställas per lån. Det skulle göra att villkoren blev mindre detaljerade och handlade om bättre saker. Olyckligtvis röstade Sverige nej till den rekommendationen, och IMF kan fortsätta att ställa lika många krav som de alltid har gjort, också inom områden där de saknar expertis. Miljöpartiet anser att Sveriges politik på detta område skulle kunna förbättras.

Anf. 62 Statsrådet GUNILLA CARLSSON (m):

Fru talman! I årets utrikesdeklaration valde vi att fokusera mycket på utvecklingssamarbetets potential och på de globala utmaningar som vi nu

ser som följdverkningar av den ekonomiska krisen och hur detta drabbar framför allt de allra fattigaste länderna och människorna. Jag tror att det är en fråga som vi får anledning att återkomma till fler gånger just givet att biståndet kan och bör spela en allt större roll i dessa tider då vi ser hur inte minst de humanitära behoven i vår värld kommer att öka. Det var lite grann därför, fru talman, jag valde att tillsammans med utrikesministern kommentera utrikesdeklarationen i debatten och missade biståndsdiskussionen i samband med utrikesdeklarationen förra gången. Det var alltså för att vi ville se detta som en helhet i den svenska utrikespolitiken, där biståndet är ett av våra främsta verktyg.

Människors lika värde och rätten att leva ett liv i frihet gäller hela mänskligheten. Kampen för människors frihet är därför alltid aktuell. Genom den skrivelse, *Frihet från förtryck*, som överlämnades till riksdagen i september 2008 och som vi nu diskuterar visar regeringen det ökade engagemanget för demokrati och mänskliga rättigheter inom det svenska utvecklingssamarbetet. Demokrati är svaret på varje människas rätt att leva i frihet från förtryck. Frihet är nyckeln till säkerhet, rättvisa och välfärd. Vi har också i skrivelsen om Sveriges politik för global utveckling framhållit att förtryck är en av de allra främsta globala utmaningarna. Där illustrerar vi även vår moraliska skyldighet att engagera oss i kampen mot politiskt förtryck på olika håll i världen. Det är något vi prioriterar i de tematiska prioriteringarna av demokrati och mänskliga rättigheter i biståndet.

Det vore, fru talman, en felaktig historiebeteckning att säga att prioritering av demokrati och mänskliga rättigheter i biståndet är en nyhet i svenskt bistånd. Eftersom det är en prioritering med lång historia måste den också vara glasklar och leda till resultat. Det är därför vi velat skärpa demokratistödet i det svenska utvecklingssamarbetet, det är därför regeringen jobbat fram skrivelsen, och det är därför jag är rätt förvånad över konfliktnivån i debatten i dag.

Hur kan vi tillsammans utveckla svenskt demokratibistånd? Rättighetsperspektivet ska genomsyra allt svenskt utvecklingssamarbete, men vi lägger nu ökad tonvikt på demokratibiståndet. Orsakerna till det är att vi under de senaste decennierna, före den finansiella och ekonomiska krisen, sett en fantastisk reduktion av antalet fattiga i världen. Det är något enastående, men samtidigt som allt fler människor ryckts upp eller på egen hand tagit sig ur den ekonomiska fattigdomen ser vi fortfarande hur i länder som lyckats relativt väl de marginaliserade blir ännu fattigare och hur i länder som har en hyggligt god måluppfyllelse för millenniemålen HBT-personer fortfarande kränks, religiösa inte tillåts utöva sina trosuppfattningar, fackföreningar motarbetas och pluralism i medier och kultur ses som en styggelse.

Det blir därför mycket viktigt att nu lyfta fram och komplettera svenskt bistånds hägningsarbete, inte minst för att uppnå millenniemålen, genom att förtydliga att vi måste skärpa demokratibiståndet för att få en varaktig fattigdomsminskning som inte bara handlar om rätten att kunna äta sig mätt. Det ska komplettera det arbete som vi redan gör vad gäller de ekonomiska, sociala och kulturella rättigheterna. Det finns ingen konflikt i detta. Däremot är det ett klart faktum att de allra fattigaste i vår värld lever antingen i länder i konflikt eller post-konflikt eller under

förtryck. Då måste vi, om vi vill bekämpa fattigdomen i världen, på ett helt annat sätt än tidigare också titta på detta med förtryck.

Fru talman! I alla länder kan demokratin fördjupas. Det gäller också den självspjuling som ledamoten Alf Svensson talade om, och det gäller självklart även i Sverige. Demokrati är en process och något som måste vårdas. Vår uppgift som biståndsgivare är att förstå vilken typ av stöd som behövs i varje given situation. Demokratins olika faser behöver uppmärksammas. I auktoritära stater som Zimbabwe och Burma måste demokratiassistansen ske på ett annat sätt än i mer stabila länder med demokratiunderskott. Vi ska stärka demokratiska krafter även i länder där det är känsligt och där vi inte har ett långsiktigt samarbete. Demokrati måste självfallet börja inifrån och underifrån men kan och ska stödjas utifrån.

De mänskliga rättigheternas odelbarhet och ömsesidiga beroende slås fast i skrivelsen. Skrivelsen redogör för demokratiassistansens tre fokusområden, vilka även finns med i budgetpropositionen för 2009, nämligen de medborgerliga och politiska rättigheterna, demokratin och rättsstatens institutioner och procedurer samt demokratiseringens aktörer. Jag kommer för att vinna tid inte att gå in på dem eftersom de tydligt framgår i skrivelsen.

Många talare har valt att ta upp en massa andra saker, men jag hoppas att vi nu mer ska kunna diskutera hur demokratiassistansen från svensk sida kan bli bättre, inte minst i de bilaterala ansträngningar som görs för att vi också ska kunna påverka de multilaterala organen.

Vi gör nu även en särskild satsning på demokratisering och yttrandefrihet, en satsning som banar väg för nytt fokus i det totala demokratiassistansens. Vi tittar på de politiskt känsliga och föränderliga processerna och hur Sverige ska kunna stödja dem. Exemplet Zimbabwe är mycket intressant i dessa dagar, men vi vet också att det hela tiden sker förändringar, ibland i rätt riktning, ibland i fel riktning. Det handlar om att vi utifrån varje given situation måste ha beredskap och lyhördhet för hur vi ska kunna bistå på bästa sätt. Därför är det viktigt med denna satsning, att kunna ha beredskap för snabba insatser även i länder som inte är strategiberoende. För detta har regeringen anslagit 100 miljoner kronor per år.

Vad är det då som är nytt i denna skrivelse? Det är att vi lägger ökad tonvikt på de politiska och medborgerliga rättigheterna. Bara så kan vi få en varaktig och fullgod fattigdomsminskning i världen. Vi vill ha en ökad användning av assistansen som ett instrument för demokratisering i hela världen, och vi vill ha ökad uppmärksamhet på demokratin aktörer. Vi vill göra en inventering och jobbar nu strategiskt för att se vilka tillgängliga verktyg, metoder och genomförare av demokratiassistansen det finns.

Det är också viktigt att titta på demokratisering som en process, att ånyo vilja slå fast att demokratisering måste växa ur inhemska ansträngningar. Vi måste kunna analysera demokratisituationen i varje enskilt fall och anpassa assistansinstrumenten till olika faser av demokratisering. Därför måste vi bli mycket duktigare, vilket också framgår av skrivelsen, på makt, kontext och aktörssamverkan samt kunna analysera det för att nå de goda resultaten.

Det här arbetet lägger grunden för en helt ny offensiv användning av det gamla svenska demokratibiståndet, som vi vill skärpa. Vårt arbete gäller naturligtvis också vårt engagemang i Europeiska unionen och i multilaterala organisationer.

Jag hoppas först och främst att Sverige under ordförandeskapet i EU ska kunna verka för att även EU blir bättre och starkare i demokratiseringssträvandena i sina externa relationer men också att vi kan återkomma till kollegerna och vännerna i utrikesutskottet om hur vi ska kunna arbeta vidare med detta oerhört centrala och viktiga i det svenska biståndet.

(Applåder)

Anf. 63 KENT HÄRSTEDT (s) replik:

Fru talman! Det var intressant att lyssna på biståndsministern. Mycket av det som sägs är det svårt att invända mot. Det handlar om samverkan, aktörer, effektivitet, prioriteringar och så vidare. Men det är ändå viktigt att komma ut på fältet och se hur det fungerar. Jag försökte ta ett exempel, nämligen Kambodja, som biståndsministern för bara två veckor sedan deltog i ett samtal om i Sveriges radio.

Kambodja är ett av de fyra länder vi väljer att prioritera i Asien när vi nu har dragit oss tillbaka från de andra länderna. Där kommer vi successivt att öka vårt bistånd de kommande åren. Det är ett bra exempel, för det är ett land där demokratin inte fungerar. Det är en demokrati och inte en enpartistat, som Gunilla Carlsson sade i radion, men det är ändå en demokrati med stora svårigheter. Det är ett av världens fattigaste länder och ett av världens mest korrupta länder.

Hur arbetar vi då med detta land? Låt oss nu bli konkreta i stället för att bara prata om de övergripande begrepp som återanvänds i debatt efter debatt. Låt oss vara konkreta.

Jag talade med oppositionsledaren i Kambodja så sent som häromveckan – för övrigt Birgitta Ohlssons och Folkpartiets partivän. Han vädjar. Han säger att vi medverkar till förtrycket i Kambodja genom vårt bistånd.

Jag undrar, Gunilla Carlsson: Med det fina formulerade dokumentet, på vilket sätt ämnar Sveriges regering påverka utvecklingen i Kambodja? Oppositionsledaren är väl insatt i vad vi ger för något. På vilket sätt medverkar vi till att minska förtrycket och öka kampen mot korruption?

Anf. 64 Statsrådet GUNILLA CARLSSON (m) replik:

Fru talman! Ett tack till Kent Härstedt för att han ger mig möjlighet att rätta mig själv. Jag vet att jag i brådskan sade att Kambodja var en enpartistat, men jag vet mycket väl att det inte är det. Men den visar tyvärr tecken på att det regerande partiet inte skyr några som helst medel för att klamra sig fast vid makten. De har gjort det snart i 30 år. Jag tror att Kent Härstedt kanske bättre än någon annan här i kammaren vet hur de går till väga. Man omöjliggör för oppositionen att bedriva ett reellt arbete, och många av det civila samhällets aktörer får inte de möjligheter som borde finnas. Det råder också bristande pluralism i medierna med mera, så det bär ju tecken av en enpartistat även om det definitivt inte är det. Det är stora problem för oppositionen.

En av oppositionsledarna, Sam Ramsey, har också fäst stora förväntningar vid den borgerliga regeringen i Sverige, eftersom vi har sagt: Vi ska verkligen se till att vara era bästa vänner. Detta visar sig inte alltid vara det allra lättaste.

Det statliga biståndet innebär ju att vi engagerar oss med regeringen både bilateralt och multilateralt. Då blir biståndet delaktigt, precis som oppositionsledaren poängterar. Precis som framhålls i den rapport som Kent Härstedt hänvisade till står biståndet ibland för att underlätta för fattigdomsbekämpning med andra givares pengar samtidigt som naturtillgångar i landet används av makteliten i stället för att komma folket till del. Där måste vi diskutera biståndets undanträngningseffekter och vilket ansvar vi har. Därför är jag så mån om att komplettera vårt omfattande arbete, som i det här fallet i mycket går från stat till stat. Det kompletteras med ett starkare stöd till det civila samhället, till mer av demokrati-strävanden.

Det är inte alls enkelt, men som biståndsgivare får vi möjlighet att driva en MR-dialog med Kambodja. Man kan vara skeptisk och säga att de inte är mottagliga, men det ligger ändå på vårt ansvar att försöka diskutera med regeringen. Vi kan också genom givarsamordning se till att vi ställer ökade krav på transparens, inte minst när det gäller det som Kent Härstedt poängterade: kampen mot korruption.

Vi måste också bli duktigare på att utveckla detta i vårt bilaterala samarbete. Vi har sett fram emot Kent Härstedts exempel på hur vi skulle kunna verka ännu bättre i Kambodja.

Anf. 65 KENT HÄRSTEDT (s) replik:

Fru talman! Det här var intressant. Här blir det lite avstånd mellan å ena sidan de fina begrepp och formuleringar som vi lägger framför riksdagens ledamöter och å andra sidan verkligheten. Jag ämnar återkomma i debatt efter debatt och ta fler konkreta exempel. Men detta är ett bra exempel: Vi formulerar oss väl, vi prioriterar Kambodja, vi kraftsamlar, och vi kommer att öka biståndet. Låt det inte råda något tvivel om att jag tycker att detta är ett bra land att lägga kraft på, och det är riktigt att vi prioriterar det. Frågan är bara hur vi gör det. Det är ju delvis detta som dokumentet handlar om.

Här tycker både författarna till den internationella rapporten och oppositionsledarna i landet att vi sviker. Just nu är det ni som är ansvariga. Det här är inte mina ord. Det är internationella utvärderingar och oppositionsledarna i landet som säger det.

Sedan har jag ingen anledning att ifrågasätta när de säger att de sätter ett hopp till oss. Med de fina formuleringar som vi nu lägger fram måste vi också visa att vi kan göra skillnad. Jag tror att vi kan göra skillnad, inte bara här utan på flera andra platser, men då måste vi vara spetsiga i vår politik. Vi måste också använda politiken som redskap, inte bara för att kanalisera bistånd utan också i relation till Kambodja.

Jag har själv med biståndsministern i olika sammanhang tagit upp att jag tycker att man bland annat ska satsa på att bygga upp rättsvårdande instanser i landet. Det är en av grundförutsättningarna för att man åtminstone i delar ska kunna stödja en uppbyggnad av ett rättsvårdande samhälle.

Jag ser fram emot att fortsätta den här debatten om hur vi ska kunna spetsa till politiken och också göra faktisk skillnad och inte bara komma med fina ord.

Anf. 66 Statsrådet GUNILLA CARLSSON (m) replik:

Fru talman! Jag vill påminna kammaren om att det nu är den nya politiken som Kent Härstedt i stort gör sig till tolk för. Den särskilda demokratisatsningen och den här skrivelsen har ju i princip börjat implementeras sedan den 1 januari 2009, och det är möjligtvis de gamla försyndelserna som vi nu får äta upp, liksom vi ser de stora förväntningarna på att vi ska göra rätt med demokratisatsningen. Den förpliktar.

Jag tror att Kent Härstedt tar upp något viktigt i det övergripande utvecklingssamarbetet, nämligen att vi måste bli mycket duktigare på rättsstatsuppbyggande. Människor ska kunna hävda sina rättigheter gentemot staten. Vi ska kunna skapa förutsättningar för mötesfrihet för olika aktörer – inte minst för mediepluralism, men också för fackföreningsrörelser med mera. Nu kompletterar vi också vårt bilaterala samarbete med Kambodja med en särskild demokratisatsning för att stötta partier och utbyte. För att kunna vara tuffare är det väldigt viktigt att både Utrikesdepartementet och Sida utvecklar en metodologi för att i givarsamordningen kunna ställa ökande krav på den kambodjanska regeringen att bättre respektera mänskliga rättigheter och fördjupa strävandena mot demokrati.

Just därför, för att kunna bli spetsigare i vår politik, har regeringen valt att lägga fram den här skrivelsen, så att vi – allra helst tillsammans med utrikesutskottet – ska utveckla den här politiken. Den har tidigare varit gravt underutvecklad.

Anf. 67 HANS LINDE (v) replik:

Fru talman! Detta har kanske inte varit den eldigaste debatten i utrikesutskottets historia. Det blir lätt så när vi diskuterar demokrati och mänskliga rättigheter. Det blir oftast ganska luddiga och övergripande formuleringar – ska man vara elak kan man säga floskler – och vackra ord om demokrati och mänskliga rättigheter. Men visst finns det tydliga skiljelinjer mellan den borgerliga alliansen och oss i den rödgröna oppositionen när det kommer till de här frågorna, och dem ska vi inte blunda för.

Det är ingen slump att den borgerliga regeringen i sin skrivelse om mänskliga rättigheter i biståndet blundar för fackföreningsrörelsens potential i demokratiarbetet medan vi i oppositionen lyfter fram det. Det är ingen slump att vi i oppositionen lyfter fram jämställdhetsperspektivet och vill stärka det samtidigt som bland andra Kristdemokraterna säger nej. Det är ingen slump att den borgerliga regeringen när den pratar om mänskliga rättigheter bara pratar om, i realiteten, politiska och medborgerliga rättigheter och blundar för de ekonomiska, sociala och kulturella rättigheterna.

Den här skiljelinjen i svensk politik när det kommer till mänskliga rättigheter och demokrati i biståndet ska vi inte blunda för.

I morgon åker jag till El Salvador för att vara valobservatör. Förhoppningsvis kommer El Salvador att vara ett land som genomför ett

framgångsrikt och demokratiskt presidentval på söndag där man gör upp med sin blodiga historia av förtryck och mord från framför allt landets höger.

Jag tycker att El Salvador på många sätt synliggör just bristerna i regeringens strategi för demokrati och mänskliga rättigheter.

Visst är El Salvador ett land som nu har institutioner eller försöker bygga institutioner och där man har rösträtt och allmänna val. Men kommer El Salvador att kunna vara en reell demokrati för alla sina medborgare så länge människor inte har mat i magen, så länge barn, i synnerhet flickor, inte kan läsa och skriva? Och hur ska människor kunna kräva sina rättigheter när de inte har tak över huvudet?

El Salvador visar bristerna i den borgerliga regeringens strategi. Det går inte att kämpa för demokrati och mänskliga rättigheter om man med demokrati och mänskliga rättigheter bara menar de politiska och medborgerliga rättigheterna och konsekvent blundar för de ekonomiska, sociala och kulturella rättigheterna.

Hur ska ni kunna nå helhetslösningar för länder i kampen för demokrati när ni använder de mänskliga rättigheterna som ett smörgåsbord?

Anf. 68 Statsrådet GUNILLA CARLSSON (m) replik:

Fru talman! Jag använder alls icke de mänskliga rättigheterna som ett smörgåsbord. Jag har försökt förklara hur vi jobbar konsekvent i utvecklingsarbetet för att uppnå millenniemålen.

Vår huvuduppgift är att bekämpa fattigdomen. Men frågan är just om vi ska nöja oss med det, Hans Linde.

Ska vi inte också kunna använda biståndet och utvecklingsarbetet till att just främja demokratisering, till att tala för de mest utsatta och de mest marginaliserade? Ska vi inte använda biståndet för att stärka HBT-personers rättigheter eller se till att religionsfriheten respekteras?

Det är det här som det handlar om. Det räcker inte bara med att äta sig mätt. Man måste också ha frihet och möjlighet att leva sitt liv, att organisera sig tillsammans med andra.

Det är därför som vi vill poängtera att detta är ett komplement med en särskild satsning på demokrati som jag tror är väldigt viktig.

Jag vill inte påstå att det finns några som helst skiljelinjer, utan jag välkomnar delar av detta inlägg, om man skalar ned retoriken genom att just identifiera vad Hans Linde tar upp.

Vad syftar vi på när vi i demokratiskrivelsen talar om demokratins aktörer? Ja, om vi ska vara framgångsrika i detta vore det fullkomligt vansinnigt att utesluta en av de absolut starkaste krafterna i världen, nämligen kvinnokraften. Och är det något av de här arbetena som jag har granskat som har varit väldigt viktigt men också extremt farligt så är det fackföreningsledarnas arbete. De är utsatta och får många gånger också plikta med sina liv för att de ställer upp för mötesfrihet och rätten att organisera sig.

Det är på deras sida vi ska stå tillsammans. Det är därför vi behöver den här skrivelsen. Det är därför jag också skulle vilja att vi tillsammans utvecklar kapacitet och metoder för hur vi ska kunna göra detta.

Det är det som hela den här skrivelsen lägger grunden för. Det handlar inte om att nu börja skilja på höger och vänster, utan det handlar om grundläggande mänskliga rättigheter och ett demokratistöd som fungerar

i det svenska utvecklingssamarbetet. Det trodde jag att vi skulle kunna vara mer överens om.

Anf. 69 HANS LINDE (v) replik:

Fru talman! Det är inte så lätt att vara överens när vi har fått den skrivelse som vi har fått på riksdagens bord.

Det skulle vara önskvärt att det engagemang som tydligen finns hos biståndsministern för fackliga frågor, för fackliga rättigheter och rätten att organisera sig också skulle avspeglats i skrivelsen. Men det har det inte gjorts.

Vi ser på område efter område, där man skulle kunna lyfta fram just drivkraften och förändringskraften hos fackföreningsrörelsen som en kraft för demokrati och mänskliga rättigheter, hur man missar det.

Men när man lyssnar på biståndsministern är det trots allt uppenbart att man skiljer på mänskliga rättigheter beroende på vilka mänskliga rättigheter det är. När man pratar om mänskliga rättigheter pratar man i realiteten bara om de politiska och medborgerliga rättigheterna.

Biståndsministern säger: Det här är ett komplement till bland annat arbetet med millenniemålen. Plötsligt är rätten till en bostad, rätten till ett arbete, rätten till utbildning inte längre mänskliga rättigheter. Detta har plötsligt i biståndsministerns värld förminskats till att bli ett arbete med millenniemålen.

Vi kan inte arbeta och ha en helhetsstrategi för mänskliga rättigheter när vi särskiljer och lyfter ut olika frågor. Det tycker jag är att ha en smörgåsbordsstrategi, när man i arbetet för mänskliga rättigheter bara lyfter fram vissa rättigheter, och andra rättigheter betraktas som allmänt bistånd.

Ett av de här exemplen är hur man nu har agerat i FN-systemet när det gäller tilläggsprotokollen. När det gäller de ekonomiska, sociala och kulturella rättigheterna har den borgerliga regeringen varit skeptisk till ett sådant tilläggsprotokoll. Samtidigt välkomnar man tilläggsprotokollet om de medborgerliga och politiska rättigheterna.

Man har från den borgerliga regeringen kraftigt motsatt sig att man ska ge individer klagorätt när det kommer till de ekonomiska, sociala och kulturella rättigheterna. Man vill inte ge människor runt om i världen och grupper runt om i världen rätten att gå till FN och ställa sitt land till svars om de har fått sina ekonomiska, sociala eller kulturella rättigheter kränkta. Samtidigt välkomnar man den möjligheten när det gäller politiska och medborgerliga rättigheter.

Man vill alltså med andra ord ha helt olika internationella system, helt olika möjligheter för den enskilda individen att kräva sin rätt, beroende på vilken typ av mänskliga rättigheter det handlar om.

Det går inte att bete sig på det här sättet, agera på det här sättet, och sedan säga att de mänskliga rättigheterna är odelbara och inbördes beroende.

Anf. 70 Statsrådet GUNILLA CARLSSON (m) replik:

Fru talman! Jag vidhåller att vi i arbetet för att uppnå millenniemålen många gånger kan känna att vi strävar åt samma håll. Vi kan också säga att det i en del länder – låt mig ta Vietnam som exempel – har gått hyggligt bra.

Före den ekonomiska krisen påstod sig Vietnam uppfylla alla millenniemål utom det sista som handlar om klimat och miljö.

Men är Vietnam då fortfarande ett bra land att leva i, enligt Hans Lindes sätt att arbeta? Har vi inte mycket kvar att göra när det gäller anti-korruption? Har vi inte mycket kvar att göra vad gäller demokrati, vad gäller att se till att de mänskliga rättigheterna inte kränks, vad gäller att HBT-människor ska få mycket bättre förutsättningar, vad gäller den religiösa mångfalden och så vidare?

Jag tycker inte att det räcker med att bara framhålla att vi är nöjda med att vi har begränsat och bekämpat fattigdomen, den ekonomiska och sociala, utan vi måste också titta på de politiska rättigheterna på ett sätt som vi inte har gjort tidigare.

Det är därför som jag talar om att detta blir ett komplement till det som vi redan gör, för jag är inte nöjd. Jag tycker inte att det blir en uthållig fattigdomsbekämpning om vi inte ser till att också göra ytterligare demokratisträvanden. Och här vill vi utveckla metoderna för detta.

Jag tror att det finns en enorm kapacitet och ett enormt engagemang i Sverige. Det tror jag också gäller den svenska modellen med alla dess olika folkrörelser. Det handlar om att kunna inspirera, att kunna uppmuntra demokratins förändringsaktörer och att kunna se till att vi får ett starkare stöd för att alla ska ha möjligheter att göra sin röst hörd och kräva sina rättigheter.

Det här har saknats i det svenska biståndet tidigare. Det är därför som jag är så glad över att vi har kunnat arbeta fram den här skrivelsen. Men det blir en nystart där jag tror att väldigt mycket av det som också har lyfts fram är med. Det handlar om kvinnors roll, fackföreningsrörelser och om att hela tiden ha det kontaktnät som man har, inte minst i den här riksdagen, tack vare de partinära organisationerna. Det handlar också om att kunna ha egna personliga vittnesbörd från enskilda vänner och bekanta som strävar mot frihet och demokrati.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 14 §.)

11 § Godkännande av motorfordon m.m.

Föredrogs
trafikutskottets betänkande 2008/09:TU9
Godkännande av motorfordon m.m. (prop. 2008/09:53 och prop.
2008/09:107).

Anf. 71 NINA LARSSON (fp):

Fru talman! Jag står här för att inleda denna debatt och förklara lite vad det är vi ska debattera och försöka bringa något slags tydlighet i detta, även om jag betvivlar att jag lyckas fullt ut alla gånger när det gäller sådana här frågor.

Vi ska debattera trafikutskottets betänkande *Godkännande av motorfordon m.m.* Det är ett betänkande som inrymmer två propositioner från regeringen samt tre motioner.

Propositionerna gäller godkännande av motorfordon och också ändringar i lagen om vägtrafikregister. De båda propositionerna innehåller förslag om en rad lagändringar för att kunna införliva EG-direktiv i svensk rätt.

Det är så spännande saker som ändringar i fordonslagen, lagen om överlastavgift, lagen om vägtrafikdefinitioner, lagen om motorfordons avgasrening och motorbränslen, lagen om trängselskatt och vägtrafikskattelagen.

De tre motionerna som har inkommit gäller överlast. Den samlade oppositionen har velat bifalla dessa och har då också skrivit en reservation.

Utskottets majoritet föreslår riksdagen att man antar de båda propositionerna och avslår motionerna.

Därmed vill jag lämna över till trafikutskottet för debatt.

Anf. 72 CLAES-GÖRAN BRANDIN (s):

Fru talman! Jag vill inleda med två konstateranden. För det första: Att köra med överlast är en kriminell handling, ett brott. För det andra: I en rättsstat rycker man inte på axlarna åt ett brott. Man bekämpar brottet och brottets orsaker med alla till buds stående medel.

Fru talman! Det finns mycket goda skäl till att jag betraktar överlast som en brottslig handling. Överlast ökar slitaget på våra vägar. Enligt Vägverkets beräkningar skapar överlast ökad kostnader för vägunderhåll på uppemot 300 miljoner kronor per år. Överlastning är alltså ett slags stöld av allmän egendom.

I strävan efter att nå kortsiktiga konkurrensfördelar låter man lastningen gå på lösa boliner. Man lastar för mycket och med felaktig fördelning över axlarna.

Man kanske kan vinna några minuter, lägga på något extra ton. Det sliter lite extra på vägbeläggningen och brofundamentet. Javisst, men vad spelar det för roll när fakturan skickas till skattebetalarna?

Om skattebetalarna är det första brottsoffret är seriösa åkeriföretag det andra. De åkare som vill göra rätt för sig utsätts för en orättvis och olaglig konkurrensnackdel. De som inte låter kortsiktig vinsthunger ta överhand över viljan att följa lagar och regler missgynnas. I en rättsstat kan man aldrig acceptera en sådan ordning.

Det är lätt att hamna på ett sluttande plan men svårare att ta sig upp från det. Det kan vara svårt att klandra en åkare som börjar tumma på reglerna när företaget står på randen till konkurs till följd av konkurrenter som inte håller sig inom lagens ramar.

Så följer nästa åkeri med och nästa och nästa. Att bryta mot lagen blir slentrian, ett normaltillstånd.

Enligt Vägverkets mätningar för år 2008 är 23 procent av fordonen med en bruttovikt över 35 ton överlastade. Visserligen sjunker andelen överlastade fordon något, men det går mycket långsamt.

Men, och detta är ett viktigt men: De ökade kostnaderna för vägunderhållet beror inte främst på för hög bruttovikt utan på för hög axelvikt. När det gäller andelen fordon med felaktig axelvikt är läget oförändrat illa.

Det är obegripligt att regeringen tar så lätt på detta. Hade regeringen resonerat på samma sätt om det hade handlat om ett annat brott, till exempel snatteri som sett till straffvärdet är ett jämförbart brott?

Tänk om var fjärde butikskund hade passat på att nalla lite extra från hyllorna! Hade man då suttit med armarna i kors, lutat sig tillbaka, gäspat lite grann och hoppats att branschen skulle lösa de problemen? Knappast.

Fru talman! Situationen är oacceptabel. En ansvarsfull regering måste nu se över möjligheterna att genom högre böter eller andra avgifter minska överlasten på våra vägar.

Alla riksdagspartier är överens om att det behövs ökade resurser till vägunderhåll. Då borde vi också kunna vara överens om att det behövs krafttag mot det olagliga och onödiga slitaget på våra vägar.

Fru talman! Jag yrkar bifall till Socialdemokraternas, Vänsterpartiets och Miljöpartiets gemensamma reservation, ”Vissa frågor om överlast”.

I detta anförande instämde Krister Örnfjäder (s).

Anf. 73 PETER PEDERSEN (v):

Fru talman! Claes-Göran Brandin har på ett bra sätt redogjort för det allvarliga med överlast. Det är allvarligt ur konkurrenssynpunkt, det bryter ned vägbanan, och trafiksäkerhetsmässigt är det en nackdel.

Jag skulle vilja använda mitt anförande till att angripa majoritetens sätt att resonera här och lite grann bygga ut den argumentationen. Man säger att det inte är ett stort problem. Först säger man att vi har en gemensam syn att överlast inte är bra men att de har minskat. Då tonar man ned problematiken.

Sedan säger man att visserligen har vi fortfarande för mycket överlast, men det handlar inte om totalvikt utan om för höga axelvikter – precis som om det skulle vara något bättre. På s. 22 i betänkandet har vi regeringsförslaget där man går in och gör vissa följdändringar i lagtexten. Där framgår det tydligt att både höga axeltryck, boggitryck, trippelaxeltryck och hög bruttovikt är att betrakta som överlast och kan belastas med en överlastningsavgift.

Det löser inte problemet att man säger att vi har en viss typ av problem. Det är ett lagbrott som måste åtgärdas. Det leder också till en nedbrytning av vägbanan.

Sedan säger man tvärsäkert när man avstyrker vår reservation där vi föreslår höjda överlastningsavgifter att det finns effektivare metoder att åtgärda problemen än att höja avgifterna. Tvärsäkert.

Vi säger att vi vill ha höjda avgifter men att det givetvis också krävs andra åtgärder för att motverka det här på ett effektivt sätt. Det borde gå att hitta någon typ av samsyn här.

I den borgerliga regeringens värld, i de borgerliga ledamöternas värld är det så att om man anser att vi har för många människor som är sjuka och arbetslösa vrider man åt tumskrubarna lite grann och ser till att de får sämre ekonomiska villkor. Då får vi färre sjuka och färre arbetslösa. Det är så er så kallade arbetslinje ser ut.

Men om vi har yrkestrafik som systematiskt ligger på åtminstone 20 procent överlast för de tyngsta lastbilarna säger man att det inte är något

effektivt sätt att höja avgiften och använda ekonomiska villkor eller incitament för att komma åt det. Då ska vi vidta andra alternativa åtgärder.

Jag skulle vara väldigt glad om ni på ett mer tydligt och pedagogiskt sätt än vad ni gör i betänkandetexten förklarar varför ni så bestämt avvisar att se över överlastningsavgifterna och kunna höja dem något. Ni har gått med på att höja böter om man kör för fort i trafiken. Man anser att det kan vara ett verktyg bland många andra.

Vi säger inte att det här är det enda verktyget. Men med tanke på att det går för sakta, för långsamt trots de frivilliga överenskommelserna tycker vi att man bör ta till de ekonomiska incitamenten och faktiskt se till att det kostar att bryta mot lagen.

Varför har ni en sådan totalt annorlunda syn i just den här frågan, när vi pratar trafikfrågor, jämfört med de propäer ni har i andra sammanhang? Där tror ni väldigt mycket på ekonomiska incitament som slår mot betydligt svagare grupper i samhället än åkerier.

Jag yrkar bifall till reservationen.

Anf. 74 KARIN SVENSSON SMITH (mp):

Fru talman! Jag yrkar bifall till vår gemensamma s-, v- och mp-reservation.

När jag står i den här talarstolen och pratar om vägar brukar jag för det mesta prata om att man inte ska vidga vägsystemet vare sig med nya vägar eller bredare vägar, eftersom klimathotet gör att vi måste lägga pengar i första hand på att vidga kollektivtrafiksystemen. Men det betyder inte att vi inte tycker att de vägar som finns ska vårdas.

I Miljöpartiet tycker vi att det är väldigt viktigt med långsiktigt hållbara vägar. Då får man fundera på vad det är som gör att vi får så mycket klagomål till trafikutskottet. De klagomål vi får är framför allt för de områden av landet som drabbas av tjälskador, där skadorna inte bara är i ytbeläggningen av vägen utan där själva vägkroppen blir skadad.

När jag pratar med de här människorna och de framför sina klagomål och synpunkter brukar jag fråga dem: När märkte ni att vägarna började bli sämre? De svarar att det nästan alltid sammanfaller med tunga lastbilstransporter. På den tiden man inte hade det höll vägbeläggningen längre.

Ska man sikta på att vårda vägkapitalet måste man fundera på hur man gör det bäst. Jag skulle vilja göra en liknelse mellan hål i tänderna och hål i vägarna. Om man skulle göra som en del tycker här skulle man bara se till att tandvården fick mer pengar till att laga tänderna. Men det som framför allt var en stor förändring i Sverige var ju när vi lärde oss att förebygga karies. Precis på samma sätt tycker vi att man ska förebygga skador i vägarna. Då är det de tunga transporter som är det största problemet.

Den senaste uppgiften jag har sett från Vägverket är att en fullastad långträdare med 60 ton, alltså ingen överlast utan fullast, motsvarar 75 000 personbilar när det gäller slitaget på vägen. Om man dessutom lastar ännu mer är risken alldeles uppenbar, särskilt om det är skört på grund av tjällossning, att vägen går sönder när den tunga bilen kör på den.

Vi kunde i dag höra ett inslag i *Ekot* på radion i morse. Att en femtedel av de tunga lastbilarna är överlastade är i och för sig något mindre än det som står i vår reservation, men det är illa nog. I *Ekot* berättade man om det här. Man lät också Vägverkets generaldirektör, Ingemar Skogö, kommentera det. Han säger att det är ganska olustigt att Sverige tillåter väldigt långa och tunga fordon jämfört med de flesta länder i världen, särskilt om man jämför med länder i övriga Europa. Normen i Europa är 18 meter och 40 ton. Normen här är 25 meter och 60 ton. Kör man dessutom med ännu mer last innebär det alltså vägsador.

När han sedan fick frågan vad man då ska göra åt det här pratade han om att man behöver ha mer kontroller och att man behöver ha vågar i bilarna för att få mer precisa uppgifter. Men jag tror tyvärr inte alls att det hjälper, utan jag tror precis som i den socialdemokratiska motionen, som vi har reserverat oss till förmån för, att man måste göra det dyrare att förstöra vägarna. Först när överlastavgifter blir ekonomiskt kännbara kommer det att vara intressant för dem som är oseriösa här att väga straffet, sanktionsavgiften, mot den vinst de gör på att lasta för mycket.

Jag förstår inte varför regeringen inte kan inse det här. Alldeles nyligen har vi tagit del av de principiella resonemangen i klimatpropositionen att ekonomiska styrmedel är effektivast. Ja, den uppfattningen delar vi i Miljöpartiet. Sedan vill vi ha helt andra nivåer på de ekonomiska styrmedlen i klimatpolitiken än regeringen. Men det principiella resonemanget är riktigt. Det borde också tillämpas när det gäller att vårda vägarna på ett sådant sätt att de kan vara farbara året runt.

Vägarna är inte bara till för näringslivet. Det är förvisso väldigt viktigt att man får fram skogsråvaran till förädling, men vägarna för människor i glesbygden kan ju inte riktigt ersättas av något annat. De har inte tillgång till samma spårburna kollektivtrafik som vi i storstäderna har, utan där är det vägen de behöver för att komma till skolan, till jobbet eller vart de nu ska. Och då finns det en förväntan på att vi i det politiska systemet som sköter vägarna ser till att de är i ett sådant skick att människor kan komma fram. Därför tycker jag att det är rimligt att koncentrera sig på skadeförebyggande verksamhet och se till att sanktionsavgiften för överlast är så stor att man kan beivra denna brottslighet som Claes-Göran Brandin så vältagligt beskrev. Därför vill jag igen yrka bifall till vår reservation.

Anf. 75 STEN BERGHEDEN (m):

Fru talman! I dag behandlar och debatterar vi betänkande TU9 *Godkännande av motorfordon m.m.* Betänkandet behandlar även propositionen *Ändringar i lagen om vägtrafikregister* samt tre motioner om överlast.

I propositionen föreslås ett antal lagändringar som har till syfte att införliva EU-direktiven i svensk rätt. Direktiven innebär ett tydligt ramverk och en ökad harmonisering av kraven på nya motorfordon och släpvagnar och hur de ska registreras, saluföras och tas i bruk inom EES. Lagförslagen föreslås träda i kraft den 29 april 2009.

Fru talman! Lagändringarna innebär i korthet att regelverket harmoniseras mellan länderna i det europeiska ekonomiska samarbetsområdet med gemensamma regler för godkännande av enstaka fordon, till exempel mobilkranar. Det innebär vidare regler om allmänna skyldigheter, giltigheten av EG-typgodkännande, skyddsklausuler, hur teknisk inform-

ation tillhandahålls, utseende, anmälan om tekniska tjänster samt krav på medlemsstaterna att fastställa sanktioner för den som bryter mot bestämmelserna. Utskottet är enigt i dessa delar av betänkandet.

Betänkandet behandlar också en följdmotion och två motioner från allmänna motionstiden. De handlar i huvudsak om överlast på våra lastbilar och följden av detta. Utskottet har tidigare behandlat motioner om överlast, senast våren 2007 i betänkande TU6. Då anfördes bland annat att höjda avgifter inte är det enda sättet att lösa överlastproblemet, utan att det handlar mer om information, utbildning, förbättrad kontroll, bättre våginstrument, både på de fasta vågarna och på lastbilarnas egna inbyggda, transportavtal och effektivare sanktionssystem som också innefattar utländska fordon. Utskottet såg då positivt på att både branschen och Vägverket arbetade för att minska överlastningen. Utskottet står fast vid detta ställningstagande.

Fru talman! Vid övervikt har inte alltid totalvikten överskridits, utan det beror oftast på att axelvikten är för hög. Detta beror oftast på att lastbilen från början är fellastad eller att det skett en felaktig lossning av lasten på lastbilen. Branschen arbetar aktivt för att komma till rätta med problemet och har tagit fram rapporten *Rätt lastade fordon*. Den blev klar i juni 2007. Alliansregeringen ser mycket positivt på att branschen tillsammans med regeringen och myndigheterna arbetar aktivt för att lösa problemet.

Vägverkets pressmeddelande i dag visar också tydligt att vi är på rätt väg, då överlasterna minskar. Antalet överlastade under 2008. Däremot, som tidigare talare sagt här i dag, är det fortfarande ett problem med för höga axelvikter.

Överlastavgifterna är redan i dag tillräckligt höga och tillräckligt avskräckande, och det är inte motiverat att höja dessa ytterligare. Senast avgifterna höjdes var 1994, så den förra regeringen hade minst tolv år på sig att höja avgifterna, om man hade velat. Det har man inte gjort. Nu tycker man däremot att det är dags och läge att höja.

Självklart följer vi utvecklingen mycket noga och kommer att bevaka den framdeles.

Avslutningsvis vill jag yrka bifall till utskottets förslag till beslut och avslag på reservationen.

Anf. 76 CLAES-GÖRAN BRANDIN (s) replik:

Fru talman! Det är alldeles riktigt att vi hade det här ärendet uppe i utskottet förra året. Då konstaterade vi att landets vägnät har byggts upp under en lång tidsperiod genom betydande ekonomiska insatser av främst staten men även av kommuner och enskilda väghållare. Vidare slog utskottet fast att det är av största vikt att vägkapitalet inte slits ned i förtid till följd av överlastade fordon.

Vid den tidpunkten fanns det dock en majoritet i utskottet, som vi själva stod bakom, för att avvakta mätningarna. Nu har ju Vägverket kommit med dessa, och de visar, som vi har sagt, att totalvikten har gått ned lite grann men inte axelvikten. Det går liksom inte att gömma sig bakom att bilarna är fellastade, Sten. Föraren som sitter vid ratten är ändå ansvarig för om det är rätt eller fel eller hur det månde vara. Det är föraren som är ansvarig.

Vi vet att ungefär 75 procent kör lagligt i dag i Sverige. Varför klarar de av det? Det är ju för att avskräcka de 23 procenten från att fortsätta på det felaktiga viset som vi måste se till att skapa högre böter. Eftersom de fortsätter måste de ju anse att det är lönsamt att ta extra ton. Böterna är ju inte så stora.

Jag trodde att vi skulle kunna vara eniga. Vi har väntat ett helt år men det har inte kommit något nytt. Det har enbart blivit lite bättre siffror, axelvikterna har ökat.

Anf. 77 STEN BERGHEDEN (m) replik:

Fru talman! Det är riktigt att föraren i dagens lagstiftning är ansvarig och bär ett stort ansvar för att lasten är rätt lastad och rätt surrad på bilen. Samtidigt vet vi att mycket av de godstransporter som sker på styckegodssidan oftast innebär att man lastar av lastbilen bakifrån. Det betyder en förändring av viktbalansen på bilen som ofta leder till att det blir en överlast på framaxeln på grund av att vi har en vippbrädesfunktion på lastbilar som har ett överhäng i bak. Självklart måste man ta hänsyn till detta när man lastar bilen.

Vi vet också att branschen tar tag i detta själv. De vill ha bättre utbildning för sina förare. De jobbar också hårt mot precis det som Brandin faktiskt säger här, att det är lönsamt. Jag har talat med ett antal åkeriägare, och det betalas inte för överlast utan man får betalt för den last som lastbilen maximalt får lasta. Man prioriterar inte de lastbilschaufförer som av misstag eller av oförsiktighet kör med överlast.

Med mer information och ett bättre samarbete mellan tillverkare av både nya lastbilar och vågar tror jag att vi kan komma till rätta med en del av bekymren.

Anf. 78 CLAES-GÖRAN BRANDIN (s) replik:

Fru talman! Det är väl bara Sten Bergheden som tror på det sista han sade, att han har pratat med en del åkare som säger att kunden inte betalar för överlasten. Det är väl en sanning med modifikation.

Vi hade exempelvis en diskussion med massaindustrin om att man bara skulle betala för det som bilen fick köra och inte det den var lastad med. Det ramlade ganska snart väck. Det innebär förmodligen att de får betalt för mer än bilen får lasta. Det finns ju ingen anledning att överlasta en bil om man inte får betalt för den delen. Jag tror inte att det finns så dumma chaufförer eller åkeriägare i det här landet att de kör med överlast på bilarna om de inte får betalt för det. Man låter inte bilen bli fördärvad och nedsliten fortare genom att lasta så här mycket. Jag tror inte att de åkarna finns, utan man får naturligtvis ersättning för det här.

När det gäller att man lastar fel måste ändå föraren av bilen se hur lasten ligger på flaket och utifrån det också se till att rätta till den om det är så att den ligger fel.

Jag tycker att vi borde ha varit överens om detta och inte som ni vill göra, gömma er bakom att ni tror att branschen ska klara detta själv. Jag tror inte att branschen kommer att klara detta. Jag menar att det är samma sak som när det gäller fortkörningsböter. Det är rätt kraftiga fortkörningsböter i dag, men det finns ändå folk som kör för fort. Då ligger det någonting annat i det. Det finns folk som kör med alkohol i kroppen. Det

är något annat i det också. Det är de effekterna man får ta tag i, precis som man får ta tag i detta för dem som lastar överlast.

Prot. 2008/09:82
11 mars

Anf. 79 STEN BERGHEDEN (m) replik:

Fru talman! Först skulle jag faktiskt vilja välkomna Claes-Göran Brandin ut lite grann till verkligheten. Lasterna förändrar sig faktiskt under resans gång. Vi kan som exempel ta en asfaltskörare som levererar ett antal lass in till Stockholms centrum. När han väl har lastat av hos den första kunden som kanske inte behöver mer än fyra fem skottkärror ska han sedan köra genom staden med en last som har varit upptippad. Han har garanterat överlast på grund av att lasten av asfalt i det läget har förskjutit sig. Det är en av anledningarna till att detta sker kontinuerligt under resans gång. Det är inget att försvara utan branschen jobbar stenhårt för att komma till rätta med den här delen.

I siffermaterialet syns det också tydligt att det inte är totalvikterna som överskrids, med 5–10 procent i vissa delar. Det är axelvikten, alltså förflyttningen av lasten, som är den stora delen av överlasten. Det innebär ju att det är tvärt emot vad Brandin säger här. Man överlastar inte med vilje, utan lasten förändrar sig faktiskt under resans gång.

Välkommen ut i verkligheten, Brandin, och studera lite hur det fungerar praktiskt!

Anf. 80 PETER PEDERSEN (v) replik:

Fru talman! Jag måste ändå på något vis få detta förklarat för mig. Än så länge är det inte brottsligt att vara vare sig sjuk eller arbetslös i Sverige, men där tycker ni att man ska vidta kraftfulla åtgärder. Vi avvisar dem. Vi tror inte alls på att man blir mindre sjuk eller mindre arbetslös för att någon jäklas med en. Det är ganska uppenbart att vi där har lite olika syn på människan.

Vi går till nästa steg. Om man kör för fort, om man kör full, om man kör narkotikapåverkad, om man kör med överlast eller på annat sätt bryter mot trafikregler har vi sanktioner mot detta. Det är vi överens om. Då säger Sten Bergheden liksom triumferande att böterna är tillräckligt höga. Sedan sade han att de inte är höjda sedan 1994. Det är nog få saker som ligger still så länge utan att påverkas.

Dessutom sade ni så sent som förra gången vi hade frågan uppe att det går för sakta. Överlastningsproblematiken minskar visserligen, men det går för sakta. Trots det avvisar ni bestämt förslaget och säger att vi inte ska ha några höjda avgifter, och så får ni det att låta som om vi bara vill höja avgifter, att vi inte vill göra någonting annat.

Vi säger inte att vi är negativa till de åtgärder som vidtas. Vi tror bara inte att de räcker. Det är ungefär som att säga att vi tror att vi i fortsättningen måste ha frivilliga åtgärder för att komma till rätta med hastighetsproblematiken på våra vägar. Vi tror inte att det räcker. Det krävs alltså andra typer av åtgärder för att beivra brottslighet.

Att lasten flyttar sig och att det inte är fråga om totalvikten har vi gått igenom. Det är bara ett svepskäl. I så fall måste man ändra rutinerna och lasta på ett sådant sätt att detta inte uppstår.

En sak som jag tror att vi inte har nämnt här är att om man inte följer regelverket är det illojal konkurrens inom åkerinäringen, men det är också illojal konkurrens mot andra, alternativa sätt att frakta gods. Om

*Godkännande av
motorfordon m.m.*

man inte sköter sig på vägsidan missgynnar det den som i stället vill frakta på järnväg eller via sjöfart. Det är också en viktig sak att poängtera i sammanhanget.

Anf. 81 STEN BERGHEDEN (m) replik:

Fru talman! Inledningsvis kan jag väl rätta Pedersen när han sade att det verkar som om ni bara vill höja avgifterna. Det är exakt det ni skriver i er reservation, att ni vill höja de här avgifterna. Det är precis det ni vill.

Vi tror att det finns ett intresse från bransch, myndigheter, tillverkare och andra medaktörer i detta att faktiskt öka både kunskap och möjligheter att lasta bättre och att surra lasten på ett annat sätt som gör att vi får säkrare transporter. Det är ändå dit vi vill nå.

En annan sak som vi har infört – vi jagar ju den här brottsligheten – är att vi utbildar fler poliser än den tidigare regeringen har gjort. Vi satsar på att komma till rätta med de brott som begås.

Vi tror på det samarbete som branschen och övriga har tagit initiativ till. Vi vill fortsätta och se vad det kan mynna ut i innan vi går vidare och tror att avgiftshöjningar skulle vara den enda lösningen på detta. Det är viktigast att lastbilarna har rätt vikt, är rätt surrade och fungerar.

Jag tycker också att det är märkligt att Peter Pedersen ändå konstaterar, precis som jag, att avgiften inte har höjts sedan 1994. Om detta verkligen vore en angelägen fråga, med den utveckling vi har haft fram till dagens datum, borde detta ha varit den lösning som den gamla regeringen vidtog omedelbart. Men ni har suttit passiva i tolv år och inte vidtagit några åtgärder. Nu har ni helt plötsligt vaknat upp och måhända lite yrvaket kommit fram till att vi nog ska höja de här avgifterna så att vi löser det här problemet. Vi vill titta på flera lösningar innan vi går vidare med avgifterna.

Anf. 82 PETER PEDERSEN (v) replik:

Fru talman! Det senaste argumentet har vi hört nu i stort sett i varje debatt. Vi kan konstatera att om inte avgifterna har höjts sedan 1994 har de inte höjts sedan 1994. Ingen kan säga att de har höjts. Det kan vi vara överens om.

Det Sten Bergheden säger om att vi bara vill höja avgifterna är felaktigt. Om man läser innantill i slutet av den gemensamma reservationen framgår följande: ”Därför vill vi understryka att verkningsfulla sanktioner är ett viktigt verktyg vid brott mot trafikbestämmelserna. Överlastavgiften bör därför höjas.” Lite längre ned: ”Det är också angeläget att även andra medel övervägs som kan leda till att problemet med överlast kan motverkas effektivt.”

Vi vill börja med att höja den avgiften, och sedan ska vi vidta också andra åtgärder. Ni säger tvärtom, nämligen fortsätta med att hoppas på frivilliga åtgärder. Ni säger inte ens att ni kan överväga att höja avgifterna om det inte fungerar. Kan ni det? Om inte de frivilliga överenskommelserna leder till påtagligt förbättrade resultat, kan ni då tänka er höjda sanktionsavgifter under den här mandatperioden? Det blir kanske sista chansen i vår.

Anf. 83 STEN BERGHEDEN (m) replik:

Fru talman! Det sista tror jag inte. Det är tacksamt att vi får fortsätta även nästa mandatperiod.

Vi vill utvärdera denna del och ha ett gott samarbete med våra åkeriföreningar, våra lastbilstillverkare och övriga som är med för att komma till rätta med problemen. Om det i det långa loppet skulle visa sig att detta inte räcker får man alltid överväga om avgiftshöjningar är en lösning. Men i dagsläget tycker vi inte det med tanke på att vi faktiskt har lyckats minska överlasten under ett och halvt till två års tid mot vad ni har lyckats klara tidigare. Då ska vi ge branschen en möjlighet att själv åstadkomma en lösning och komma fram till ett bra resultat som vi alla kan ställa upp på.

Anf. 84 KARIN SVENSSON SMITH (mp) replik:

Fru talman! Den borgerliga alliansen brukar bemöda sig om att säga att man står på företagets sida. Men det tycker jag inte att man gör i det här sammanhanget. Om man ska gynna företagare måste de få rättvisa konkurrensvillkor.

Jag hade förmånen att få vara med på lastbilscentralernas årsmöte i år. Det finns ett stort antal seriösa företag som försöker hålla sig till trafikreglerna, minska klimatpåverkan och göra ett arbete enligt fullt rimliga villkor. Då är det inte riktigt sjyst mot dem att man inte ser till att beivra den osjysta konkurrens som överlasterna utgör.

Peter Pedersen pratade tidigare om konkurrensen mellan lastbils transporter i förhållande till godstransporter med järnväg och sjöfart. Det är också en dimension av orättvisa. Jag skulle vilja att Sten Bergheden uttalar hur vi ska bemöta de åkerier som kör med små marginaler. Vad ska man säga till dem om de tappar frakter till dem som medvetet bryter mot reglerna därför att det lönar sig? Du säger naivt att branschen försöker sköta detta och att branschen håller efter sig själv. Men i de flesta branscher finns de som håller sig utanför därför att de går på andra boliner. Vi kan inte rimligen räkna med att Sveriges Åkeriföretag eller lastbilscentralerna ska åtgärda dem som inte håller sig till spelreglerna. Det är faktiskt samhällets uppgift att beivra brott, inte i första hand branschen.

Anf. 85 STEN BERGHEDEN (m) replik:

Fru talman! Först vill jag återigen påminna om att totalvikterna är en liten del av överlastvikterna. Man står inte medvetet och lastar lastbilar för fulla i dag. Det inträffar saker som gör att det kan bli misstag här och var, och det ska självklart åtgärdas. Men den stora delen handlar om att det är ett axeltryck som är för högt. Det är den biten som är viktig framför allt när det gäller lastning och sedan lossning av lastbilarna. Det är där som problemet fortfarande är som störst.

Jag tycker att det är viktigt – och det borde Miljöpartiet också tycka – att man inte kör omkring med halvlastade lastbilar i landet. Det är viktigt att lasta med så mycket som möjligt i skogsmiljö och lantbruksmiljö utan att ligga med för stora säkerhetsmarginaler, vilket skulle innebära att lastbilschaufförerna går ned till onormalt stora säkerhetsmarginaler för att undvika eventuella risker för ett överlass. När inte mätinstrumentet

finns i alla lastbilar – det finns inte tillräckligt många vågar – är det emellanåt svårt att vid lösvikt bedöma om det är på gränsen till övervikt eller inte.

Jag är lantbrukare, och jag vet när de hämtar till exempel vete med lastbil att det ofta handlar om att veta hur torrt vetet är och hur mycket som kan läggas på lastbilen innan den kan rulla i väg. För miljöns skull är det självklart att man tar med sig så mycket man kan inom lagens ram. Det är också ur konkurrenssynpunkt viktigt att branschen själv jobbar med frågan för att lösa den. Det är i första hand de som konkurrerar med varandra. När de tar initiativ ska vi stötta och hjälpa till.

Anf. 86 KARIN SVENSSON SMITH (mp) replik:

Fru talman! Jämför detta med taxibranschen. De som är i branschen – Svenska Taxiförbundet – sköter sig. Sedan finns det de som väljer att inte vara med där därför att de fuskar med arbetsgivaravgifter och skatt. Det kan inte Svenska Taxiförbundet lastas för, lika lite som Sveriges Åkeriföretag eller lastbilscentralerna kan ta på sig skulden för att det finns osjysta typer.

Vi kan se på den forskningsöversikt vi själva tog fram i trafikutskottet vad som hände med transportererna av stormskadat virke efter stormen Gudrun. Då fanns det ett antal framför allt – tyvärr – utländska åkare som körde med överlast. Det fanns till och med dispenser för att snabbt få ut virket ur skogen. Det ledde till kraftiga vägsador som sedan skattebetalarna fick ta.

Det där är ingen bra ordning. Det borde vara fler sanktioner så att inte brott begås på det sättet. Jag vet inte om det är någon del inom Nya moderaterna som anser att brott inte ska beivras. De gamla Moderaterna stod ändå för något slags ordning och reda, att brott inte skulle löna sig. Det får du gärna utveckla, Sten Bergheden.

Apropå frågan om att lasta fullt: Det är klart att Miljöpartiet inte vill att man kör runt med luft i lasten. Det är ett av de områden där vi oförtruttet argumenterar för en EU-harmonisering av maxvikterna på lastbilarna. De svenska särreglerna ska tas bort. Det ska vara max 40 ton i stället för 60 ton för att inte slita sönder vägarna. Det rimliga vore att inte överträda de regler som finns. Laglöshet kan väl inte vara ett bra motto för den här regeringen. Det är det i alla fall inte för oss.

Anf. 87 STEN BERGHEDEN (m) replik:

Fru talman! En tjälad väg i Norrland där timmer ska köras ut skulle säkert tåla betydligt högre tryck än 60 ton. Det går faktiskt att få med sig mer virke ut i detta läge. Det är just när de tunga lastbilarna kör vid fel väderlek och vid tjällossning som vägarna körs sönder. Att sänka trycket, som Karin föreslår här, är rent kontraproduktivt mot att många lastbilar i så fall skulle behöva köra i Norrland för att få ut timret och virket.

I stället för att höja avgifterna tror jag snarare att det handlar om att de personer som bryter mot lagarna och reglerna blir kontrollerade och fälllda. Vi vill, som jag har sagt tidigare, utbilda och få fler poliser ut på vägarna så att vi kan efterleva dessa regler. Det är relativt uddlöst att införa en avgift om man sedan inte har resurser till att plocka in dem som begår fel. En åkeriägare eller en chaufför väger också hur stor risken är att åka dit med överlast.

Vi jobbar med dessa delar, och vi kommer att fortsätta att bevaka och följa detta noga. Vi vill också rikta ett tack till branschen som själv tar sådana stora krafttag för att komma till rätta med detta och få en bra konkurrens och lika villkor för åkerinäringen.

*Godkännande av
motorfordon m.m.*

Anf. 88 KRISTER ÖRNFJÄDER (s):

Fru talman! Det är alltid roligt att lyssna på diskussioner som engagerar en själv och som man har förhållandevis bra kunskap om för att kunna väga de argument och det sätt att resonera som olika debattörer har.

Det tråkiga är bara att man upplever – åtminstone gör jag det – att de som har det största ansvaret har den minsta kunskapen. De ger i alla fall intryck av det i diskussionen.

Det är inte nog med det, utan de ger också uttryck för den minsta viljan att åstadkomma en förbättring. Det fanns en gång en politiker som sade att politik är att vilja. Man kan knappast anklaga den nuvarande regeringen för att vilja. Snarare vill man undvika att göra någonting åt olika problem. Det här är ett sådant exempel.

Vägverket har sedan 2002 regelbundet mätt axellaster och bruttovikter på ett antal platser i landet. En viss förbättring har skett under åren, men inte tillräckligt snabbt, utan överlast är fortfarande ett stort problem.

Överlast innebär att slitaget på våra vägar och broar ökar, vilket förkortar livslängden på dem. Det krävs att vägarna underhålls oftare än beräknat, vilket innebär ökade kostnader för samhället. Samtidigt blir konkurrensen mellan företag som kör lagligt och företag som kör med överlast orättvis.

Förutom slitaget på vägarna är dessa tunga fordon också en fara för trafiksäkerheten, eftersom tunga laster försämrar köregenskaperna för en lastbil. Enligt Bilprovningen underkändes dessutom förra året var tredje lastbil och nästan vartannat av de tunga släpen på grund av att de inte klarade kraven på bromsarna.

Den som bryter mot bestämmelserna om överlast kan dömas till böter och fordonsägaren samtidigt påföras avgifter för överlasten.

Vägverket samarbetar på olika sätt med åkeribranschen, transportköpare, Rikspolisstyrelsen och Bilprovningen för att åstadkomma större respekt och efterlevnad av reglerna. Trots seriöst arbete hos myndigheterna och branschorganisationerna finns det alltför många företagare som fortsätter att pressa priser genom att köra med överlast och transportköpare som inte tar sitt ansvar för samhällsekonomi eller för trafiksäkerheten.

Det är väl ingen, förutom någon enstaka, som tror att någon som äger ett fordon skulle överlasta det med vilje, med de kostnader som det riskerar att innebära, om han inte fick ut någonting av det rent ekonomiskt. Det dummaste man kunde göra som egenföretagare vore att riskera sitt fordon om man inte fick betalt för det. Någon enstaka tror tydligen att det inte är på det sättet.

Nej, jag tycker att det är tråkigt att höra den här diskussionen från majoritetens sida när man säger att man vill åstadkomma en situation. Men det instrument som man själv kan hantera vill man inte använda,

utan man hänvisar till de åtgärder som andra kan vidta och också vidtar själva.

Det är jättebra att branschen organiserar sig och engagerar sig i den här verksamheten, men det hindrar väl inte att man från regeringens och majoritetens sida kan göra detsamma? Målet är ändå detsamma, förutsätter jag, att åstadkomma en bättre situation. Varför då inte använda det här medlet för att åstadkomma den situationen? Varför denna ovilja?

Till att börja med tycker jag att man ska ta ut huvudet ur busken och verkligen se hur det ligger till. Det är den första åtgärden som man måste vidta om man ska kunna sätta sig in i en situation och komma med lösningar på ett problem. Så länge man har kvar huvudet i busken ser man inte hur det ser ut ute i verkligheten.

Standardsvaret från majoritetens sida i sådana här situationer är alltid: Vi följer utvecklingen mycket noga. Vi har hört det här nu också från majoritetens företrädare. Men är det syftet med att sitta i riksdagen och att ha regeringsmakten att man ska följa en utveckling noga? Är det ändå inte så att man vill vara med och påverka den här utvecklingen och att det är därför som man engagerar sig politiskt?

Jag har gjort det, och jag upplever att de allra flesta har gjort det. Jag är väldigt glad över att Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet har engagerat sig i den här frågan och tycker att det här är en väg som man kan gå för att lösa problemet. Vi är alla tydligen överens om att det är ett problem, och några av oss vill göra någonting åt det medan andra säger att det får någon annan sköta.

Fru talman! Jag vill naturligtvis yrka bifall till reservationen.

Anf. 89 SVEN BERGSTRÖM (c):

Fru talman! Jag var anmäld till debatten men strök mig därför att jag tyckte att det här var ett betänkande som vi i all huvudsak var eniga om. Men när oppositionen nu blåser upp en retorik som går över alla gränser tycker jag att jag måste konstatera några saker.

Det gick alltså tolv år med socialdemokratisk regering när den här frågan inte var så särskilt viktig att man behagade höja avgifterna. År 1994 var, precis som Sten Bergheden sade, det år då man höjde avgifterna. Sedan regerade Socialdemokraterna i tolv år, och man tyckte tydligen att man hade hygglig kontroll på frågan så att man inte behövde höja avgifterna. Men nu, när det är en annan regering, har det plötsligt blivit jätteviktigt.

Vi kan hålla med om beskrivningen att det är ett jätteproblem att vissa kör med överlast. Men dramatisera inte på detta sätt, och lägg inte all skuld på den nuvarande regeringen! Ni hade tolv år på er att göra någonting åt det om ni tyckte att frågan var viktig.

Att frågan inte var så jätteviktig illustreras av att varken Vänsterpartiet, Miljöpartiet eller Socialdemokraterna i trafikutskottet ens bemödade sig om att skriva en motion. Det var några enskilda socialdemokrater som skrev två motioner, och nu hänger man på och gör en stor sak av detta, och skriver till och med en partireservation i utskottet.

Hur kunde frågan plötsligt bli så jätteviktig, när ni för några månader sedan inte ens bemödade er om att skriva en motion i frågan? Nu hänger ni upp hela er argumentation på några enskilda ledamöters enskilda motioner. Trovärdigheten blir inte övertygande med förlov sagt.

Anf. 90 KRISTER ÖRNFJÄDER (s) replik:

Fru talman! Jag kan förstå att Sven Bergström känner sig föranledd att gå in i diskussionen. Det skulle jag kanske också ha gjort om jag hade hört de tidigare inläggen från majoritetens sida – att det kanske skulle behövas lite täckning bakom.

När jag hör sådana här uttalanden, i stil med att man ska lasta fordon ungefär så mycket som de bär, förstår jag att ni inte har insett problematiken. Det är bättre att de är överfulla, blir ju då principen, än att de går halvtomma. Man ska inte anpassa vikten efter vilka lagar och vilka bärigheter som gäller i normalfallet eftersom lagarna ska vara anpassade till väderlek och man på så sätt ska se hur mycket man kan lasta ett fordon med. Det känns som att argumentationen är minst sagt skakig.

Men i Sven Bergströms kommentarer här berörde han egentligen inte huvudfrågan: Varför tycker ni inte att vi ska använda det redskap som riksdagen har och se till att man även från riksdagens och regeringens sida vidtar åtgärder för att förhindra den här situationen?

Att det blir bättre – ja – men om det fortfarande är så som vi i dag fått reda på, nämligen att 20 procent av alla tyngre fordon på något sätt är fellastade eller överlastade, kan det inte betraktas som att man har lyckats. Snarare måste man väl se det som att vi fortfarande har en bra bit att gå.

Anf. 91 SVEN BERGSTRÖM (c) replik:

Fru talman! Krister Örnfjäder frågar varför regeringen inte vill använda det instrument som man sitter på och höja avgifter eller böter. Ja, den här regeringen gjorde väl ungefär samma bedömning som den socialdemokratiska regeringen under tolv år gjorde, nämligen att detta är en angelägen fråga. Det skriver vi i betänkandet. Men det mest optimala bedöms inte vara att just nu höja böterna.

Den bedömningen gjorde ni i tolv år, och socialdemokraterna i trafikutskottet gjorde för en eller två månader sedan ungefär samma bedömning. Man bemödade sig inte ens att motionera – så viktig var frågan! Man bemödade sig alltså inte att skriva en egen motion. Vänsterpartiet och Miljöpartiet hade inte heller ens enskilda motioner i frågan.

Men nu gör man en jättesak av den här debatten och höjer retoriknivån till långt över vad som är sans och balans. Det är det jag reagerar mot. Gör alltså inte frågan större och mer dramatisk än den är!

Det här är en angelägen fråga. Jag håller med Örnfjäder, Brandin och andra om att vi måste komma till rätta med detta. Polisen jobbar effektivt och framsynt. Det gör också Vägverket och branschen. I april 2008 träffade vi företrädare för branschen och hade en djupgående diskussion med dem om hur man jobbar för att komma åt detta. Låt oss gå vidare på den vägen!

På s. 12 i betänkandet säger vi i vårt ställningstagande att vi tycker att det här är en angelägen fråga. Det slits på vårt vägkapital, och trafiksäkerheten försämras. Vi är överens om att vi måste komma åt detta. Men om vi just nu, våren 2009, ska höja böter och avgifter eller om vi ska låta branschen själv jobba med detta och försöka trycka ned brottsligheten – det är fråga om en sådan – kan diskuteras. Det är möjligt att man borde

*Godkännande av
motorfordon m.m.*

göra så, men vi har valt att inte gå den vägen. Den socialdemokratiska regeringen valde samma metod i tolv år. Så sent som för någon månad sedan bemödade man sig inte ens om att motionera i frågan, så dramatisera inte mer än nödvändigt!

Anf. 92 KRISTER ÖRNFJÄDER (s) replik:

Fru talman! Till att börja med gäller det diskussionen om att Socialdemokraterna inte bemödade sig på tolv år. Det är tolv år sedan avgifterna höjdes. Sven Bergström vet lika väl som jag att vi lät det där verka. Vi hade en diskussion om att vidta fler åtgärder. Det var då branschen själv började engagera sig i det här för att komma till rätta med situationen internt. Det har man under ett antal år hållit på med. Det går, som sagt, åt rätt håll. Men vi kan absolut inte vara nöjda med att vart femte tungt fordon – 20 procent av de här fordonen – i dag är fellastat eller överlastat. Det är inte en situation som någon kan vara nöjd med. Jag tycker att det här är en angelägen fråga.

Eftersom det nu är tolv år sedan den förra höjningen gjordes vill jag vända på resonemanget och fråga: Kan det inte vara aktuellt att se över nivån i dag? Är det rimligt att det ska vara lika dyrt att år 2009 begå det medvetna brott som det många gånger är fråga om som det var 1994 med tanke på den kostnadsutveckling och den inkomstutveckling som varit under den här tiden? Det tycker inte jag.

Jag tycker att vi i stället ska höja så att det blir en kännbar ekonomisk förlust i stället för vinst om man medvetet, som jag anser att det är fråga om, på olika sätt fellastar sitt fordon. Inte minst utgör sådana fordon en trafikfara ute på vägarna. Därtill kommer alla andra argument som jag här har framfört.

De tolv åren, Sven Bergström, borde i stället vara ett argument för dig att titta på om det ändå inte borde vara dags att anpassa nivån uppåt eftersom nivån från förra gången är så pass gammal som den är.

Anf. 93 SVEN BERGSTRÖM (c) replik:

Fru talman! Det gläder mig att Krister Örnfjäder har större förväntningar på den här regeringen än han hade på den tidigare regeringen, som under tolv år inte tyckte att detta var så angeläget. Nu när vi har en regering med lite kraft i sig borde man kunna förvänta sig någonting bättre. Det är ungefär vad Krister Örnfjäder säger. Det är naturligtvis kul för regeringen att det finns stora förväntningar på den.

Möjligen är trovärdigheten i Krister Örnfjäders resonemang hög. Men Miljöpartiets, Vänsterpartiets och den socialdemokratiska gruppens trovärdighet i argumentationen i trafikutskottet är inte hög. Inte ens för en månad sedan bemödade man sig, som sagt, att skriva en egen motion. I stället hänger man nu upp hela argumentationen på två enskilda motioner från socialdemokrater.

Jag har respekt för att ni tycker att frågan är viktig och för att ni tycker att den här regeringen med den kompetens den har nu borde se att det kanske är dags att höja avgifterna. Men jag har också respekt för att regeringen har gjort bedömningen att man i och med branschens aktiva jobb – ett jobb som verkligen görs – för att här trycka ned till bättre siffror från år till år samt polisens sätt att jobba och Vägverkets sätt att följa frågan kan få ett eller två år till på sig för att sedan visa resultat.

Det är precis som Sten Bergheden påpekat. Det är egentligen inte den totala överlastningen som är problemet, utan problemet är axellasterna – ofta vid dellaster av en transport då det blir snedbelastningar. Det måste vi komma åt, vilket också de i branschen är djupt medvetna om. Låt oss alltså följa det här mycket noga och låt oss vara aktiva och offensiva! Men häng inte upp hela argumentationen på att man inte just nu höjer avgifterna!

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 14 §.)

12 § Tydligare mål och kunskapskrav – Nya läroplaner för skolan

Föredrogs
utbildningsutskottets betänkande 2008/09:UbU9
Tydligare mål och kunskapskrav – Nya läroplaner för skolan (prop.
2008/09:87).

Anf. 94 AGNETA LUNDBERG (s):

Fru talman! Vi ska nu debattera UbU9 *Tydligare mål och kunskapskrav – Nya läroplaner för skolan*. Jag börjar med att yrka bifall till reservation 3.

Huvudinriktningen för en ny socialdemokratisk skolpolitik är tydlig. Fokus ska ligga på framgångsfaktorer som ger dokumenterat resultat. Det handlar om tydliga mål, systematisk uppföljning och höga förväntningar, om en ömsesidig respekt för att skapa arbetsro och trygghet samt, inte minst, om ett tydligt och professionellt ledarskap både i skolan och i klassrummet. Vår politik bygger på en benhård övertygelse om att alla vill och kan lära.

Varje barn och ung människa ska nå skolans kunskapsmål men också få utvecklas så långt som möjligt utifrån sina förutsättningar. Som elev måste man få känna att läraren har förväntningar på en och tro på att man kan uppnå de uppsatta målen. Undervisningen måste därför bli mer individualiserad och bättre se till den enskilde elevens behov och förutsättningar. För elever som lär sig grunderna måste fokus ligga på att fortsatt locka till lärande.

För elever i behov av särskilt stöd för att uppnå målen måste det finnas mer stöd att tillgå. En del behöver extra undervisning. Men det kan också handla om fler lärare och om mindre undervisningsgrupper i vissa ämnen och vid vissa tillfällen.

För elever som snabbt tillägnar sig kunskap ska undervisningen innebära en utmaning, och det ska bli lättare att gå vidare. Den som går i grundskolan ska kunna gå kvar i samma klass men ändå ha möjlighet att läsa vissa kurser i gymnasieskolan eller att på annat sätt höja sin kunskapsnivå.

Svensk skola har mycket att vara stolt över men har också problem. Lösningar kan vi inte söka genom att försöka återskapa gårdagens skola. Framtidens utmaningar måste mötas med en modern skolpolitik som stimulerar eleverna – en socialdemokratisk skolpolitik för kunskap, re-

Prot. 2008/09:82
11 mars

*Godkännande av
motorfordon m.m.*

*Tydligare mål och
kunskapskrav – Nya
läroplaner för skolan*

spekt och lust att lära som står i tydlig kontrast till en föräldrad sorteringsskola.

Rätten till kunskap får aldrig bli en klassfråga där föräldrars bakgrund eller var du bor avgör dina livschanser. Målet är en jämlik skola där alla elever oavsett bakgrund ges förutsättningar att växa och att nå resultat i världsklass.

Lärare måste bli varse sina egna styrkor och svagheter, lära sig att utveckla sina undervisningsmetoder, vara motiverade och kontinuerligt utveckla sina kunskaper. Arbetssättet inom skolan måste vara öppet så att varje skola blir en lärande organisation där kolleger lär av varandra och utbyter erfarenheter.

Kunskaper och undervisningsmetoder måste hela tiden uppdateras och förfinas. Skolledningen har ett ansvar för att skapa ett öppet klimat och för att ge lärarna förutsättningar att utvecklas i sin yrkesroll. Skolor måste utvärderas och följas upp. Vi anser att ett nationellt utbildningsråd ska skapas med uppgift att utforma verktyg för kontinuerlig utveckling av lärarrollen.

Utvärderingar av skolor, lärare och elever ska vara kopplade till ett tydligt system för att styra resurser och insatser dit där behoven är störst så att alla elever ges lika chanser att nå målen.

Varje barn ska i skolan få kunskapsutmaningar, uppleva en trygg skolmiljö, utvecklas och stimuleras. Varje barn ska bli sett som den individ just det barnet är. Alla barn ska ha samma chans. Dessa ambitioner får inte ses som utopiska, utan det är skolans uppdrag. Det är därför vi har en skola.

Under den socialdemokratiska regeringen ledde jag en arbetsgrupp på uppdrag av dåvarande skolminister Ingergerd Wärnersson som hade till uppdrag att främja diskussion och utveckling av goda förhållningssätt för ökad måluppfyllelse och då särskilt för elever i behov av särskilt stöd.

Den 8 maj 2001 avlämnade arbetsgruppen rapporten *Elevens framgång – skolans ansvar*. Ett förslag i den rapporten var att alla elever skulle få en individuell utvecklingsplan, vilket det sedan beslutades om här i kammaren. Det var alltså vi socialdemokrater som införde de individuella utvecklingsplanerna, och det var inte alls efter några som helst påtryckningar från den dåvarande oppositionen.

Erfarenheterna av dessa individuella utvecklingsplaner är mycket goda, och föräldrarna känner sig mycket mer delaktiga. Detta gemensamma ansvarstagande mellan elev, föräldrar och lärare har upplevts som mycket positivt. Med den individuella utvärderingen som grund ska skolan skriftligen precisera vilka insatser som görs för att stödja elevens kunskapsutveckling, och eleven och hemmet ska tydliggöra vilka insatser de avser att göra för att ta sin del av ansvaret. Kontraktet är en del av dialogen mellan elev, hem och skola och ska inte betraktas som offentlig handling.

Det går ej att öka måluppfyllelsen utan resursförstärkningar. Vi socialdemokrater har föreslagit 3 miljarder de närmaste tre åren för att höja kvaliteten i den svenska skolan. Det skulle innebära fler specialpedagoger och mindre undervisningsgrupper. Det skulle innebära fler behöriga lärare, fler lärare som får chans till vidareutbildning och resurser till läxhjälp. Dessutom vill vi inrätta ett pedagogiskt utvecklingsteam vid Skolverket.

Skolan har i dagsläget för många mål och dessutom motsägelsefulla mål. Det skapar osäkerhet och otydlighet. Den utredning som vi i regeringsställning tillsatte har på ett mycket gediget sätt belyst och bearbetat detta faktum. Utredningens förslag och rekommendationer har mycket starkt bidragit till att det nu går att ta steg vidare och skapa nya läroplaner. Steget mot en ny läroplan för var och en av skolformerna grundskolan, obligatoriska särskolan, specialskolan och sameskolan kommer att gynna skolans utveckling och vara en pusselbit som bidrar till barns ökade kunskapsinhämtning och utveckling.

Vi vill ha en skola som tidigt följer upp varje elev och där åtgärder sätts in för att alla ska kunna nå målen. Tydliga kursplaner kommer att bidra till att alla elever, var de än bor, kommer att kunna ges likvärdig utbildning. När målen för varje ämne och kurs är kända kan skolor och lärare utveckla undervisningen så att målen nås. Dessutom kommer det att underlätta för elever som flyttar att komma in rätt i sin utbildning, och risken att missa något kommer att ha minimerats.

Nationella prov ska användas som ett av flera verktyg för att följa upp om eleverna har nått kunskapsmålen så att brister kan upptäckas i tid och som grund för att ge varje barn det stöd som han eller hon behöver.

Betyg ska ses som ett kvitto på uppnådda kunskaper och ska användas som ett urvalsinstrument för högre studier. Prov och betyg som enbart syftar till att gradera och sortera elever inbördes leder inte till mer kunskap. Det ger bara ökade klyftor och kväver lusten till lärande.

Vi socialdemokrater vill följa elevens kunskapsutveckling. Det ska ske systematiskt och kvalitetssäkrat. Vi menar att det förslag som den borgerliga regeringen nu levererat kan vara det hjälpmedel som behövs, men det handlar som alltid om i vilken kontext nationella prov används. Att endast mäta och sortera bort elever är kunskapsfientligt. Det utvecklar varken våra elever eller Sverige som nation.

Vi vill att svenska elever ska vara i topp när det gäller såväl ämneskunskaper som samarbetsförmåga. Dessa färdigheter är avgörande, och vi vill investera i utbildning.

Det känns väldigt frustrerande att här i dag föreslå åtgärder som ska kunna medverka till ökad måluppfyllelse samtidigt som vi får besked om att många kommuner säger upp lärare. Lärarna är viktiga resurser om vi ska nå de önskade syftena. Staten måste hörsamma kommunernas krav om ökade resurser för att kompensera den övervältring av kostnaderna som staten gjort. Vi kan annars få konstatera att vi på nytt kommer att få uppleva 90-talets kris i skolan, och än en gång är det eleverna som kommer att få betala priset. Den socialdemokratiska budgeten innehöll förslag om att investera ytterligare 3 miljarder kronor i svensk skola. Men fortsätter krisen kommer det inte att räcka.

Regeringen föreslår att möjligheten att sätta blockbetyg avskaffas. Regeringen kommenterar inte förslaget om en översyn av ämnen, som utredaren föreslår. Vi socialdemokrater välkomnar ett tydligare system men finner det anmärkningsvärt att regeringen lämnar förslag om översyn av ämnen utan kommentar.

Block- eller temaläsning skapar ofta helhet, förståelse och sammanhang och förtydligar på ett helt annat sätt än ämnena gör var för sig. Temaläsning ska alltid värna om ämneskunskaperna men också ge en djupare förståelse. Utredarens resonemang om vilka ämnen som ska

finnas i grundskolan bör därför genomlysas. Det är viktigt när vi gör dessa förändringar att vi tänker på att vi ska forma en skola för framtiden och inte en skola för dåtiden.

Anf. 95 ROSSANA DINAMARCA (v):

Fru talman! Alla barn har rätt till utbildning, oavsett om det är kris eller inte. Därför är det alarmerande att höra att över 1 000 lärare varslas. I mer än var tredje kommun har lärare varslats om uppsägning. Det presenteras i dag i en undersökning gjord av Lärarnas Riksförbund.

Samtidigt håller den borgerliga regeringen inne omkring 6 miljarder kronor från kommunsektorn. Det är över tio gånger så mycket som för regeringens så uppmärksammade läsa-skriva-räkna-satsning för skolan som beräknas omfatta en halv miljard år 2010.

Om de 6 miljarderna fördelas jämnt över kommunernas och landstingens verksamhetsutgifter tappar skolan 1 ½–2 miljarder kronor. Det är flera gånger mer än för läsa-räkna-skriva-satsningen.

Det skulle i stället gå att anställa fler i välfärden. Att anställa 150 000 människor skulle kosta i storleksordningen 30 miljarder kronor. Det är att jämföra med regeringens skattesänkningar på hittills omkring 70 miljarder kronor.

Undersökningen från Lärarnas Riksförbund visar att kommunerna inte klarar av att prioritera skolan. Över 40 procent av kommunerna planerar att varsla lärare längre fram oavsett om kommunen tidigare sagt upp eller varslat lärare. Var fjärde kommun återbesätter inte lärartjänsterna.

Vänsterpartiet vill räkna upp statsbidragen och dessutom införa tillfälliga anställningsstöd till kommuner och landsting för att slippa göra avskedanden på grund av finanskrisen. Staten måste ta ett större ansvar såväl för ekonomin som för kunskapsuppdraget.

Vi anser därför att kommunerna måste få sina pengar och att kommunaliseringens konsekvenser ska utredas. Det är något som den nu frånvarande skolministern lovade i Almedalen, men det är inte något som vi ännu har sett röken av.

Det är inte betyg tidigare, nya betygsskalor, fler nationella prov eller rätt att beslagta mobiltelefoner som kommer att öka kunskaperna. Det behövs lärare.

Att peka på kommunerna och tala om självbestämmande duger inte. Vi har skolplikt i det här landet. Den plikten kan inte bara innefatta elevers närvaro utan måste omfatta elevens rätt till kunskap. Det är ett ansvar som staten och regeringen inte kan svära sig fria ifrån.

Det är uppenbart att det finns många problem och oklarheter med den nuvarande styrningen och ansvarsfördelningen. Bland annat finns det oroväckande tendenser att bristande likvärdighet leder till att de sociala skillnaderna i skolan ökar.

Den utvecklingen kan inte enbart hänföras till hur styrdokumentet är formulerade eller tolkas. Men det utgör en del av problemet.

Därför anser vi i Vänsterpartiet att det behövs en total utvärdering av det svenska skolväsendet och föreslår att det tillsätts en utredning med uppdrag att analysera och utvärdera skolans styrning och finansiering.

Med det sagt, fru talman, är det inte så att vi inte ser något behov av att se över de enskilda målen i läroplaner och kursplaner och genomföra

förändringar till exempel om det finns oklarheter eller onödiga upprepningar. Bland den kritik som finns mot det nuvarande målsystemet är att läroplanerna och kursplanerna inte används i undervisningen eller kanske att man använder flera samtidigt. Anledningen sägs vara att de uppfattas som otydliga.

I betänkandet *Tydligare mål och kunskapskrav i grundskolan* som ligger till grund för den föreliggande propositionen finns en beskrivning och en analys av reformen. Ett problem som framkommer är att det aldrig har utarbetats något kommentar- och referensmaterial till läro- och kursplanerna trots att det i alla förarbeten anses som en förutsättning för att lärarna skulle kunna utforma mål i sin undervisning.

Detta arbete skulle ingå i Skolverkets uppdrag. Det stödmaterial som har tagits fram av Skolverket innebär enligt utredarens bedömning ingen hjälp för lärarna hur de ska konkretisera målen i sin undervisning. Behovet av ett kommentar- och referensmaterial kommer att finnas även med de förändringar av läro- och kursplaner som regeringen nu vill genomföra.

Ytterligare ett problem är att det material som Skolverket har producerat är relativt okänt ute på skolorna. En viktig förklaring är att det satsas för lite resurser på kompetensutveckling i skolan och att det också var fallet vid införandet av den nuvarande läroplanen. Regeringen har inte lärt sig av historien utan lägger hela ansvaret på skolhuvudmännen att se till att kunskaper om de nya skoldokumenterna når ut på skolorna, vilket innebär att det kommer att uppstå liknande problem med den nya läroplanen som med den gamla.

Fru talman! När nu regeringen vill frånga principen om uppnåendemål och strävansmål och i stället införa nationella kunskapskrav innebär det i princip att eleverna själva tvingas överta ansvaret för att de får den kunskap som de tidigare hade rätt till. Det innebär också minskade krav på skolan som institution och att ambitionerna för elevernas kunskapsutveckling sänks. De sänkta ambitionerna gör att betygen kommer att styra undervisningen i ännu högre grad och att betygshetsen det avslutande året i grundskolan kommer att öka.

Kunskapskraven ska även omfatta elever i årskurs 3. Regeringen menar att syftet är att lärarna på så sätt lättare ska kunna upptäcka elever med behov av stöd och att dessa elever därmed kan få den hjälp de behöver. Det kan tyckas vällovligt, men regeringens politik bygger dessvärre på den felaktiga och illa underbyggda tesen att lärare saknar tillräcklig information och kännedom om elevernas kunskaper och att det är därför eleverna inte når målen.

I själva verket har de flesta lärare som undervisar i skolan god insikt i sina elevers kunskapsutveckling och vet vilka elever som behöver mer stöd och hur det stödet behöver utformas. Trots detta hävdar regeringen att lärarna saknar dessa kunskaper och underkänner med andra ord en hel yrkeskår.

Orsaken till att eleverna inte når målen är att de inte får den hjälp och stimulans som de har behov av och rätt till. Trots att lärarna vet vilka åtgärder som behövs har de ingen möjlighet att fatta beslut på enbart pedagogiska grunder eftersom de inte har tillräckliga resurser till sitt förfogande.

Vänsterpartiet har även invändningar mot en ökad användning av nationella prov. Nationella prov förutsätter att alla elever lär sig samma saker och riskerar att styra undervisningen med dess innehåll på samma sätt som betygen gör. Detta motverkar utvecklingen mot pedagogiskt nytänkande och mångfald som i dag sker ute på skolorna. Det blir mycket svårare för lärarna att ta hänsyn till elevernas individuella kunskapsutveckling som kan skilja oerhört mycket i tidiga år. Undervisningen styrs mot några få mål, vilket ger eleverna färre kunskaper och sämre bildning.

Naturligtvis måste det finnas redskap för att bedöma elevernas kunskaper, eftersom det är det bästa sättet att utvärdera skolans undervisning. Bedömningarna behöver dock samtidigt vara ett stöd i lärandet och ska därför vara framåtsyftande eller formativa. Betyg och nationella prov är summativa bedömningar, det vill säga de mäter bara gjorda prestationer och ger ingen information om hur lärandet ska utvecklas.

Möjligen kan de nationella proven göra mer nytta som ett redskap för att utvärdera undervisningen. De enskilda elevernas prestationer behöver därigenom inte uppmärksammas i så stor utsträckning, och proven skulle därför kunna avpersonifieras eller anonymiseras.

Vår slutsats är därför att de nationella proven måste användas mycket sparsamt.

Slutligen, fru talman, vill jag lyfta fram två kortare men inte obetydliga frågor.

Den första handlar om skolans värdegrund som regeringen anser bör vara oförändrad i den nya läroplanen. Vänsterpartiet anser dock att skrivningarna om kristen tradition och västerländsk humanism utgör tydliga avsteg från den anda som i övrigt präglar läroplanens värdegrund. De andra värden som hävdas är lätta att ställa upp på för alla demokrater, från höger till vänster, oavsett kulturell och religiös hemvist. Dessa andra värden är konkreta och lätta för lärare och elever att diskutera i anslutning till vardagliga situationer och aktuella samhällsdebatter. Det betyder inte att de här värdena är oomtvistade eller att tolkningen av deras innebörd inte kan skilja sig åt, men värdegrundens övriga formuleringar är ändå klart mer konkreta och tydliga än den om kristen tradition och västerländsk humanism.

Vänsterpartiet menar att det är dags att samordna de tre läroplanernas skrivning om värdegrunden. Det är svårt att se rationella skäl till att kristen tradition och västerländsk humanism ska vara vägledande i grund- och gymnasieskolan men inte i förskolan. Vårt konkreta förslag är att samtliga läroplaner får en gemensam skrivning enligt följande: Detta sker genom individens fostran till rättskänsla, generositet, tolerans och ansvarstagande.

Det andra och sista handlar om förslaget att det i de nyaste styrdokumenterna ska anges vad undervisningen ska handla om, vilket ska bestämmas som vad som kallas "centralt innehåll" i kursplanerna. Förutom att det är oklart vad det innebär ser vi det som ytterst allvarligt om staten föreskriver att ett visst innehåll i undervisningen ska vara obligatoriskt. Till det har vi lärare. Detta statskontrollerande förminskar betydelsen av lärarnas ämneskunskaper. Den kunskap som har förvärvats under utbildningen till lärare, genom kompetensutveckling och genom att följa med i ämnesområdet blir underordnad det som staten ålägger läraren att lära ut.

Vänsterpartiet anser därför att regeringens förslag om så kallat centralt innehåll i kursplanerna inte ska genomföras.

Därmed vill jag yrka bifall till reservationerna 1, 2 och 4.

Anf. 96 MATS PERTOFT (mp):

Fru talman! När jag förberedde mig för den här debatten funderade jag lite grann på om det har gått troll i historien, för som de båda föregående talarna har påpekat är vi mitt uppe i en ekonomisk krissituation. Om man läser Davidssons utredning som ligger till grund för dagens proposition när det gäller kursplaner och läroplaner får man en bra och ganska nedslående beskrivning av hur implementering av de nuvarande kurs- och läroplanerna misslyckades ute i skolorna, vilket bland annat Rossana Dinamarca redogjorde för. Jag kan helt hålla med utredningen, som var väldigt lärorik att ta till sig.

Utredaren beskriver också att detta skedde mitt i en ekonomisk kris, mitt i nedskärningar ute i kommunerna där resurserna tröt. Jag kan tänka mig att en del av försummelsen även på Skolverket hade sin grund i den ekonomiska krisen. Är det så att vi i Sverige antar nya läroplaner och kursplaner när vi står mitt i en ekonomisk kris? Man kan fråga sig om detta är något lagbundet. Jag hoppas att det inte är så.

Eftersom alliansen verkar har tagit till sig Davidssons utredning borde man också ha känt behov av att hjälpa och stötta de kommuner som i dag har problem – vi kunde höra i *Ekot* i dag att de är tvungna att avskeda lärare på grund av den ekonomiska krisen – och inte vänta tills vårpropositionen och hålla på sekinerna så att folk hinner bli avskedade.

Man borde även ge tydligt besked, helst i dag här i kammaren, om vilka ekonomiska resurser man tänker avsätta för att implementera de nya kursplanerna och läroplanerna, precis som vi i Miljöpartiet har tagit upp i vår motion.

Tyvär ska vi återigen bestämma om nya kurs- och läroplaner när kommunerna ute i landet står i kris. Hälften av kommunernas verksamhet består av skola. Det är tungt ekonomiskt, och det är svårt att klara detta utan att avskeda lärare. Om ni tar ansvar för landet bör ni också ta ansvar för att kommunerna får en rimlig chans att utföra sitt uppdrag.

Herr talman! Jag vill passa på att yrka bifall till reservation nr 5. Vi står bakom resterande reservationer, men vi kommer att kräva votering på den punkten.

Tittar man på själva propositionen kan man fråga sig: Vad vill Miljöpartiet? Varför är vi kritiska? Vi är inte bara kritiska. Vi är positiva till tydliggörandet av målen. Precis som jag beskrev tycker jag att Davidssons utredning var utmärkt. Han redogjorde tydligt för att det behövs ett förtydligande av målen. Det är bra.

Men vi respekterar också professionens, lärarnas, kunskaper och kompetens. Det är här alliansen, som vanligt tyvärr, bryter mot sina egna ledord som handlar om mångfald, valfrihet, respekt för professionen och så vidare – som vi har hört utbildningsministern tala om gång på gång – och detaljreglerar. Ta till exempel förslaget att göra nationella prov i årskurs 3 obligatoriskt. Lärarförbundets invändning är utomordentligt bra och konsekvent, nämligen att om man gör nationella prov obligatoriskt likriktar man undervisningen i de lägre åldrarna alltför mycket.

Miljöpartiet står nu bakom att nationella prov i årskurs 5 blir obligatoriskt; i dag är det frivilligt. Men att gå så långt som att även göra det i trean menar vi är fel – av respekt för Sveriges lärarkår och deras kunskap.

På samma grund efterlyser vi en större vetenskaplighet i dessa propositioner. Det får inte bli valrörelsepamfletter som man omvandlar till propositioner.

Vi menar också, som jag var inne på nyss, att mångfalden tar stryk i alliansens Sverige. Jag har varit inne på det många gånger här i kammaren: Alternativ pedagogik kan leta efter andra länder. Vi har i Sverige haft en unik möjlighet att i den offentligt finansierade skolan få in alla möjliga olika pedagogiska alternativ. Det slår den nuvarande regeringen sönder. Jag som har ganska mycket kontakter på den sidan hör bittra människor som känner sig svikna av den borgerliga regeringen. De har nämligen trots att alliansregeringen stod för mångfald. Därför är de besvikna i dag.

Jag efterlyser långsiktigheten och resurserna för att genomföra den. När jag letar efter detta i propositionen blir jag förskräckt, för det finns inget om det. Trots att vi i utredningen tydligt kunde se att implementering av läroplaner och kursplaner kräver resurser skrivs det inget om det. I stället skrivs det uttryckligen att man förutsätter att kommunerna klarar detta inom ram. Då har man inte fattat vad som skrevs i utredningen.

Det krävs långsiktighet. Det är inget parti eller block som kan räkna med en evighet vid regeringsmakten. Trots det finns det ingen som helst dialog i frågorna för att hitta blocköverskridande överenskommelser i denna fråga. Det förskräcker också.

Därför reserverar Miljöpartiet sig mot detta förslag. Jag yrkar som sagt bifall till reservation nr 5. Jag hoppas att alliansen kan svara på hur kommunerna ska finansiera detta. Hur ska de klara både krisen och nya läro- och kursplaner?

Anf. 97 MARGARETA PÅLSSON (m):

Herr talman! Första gången jag lyssnade på Leif Davidsson berättade han om hur det var att komma ut på skolorna och lyssna på lärarna. De berättade att de ofta hade problem med att förklara vilka mål de hade att rätta sig efter. Det skulle kunna vara fel på lärarna, men eftersom budskapet kom från så många lärare får man nog söka felet någon annanstans.

Leif Davidsson är departementsråd och den person som den förra regeringen gav uppdraget att utreda grundskolans mål- och uppföljningssystem till. Han konstaterade att målsystemet har haft problem hela tiden och att ett stort problem är att just varken skolledare eller lärare har förstått det. Till exempel har ”mål att sträva mot” och ”mål att uppnå” inneburit alldeles för många mål i läroplan och kursplaner. När man inte förstår, herr talman, tyder man. Därmed har en massa lokala tolkningar uppstått. Läroplanen och kursplanerna är för abstrakta.

Dessutom satsade staten för lite på implementering. Det har lett till en betydande rättsosäkerhet för eleverna. Kom ihåg att det är den samlade oppositionen som bär ansvar för detta! När de senaste kursplanerna började gälla år 2000 gjordes inga implementeringsinsatser alls – och det var

inte i en tid när kommunerna skar ned, Mats Pertoft – utan då skickade Skolverket bara i väg några trycksaker.

Med förslagen i detta betänkande rättar alliansen till de felaktigheter som funnits. Vi får nya läroplaner och nya kursplaner. Kursplanerna ska på ett tydligt sätt ange ämnets syfte och vad eleverna ska kunna i slutet av årskurserna 3, 6 och 9. Det är bra. När kursplanerna kompletteras med föreskrifter om nationella kunskapskrav blir det ännu bättre. Lärarna får tydligare verktyg och stöd både i planeringen av undervisningen och i uppföljning och utvärdering. Det blir mer tydligt med övergripande mål i läroplanen och mer ämnesspecifika mål i kursplanerna.

Herr talman! Genom detta kommer Sveriges elever att få en mer rättvis skola och lättare att nå högre kunskapsmål.

Oppositionen spretar som vanligt. Det finns 13 reservationer på sju punkter i betänkandet, men inte en enda gemensam reservation. De höga skall som ständigt ljuder om att regeringen ska ha överläggningar med oppositionen om skolan ter sig lika verklighetsfrämmande som någonsin förr.

Vänstern yrkar avslag på hela propositionen. De tycker väl att det mesta är bra som det är. När det kommer till nya läroplaner och kursplaner tycker inget av de tre oppositionspartierna att våra förslag är bra. De är alla emot, men på olika sätt. Jag påpekar därför ännu en gång att utredningsuppdraget kom från oppositionen och att betänkandet i mångt och mycket utgår från utredningen.

När det gäller avskaffandet av blockbetyg är det bara Socialdemokraterna som är emot. Själv ropar jag närmast hurra inför åtgärden. Möjligheten att sätta blockbetyg, metoden att sammanföra sinsemellan olika ämnen till ett betyg, hör hemma i papperskorgen. Bara tanken att skicklighet i biologi automatiskt skulle innebära skicklighet i fysik är en befängd tanke. Många elever har härigenom fått för låga meritvärden, många har fått för höga meritvärden och alldeles för många har fått orättvisa betyg genom blockbetygen.

Kom ihåg att detta inte innebär att vi ogillar temaläsning eller att vi tycker att integrerad undervisning är av ondo. Det är endast betygsättning i block som vi ogillar och som vi tycker ska bort.

Skolan behöver ordning och reda. Skolan behöver betyg tidigare och i fler steg. Skolan behöver lärare som ständigt kompetensutvecklas, och skolan behöver bra skolledare. Skolan behöver också nya läroplaner, nya kursplaner och kunskapskrav.

Med detta betänkande kommer vi ytterligare ett steg på vägen till den skola vi i alliansen vill ha.

Herr talman! Jag yrkar bifall till förslagen i betänkandet.
(Applåder)

Anf. 98 ROSSANA DINAMARCA (v) replik:

Herr talman! För några veckor, kanske någon månad, sedan tog jag i ett replikskifte med Margareta Pålsson upp frågan om att SKL av regeringen begärde mer pengar till kommunerna. Man stod redan då inför varsel. Då svarade Margareta Pålsson med orden: Mycket vill ha mer.

I dag har vi en nyhet, svart på vitt, att tusen lärare är varslade. Fler kan komma till. I mer än var tredje kommun har lärare varslats om uppsägning.

Hur tänker regeringen agera nu? Det handlar inte om betygen, fler nationella prov eller tidigare nationella prov. De åtgärderna kommer inte att förändra någonting om vi inte har fler lärare i skolan. Det är den enskilt viktigaste åtgärden.

Vad tänker Margareta Pålsson göra åt det?

Vi hade en hearing i riksdagens utbildningsutskott i november 2007 där bland andra utredaren Leif Davidsson var med. Vi pratade om likvärdig skola. Han pekar fortfarande på att det problem som finns i dag, att lärare agerar från olika läro- och kursplaner, inte kommer att avhjälpas om man inte har ett kommentar- och referensmaterial.

Det är ingenting som ni föreslår nu heller. Hur tror ni att det kommer att förändra någonting? Det blir ytterligare en läroplan som läggs på.

Anf. 99 MARGARETA PÅLSSON (m) replik:

Herr talman! Jag skulle vilja fråga Rossana Dinamarca hur det kan komma sig att ni yrkar avslag på hela propositionen trots att ni tidigare ställde er bakom den utredning som propositionen lutar sig mot.

I stället begär ni ännu en utredning. Vad skulle den utredningen kunna göra som Leif Davidssons utredning inte har gjort?

Även om Rossana Dinamarca och Vänsterpartiet tycker att alliansregeringen är roten till allt det onda som sker i Sverige just nu, inklusive det dåliga vädret, kan inte ens denna regering förhindra att lågkonjunkturer följer på högkonjunkturer. Så har det alltid varit och kommer att vara i framtiden också, oavsett regering.

Alliansregeringen kan inte heller hjälpa att det föds olika många barn olika år. Det är just det som har hänt när det gäller alla lärare som är varslade. En del beror naturligtvis på kommunernas dåliga ekonomi. Med min insikt om planering i kommunerna tror jag tyvärr att det kommer fler varsel av lärare. De flesta beror på att det inte finns så många elever i den kommande gymnasieskolan eftersom det inte har fötts så många barn som tidigare.

Kanske inte ens Vänstern tycker att vi ska låta lärare vara kvar när det inte finns tillräckligt elevunderlag.

Anf. 100 ROSSANA DINAMARCA (v) replik:

Herr talman! Margareta Pålsson svarar att man som politiker inte kan göra någonting. Det som händer sker av något slags naturlag.

Ekonomi är inte detsamma som att det snöar ute – det kan jag förstå att Margareta Pålsson inte kan göra så mycket åt. Men det ekonomiska läge vi befinner oss i kan vi politiker förändra. Nu är det ni som sitter vid makten. Det är ni som har redskapen att förändra.

Vad väljer ni att göra? Ni väljer att sänka skatter med mer än 70 miljarder i stället för att se till att 11 000 lärare kan vara kvar i skolan och undervisa.

Det handlar om att ta vara på läget. Under lång tid har vi haft stora elevgrupper i skolorna. Ta chansen och se till att de elever som går i skolan slipper gå i så stora grupper. Utnyttja de lärare som finns i stället för att avskeda dem.

Ännu mer alarmerande är att det är möjligt att många av de här lärartjänsterna inte kommer att återbesättas. Inom inte alltför lång tid kommer den stora babyboomens barn att börja skolan.

Margareta Pålssons bagatelliserande gör mig mycket beklämd över att hon tillhör majoriteten.

Det verkar som om Margareta Pålsson inte har lyssnat tillräckligt. Det som vi kräver utredning om är skolans styrning och finansiering. Vi kan inte låta krisen gå ut över barns rätt till kunskap. Alla barn ska ha rätt till bra utbildning oavsett konjunkturläge. Det är skillnaden mellan högerns och Vänsterns skolpolitik och syn på kunskap.

Anf. 101 MARGARETA PÅLSSON (m) replik:

Herr talman! Vi har en situation i detta land där alldeles för många elever kan alldeles för lite. Det har varit tolv års socialdemokratiskt regeringsinnehav då deras kunskaper ständigt har sjunkit. Vänstern har hela tiden varit en del av detta.

Vi har en situation i skolan där elevernas resultat mer och mer beror på förhållandena i hemmen – om föräldrarna är välutbildade och om det är en tillräcklig ekonomisk standard. Det har Vänstern, Socialdemokraterna och Miljöpartiet tillsammans åstadkommit. Förr hade vi en situation där skolan förmådde kompensera. Det förmår den inte längre.

För att ändra på detta behövs en mängd åtgärder. Vi behöver bland annat en bättre läroplan och tydligare kursplaner. Vi behöver bättre lärarutbildning. Vi behöver betyg – det är många överens om.

Vi behöver en mängd åtgärder för att människor ska komma i arbete. Trots att ni hade en högkonjunktur hade vi en gigantisk arbetslöshet. Våra skattesänkningar har gjort att en hel del har fått arbete som annars inte hade fått det.

Socialdemokraterna säger ja tack till de flesta skattesänkningarna. Av våra tre jobbskatteavdrag säger Socialdemokraterna ja tack till de två första. Vänsterpartiet får kanske prata med Socialdemokraterna i stället för med mig om det. Om ni ska bli överens får ni kanske bli överens om dessa skattesänkningar också.

Rossana Dinamarca vet säkert precis som jag att kommunerna kommer att få pengar i den vårbudget som kommer.

Anf. 102 AGNETA LUNDBERG (s) replik:

Herr talman! Först vill jag göra ett förtydligande. Margareta Pålsson påstod att vi sade ja till blockbetyg. Det har vi inte sagt. Vi påpekade att det är viktigt att understödja undervisning i block eller teman. Men det är viktigt att man markerar varje enskilt ämne och ser till att eleverna har tillräckliga kunskaper i de enskilda ämnena och att det inte blir som Margareta Pålsson talade om.

Jag tänkte också ta upp utredarens resonemang om vilka ämnen som ska finnas i den framtida grundskolan och att det behöver genomlysas. Det lämnar regeringen utan kommentar. Hur ser ni inom Moderaterna på detta faktum, Margareta Pålsson? Behövs det eller behövs det inte?

Anf. 103 MARGARETA PÅLSSON (m) replik:

Herr talman! Jag ber om ursäkt om jag har missuppfattat er reservation. Jag har läst att det finns en punkt som heter: Möjligheten att sätta blockbetyg avskaffas. När jag då har läst att ni har en reservation med den rubriken har jag uppfattat det som att ni vill ha kvar möjligheten att

sätta blockbetyg. Jag ber Agneta Lundberg så mycket om ursäkt. Det var inte min avsikt att framställa något som inte var fakta.

Jag skulle vilja ställa en fråga till Agneta Lundberg: Hur ser hon på detta med enigheten i oppositionen? Vi hörde återigen Mats Pertoft framställa kravet att det måste ske blocköverskridande samtal och överenskommelser.

Om man tittar i detta betänkande har ni inte en enda gemensam reservation. Om utbildningsministern hade bjudit in till samtal, vilken linje skulle ni då förespråka? Skulle ni säga ja till propositionen, eller skulle ni säga nej till propositionen? Vad skulle ni säga om läroplaner och kursplaner? Vilken ställning skulle ni i oppositionen inta?

Anf. 104 AGNETA LUNDBERG (s) replik:

Herr talman! Jag har förstått att det är en strategi från alliansen att man i stället för att svara på frågor ställer egna. Det har vi förstått.

Vid samma tidpunkt före valet 2006 var ni i alliansen inte speciellt överens. Men jag är helt övertygad om att vi inför valet 2010 kommer att kunna presentera en bred enighet.

Jag skulle vilja ställa ytterligare en fråga: Kommer alliansen att tillföra resurser för implementering av detta arbete när det gäller läroplanerna och de nya målen?

Anf. 105 MARGARETA PÅLSSON (m) replik:

Herr talman! Vi har redan infört betydande resurser inom skolans värld, inte minst genom Lärarlyftet, där vi ger statliga pengar för att utbilda lärare. Det har kommunerna inte riktigt orkat med.

Implementeringen ska göras på ett bättre sätt. Det är vi överens om. Men riktigt hur det ska ske är inte färdigt än.

Men det handlar inte bara om implementering ute bland de lärare som är verksamma. Man måste ta möjligheten att införa det även på lärarutbildningar också, och vi kommer att se till att det blir gjort.

Anf. 106 MATS PERTOFT (mp) replik:

Herr talman! När jag lyssnar på Margareta Pålsson undrar jag om det finns någon regeringspolitik att debattera eller om det bara finns brister i oppositionen att debattera. Jag föredrar att debattera och ställa frågor kring regeringens politik.

Jag häpnar lite grann över hur Margareta Pålsson raljerar över kommunernas ekonomiska situation. Det är inte en miljöpartist som har gått till regeringen i fråga om kommunernas ekonomiska situation. Det är Margareta Pålssons partikamrat Anders Knape, ordförande i SKL, som gång på gång har betonat att kommunerna behöver ekonomiskt stöd nu. De hinner inte vänta tills vårpropositionen kommer.

Vi vet numera, sedan någon vecka tillbaka, att vårpropositionen ska innehålla bidrag till kommunerna. Vi hoppas i alla fall att man håller det löftet. Men kommunerna måste veta hur mycket det handlar om. Hur många personer slipper kommunerna varsla genom att de får ökade bidrag från staten? Det är det som vi vill veta. Det är det svaret som jag vill ha från Margareta Pålsson. Hur många lärare slipper kommunerna avskeda? De får inte besked om hur mycket pengar som de kommer att få

från regeringen. Är det någon sadistisk böjelse att ni inte vill ge besked? Ni borde ju veta eftersom ni redan har gett ett löfte om att de ska få pengar.

Anf. 107 MARGARETA PÅLSSON (m) replik:

Herr talman! Mats Pertoft tycker att vi ska debattera regeringens politik. Det tycker jag också. Jag tycker i synnerhet att vi ska debattera det som berör detta betänkande. Men om vi lägger ihop somliga debattinlägg har det mer varit en budgetdebatt i dag än en debatt om tydligare mål och kunskapskrav i skolan.

Jag vet mycket väl att Anders Knape har framställt krav till regeringen om att kommunerna behöver mer pengar. Både regeringen och jag, och även Mats Pertoft, förstår att det är hans uppgift. Han är ordförande för Sveriges Kommuner och Landsting. Hade han inte gjort det hade han närmast begått tjänstefel.

Sedan är frågan om någon vet hur mycket pengar som kommunerna behöver och hur mycket pengar som staten har råd med. I denna globala finanskris har jag i alla fall lärt mig att det som vi vet i dag visste vi inte för en månad sedan, och vi vet inte i dag vad vi kommer att veta när vårpropositionen kommer.

Jag tror därför inte att det är alldeles lätt för regeringen att räkna fram vilken summa som är rätt med alla de variabler som finns när det är dags för vårpropositionen i april. Men jag är övertygad om att regeringen kommer att klara detta på bästa sätt.

Om Mats Pertoft tror att jag skulle kunna säga detta i dag har han faktiskt större förtroende för mig än vad jag är värd.

Anf. 108 MATS PERTOFT (mp) replik:

Herr talman! Jag har stort förtroende för Margareta Pålsson och framför allt för hennes parti. Därför kräver jag att ni som regeringsparti som också innehar finansministerposten kan svara på sådana frågor, särskilt när vi debatterar ett lagförslag som kommer att kräva resurser av kommunerna för att detta ska implementeras.

Det finns noll kronor anslagna, trots att det i Davidssons utredning mycket tydligt klargjordes att bristen på resurser i kommunerna gör att de inte klarar av denna implementering. Det framgick tydligt när man läste denna utredning. Jag tycker att utredningen var bra. Det fanns många poänger i den, som jag var inne på tidigare i mitt anförande.

Ni från alliansen överdriver betydligt och drar slutsatser som jag inte tycker att Davidsson drog. Det i sin tur kommer att hämma mångfalden och valfriheten i våra svenska skolor i framtiden. Det beklagar jag. Men om vi är helt konkreta talades det också om att man behöver resurser för att implementera nya läroplaner i skolan. Det säger ni ingenting om. Ni skriver till och med i propositionen att det inte får några ekonomiska konsekvenser, vilket helt enkelt inte stämmer.

Om man lägger ihop detta med den nuvarande krissituationen har ni en uppgift kvar. Ni måste visa att ni orkar bära ansvaret att styra Sverige och Sveriges skolor. När får vi besked om insatserna för att implementera detta, för att göra det möjligt att införa kursplaner och läroplaner i kommunerna? När får vi besked? Vi vill helst ha det i dag.

Anf. 109 MARGARETA PÅLSSON (m) replik:

Herr talman! När det blir dags att implementera detta i skolan har vi förhoppningsvis ett annat ekonomiskt läge, både i staten och i kommunerna. Att det ska finnas pengar till implementering är alldeles självklart. Vi tänker inte upprepa ert misstag och skicka ut nya kursplaner och läroplaner när det inte finns någon beredskap ute i kommunerna för att ta till sig dem. Men på vilket sätt det ska ske och hur mycket det blir måste inte avgöras nu. Det kommer tyvärr att ta ett par år innan det är dags för detta. Innan dess kommer vi att se till att det finns resurser för implementering.

Jag läste i betänkandet att Miljöpartiet vill att riksdagen ska fatta beslut om läroplanen. Det är synd att vi inte hann ta upp det. Jag har aldrig tidigare hört Miljöpartiet säga att riksdagen skulle fatta beslut om läroplanerna. Det är synd att inte Miljöpartiet drev det under den förra regeringens tid, när det kanske hade varit möjligt att få igenom det. Men vi kan kanske ta en diskussion om det i nästa replikskifte.

Anf. 110 ULRIKA CARLSSON i Skövde (c):

Herr talman! Våra barn och deras framtid är det viktigaste vi har. Jag tror inte att vi skiljer oss åt mellan partierna i den synen, vi som jobbar med utbildningsfrågor gällande förskola, grundskola och gymnasieskola.

Alla barn har rätt till kunskap, oavsett var man bor, hur gammal man är och vilka förutsättningar man har. Agneta Lundberg talade vackert om att man ska se varje elev och att det är oerhört viktigt att ha ett individperspektiv. Där skiljer vi oss inte åt. Det är en bred syn kopplad till sättet att bemöta elever i Sverige och den svenska skolan.

Med en modern skolpolitik med professionella lärare, duktiga rektorer och engagerade föräldrar kommer det på många sätt att kunna gå bra. Men vi har tyvärr sett i statistik av olika slag att de som har sämre förutsättningar redan från början inte får det stöd och den hjälp de behöver för att detta ska kompenseras i den svenska skolan.

Ibland är det höga tongångar i anföranden och repliker. Man beskylljer den nya regeringen för att skapa en "sorteringsskola". Men om man läser statistiken och ser hur de med sämst förutsättningar har klarat sig i skolan under de senaste 15 åren ser man väldigt tydligt en mycket klar försämring. Det är oerhört allvarligt.

Det är viktigt att ha ett individperspektiv, men det är också viktigt för att Sverige ska vara ett framgångsrikt land med utbildning och forskning i världsklass att vi har ett utbildningssystem som har kapacitet att se potentialen hos varje elev och student. Duktiga lärare och rektorer likaväl som föräldrar som engagerar sig i sina barns lärande är framgångsfaktorer. För att ytterligare stärka skolan och skapa en likvärdig skola i Sverige är tydliga mål och kunskapskrav en av förutsättningarna.

Den svenska skolan är målstyrd. I debatten så här långt verkar det vara en total politisk enighet om att det ska fortsätta att vara en målstyrd skola. Endast två år efter att Lpo 94 genomfördes, 1996, rapporterade Skolverket att tolkningen av mål att sträva mot och mål att uppnå utgjorde ett problem. Samma år skrev den förra regeringen detta i en regeringskrivelse. Ändå skulle det dröja hela tio år innan man tillkallade en särskild utredare med uppdrag att se över mål och uppföljningssystem för grundskolan och motsvarande skolformer för att stärka och utveckla dem så att kvaliteten i utbildningen skulle förbättras.

Centerpartiet välkomnar att riksdagen nu fattar beslut om att förändra målstrukturen för att på så sätt få tydligare och mer lättolkade riktlinjer för skolans styrning. Det underlättar för lärare och rektorer som ska följa upp verksamhetens resultat, men framför allt för alla de elever som med en otydlig målstruktur inte fått det stöd de haft rätt till. Det är viktigt att läroplanen för samtliga skolformer tar upp skolans värdegrund och har övergripande skrivningar om generella kompetenser som eleverna ska ha innan de lämnar grundskolan.

En annan sak som har stor betydelse är att kursplanerna är utformade på ett sådant sätt att de ger lärare stor pedagogisk frihet att tillsammans med eleverna planera och genomföra undervisningen utifrån lokala förutsättningar och behov. Den nya läroplanen med de nya kursplanerna blir nu ett sammanhållet dokument som är en av grunderna för att ge eleverna i olika skolor i olika delar av landet större likvärdighet. Det ska inte bli mer lika, men det ska bli större likvärdighet. Att tidigt följa upp elevernas kunskapsutveckling är en viktig faktor för att nå detta och på så sätt upptäcka de elever som är i behov av stöd tidigt i sitt lärande.

Det här är ett generellt och strukturellt problem, men det betyder inte att alla barn i dag har problem på det sättet, utan många barn har redan i dag ett gott stöd från professionella lärare och får det stöd de behöver för att nå de uppsatta målen. Men man måste förstå att det finns olika verktyg på samma gång.

Herr talman! Därför är jag glad att det här förslaget, som jag uppfattar det, ändå har ett gott stöd i Sveriges riksdag. Endast ett parti ställer sig helt utanför, nämligen Vänsterpartiet. Det kan vara en av orsakerna till att det tog så lång tid för den förra regeringen att bli överens om att något ändå måste göras. Att målstrukturen blir tydligare och därmed enklare att förstå, att man följer upp och så vidare verkar inte vara bra. Jag har svårt att förstå varför.

I reservationer pratar man om att elever tvingas överta ansvaret för att få den kunskap som de tidigare hade rätt till. Men vi har sett av utvecklingen att det har gått åt fel håll i den tidigare skolan. Det har varit minskade krav på skolan att följa upp och se till att barnen når målen. Det är inte alls det som är grunden i det förslag som vi debatterar i dag.

När det gäller reservationerna från de övriga två partierna i oppositionen känns samsynen med alliansregeringen i stora delar klarare. Socialdemokraterna är nog närmast lättade över att det nu finns majoritet för att genomföra sådant som inte gick att göra i den förra regeringen. Det var synd att man inte satte barnens lärande i första rummet i stället för att ta hänsyn till Vänsterpartiets säregna politik.

Miljöpartiet med Mats Pertoft är också relativt nöjt, men betonar utrymmet för pedagogisk och lokal frihet. Detta står mycket tydligt i propositionen. Men visst – jag håller med: Det förtjänar att sägas igen. Alla tror att ni har en politik som ligger närmare alliansens, med frihet för kommunala skolor och friskolor och synen på mångfald.

En annan faktor som har tagits upp i debatten är hur kommunerna ska få en rimlig chans att genomföra förändringar. Det står också tydligt i propositionen att det är ett tydligt uppdrag till Skolverket att när de nya läroplanerna och kursplanerna är på plats planera för att på ett bra sätt implementera de nya styrdokumentet, så att de också får genomslag i verksamheten.

Också bland remissinstanserna finns en tro på att det nya sättet att utforma läroplaner och kursplaner kan främja lärandet. Men precis som en del påpekar finns det ingen automatik. Det är därför Skolverket, som jag nämnde, har fått uppdraget att implementera de nya styrdokumentet.

Herr talman! Jag yrkar bifall till förslaget i betänkande UbU9, *Tydligare mål och kunskapskrav – Nya läroplaner för skolan*.

Anf. 111 MATS PERTOFT (mp) replik:

Herr talman! Jag vill börja med att tacka Ulrika Carlsson för ett mycket nyanserat inlägg och en bild av verkligheten.

Jag vill ta upp en fråga som jag också tog upp i mitt inledningsanförande, nämligen pedagogisk mångfald och variationsrikedom. Ulrika Carlsson säger att Miljöpartiet ligger närmare alliansens politik. Om det vore så väl! Tyvärr har alliansen flyttat sig rejält i den frågan, kanske i Folkpartiets riktning, får man väl säga.

Jag möter många i skolor ute i landet, framför allt i friskolor med Waldorfinriktning men även i andra skolor, som säger till mig: Vi fick en enorm valfrihet och möjlighet att utveckla oss själva under den socialdemokratiska regeringen med stöd av Vänstern och Miljöpartiet. Men vi är helt förfärad över det som händer under alliansen.

Även partikamrater och före detta partikamrater till Ulrika Carlsson säger detta. Hur kan Centern gå med på en sådan politik som helt går emot vad den har stått för tidigare? Då menar jag framför allt nationella prov i årskurs 3 och att man detaljstyr arbetet i skolan. Vi kan vara eniga om målstyrd skola, men den enigheten verkar inte vara särskilt genomgående i alliansens skolpolitik. Man vill detaljreglera det ena efter det andra, och det är det som skolor, framför allt de med pedagogiska alternativ, känner sig hotade av i dag. Det är något helt annat än det Centern har drivit tidigare. Däremot har Folkpartiet drivit det länge.

Jag undrar: Hur kan Ulrika Carlsson försvara detta?

Anf. 112 ULRIKA CARLSSON i Skövde (c) replik:

Herr talman! Tydliga kunskapskrav och tydliga mål i skolan behöver inte betyda att man detaljstyr. Barns lärande går till på mycket olika sätt. Jag är också mycket glad för den rikedom av olika pedagogiska inriktningar som vi har i den svenska skolan, och inte bara i friskolor. Som Mats Pertoft påpekade i sitt inledningsanförande har många kommunala skolor haft möjlighet att tillägna sig olika pedagogiska arbetssätt.

Mäta kunskap kan man göra på olika sätt. Jag förutsätter att när vi gör den här typen av nationella uppföljningar år 3, år 6 och år 9 handlar det inte om att mäta detaljkunskaper. Det handlar om att mäta hur långt barn har nått i sitt lärande, kopplat till att läsa, skriva och räkna. Man behöver inte ha gått igenom ett exakt antal olika moment. Barn kan lära på olika sätt med olika pedagogik och med hjälp av olika praktisk-estetiska ämnen. Därför är jag inte orolig för att det kommer att utformas så att det detaljstyr.

Däremot är det oerhört viktigt att vi sätter upp höga mål och har höga positiva förväntningar på barns lärande i skolan och bemöter alla barn utifrån deras behov av stöd för att lära.

Det som Mats Pertoft utmålar som ett sätt att detaljstyra handlar enligt propositionen om att lärare fortsatt ska ha goda möjligheter att till-

Anf. 113 MATS PERTOFT (mp) replik:

Herr talman! Jag upplever att Ulrika Carlsson och jag kanske har liknande ideal, men när det kommer till verkligheten verkar det vara svårt att få igenom dessa i alliansen. Jag upplevde att vi hade starkt stöd under förra mandatperioden från Socialdemokraterna och Vänstern för en pedagogisk mångfald. Det är det man i skolan berättar för mig att man saknar i fråga om den här regeringen.

Mest konkret är det i Waldorfskolor där man med de nya reglerna kommer att kontrollera kunskaper hos barnen i årskurs 3 som barnen ännu inte har fått. De har inte gått igenom vissa delar än, och man vägrar att ge dispens – om inte Ulrika Carlsson vet något annat. Jag har i alla fall inte hört att man skulle kunna få någon dispens, även om en dispensansökan från Waldorfskolan i Umeå var uppe vid förra regeringssammanträdet.

Men det var totalt avstängt från Centerns politik hitintills att man tvingar skolor att kontrollera kunskaper hos barn som de inte har fått enligt den läroplan som Skolverket har godkänt för dessa skolor. Det här var inte möjligt tidigare, men det är utan vidare möjligt under alliansregeringen.

Jag är helt positiv, som Ulrika Carlsson också noterade, till tydligare mål i skolan. Jag är positiv till målstyrd skola – där kan vi säkert komma överens. Det är ju synd att vi inte kunde komma överens tidigare. Men det är de här detaljstyrningseffekterna som inte alls motsvarar den centerpolitik som jag känner igen.

Anf. 114 ULRIKA CARLSSON i Skövde (c) replik:

Herr talman! Man kan uppenbarligen läsa regeringens proposition om tydligare mål och kunskapskrav på flera olika sätt. Jag vill än en gång betona att man mycket tydligt skriver i propositionen att kursplanerna ska vara utformade på det sättet att de ger lärare stor pedagogisk frihet att tillsammans med eleverna planera och genomföra undervisningen utifrån lokala förutsättningar och behov.

Det är viktiga nyckelmeningar för att se till att vi också framöver ska kunna möta elever på olika sätt men också främja en god utveckling i alla skolor.

Vi har lyft fram behovet av kompetenta lärare, där regeringens satsning på Lärarlyftet är oerhört central. Vi har betonat ledarskapets betydelse med rektorsutbildning och så vidare. Vi kommer nu med tydliga mål och kunskapskrav för att förenkla och förtydliga för elever, rektorer och lärare men också för föräldrar som på olika sätt ska kunna vara delaktiga i sina barns lärande. Det är det som finns i den proposition som vi nu lämnar om tydliga mål för skolan. Vi vill ha en målstyrd skola.

Beträffande den problematik som Mats Pertoft lyfter fram när det gäller Waldorfskolorna och kunskapskraven i årskurs 3 är det en fortsatt diskussion i de frågorna. Jag kan inte ge några konkreta besked till Mats Pertoft i dag, men jag tycker att det är en viktig fråga att fortsatt belysa. Barn i Sverige i dag går oftast nio år i den svenska grundskolan. Det är viktigt att man når så högt som möjligt, ser varje elevs potential och kan

*Tydligare mål och
kunskapskrav – Nya
läroplaner för skolan*

jobba på ett sådant sätt som gör att eleverna när de lämnar grundskolan har tillägnat sig så goda kunskaper som det absolut är möjligt.

Anf. 115 CHRISTER NYLANDER (fp):

Herr talman! Debatten har till stor del handlat om något som inte har varit aktuellt i det betänkande som ligger till grund för debatten, nämligen oron för den ekonomiska situationen. Jag vill bara säga att det kanske finns anledning att vara orolig. Det kan finnas olika anledningar till att lärare varslas ute i kommunerna, dels beroende på att det är minskade elevunderlag, dels beroende på att det finns fler skolor med ökad konkurrens om de elever som finns. Men en del beror säkert på att kommunerna har dålig ekonomi. Därför är det naturligtvis viktigt att följa upp detta och fundera på balansreglerna för kommunernas ekonomi, fundera på hur staten kan hjälpa till enligt den vårproposition som snart ska läggas fram men också fundera hur kommunerna ska prioritera skolan i ett läge där ekonomin är kärv.

En av mina slutsatser är den att staten till slut måste ta ett ytterligare ansvar för skolan.

Med den proposition som nu diskuteras och debatteras fortsätter reformpolitiken på skolområdet, en reformpolitik som har en väldigt snabb takt. Det är viktigt för Sverige att vi fortsätter att ha en väldigt snabb takt i reformarbetet.

Nu tar vi initiativ till en omfattande reform för att förtydliga målen i skolan och införa kunskapskrav och nya läroplaner. Och det är på tiden, för redan för 13 år sedan slogs det fast att det målsystem som fanns var otydligt och förmodligen gjorde att resultaten i skolan försämrades.

År 2001 föreslog en arbetsgrupp på det då av Socialdemokraterna styrda Utbildningsdepartementet fast att någonting måste göras. Det dröjde fem år innan en utredning tillsattes. Nu genomför alliansregeringen det som borde ha gjorts och som uppmärksammades för redan 13 år sedan.

Det här är en av flera viktiga reformer som ska sättas in i sitt sammanhang. Det vi nu gör är att se till att bygga ett skolsystem i Sverige som ger flera chansen att lyckas och som lyfter Sverige som kunskapsnation i den globala konkurrensen. Vi gör det tillsammans med att vi vill lyfta läraryrket med lärarfortbildning och med en ny lärarutbildning. Vi gör det också genom att vi förstärker förskolan på många sätt, vi inför ett nytt betygssystem, vi ger ytterligare chans för elever att få stöd och vi stärker rektorsrollen. Tillsammans ska hela det här paketet göra att fler elever får chansen att lyckas, och det är det viktigaste.

Herr talman! Låt mig läsa upp tre citat. För det första:

”Steget mot en ny läroplan kommer att gynna skolans utveckling och vara en pusselbit som bidrar till barns ökade kunskapsinhämtning och utveckling.”

För det andra: ”Det är viktigt att målen stramas upp, blir färre, mer likartat utformade och tydligare.”

För det tredje: ”Det finns oroväckande tendenser att bristande likvärdighet leder till att de sociala skillnaderna i skolan ökar. Denna utveckling kan inte enbart hänföras till hur styrdokumentet är formulerade eller tolkas, med det utgör en del av problemet.”

Dessa tre citat är inte utdragna ur någon propagandaskrift för alliansen utan ur de reservationer som finns i detta ärende.

Jag tycker att det är rätt så intressant att läsa de positiva skrivningar som faktiskt finns i reservationerna och samtidigt fundera på varför det finns 13 reservationer. Vi är trots allt ganska nöjda. Varför då denna högljudda och skarpa kritik i debatten?

Allra märkligast måste jag ändå säga att det socialdemokratiska ärendet är. Socialdemokraterna har flera reservationer i ärendet, men inte en enda avvikande åsikt. Varför skriver man reservationer när man inte har någon avvikande åsikt? Ni efterlyser från socialdemokratiskt håll ibland breda överenskommelser, men inte ens nu när ni tycker exakt likadant som regeringen föreslår i sin proposition instämmer ni i det regeringen gör. Ni väljer i stället att lämna reservationer.

Herr talman! Det finns skiljelinjer i denna fråga; det ska inte stickas under stol med det. En del är att man ifrågasätter till exempel ordet kunskapskrav. Det väcker tydligen reaktioner. Möjligen är detta en del av en ideologisk skillnad i skolpolitiken. Man ska inte ställa kraven på eleven utan på skolan, sägs det från oppositionen.

Jag tycker att det här är intressant, för min bestämda uppfattning är att man måste ställa krav på både–och. Jag tycker att man ska ställa krav på elever. Man har ett eget ansvar som elev att försöka lära sig någonting och att nå framgång i skolan. Men om man ska lyckas är det också ett gemensamt åtagande. Eleven måste ta i, satsa, ta ansvar och sträva, men skolan och samhället måste också hjälpa till och se till att det finns möjligheter. Att man ställer kunskapskrav på eleven innebär inte att skolan ska dra tillbaka sitt stöd. Tvärtom behövs både–och; det är ett gemensamt åtagande.

Slutligen: För mig som folkpartist är det viktigt att konstatera att vi nu ytterligare lyfter fram särskolan. Det är en viktig del i svensk skola och i svensk välfärd att vi har en bra och fungerande särskola. Därför är det också viktigt för mig att vi nu behandlar särskolan på samma sätt som vi behandlar övriga skolförmer. Vi reformerar grundstrukturerna för grundskolan, men vi gör det också för särskolan. Det är viktigt att den finns med så att fler elever också där ska få en bra skolgång.

Vi bygger nu ett skolsystem med flera olika tegelstenar. Detta är *en* del – att få tydligare målstrukturer och kunskapskrav och nya läroplaner. Men det behövs naturligtvis mycket mer. Målet för hela detta bygge är att fler elever ska lyckas. Därför yrkar jag bifall till förslaget i utskottets betänkande.

(forts. 15 §)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 15.52 på förslag av talmannen att ajournera förhandlingarna till kl. 16.00 då votering skulle äga rum.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 16.00.

13 § Beslut om ärende som slutdebatterats den 26 februari

AU7 Arbetsrätt

Punkt 1 (Grunden för svensk arbetsrätt m.m.)

1. utskottet
2. res. 1 (s, v, mp)

Votering:

158 för utskottet

151 för res. 1

40 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 85 m, 24 c, 25 fp, 24 kd

För res. 1: 114 s, 20 v, 17 mp

Frånvarande: 16 s, 12 m, 5 c, 3 fp, 2 v, 2 mp

Veronica Palm (s) anmälde att hon avsett att rösta nej men markerats som frånvarande.

Punkt 8 (ILO konvention 94)

1. utskottet
2. res. 6 (s, v, mp)

Votering:

160 för utskottet

150 för res. 6

39 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 2 s, 85 m, 25 c, 24 fp, 24 kd

För res. 6: 113 s, 20 v, 17 mp

Frånvarande: 15 s, 12 m, 4 c, 4 fp, 2 v, 2 mp

Christer Engelhardt och Billy Gustafsson (båda s) anmälde att de avsett att rösta nej men markerats ha röstat ja.

Gulan Avci (fp) anmälde att hon avsett att rösta ja men markerats som frånvarande.

Punkt 10 (Stärkt anställningstrygghet)

1. utskottet
2. res. 8 (s, v, mp)

Votering:

159 för utskottet

152 för res. 8

38 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 85 m, 25 c, 25 fp, 24 kd

För res. 8: 115 s, 20 v, 17 mp

Frånvarande: 15 s, 12 m, 4 c, 3 fp, 2 v, 2 mp

Punkt 15 (Avskaffande av tvåpersonersundantaget i LAS)

1. utskottet
2. res. 11 (s, v)

Votering:

175 för utskottet

135 för res. 11

39 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 85 m, 25 c, 25 fp, 24 kd, 16 mp

För res. 11: 115 s, 20 v

Frånvarande: 15 s, 12 m, 4 c, 3 fp, 2 v, 3 mp

Punkt 23 (Rätt till heltid m.m.)

1. utskottet
2. res. 17 (s, v, mp)

Votering:

159 för utskottet

152 för res. 17

38 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 85 m, 25 c, 25 fp, 24 kd

För res. 17: 115 s, 20 v, 17 mp

Frånvarande: 15 s, 12 m, 4 c, 3 fp, 2 v, 2 mp

Punkt 25 (Inflytande över arbetstiden)

1. utskottet
2. res. 19 (v, mp)

Votering:

269 för utskottet

39 för res. 19

1 avstod

40 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 110 s, 85 m, 25 c, 25 fp, 24 kd
För res. 19: 2 s, 20 v, 17 mp
Avstod: 1 s
Frånvarande: 17 s, 12 m, 4 c, 3 fp, 2 v, 2 mp

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

14 § Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde

FiU18 Åtgärder för jobb och omställning

Punkt 1

Kammaren biföll utskottets förslag.

Punkt 2 (Ytterligare åtgärder mot konjunkturnedgången)

1. utskottet
2. res. 3 (s, v, mp)

Votering:

159 för utskottet
151 för res. 3
39 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 85 m, 25 c, 25 fp, 24 kd
För res. 3: 114 s, 20 v, 17 mp
Frånvarande: 16 s, 12 m, 4 c, 3 fp, 2 v, 2 mp

SkU20 Ett enklare system för skattereduktion för hushållsarbete

1. utskottet
2. res. (s, mp)

Votering:

159 för utskottet
152 för res.
38 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 85 m, 25 c, 25 fp, 24 kd
För res.: 115 s, 20 v, 17 mp
Frånvarande: 15 s, 12 m, 4 c, 3 fp, 2 v, 2 mp

CU17 Stiftelser – frågor om registrering och tillsyn, m.m.

Kammaren biföll utskottets förslag.

UU6 Frihet från förtryck – Sveriges demokratibistånd

Punkt 1 (Övergripande frågor om demokrati och mänskliga rättigheter)

1. utskottet

2. res. 1 (s, v)

Votering:

159 för utskottet

151 för res. 1

39 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 85 m, 25 c, 25 fp, 24 kd

För res. 1: 115 s, 20 v, 16 mp

Frånvarande: 15 s, 12 m, 4 c, 3 fp, 2 v, 3 mp

Punkt 2 (De medborgerliga och politiska rättigheterna m.m.)

1. utskottet

2. res. 2 (s, v)

Votering:

158 för utskottet

152 för res. 2

39 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 85 m, 25 c, 24 fp, 24 kd

För res. 2: 115 s, 20 v, 17 mp

Frånvarande: 15 s, 12 m, 4 c, 4 fp, 2 v, 2 mp

Punkt 6 (Demokratiframjande via EU respektive multilaterala organ m.m.)

1. utskottet

2. res. 5 (v)

Votering:

271 för utskottet

39 för res. 5

39 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 112 s, 85 m, 25 c, 25 fp, 24 kd

För res. 5: 2 s, 20 v, 17 mp

Frånvarande: 16 s, 12 m, 4 c, 3 fp, 2 v, 2 mp

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

Prot. 2008/09:82

11 mars

TU9 Godkännande av motorfordon m.m.

Punkt 1

Kammaren biföll utskottets förslag.

Punkt 2 (Vissa frågor om överlast)

1. utskottet

2. res. (s, v, mp)

Votering:

158 för utskottet

151 för res.

40 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 84 m, 25 c, 25 fp, 24 kd

För res.: 114 s, 20 v, 17 mp

Frånvarande: 16 s, 13 m, 4 c, 3 fp, 2 v, 2 mp

*Tydligare mål och
kunskapskrav – Nya
läroplaner för skolan*

15 § (forts. från 12 §) Tydligare mål och kunskapskrav – Nya läroplaner för skolan (forts. UbU9)

Anf. 116 ROSSANA DINAMARCA (v) replik:

Herr talman! Jag vill börja med att poängtera att man i betänkandet tar upp frågan om skolans styrning och finansiering. När vi nu står inför den nyhet som kom i dag om att tusen lärare varslas blir det än mer aktuellt att diskutera den frågan här i dag.

Jag vill fråga Christer Nylander om han delar Margareta Pålssons uppfattning om att SKL:s begäran om mer pengar till kommunerna saknar grund. Är det okej att tusen lärare riskerar att förlora jobbet och att det inte får någon som helst effekt för eleverna? Jag skulle vilja lägga till där att jag inte kan förstå hur man kan se på det ekonomiska läget som något slags årstid – det bara skiftar lite per automatik utan att man gör någonting åt det.

Jag vet att Christer Nylander och Folkpartiet, och även partiledaren och sedermera skolministern, har öppnat för att man ska utreda mer om skolans styrning därför att man också ser ett problem.

Anf. 117 CHRISTER NYLANDER (fp) replik:

Herr talman! Delvis lät det som en replik till Margareta Pålsson, och den får väl hon svara på. Jag tror inte att hon sade på det sätt som det återgavs av Rossana Dinamarca.

Det är väl känt för alla tror jag att många kommuner ser att de har en dålig ekonomi framför sig. Jag tycker att ett av problemen i Sverige är att vi har många kommuner som har en svag ekonomisk ställning. Flera kommuner, om jag minns rätt, hade inte ens stora överskott när konjunkturen var som allra starkast. Det där är ett bekymmer, och det får mig också att fundera på skolans framtida finansiering eftersom det på något sätt är orimligt att konjunkturen och vilken kommun man är född i ska påverka vilken start man får i livet när det gäller skolgången. Därför

tycker Folkpartiet att vi bör fundera på att ytterligare stärka statens ansvar för skolan.

Sedan är det väl också känt att regeringen just nu diskuterar vårpropositionens sammansättning. Att vi inte ger några besked nu beror på att vi är av den bestämda uppfattningen att svensk ekonomi måste skötas på ett mycket allvarsamt sätt.

Det finns många som under lång tid har krävt nya besked, nya miljarder, nya miljoner och nya insatser. Hade de kraven tillgodosetts hade vi i dag inte haft en chans att möta de krav som nu ställs på oss när det gäller de allvarliga situationer som flera kommuner förmodligen kommer att hamna i.

Så jag tror att Rossana Dinamarca ska vara väldigt glad att vi har en ansvarsfull regering i det här landet som inte har sagt ja alla de gånger då kraven på nya miljarder har kommit.

Nu analyserar vi läget och kommer att lägga fram en tilläggsproposition om fyra veckor, och i den kommer vi också att hantera situationen för Sveriges kommuner.

Anf. 118 ROSSANA DINAMARCA (v) replik:

Herr talman! Jag frågade Christer Nylander eftersom det inte blir en replik till för Margareta Pålsson. Det jag frågade var om han delade hennes uppfattning om att SKL:s begäran saknar grund, för det var ändå det som sades härifrån.

Det blir lite svårt att ta det hela riktigt på allvar när man talar om att man tar det ekonomiska ansvaret när man samtidigt vet att vi har haft skattesänkningar på över 70 miljarder kronor. Det som vi står inför i dag är att se till att barns rätt till utbildning och kunskap inte ska vara något slags budgetregulator.

Visst är det väl så, Christer Nylander, att vi ändå måste se till att barnen oavsett ekonomiskt läge alltid har rätt till en bra utbildning! Det kan ju inte vara så att vi sedan säger om 20 år: Synd att du föddes på 1990-talet, och synd att du föddes i början på 2000-talet, för då hade vi kriser. Det kan ju inte vara så vi ska hantera detta.

Jag delar Christer Nylanders uppfattning om att vi måste se över skolans styrning, och jag beklagar att det inte har kommit någonting om det och att man också avfärdar det i detta betänkande.

Sedan vill jag slutligen lyfta fram detta med kunskapskrav. Det är en ytterligare fokusering på att det är eleven som har ansvar för hur det går i skolan. Vi menar att det är fel fokusering. Man ska inte lasta skolans misslyckanden på eleverna. När regeringen inte tar sitt ansvar och ser till att det finns lärare, bra lokaler och resurser i skolan kan man inte klandra eleverna för det.

Anf. 119 CHRISTER NYLANDER (fp) replik:

Herr talman! Jag tycker att det är en intressant ideologisk diskussion som Rossana Dinamarca tar fram här på slutet. Jag är av den bestämda uppfattningen att varje människa också har ett eget ansvar. En elev kan inte bara skylla på alla andra om det är så att man inte tar i i skolan. Vi har ett gemensamt ansvar – skolan och övriga samhället men också eleverna – för att nå de krav och de kunskapsförhoppningar som finns i

skolan. Vi ska vara tydliga med att eleven ska få stöd och hjälp, men vi måste också ha ett system där eleven själv tar ansvar.

Jag tror inte att Margareta Pålsson sade att SKL:s beräkningar saknar grund. Därför tycker jag inte att det är någonting för mig att kommentera.

Däremot tycker jag att man kan fundera en del på strukturförändringarna när det gäller till exempel kommunernas ekonomi, dels vilka delar som ska vara ett kommunalt ansvar, dels det kommunala balanskravet och om man inte kan mjuka upp det så att de inte behöver gå i balans varje år utan kan använda det precis som staten över en konjunkturcykel. Dessutom måste man naturligtvis fundera på skolans finansiering, anser jag.

Till sist vill jag kommentera detta som gäller skattesänkningar. Jag tror att det var rätt och viktigt att göra strategiska skattesänkningar för att få fart på Sverige. Det visar sig också att vi har fått fler jobb, fler i sysselsättning och därmed starkare statsfinanser. Vi hade haft mindre pengar i statens finanser nu om vi inte hade gjort jobbreformer för ett par år sedan.

Det är som när man ska baka bröd. Om man ställs inför frågan vad man ska använda de ytterligare kronor man har till, att köpa jäst eller att köpa mjöl, är det ibland bättre att köpa jäst för att få den totala kakan att växa. Det är exakt så som skattesänkningar ibland fungerar. För att få den totala ekonomin att bli större måste man sänka strategiskt viktiga skatter. Det gör att fler människor får jobb, och därmed får också staten och kommunerna bättre ekonomi.

(Applåder)

Anf. 120 AGNETA LUNDBERG (s) replik:

Herr talman! Jag nämnde i mitt anförande att vi nu behandlar åtgärder som ska kunna öka måluppfyllelsen, och jag sade också att det känns väldigt frustrerande när vi nu ser att man gör stora neddragningar inom skolan. Christer Nylander sade i sitt tidigare anförande att det också handlar mycket om kommunernas prioriteringar. Ja, jag undrar hur kommunerna ska prioritera när man också drar ned på äldreomsorgen. Det sker ju inte enbart inom skolan, utan det sker på alla områden. Kommunernas stora kostnader är personalkostnaderna. Jag förstår alltså inte riktigt hur de ska prioritera. Det är klart att det alltid kan göras justeringar, men det stora problemet är att staten har vältrat över kostnader på kommunerna som de nu får ta sig an utan att ha några resurser för det.

Jag skulle vilja veta: Hur ser Christer Nylander på det här, och är man beredd att göra någonting åt det?

Anf. 121 CHRISTER NYLANDER (fp) replik:

Herr talman! Jag har flera gånger sagt – det har alliansvännerna också sagt tidigare – att regeringen just nu sitter och förhandlar om vårpropositionen för de kommande åren. Det skulle förvåna mig, och säkert också Agneta Lundberg, om man inte där tar sig an också kommunernas svåra situation.

Låt mig bara ställa en motfråga till Agneta Lundberg. Jag tycker att det är konstigt att Socialdemokraterna har så många reservationer i ett ärende där ni i princip har samma åsikter som regeringen. Det var ni som tillsatte utredningen, vi tog emot den och gjorde en proposition av den

och ni skriver i alla era reservationer att ni tycker att regeringen har gjort rätt. Skulle Agneta Lundberg med en enda mening per reservation kunna berätta vad dessa reservationer står för? I vilken enskild fråga är det som ni avviker från regeringens åsikt i den proposition som nu läggs fram?

Anf. 122 AGNETA LUNDBERG (s) replik:

Herr talman! Det är jag som har repliken, Christer Nylander. Återigen ställer ni frågorna och svarar inte på mina frågor.

Jag ställde frågan: Kommer ni att verka för ökade resurser till skolan? Kommer det att vara specialdestinerade pengar till skolan, eller blir det någonting i påsen? Storleken vet vi ju ingenting om. Jag hoppas att det blir någonting. Kommer det också specialdestinerade pengar till skolan?

Anf. 123 CHRISTER NYLANDER (fp) replik:

Herr talman! Det vore tjänstefel av mig att säga någonting om en vårproposition som inte ens är skriven än.

Regeringen ser att det finns problem i kommunerna. Regeringen ser att det också finns andra problem i det här samhället som måste tas om hand. Vi är glada att vi har hållit i pengarna och haft en ordentlig ekonomisk politik som gör att vi nu fortfarande har möjligheter, bättre möjligheter än de allra flesta länder runt om i Europa och i världen som också står inför den kärva situation som vi står inför.

Jag har svarat på den här frågan förut, och jag svarar på den nu igen och konstaterar att Agneta Lundberg valde att inte svara på mina frågor. Men jag tror att jag vet svaret, därför att det är ju så att ni faktiskt tycker exakt detsamma som vi i de här frågorna. Ändå reserverar ni er.

Anf. 124 MATS PERTOFT (mp) replik:

Herr talman! Jag vill ställa två frågor till Christer Nylander.

Christer Nylander hade ett mycket intressant resonemang i sitt anförande om kunskapskraven. Vi i Miljöpartiet har lyft fram frågan att det är ett ömsesidigt ansvar, både för eleverna och skolan. Därför undrar jag utifrån Christer Nylanders resonemang varför det finns så lite i propositionen om skolans ansvar. Varför är det så att vi från oppositionen tvingas påpeka detta i våra reservationer, när Christer Nylander verkar ha åsikten att det handlar om ett ömsesidigt ansvarstagande? Det är min ena fråga.

I min andra fråga vill jag återgå till ekonomifrågan, som ju har varit uppe och dominerat debatten. Redan nu har kommunerna en chans att variera balanskravet under en treårsperiod. Men stöder Folkpartiet kravet på ett ökat stöd till kommunerna? Nu hänvisar Christer Nylander hela tiden till förhandlingar och så vidare, men vad säger Christer Nylanders eget parti? Era företrädare i SKL:s styrelse har väldigt kraftfullt gått ut och sagt att man måste få mer resurser till kommunerna. Är det så att Folkpartiet är splittrat i den här frågan och inte vill ställa upp?

Problemet är ju att vi inte får några besked eftersom alliansen vill förhandla det här internt. Det skapar en otrygghet i landets kommuner, och framför allt i skolorna. Jag uppfattar ju ändå att Folkpartiet försöker låtsas värna om skolorna. Hur ser det ut i verkligheten? Värnar ni skolorna, och även deras resurser ute i kommunerna?

Anf. 125 CHRISTER NYLANDER (fp) replik:

Herr talman! Jag tror att det hade skapat ännu mer otrygghet i det svenska samhället om vi hade haft en regeringsbildning i det här landet där det ena partiet skriker si och det andra partiet skriker så. Jag tror att det hade skapat ännu mer frustration i kommunerna om vi hade haft den situation i dag som vi hade för några år sedan, då budgetförhandlingarna faktiskt skedde i öppen dager och då man kom ut från sena nattmanglingar och gav kommentarer om hur elaka de andra partierna var. Jag tror att det hade varit allvarligare för Sveriges ekonomi och för planeringsförutsättningarna i kommunerna.

Nu har vi en alliansregering som tar ansvar för svensk ekonomi och som kommer att presentera en vårproposition om fyra veckor. Mats Perftoft får liksom alla andra avvakta vad resultatet blir, men jag kan garantera att det blir en vårproposition som är väl avvägd där man både tar hänsyn till de problem som finns i samhället och tar ansvar för svensk ekonomi.

Låt mig sedan också svara på den andra frågan om balansen när det gäller kunskapskraven i skolan. Jag tycker att det är rätt att ställa krav på att elever tar ansvar för sitt lärande. Men vi genomför också en hel del andra reformer som stärker skolans förmåga att hjälpa eleverna att nå målen. Jag pratade i mitt inlägg om att vi nu lyfter förskolan. Vi gör en kraftfull satsning på lärarnas fortbildning. Vi gör om lärarutbildningen, vilket på sikt kommer att vara en av de viktigaste reformer som kan göras för att förbättra skolan. Vi har en ny rektorsutbildning på gång som kommer att stärka ledarskapet i skolan, vilket är extremt viktigt för framgång. Det vet vi från forskningen. Vi gör också en tydlig satsning på de tidiga åren när det gäller att läsa, skriva och räkna, kombinerat med speciallärarkompetens, som nu återigen byggs upp.

Det är där vi har balansen mellan att våga ställa krav på att eleven tar ansvar för sitt lärande och att bygga upp kring eleven ett sätt att öka stödet. Det är det som kommer att göra att fler elever får chansen att lyckas i skolan framöver.

Anf. 126 MATS PERTOFT (mp) replik:

Herr talman! Jag noterar att Christer Nylander i sitt svar till mig när det gäller kunskapskraven väljer att inte svara på frågan. Min fråga var: Varför sägs det ingenting i propositionen om det ömsesidiga ansvaret, både hos eleven och hos skolan, när det gäller kunskapskraven?

Christer Nylander kommer dragande med alla möjliga andra bra och mindre bra saker som alliansen gör. Men när Christer Nylander nu har denna åsikt, som jag faktiskt delar: Varför nämns det inte tydligare i propositionen att det finns ett ömsesidigt ansvar i denna fråga?

När det gäller min andra fråga kan jag bara konstatera följande när det gäller ekonomin: Ni har ett ansvar. Allianspartierna väljer att vara tysta. Det innebär att ni tar ansvar. Det är ni som tar ansvar för de varsel som kommunerna är tvungna att lägga ute i Sverige i dag eftersom de inte får besked om vilka bidrag de kommer att få. Det är ett tungt ansvar ni tar, särskilt när det gäller skolan, som står för ungefär hälften av kommunernas utgifter. Det är ganska beklämmande att en regering faktiskt tar ansvar för varslen ute i kommunerna.

Min fråga är fortfarande obesvarad från Christer Nylanders sida. Tar ni ansvar för detta genom att vara tysta? Ni kunde ju säga någonting från Folkpartiet. I andra frågor brukar allianspartierna vara rätt frispråkiga med sina olika inställningar, och det kan vara upplyftande ibland. Vad gäller frågan om varslen, människornas liv och den allmänna servicen i skolan väljer de dock att vara tysta. Det är ganska anmärkningsvärt.

Anf. 127 CHRISTER NYLANDER (fp) replik:

Herr talman! Jag tror inte att något av allianspartierna varit tyst i den här frågan. Alla fyra säger att vi ser de problem som finns ute i samhället. Vi kommer nu att analysera dem och möta dem i vårpropositionen.

Man kan välja att ta ansvar genom att prata eller genom att handla. Vi kommer att ta ansvar genom att handla när vi lägger fram vårpropositionen. Vi tar ansvar även när det gäller balansen och kunskapskraven genom att handla, genom att lägga fram propositioner, genom att genomföra reformer som stöttar upp elever så att fler ska få chansen att lyckas. Samtidigt vågar vi ställa krav på eleverna, att de också har ett eget ansvar för att lyckas.

Mats Pertoft må föredra att prata. Jag föredrar att handla. Det tror jag är viktigare för verksamheterna.

Anf. 128 GUNILLA TJERNBERG (kd):

Herr talman! Dagens debatt gäller en kort och kärnfull proposition. På 38 sidor tas ett antal viktiga frågor upp, frågor som är centrala för att förbättra kunskapsuppföljningen i skolan. I propositionen föreslås bland annat riktlinjer för utformningen av läroplaner för grundskolan, obligatoriska sarskolan, specialskolan och sameskolan. Läroplanerna för respektive skolform ska innehålla övergripande mål och riktlinjer samt kursplaner. Kursplanerna ska kompletteras med särskilda föreskrifter om kunskapskrav. Nationella kunskapskrav och obligatoriska nationella ämnesprov ska finnas i årskurserna 3, 6 och 9 i grundskolan. Möjligheten att sätta betyg i ämnesblock i grundskolan ska avskaffas.

Det kan vid första ögonkastet möjligen tyckas vara en proposition som är lite teknisk, lite torr, lite tråkig. I själva verket är det en proposition som är oerhört viktig eftersom den ger ett nytt ramverk för skolans verksamhet. Genom detta ramverk kan sedan skolans lärare fylla skolan med ett innehåll som kan möta varje elev där just den eleven befinner sig.

När vi nu debatterar ramarna gör vi det nämligen utifrån att skolan ska ge en unik möjlighet för varje barn att tillägna sig de kunskaper och utveckla de färdigheter som han eller hon behöver som grund för att klara sig i det fortsatta livet i vårt samhälle. De som är allra mest beroende av en bra skola är de barn och elever som i stor utsträckning slås ut från skolan i dag, barn och ungdomar som av olika skäl inte kan räkna med det stöd de har rätt till hemifrån.

Herr talman! En av fyra elever tar sig inte genom grundskolan med de kunskaper som alla ska nå. En av fyra klarar inte gymnasieskolan inom fyra år, trots att all utbildning är avsedd att ta tre år. Så är det tyvärr varje år. Varje skola ska utvecklas till en skola som lärare och elever kan

känna stolthet över, en skola där alla kan känna sig trygga och respekterade och där varje elev får möjlighet att utvecklas till toppen av sin förmåga. För oss kristdemokrater och för alliansregeringen är det oerhört viktigt att skolans måldokument ges möjlighet att fungera på ett bättre sätt än i dag.

Alltför många och alltför otydliga mål har pålastats skolan. Konsekvensen av den bristande målstyrningen av skolan är försämrade skolkvalitet och bristande likvärdighet i utbildningen. Den likvärdiga skolan finns i dag bara på papperet. Elevernas resultat beror i ökande grad på kön och familjebakgrund. Det är oacceptabelt. Rädslan för utvärderingar av elevers resultat har också bidragit till att skolan inte har styrts mot kunskapsmålen. Men om vi inte vet vad som är otillräckligt, vad som behöver stagas upp, hur ska vi då kunna förbättra skolans verksamhet och göra det bästa för våra elever?

Skolans uppdrag ska vara att alla elever når åtminstone de grundläggande kunskapsmålen i alla ämnen. För att stärka skolans kvalitet och uppnå en verkligt likvärdig skola för alla elever krävs att skolan styrs mot tydliga kunskapsmål. De nationella målen i läro- och kursplanerna förtydligas i och med det beslut vi ska fatta, och antalet mål ses över. Det tycker vi kristdemokrater är bra.

Herr talman! Vänsterpartiet yrkar avslag på propositionen i dess helhet. De stöder inte ens delar i den för att ge stöd åt de elever som behöver det. Samtidigt säger Vänsterpartiet att dagens system inte är bra. Det tolkar jag som att de möjligen ser vissa problem men icke vill göra någonting åt det. Det är att inte ta ansvar.

Vad säger Vänsterpartiet? Jo, att ytterligare en utredning ska tillsättas. Man ska värka fram förslag i en avlägsen framtid. Något ansvar för dagens och morgondagens elever tar icke Vänsterpartiet. De säger också att slopade strävansmål leder till ett scenario där målen kan bli tak och inte golv. De hävdar att mål, innehåll och kunskapskrav inte matchar varandra till hundra procent. Det tolkar jag som ett gigantiskt underkännande av lärarkåren. Vi kristdemokrater, tillsammans med våra kamrater i alliansregeringen, tilltror lärarnas professionella kompetens, och vi vet att lärare väldigt bra klarar av att verka i en målstyrd skola.

Ibland kan man uppfatta det så att Vänsterpartiet nästan anser att kunskapsuppföljning är bra, men samtidigt underkänner de regeringens förslag eftersom lärarna, säger de, redan vet vilka som behöver extra stöd. Det är resurserna som saknas, sägs det. Vänsterpartiet förstår inte, eller vill inte inse, att just en tydlig kunskapsuppföljning som införs från statsmaktens sida stärker elevers, lärares och föräldrars möjligheter att gentemot skolan, kommunerna och statsmakten argumentera för sin sak.

Vänsterpartiet vill även ta bort nationella prov och ersätta dem med lokala utvärderingar som ska sammanställas nationellt. Förslaget innebär ett dråpslag mot hela skolforskningen. Hur ska vi i så fall kunna få ett underlag som av skolmyndigheter och skolforskare är möjligt att rationellt analysera för att säkerställa att skolan är nationellt likvärdig och att fler elever än i dag kan gå ut grundskolan med godkända betyg? Jag hittar inga förslag i Vänsterpartiets reservationer som beskriver hur Vänsterpartiet vill stärka elevernas rätt till kunskap.

Också Miljöpartiet har några reservationer, men eftersom åsikterna från Miljöpartiet ganska väl stämmer överens med regeringens, inte skil-

jer sig så starkt från alliansens, får jag välkomna Miljöpartiet att ansluta sig till regeringens uppfattning, trots att de väljer att reservera sig.

Herr talman! Vad vilja Socialdemokraterna? Så skrev August Palm, en ideolog inom socialdemokratin i slutet av 1800-talet. Frågan är fortfarande aktuell. Reservationerna är en upprepning av fakta. Man beskriver regeringens politik och underlaget till den, men man har inga egna förslag. De lyser med sin frånvaro. Om det är så, vilket jag uppfattar av dagens debatt, att Socialdemokraterna stöder alliansregeringens förslag kan man tycka att det vore lämpligt och rimligt att Socialdemokraterna också stod för det. Om man däremot inte stöder alliansregeringens förslag borde det rimligen finnas alternativa förslag. Det skulle vara intressant att få se och också diskutera dem. I dag är det dock tomt i Socialdemokraternas utbildningspolitiska skafferier.

Frågan kvarstår därför, herr talman: Vad vill den samlade oppositionen? Vänsterpartiet säger nej. Socialdemokraterna och Miljöpartiet säger nja. Tydligt är dock att spretigheten inom oppositionens politik fortsätter.

Sedan vill jag uppmärksamma kammaren på något. Det har varit ganska många replikskiften här som har tagit upp den mycket besvärliga situation som kommunerna befinner sig i. Vi delar det bekymret och den oron. Det är en fråga som alliansregeringen tar på mycket stort allvar. Därför arbetar vi med frågan hur kommunerna framgent ska få det stöd som de också behöver.

Det är också intressant att notera att Luleå kommun, som är en socialdemokratiskt styrd kommun, nu har valt att varsla ett stort antal lärare. Vad har Luleå kommun då valt att satsa pengarna på? Jo, man investerar i bollhall, idrottshall och Norrbottensteatern. Man gör en prioritering, och det är Socialdemokraterna som gör den. Jag tror att det är viktigt att Socialdemokraterna för en viktig ideologisk debatt också internt i partiet om att skolan, omsorgen och vården ska vara det som ska prioriteras.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut skulle fattas den 12 mars.)

16 § Svenskt deltagande i EU:s marina insats utanför Somalias kust

Föredrogs

sammansatta utrikes- och försvarsutskottets betänkande 2008/09:UFöU3 Svenskt deltagande i EU:s marina insats utanför Somalias kust (prop. 2008/09:108).

Anf. 129 ROLF GUNNARSSON (m):

Herr talman! Som ordförande i det sammansatta försvars- och utrikesutskottet är jag glad över att ett enigt utskott står bakom det betänkande vi i dag ska behandla här i kammaren. Det är en försvarsfråga som måste betraktas som aningen annorlunda. Om någon när jag kom till riksdagen 1994 skulle ha sagt att jag skulle komma att vara med om ett

*Svenskt deltagande i
EU:s marina insats
utanför Somalias kust*

ärende om sjöröverier och pirater skulle det förstås ha tagits som ett skämt. Men nu står vi här.

Vi föreslår alltså att vi skickar en svensk styrka till EU:s marina insats utanför Somalias kust. Det handlar om en insats på högst fyra månader, och förslaget gäller en styrka om 450 personer. Styrkan som i ett första skede ska användas är dock betydligt mindre, ca 160.

Den svenska väpnade styrkan kommer att bestå av två korvetter samt ett stödfartyg. Operation Atalantas uppgift är att avvärja, förebygga och bekämpa sjöröveri och väpnade rån utanför Somalias kust. Insatsen ska framför allt ge skydd åt FN:s världslivsmedelsprogramms humanitära hjälpsändningar. Insatsen ska också kunna ge skydd till de handelsfartyg som trafikerar området.

Anledningen till EU:s insats är alltså de problem med sjöröveri och väpnade rån som finns utanför Somalias kust. Det var FN som genom resolution 1814 uppmanade stater och regionala organisationer att vidta åtgärder för att skydda fartyg som deltar i transport och tillhandahållande av humanitära hjälpsändningar till Somalia.

Herr talman! Under de senaste 18 åren har Somalia saknat en fungerande centralregering, och landet har präglats av mer eller mindre permanent inbördeskrig. Den 26 oktober 2008 enades parterna om att skapa en samlingsregering och om ett eldupphör som skulle ha trätt i kraft i november i fjol. Avtalets betydelse försvagades av att delar av oppositionen inte medverkat i överläggningarna och att parterna inte hade full kontroll över alla stridande trupper. Tyvärr vet vi att eldupphöravtalet inte följdes, och striderna i Mogadishu var i november hårdare än tidigare. Tyvärr visade också bombdåden i provinserna Somaliland och Puntland att fredsprocessens motkrafter också har drivits in i tidigare relativt stabila områden.

Då vi nu säger ja till en svensk styrka där nere vet vi alltså att den humanitära situationen i Somalia i dagsläget bedöms vara en av de svåraste i Afrika, och den fortsätter att förvärras på grund av säkerhetsläget, torkan och de ökade livsmedelspriserna. Omkring 3,2 miljoner människor – drygt 40 procent av befolkningen – är i akut behov av nödhjälp. Den tilltagande fattigdomen har skapat ett ökat biståndsberoende och undernäring hos befolkningen. FN rapporterar att i södra och centrala Somalia lider vart sjätte barn under fem år av akut undernäring. Vart sjätte barn – det är hemska siffror.

Hjälparbetet fortsätter men ett ökande sjöröveri noteras. Sjötransporterna är helt avgörande för att få in humanitärt bistånd. Då det gäller vårt svenska engagemang på biståndssidan bedriver vi ett långsiktigt utvecklingsarbete. År 2008 uppgick biståndet till 60 miljoner. Därtill har Sverige bidragit med 140 miljoner i humanitärt stöd till Somalia. Det finns också andra svenska insatser, bland annat på minröjningsområdet.

Tyvärr är alltså Somalia bas för sjöröveri. En orsak bland många är nog att det har pågått ett illegalt fiske som i sin tur har reducerat inkomstmöjligheterna för de somalier som varit fiskare. Under 2008 noterades attacker mot över 80 fartyg i området. Det sägs att över tusen personer ägnade sig åt vad man kan kalla sjöröveri. Siffran kan självklart ha stigit.

I slutet av 2007 inleddes den eskortverksamhet som nu det svenska bidraget ska hjälpa till med. Stora svårigheter uppstod då många rederier

som transporterade bistånd, bland annat mat, snabbt sade upp sina kontrakt på grund av bristen på eskort och efter ständiga anfall av sjörövare.

Det uppdrag vi i dag behandlar är inget lätt eller ofarligt uppdrag – om nu några uppdrag i Försvarmaktens regi i internationell tjänst kan kallas ofarliga och lätta. Den svenska styrkan ska, är det tänkt, ha den så kallade Adenviken som operationsområde. Det är ett mycket stort område. Vad jag har förstått är operationsområdet 500 sjömil långt och 185 sjömil brett. Det motsvarar sträckan Örnköldsvik–Polen respektive Bornholm–Baltikum.

En fråga vi diskuterade vid behandlingen i utskottet var vad som händer om vi får ombord sjörövare, pirater, på våra korvetter. Den frågan hade då vi behandlade den många frågetecken, men de har nu delvis blivit utropstecken. Den svenska styrkan har ingen egen kapacitet att borda fartyg och genomföra fritagningsoperationer. Sannolikheten för ett omhändertagande av pirater är därför låg. Det kan dock av naturliga skäl inte helt uteslutas, till exempel i en nödsituation.

Den svenska styrkan har att agera i enlighet med för insatsen gällande insatsregler och folkrättens krav, inklusive havsrätten och de mänskliga rättigheterna samt svensk rätt. Nu har en överenskommelse slutits med Kenya så sent som för några dagar sedan, detta för att åstadkomma en effektiv och rättssäker hantering av misstänkta pirater i området. Kenya har nu tagit på sig ansvaret att lagföra alla misstänkta. I överenskommelsen mellan Kenya och EU framhålls respekten för de mänskliga rättigheterna inklusive förbud mot dödsstraff och tortyr. Vidare finns möjlighet till extern insyn och uppföljning i behandlingen av de överlämnade personerna.

Allt detta – hur omhändertagandet och överlämnandet av misstänkta ska ske – finns dokumenterat i ett styrdokument, och det känns bra efter den diskussion som vi hade i utskottet med alla de obesvarade frågor som då fanns.

Herr talman! I dag på morgonen fick jag en rapport om att det pågår en förhandling med Tanzania om samma typ av avtal som med Kenya. Sverige leder enligt mina uppgifter dessa förhandlingar. Efter vad jag förstod av dessa rapporter är det inte omöjligt att ytterligare länder är beredda att hjälpa till på detta område.

Också frågan om möjligheten av att personer begär asyl har tagits upp med den svenska insatsledningen. Om den delen kan sägas att en ansökan om uppehållstillstånd, asyl, för en utlänning som inte befinner sig i Sverige ska inges till och utredas av en svensk beskickning eller ett svenskt konsulat i personens hemland, det land där personen är stadigvarande bosatt. Den svenska styrkan är således inte behörig eller skyldig att ta emot en sådan ansökan utan ska hänvisa till svensk beskickning eller svenskt konsulat.

Herr talman! En ytterligare mycket viktig fråga: Vi i utskottet har, som det står i betänkandet, med skärpa betonat betydelsen av att Sverige aktivt ska verka för FN:s säkerhetsresolutioner – resolution 1325 om kvinnor fred och säkerhet, för resolution 1612 om barn i väpnade konflikter, och för resolution 1820 om sexuellt våld i väpnade konflikter – och för att dessa resolutioner ska utgöra självklara beståndsdelar i det freds- och säkerhetsfrämjande arbetet inom operation Atalanta. Också på dessa viktiga punkter föreligger enighet i utskottet.

Slutligen: Alla beslut i denna kammare som gäller frågor om att sända ut kvinnor och män på internationella uppdrag av denna art är svåra beslut. Det är, som jag sade tidigare, icke ofarliga uppdrag. Det känns självklart att sända ett tack till alla som just nu är på internationella uppdrag i landets tjänst, som ska ut på uppdrag eller har varit på uppdrag. Tack till alla!

Med detta vill jag yrka bifall till utskottets förslag.

Anf. 130 ÅSA LINDESTAM (s):

Herr talman! Ja, vi yrkar bifall till förslaget i betänkandet. Och ja, vi är eniga. Vi är eniga om att skicka i väg två korvetter och ett stödfartyg i fyra månader.

Jag har haft förmånen att se både Stockholm och Malmö, som korvetterna heter. Jag har även varit ombord på Trossö. De kommer från Karlskrona, från Tredje ytstridsflottiljen, och de har byggts om under den här tiden. Kockums har gjort ett bra jobb tillsammans med FMV, så fartygen känns bra, tycker jag.

Vi ska alltså skicka högst 540 militärer, som vi sade. Den här insatsen ska egentligen i dag bestå av 160. Som vi hörde i ett tidigare anförande betyder högst 540 att vi ska sätta in den extra styrkan om det händer någonting där nere. Men de här tre fartygen ska besättas med 160 soldater.

Vi har ett FN-mandat i botten, FN-stadgans kapitel VII är verksamt. Vi har även den dåvarande, i december 2008, presidentens önskan om hjälp från FN. Det här finns.

Det är otäckt i Somalia. Vi vet att 3,2 miljoner människor lider och har ett akut behov av mat och vatten. Det är 43 procent av befolkningen. Det är nästan halva befolkningen som har det så förfärligt.

Vi kommer väl alla ihåg bilderna från Sirius Star där man blev bordad, och sjöröveriet satte i gång i full fart. Vi trodde nästan inte att det fanns sjörövare, men i dag finns det. Det är detta som våra korvetter ska jobba med. De ska eskortera båtar som har mat och vatten, som åker till det här landet för att hjälpa till.

Det är FN:s världslivsmedelsprogram, WFP, World Food Programme, som ligger bakom det här och som ska leverera maten. Och vi har alltså sett ett antal pirater som har bordat de här fartygen.

Det vi har vänt oss emot i den här propositionen gäller hur man hanterar eventuellt tillfångatagna sjörövare, som vi hörde om. Men det gäller också flyktingarna. Vad kommer att hända med dem? Det andra gäller FN:s resolution 1325, som vi saknade i propositionen från regeringen. Den fanns inte nämnd.

När det gäller mänskliga rättigheter är vi fortfarande lite oroliga för det här. Vi har fått höra i utskottet att man kommer att jobba med Kenya och att det finns avtal tillsammans med dem. Och man ska ta hand om eventuella fångar och respektera de mänskliga rättigheterna. Det ska inte finnas tortyr eller dödsstraff i det här.

Jag hoppas också, tillsammans med mina kolleger, att det kommer att finnas någon form av kontrollorgan för det här, internationella Röda Korset eller någonting sådant.

Härifrån talarstolen fick vi nyss höra att Tanzania också är inblandat. Det är ingenting som vi har behandlat i utskottet. Det gör mig lite förvånad. Vi har sagt i utskottet att vi fortlöpande ska bli underrättade om vad som händer, men vi har inte blivit underrättade om det här. Så fort det händer någonting ska vi ha information. Vi ska inte begära information, utan vi ska få den redan innan dess, så fort det bara någonsin går. Och det har vi inte fått.

När det gäller sjukvård vet vi att Trossö är extra utrustat för det här. Det går att göra enklare operationer ombord, så den delen känns okej.

Men jag kommer tillbaka till resolution 1325. Det gäller alltså kvinnors deltagande för fred och säkerhet i konflikter. När vi tog upp det här i utskottet fick vi första gången till svar från regeringen att detta inte behövs därför att de ska vara till sjöss, så man behöver inte ta hänsyn till det här.

Det visar på en oerhört stor okunskap. FN:s resolution 1325 bygger ju på att alla myndigheter som håller ihop de internationella insatserna ska se till att kvinnor finns på alla positioner, i den mån det är möjligt. Då spelar det ingen roll om man nu är till sjöss hela tiden. De ska finnas.

Däremot har jag pratat med besättningen på korvetterna, och jag vet att det till och med finns en *gender advisor* på plats, alltså en rådgivare för de här frågorna, och det behöver vi.

Det gäller också sexuellt våld i väpnade konflikter, den andra resolutionen, som Rolf Gunnarsson nämnde. Vad händer om det kommer en båt där det finns flyktingar och där det också finns kvinnor som har blivit våldtagna? Hur ska vi hantera det? Det här förväntar jag mig att besättningen vet hur man ska hantera, precis som när det gäller barnsoldater som också kan finnas.

Dessutom sträcker sig det här mandatet, som vi nu vet, till den 2 december 2009. En sak är säker: Man kommer inte att komma tillbaka med de här uppgifterna till oss igen och be om en förlängning. De här båtarna måste nämligen tillbaka till Sverige för att de ska få en genomgång. Skulle man komma tillbaka handlar det om andra korvetter.

Jag skulle från den här talarstolen också vilja säga till er killar och tjejer som åker i väg: Lycka till! Jag hoppas att det kommer att gå bra för er. Det är ett väldigt farligt uppdrag som ni ger er in i, men vi tänker på er. Lycka till!

Anf. 131 ROLF GUNNARSSON (m) replik:

Herr talman! Först ska jag säga att Åsa Lindestam hade fel i siffrorna. Det är 450 personer som det handlar om och ca 160 nu. Men det var säkert bara en felläsning.

Åsa Lindestam var så överraskad över att hon inte hade hört talas om Tanzania. Det beror ju på att jag fick uppgiften för ungefär två timmar sedan.

Jag tycker att Åsa Lindestam borde vara glad för att hon fick den uppgiften i stället för att vara ledsen för att hon inte fått den på något möte. Vi har inte möte varje timme, och på onsdagar har vi inga utskottsmöten alls. Jag trodde att Åsa Lindestam skulle bli glad över upplysningen, men hon tog detta som att hon var dåligt informerad.

Det är lite sämre med informationen när man är i opposition. Jag vet. Jag har varit i opposition i tolv år. Man är inte lika bra informerad när man sitter där som annars.

Jag har en genomgående känsla. Det gäller hela den här mandatperioden. Även om ni är för och ett plus ett är två vill ni på något sätt reservera er, i alla fall lite grann. Så jobbar ni här i Sveriges riksdag, även i den här frågan.

När vi skrev tyckte jag att vi var så samstämmiga som vi kunde bli, så jag kan inte tänka mig att det kan bli någon oenighet om det här.

Jag tror, innerst inne, Åsa Lindestam, att vi är väldigt eniga i den här frågan. Vi gör allt nu. Vi försöker att ha hängslen och livrem. Och jag tror att det finns en hundraprocentig enighet när det gäller hur det här ska gå till.

Jag hoppas att vi är hundra procent eniga om att insatsledningen har de underlag man har, de styrdokument som man nu hänvisar till. Jag har kollat det här med både UD och försvaret, och jag känner mig relativt trygg.

Naturligtvis kan det uppstå situationer i en sådan här operation. Det är någonting helt nytt. Men jag tror att vi delar den oron, och det kommer vi att göra i alla operationer som gäller försvarets insatser utomlands. Men jag tror innerst inne att vi är väldigt eniga i den här frågan. Jag hoppas i alla fall att det är så.

Anf. 132 ÅSA LINDESTAM (s) replik:

Herr talman! Ja, det var därför jag började mitt anförande med att säga: Ja, vi är eniga i det här. Vi ställer oss bakom detta. Det gör vi verkligen. Men på varje möte som vi har haft om detta ärende har vi tagit upp vår oro för vad som händer med eventuella sjörövare och vad som eventuellt händer med de flyktingar som kommer, om det är kvinnor som är med. Hur hanterar vi det?

På sista mötet poängterade vi också att vi ville ha informationen så fort det bara går. Och då skulle jag vilja veta, om det nu var ett par timmar sedan, varför man inte använde den nya tekniken och skickade ut det här till oss också. Jag vill nämligen inte stå i kammaren och få den informationen. Jag vill veta på en gång. Och jag tror inte att det här beslutet togs nu, utan jag tror att det, som när det gäller allt annat, togs för några dagar sedan. Jag vill veta innan jag går upp i en talarstol.

Jag vet att vi delar oron. Det är inte bara socialdemokrater eller Vänstern som är oroliga, utan det här har alla partier i vårt utskott uttryckt. Därför känns det viktigt med informationen, och det känns viktigt att vi är trygga tillsammans med dem vi skickar iväg, och vi vet att vi ska göra allt för dem som åker.

Vi är eniga om att de ska åka. Det är ett jätteviktigt uppdrag. Det är väldigt viktigt för dem som bor i landet. Men det är också viktigt för våra egna handelsfartyg som finns där nere att vi gör allt vad vi kan och att det blir en säker plats där nere. Då känner jag som politiker att informationen ska ligga i grunden, och den ska komma omgående.

Anf. 133 ROLF GUNNARSSON (m) replik:

Herr talman! Åsa Lindestam får väl tro eller inte tro att jag står här och ljuger om att jag fick de här uppgifterna. Jag fick ett papper som jag

har sett via UD, som de här uppgifterna kommer från, där det stod precis det jag sade. Det stod inget mer än att förhandlingar pågår med Tanzania. Det är en svensk representant som förhandlar med Tanzania.

Det var de uppgifterna. Jag vet inte om det är min roll som ordförande att sitta och skicka ut något meddelande när jag får den uppgiften några timmar före en debatt. Det är jag väl tveksam till.

Vi sade att vi skulle följa upp det här i försvarsutskottet senare. Det har vi väl möjlighet att göra den kommande veckan när alla partier är representerade. Det tycker jag är ett vettigt steg.

Men, som sagt, det skedde i dag, eller om det var i natt. Vi har inte haft något utskottssammanträde sedan det här skedde.

Jag tyckte att det var en bra upplysning. Jag kände mig lite tryggare mot bakgrund av den oro som i alla fall finns när jag fick den här uppgiften. Det stod också, som jag sade, att det finns andra länder som man kanske också skulle förhandla fram avtal med.

Jag känner mig lite tryggare. Jag hade hoppats att Åsa Lindestam skulle bli lite gladare för det här. I stället blev hon lite ledsnare för att hon inte hade fått uppgiften. Allt är relativt.

Anf. 134 ÅSA LINDESTAM (s) replik:

Herr talman! Vi sade till att vi skulle ha informationen så fort det bara gick. UD har fått veta det här tidigare. Man har till och med hunnit utse en svensk förhandlare. Då måste man ha vetat det här.

Det kanske inte är Rolf Gunnarssons sak att skicka ut ett meddelande, men någon borde göra det till oss också, för det här är ett beslut som vi vill känna säkerhet i och enighet i. Då vill vi veta det här.

Kan vi ta upp det till veckan är det bra, för vi behöver all information för att ge trygghet till dem som vi skickar i väg.

Anf. 135 HANS LINDE (v):

Fru talman! I 18 år har Somalias folk härjats av kanske en av vår tids vidrigaste och mest förödande krig. Det har skapat ett lidande som vi som i dag sitter i den här kammaren har svårt att förstå omfattningen av.

Miljoner människor har drivits på flykt. Bara i huvudstaden Mogadishu levde i maj över 850 000 internflyktingar under vidriga förhållanden. Vi vet att drygt 25 000 av alla dessa miljoner flyktingar har fått en fristad här i Sverige.

Vi har ett ansvar som världsmedborgare att göra vad vi kan för att Somalia ska ta steg mot fred och för att det somaliska folkets nöd ska lindras. Den nu pågående Djiboutiprocessen och att Etiopien har valt att inleda ett trupptillbakadragande inger en gnutta hopp om en framtid av fred och demokrati för Somalias befolkning.

Men miljoner somalier har inte möjlighet att invänta en eventuell freds- och försoningsprocess. Vi vet att drygt 3,2 miljoner somalier, 43 procent av landets befolkning, är i akut behov av nödhjälp. Det är en kraftig ökning sedan förra året. Att den humanitära hjälpen kommer fram är centralt för att dessa miljoner män, kvinnor, gamla och barn ska kunna överleva.

Vi har i dag att ta ställning till ett svenskt deltagande i EU:s marina insats utanför Somalias kust. Det är ett deltagande som vi i Vänsterpartiet stöder. Insatsen har ett tydligt FN-mandat, och vi ser att Sverige kan

bidra till att säkra att den humanitära hjälpen når fram och att det somaliska folkets nöd kan lindras något.

Men vi har också från en enig opposition lyft fram två frågor under den här behandlingen där vi inte har varit nöjda med den ursprungliga proposition som kom från regeringen. Det var fråga om FN:s resolution 1325 om kvinnors säkerhet i konflikt, en resolution som över huvud taget inte nämndes i den proposition som vi fick på riksdagens bord.

För oss i den rödgröna oppositionen är detta en avgörande fråga. Vi vet att om Sverige ska kunna bidra till fred och återuppbyggnad i någon konflikt måste vår internationella insats ha med sig ett tydligt jämställdhetsperspektiv.

Män och kvinnor har olika roller i krig och konflikter. De drabbas på olika sätt. Vi vet att i den värld vi lever i, inklusive Sverige, är mannen norm. Kvinnan betraktas som undantag. Har vi inte med oss ett tydligt genusperspektiv i våra fredsfrämjande insatser riskerar vi att utgå från mäns erfarenheter och mäns perspektiv och glömma bort kvinnornas roll i en konflikt. Därför är det helt avgörande att 1325 alltid finns med när man förbereder internationella insatser.

Tyvärr får vi konstatera att den borgerliga regeringen glömde bort 1325 i förberedelsearbetet inför propositionen om den här insatsen. Tyvärr är det inte heller första gången som den borgerliga regeringen har glömt bort 1325 när man förbereder propositioner till riksdagen om internationella insatser. Det beklagar vi från oppositionen.

Den andra frågan som vi lyfte fram från oppositionen där vi reagerade på oklarheter var just oklarheten i propositionen rörande hanteringen av eventuellt tillfångatagna sjörövare och pirater. Det fanns i propositionen alltför många frågetecken runt hur Sverige skulle garantera att sjörövare eller skyddssökande flyktingar som vi kan komma att omhänderta ska få en rättssäker behandling och inte riskera tortyr, dödsstraff eller kränkning av sina mänskliga rättigheter på något annat sätt.

I dag framhåller i betänkandet ett enigt utskott att det måste finnas klara riktlinjer och insatsregler på detta område för de svenska män och kvinnor vi skickar till Somalias kustområde. Det är oerhört positivt. Det är skrivningar som vi enigt ställer oss bakom från oppositionens sida. Därför har vi valt att inte reservera oss på detta område.

Under behandlingen av denna fråga har det framkommit att EU förhandlar med stater i regionen om överlämning av eventuellt omhändertagna sjörövare och flyktingar. Dagen innan betänkandet skulle justeras i det sammansatta utskottet och vi hade vårt sista sammanträde i det sammansatta utskottet om den här frågan fick EU-nämndens ledamöter information om att EU nu förhandlade med Kenya om ett avtal om överlämning av sjörövare.

De diskussionerna mellan EU och Kenya har inte utskottet informeras om under resans gång. När vi i idag ska besluta om den här viktiga insatsen vet vi fortfarande inte vad detta avtal mellan EU och Kenya egentligen i alla delar innebär.

I dag har vi också fått reda på från utskottets ordförande Rolf Gunnarsson att diskussioner även förs med Tanzania. Det är självklart positivt att vi informeras. Motsatsen skulle vara oerhört negativ. Men det känns någonstans olustigt att vi i oppositionen, i morgon som det blir,

ska rösta ja till förslaget i det här betänkandet när vi har fått så viktig och central information i det här sena läget direkt från riksdagens talarstol.

Vad vi däremot vet i dag med säkerhet är att Kenya är ett land som har kritiserats gång på gång för bristande rättssäkerhet och brott mot de mänskliga rättigheterna. Samma dag som EU-nämndens ledamöter informerades, den 25 februari, om detta avtal rapporterades också i svenska medier om att FN riktat skarp kritik mot den kenyanska polisen för att den hade gjort sig skyldig till omfattande utomrättsliga avrättningar. Man lyfte fram ett fall där en enskild kenyansk polis under det gångna året har gjort sig skyldig till 58 utomrättsliga avrättningar.

Att sluta ett avtal med Kenya om överlämning av eventuella sjörövare skapar många frågetecken. Må vara att Kenya är ett av de mer stabila länderna i regionen, men det är långt ifrån en säker och trygg rättsstat. Vi måste tyvärr i dag konstatera att en hel del av de frågetecken som finns runt avtalet med Kenya kvarstår när vi nu ska ta ställning till denna viktiga fråga. Det kan jag säga att jag beklagar.

Vi från oppositionen har trots allt valt att inte reservera oss. Vi är nöjda med de skrivningar som har tillkommit i betänkandet om 1325 och om eventuellt omhändertagna sjörövare. Det betänkande som nu ligger på riksdagens bord är vi helt eniga om. Låt det inte finnas någon oklarhet på den punkten.

Men det centrala är nu att det vi gemensamt och enigt sagt från utskottets sida om 1325 och om omhändertagandet av eventuella sjörövare inte bara blir skrivningar i ett betänkande utan att det också omsätts i praktiskt agerande. Där vilar ansvaret nu på den borgerliga regeringen och Försvarmakten. Jag förutsätter från oppositionens sida att vi fortlöpande kommer att få information om utvecklingen av den här insatsen, i riksdagen eller på annat sätt.

Med det sagt vill jag tillsammans med den övriga oppositionen yrka bifall till förslaget i betänkandet.

Anf. 136 PETER RÅDBERG (mp):

Fru talman! Somalia har under de senaste 18 åren saknat en fungerande centralregering. Somalia har präglats av ett mer eller mindre permanent inbördeskrig under dessa 18 år. Den humanitära situationen bedöms vara en av de allra svåraste på kontinenten, och säkerhetsläget i landet är en bidragande orsak till att den humanitära situationen är så dålig som den är.

Torkan i landet är omfattande, och vi ser hur livsmedelspriserna ökar i landet vecka för vecka. Till detta är 3,2 miljoner människor, eller som har sagts tidigare nästan hälften av befolkningen, i akut behov av nödhjälp. Hjälpen till dessa människor är en förutsättning för att de ska få ett drägligt liv över huvud taget.

Fru talman! Det är till det här landet vi ska skicka väpnad styrka för deltagande i Europeiska unionens marina insats utanför Somalias kust för att just förhindra sjöröveri. Det är ett av våra farligaste uppdrag, och därför är det lite beklagligt att vi får information om uppdraget här från talarstolen. Jag tycker att det är beklagligt att inte den informationen kunde komma mycket tidigare.

Miljöpartiet ställer sig, precis som den övriga oppositionen, bakom att vi ska skicka trupp till Somalia. Men den fråga som vi ännu inte har fått något tydligt svar på är vad som händer med omhändertagande av misstänkta sjörövare liksom flyktingar, om de kan utsättas för tortyr eller till och med dödsstraff.

Jag vet, och det står väldigt tydligt i utskottets betänkande, att svensk militär som deltar i insatsen ska få klara riktlinjer och insatsregler som ska säkerställa att omhändertagna misstänkta sjörövare eller skyddssökande flyktingar får en rättssäker behandling i enlighet med folkrätten och de mänskliga rättigheterna.

Man måste dock vara mycket klar över att svensk personal som kommer att vara verksam i insatsen i Somalia kan ställas inför situationer där de inte har några klara riktlinjer för hur de ska agera i just den aktuella situationen, vilket också kan vara helt avgörande för utgången och resultatet.

Därför ligger ett stort ansvar på regeringen och naturligtvis på Försvarsmakten att göra en riktig hot- och riskbedömning från fall till fall, från dag till dag, vilket jag både hoppas och utgår från kommer att ske.

Med dessa ord, fru talman, yrkar jag bifall till förslaget i betänkandet.

Anf. 137 ALLAN WIDMAN (fp):

Fru talman! Som framgått av den hittillsvarande diskussionen har utskottet engagerat sig utförligt i de rättsliga aspekterna av den operation som riksdagen nu har att fatta beslut om.

Det är naturligtvis viktigt med rättsliga aspekter. Dels handlar det om att hela tiden garantera mänskliga rättigheter för de individer som kommer i kontakt med svensk personal, dels handlar det om att undvika situationer där svensk personal kan få bära ett straffrättsligt ansvar vid nationella eller internationella forum för de handlingar som kan komma att vidtas.

Det är bra att vi nu har ett avtal med Kenya och att det eventuellt blir fler avtal, med Tanzania. I det sammanhanget vill jag gärna framhålla att det har varit helt klart för utskottet under hela processen att det skulle inträffa ett antal omständigheter som låg efter ett riksdagsbeslut. Därför går det inte i det här fallet och inte heller i något annat fall att ha allting på plats när beslutet fattas. Enligt min erfarenhet har det varit så under lång tid när vi har fattat beslut om sådana här insatser. Jag tycker att det är bra att informationen kommer så tidigt som möjligt, och jag utgår från att regeringen tar sitt ansvar.

Men det jag ville säga, fru talman, är att aldrig så goda avtal som innebär att man till del delegerar ansvaret för internationell rätt till andra länder har sina begränsningar. Det kommer alltid att finnas ett kvarstående ansvar också hos nationen Sverige för att folkrätt och mänskliga rättigheter fullföljs. Av detta skäl är avtal inte tillräckliga. Det är en bra grund, men nu kommer det också att krävas en bra uppföljning från svensk sida för de personer som eventuellt omhändertas och överlämnas till kenyanska myndigheter. Det kommer också att krävas konkreta och mycket tydliga handlingsregler för den personal som agerar på svenska statens uppdrag i den här operationen.

Många talar om lidandet i Somalia, och det finns sannerligen goda skäl att göra detta. Landet har slitits sönder under decennier, och även om man ibland tycker sig se en strimma hopp är nog prognosen inte den bästa. Det påstås att det har varit lätt att samla ihop bidrag till operation Atalanta, och det är naturligtvis gott så.

Samtidigt ska vi ha klart för oss att den mat som transporteras till Somalias befolkning, den humanitära hjälpen, är inte bara hotad ute på sjön. Den är egentligen långt mer hotad när den sedan ska transporteras in i landet. Låt oss hoppas att det internationella samfundet en dag har modet och kraften att också se till att garantera den humanitära hjälpen på landbacken. Jag är inte säker på att entusiasmen för sådana operationer är lika stor, men jag hoppas som sagt att den inställer sig.

Med detta, fru talman, vill jag yrka bifall till utskottets förslag.

Anf. 138 KERSTIN LUNDGREN (c):

Fru talman! Också jag vill yrka bifall till förslaget i det betänkande som vi nu har att diskutera och så småningom ta ställning till. Det är ett enigt utskott, som alla tidigare har sagt.

Jag vill bara betona att situationen i Somalia såsom den uttrycks också i de resolutioner som är bilagda till detta betänkande är ett hot mot freden i regionen och också mot internationell fred och säkerhet. Det är verkligen en stor utmaning för oss alla att medverka till att förändra situationen för människorna i denna del av Afrika – Afrikas horn.

Jag noterar också att det är stora svårigheter på land för humanitära organisationer att verka och ytterst naturligtvis för människorna som bor i detta elände.

Från svensk sida har vi ett tydligt ansvar för långsiktigt arbete, inte bara under de här fyra månaderna. Vi ska vara där för att åstadkomma utveckling och medverka till fred och försoning. Vi ska medverka till en demokratisk utveckling och till att också människor i Somalia får möjligheter att drömma om och förverkliga sina livsprojekt.

Vi är långt ifrån detta nu, men jag kan konstatera att den här insatsen är ett litet bidrag i det arbetet, och det är naturligt för Sverige att delta när FN nu ställer frågan till EU. Det är naturligt för Sverige att vara närvarande och göra en insats för att rädda den humanitära situationen och för att säkra att förnödenheter kommer in till hamnarna och in i landet. Också jag är väl medveten om att detta inte räcker. Det krävs att det kommer vidare, och det är ett arbete som naturligtvis också behöver göras.

Jag delar synpunkterna när det gäller 1325 och 1612, men jag konstaterar att man i den basresolution som FN:s säkerhetsråd har antagit faktiskt hänvisar mycket tydligt till 1325, 1820 och 1612. Det är också en bas för vårt svenska deltagande. Jag tycker att det är tydligt vad man från FN förväntar sig att vi ska göra.

Jag vill också likt Allan Widman understryka den del i betänkandet som handlar om att, avtal i all ära, det ytterst ligger ett ansvar på oss och de som är närvarande i området att säkra att folkrätt upprätthålls. Där är skrivningarna mycket tydliga. Det ska vara klara riktlinjer och insatsregler som gör att omhändertagna misstänkta sjörövare, liksom eventuella skyddsökande flyktingar, får en rättssäker behandling i enlighet med

Prot. 2008/09:82
11 mars

*Svenskt deltagande i
EU:s marina insats
utanför Somalias kust*

folkrätten och de mänskliga rättigheterna. Det går inte att avtala bort. Där ligger ansvaret tydligt. Där ligger också ett ansvar för uppföljning.

Låt oss hoppas att vi inte får en diskussion i efterhand om oklarheter i den här delen, för vi har från utskottets sida varit mycket tydliga med vad vi förväntar oss, och jag hoppas att det därvidlag ska bli effektuerat.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 12 mars.)

17 § Bordläggning och beslut om motionsrätt

Anmälades och bordlades

Propositioner

2008/09:129 Utökade möjligheter till omedelbart avdrag för inventarier av mindre värde

2008/09:142 Genomförande av elförsörjningsdirektivet

Redogörelse

2008/09:NR1 Nordiska rådets svenska delegations berättelse angående verksamheten under 2008

Kammaren biföll talmannens förslag att motioner fick väckas på denna redogörelse.

18 § Anmälan om interpellationer

Anmälades att följande interpellationer framställdes

den 11 mars

2008/09:393 Utbyggnad av kriminalvården

av *Thomas Bodström* (s)

till justitieminister *Beatrice Ask* (m)

2008/09:394 Huliganlag

av *Thomas Bodström* (s)

till justitieminister *Beatrice Ask* (m)

2008/09:395 Reformeringen av processen i de allmänna domstolarna

av *Thomas Bodström* (s)

till justitieminister *Beatrice Ask* (m)

2008/09:396 Resursfördelning inom polisväsendet

av *Thomas Bodström* (s)

till justitieminister *Beatrice Ask* (m)

2008/09:397 Nivån på svenska elpriser

av *Alf Eriksson* (s)

till näringsminister *Maud Olofsson* (c)

2008/09:398 Sponsring av kultur

av *Leif Pagrotsky* (s)

till kulturminister *Lena Adelsohn Liljeroth* (m)

2008/09:399 Brist på bostäder i Stockholm

av *Bosse Ringholm* (s)
till statsrådet Mats Odell (kd)

2008/09:400 Statens budgetunderskott

av *Bosse Ringholm* (s)
till finansminister Anders Borg (m)

2008/09:401 AP-fondernas placeringsregler

av *Bosse Ringholm* (s)
till statsrådet Mats Odell (kd)

2008/09:402 Regeringens stödpaket till bankerna

av *Bosse Ringholm* (s)
till statsrådet Mats Odell (kd)

2008/09:403 Bonussystem i den statliga sektorn

av *Bosse Ringholm* (s)
till finansminister Anders Borg (m)

2008/09:404 Regeringens jobbpolitik

av *Sylvia Lindgren* (s)
till arbetsmarknadsminister Sven Otto Littorin (m)

**2008/09:405 Den ekonomiska situationen i kommunerna och lands-
tinget i Gävleborg**

av *Raimo Pärssinen* (s)
till statsrådet Mats Odell (kd)

Interpellationerna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabb-
protokoll tisdagen den 17 mars.

19 § Anmälan om frågor för skriftliga svar

Anmälades att följande frågor för skriftliga svar framställdes

den 11 mars

2008/09:712 Kassaregister

av *Krister Örnfjäder* (s)
till näringsminister Maud Olofsson (c)

2008/09:713 Riksdagens insyn i statens åtaganden i bankväsendet

av *Monica Green* (s)
till statsrådet Mats Odell (kd)

2008/09:714 Deltider på Posten AB

av *Josefin Brink* (v)
till näringsminister Maud Olofsson (c)

2008/09:715 Anställningstrygghet i samband med upphandling

av *Ameer Sachet* (s)
till arbetsmarknadsminister Sven Otto Littorin (m)

2008/09:716 Ignalina

av *Ameer Sachet* (s)
till miljöminister Andreas Carlgren (c)

2008/09:717 Svensk vindkraft

av *Ameer Sachet* (s)
till näringsminister Maud Olofsson (c)

2008/09:718 Barn som har skulder för vård

av *Anne Marie Brodén* (m)
till socialminister Göran Hägglund (kd)

2008/09:719 Framtiden för anställda hos statliga myndigheter i Östersund

av *Berit Andnor* (s)
till näringsminister Maud Olofsson (c)

2008/09:720 Outnyttjade undsättningslån

av *Ulf Holm* (mp)
till näringsminister Maud Olofsson (c)

2008/09:721 Fordonsstöd och bonussystem

av *Ulf Holm* (mp)
till näringsminister Maud Olofsson (c)

2008/09:722 Snö som avfallsproblem eller resurs

av *Christin Hagberg* (s)
till miljöminister Andreas Carlgren (c)

2008/09:723 Skrotningspremie som miljöinstrument

av *Christin Hagberg* (s)
till miljöminister Andreas Carlgren (c)

2008/09:724 Kap Verde och svensk Afrikastrategi

av *Birgitta Eriksson* (s)
till utrikesminister Carl Bildt (m)

Frågorna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 17 mars.

20 § Anmälan om skriftliga svar på frågor

Anmäldes att skriftliga svar på följande frågor inkommit

den 11 mars

2008/09:692 Försäkringskassan och valutakurser

av *Jan Ertsborn* (fp)
till statsrådet Cristina Husmark Pehrsson (m)

2008/09:694 Utvärderingen av det nordisk-baltiska traffickingprojektet

av *Elina Linna* (v)
till integrations- och jämställdhetsminister Nyamko Sabuni (fp)

2008/09:695 Utvisning av barn omhändertagna enligt lagen om vård av unga

av *Eva Olofsson* (v)
till socialminister Göran Hägglund (kd)

2008/09:696 Etiken i fondbolagens placeringar

av *Ameer Sachet* (s)
till statsrådet Mats Odell (kd)

2008/09:698 Kartläggningar av nationella minoriteter

av *Elina Linna* (v)

till statsrådet Maria Larsson (kd)

2008/09:700 Avfolkningen

av *Britta Rådström* (s)

till näringsminister Maud Olofsson (c)

2008/09:702 Storbankernas kreditförluster och svensk ekonomi

av *Birgitta Eriksson* (s)

till statsrådet Mats Odell (kd)

2008/09:703 Cancerförebyggande och cykling

av *Birgitta Eriksson* (s)

till statsrådet Maria Larsson (kd)

2008/09:705 Extra anslag till Försäkringskassan

av *LiseLotte Olsson* (v)

till statsrådet Cristina Husmark Pehrsson (m)

2008/09:706 Stopp för avknoppning av skolor

av *Mats Gerdau* (m)

till utbildningsminister Jan Björklund (fp)

2008/09:709 Riskkapitalbolag och ansvar för jobbkrisen

av *Birgitta Eriksson* (s)

till finansminister Anders Borg (m)

Svaren redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 17 mars.

21 § Kammaren åtskildes kl. 17.20.

Förhandlingarna leddes

av tredje vice talmannen från sammanträdets början till och med 7 § anf.

30 (delvis),

av talmannen därefter till och med 10 § anf. 60 (delvis),

av tredje vice talmannen därefter till och med 12 § anf. 96 (delvis),

av förste vice talmannen därefter till och med anf. 97 (delvis),

av talmannen därefter till och med 16 § anf. 134 (delvis) och

av tredje vice talmannen därefter till sammanträdets slut.

Vid protokollet

MADELEINE HOLST

/Eva-Lena Ekman

Innehållsförteckning

1 § Anmälan om fördröjda svar på interpellationer	1
2 § Anmälan om inkomna uppteckningar från EU-nämndssammanträde	2
3 § Anmälan om inkommen faktapromemoria om förslag från Europeiska kommissionen	2
4 § Hänvisning av ärenden till utskott	2
5 § Fråga om hänvisning av motion	3
Anf. 1 TREDJE VICE TALMANNEN	3
6 § Förnyad bordläggning.....	4
7 § Åtgärder för jobb och omställning.....	4
Finansutskottets betänkande 2008/09:FiU18	4
Anf. 2 ANN-CHARLOTTE HAMMAR JOHNSSON (m).....	4
Anf. 3 THOMAS ÖSTROS (s)	4
Anf. 4 ALICE ÅSTRÖM (v).....	8
Anf. 5 MIKAELA VALTERSSON (mp).....	10
Anf. 6 STEFAN ATTEFALL (kd).....	13
Anf. 7 THOMAS ÖSTROS (s) replik	16
Anf. 8 STEFAN ATTEFALL (kd) replik	17
Anf. 9 THOMAS ÖSTROS (s) replik	17
Anf. 10 STEFAN ATTEFALL (kd) replik.....	18
Anf. 11 MIKAELA VALTERSSON (mp) replik	18
Anf. 12 STEFAN ATTEFALL (kd) replik.....	19
Anf. 13 MIKAELA VALTERSSON (mp) replik	20
Anf. 14 STEFAN ATTEFALL (kd) replik.....	20
Anf. 15 ALICE ÅSTRÖM (v) replik	21
Anf. 16 STEFAN ATTEFALL (kd) replik.....	21
Anf. 17 ALICE ÅSTRÖM (v) replik	22
Anf. 18 STEFAN ATTEFALL (kd) replik.....	22
Anf. 19 LARS ELINDERSON (m).....	23
Anf. 20 THOMAS ÖSTROS (s) replik	25
Anf. 21 LARS ELINDERSON (m) replik	26
Anf. 22 THOMAS ÖSTROS (s) replik	26
Anf. 23 LARS ELINDERSON (m) replik	27
Anf. 24 ROGER TIEFENSEE (c).....	27
Anf. 25 CARL B HAMILTON (fp).....	30
Anf. 26 THOMAS ÖSTROS (s) replik	31
Anf. 27 CARL B HAMILTON (fp) replik.....	31
Anf. 28 THOMAS ÖSTROS (s) replik	32
Anf. 29 CARL B HAMILTON (fp) replik.....	32
Anf. 30 AGNETA GILLE (s)	33
Anf. 31 GUNNAR ANDRÉN (fp).....	34
(Beslut fattades under 14 §.)	35
8 § Ett enklare system för skattereduktion för hushållsarbete.....	35
Skatteutskottets betänkande 2008/09:SkU20	35
Anf. 32 FREDRIK OLOVSSON (s)	35

Anf. 33 HELENA LEANDER (mp).....	36
Anf. 34 ANNICKA ENGBLOM (m).....	37
Anf. 35 FREDRIK OLOVSSON (s) replik.....	39
Anf. 36 ANNICKA ENGBLOM (m) replik.....	39
Anf. 37 FREDRIK OLOVSSON (s) replik.....	40
Anf. 38 ANNICKA ENGBLOM (m) replik.....	40
Anf. 39 KARIN NILSSON (c).....	41
Anf. 40 AGNETA BERLINER (fp).....	42
Anf. 41 FREDRIK OLOVSSON (s) replik.....	44
Anf. 42 AGNETA BERLINER (fp) replik.....	45
Anf. 43 FREDRIK OLOVSSON (s) replik.....	45
Anf. 44 AGNETA BERLINER (fp) replik.....	45
Anf. 45 LENNART SACRÉDEUS (kd).....	46
Anf. 46 MARIE ENGSTRÖM (v).....	48
Anf. 47 ANNICKA ENGBLOM (m) replik.....	49
Anf. 48 MARIE ENGSTRÖM (v) replik.....	50
Anf. 49 ANNICKA ENGBLOM (m) replik.....	50
Anf. 50 MARIE ENGSTRÖM (v) replik.....	51
(Beslut fattades under 14 §.).....	51
9 § Stiftelser – frågor om registrering och tillsyn, m.m.....	51
Civilutskottets betänkande 2008/09:CU17.....	51
(Beslut fattades under 14 §.).....	51
10 § Frihet från förtryck – Sveriges demokratibistånd.....	51
Utrikesutskottets betänkande 2008/09:UU6.....	51
Anf. 51 KENT HÄRSTEDT (s).....	51
Anf. 52 HANS LINDE (v).....	53
Anf. 53 MATS SANDER (m).....	56
Anf. 54 KERSTIN LUNDGREN (c).....	58
Anf. 55 HANS LINDE (v) replik.....	59
Anf. 56 KERSTIN LUNDGREN (c) replik.....	60
Anf. 57 HANS LINDE (v) replik.....	60
Anf. 58 KERSTIN LUNDGREN (c) replik.....	61
Anf. 59 BIRGITTA OHLSSON (fp).....	61
Anf. 60 ALF SVENSSON (kd).....	63
Anf. 61 MAX ANDERSSON (mp).....	65
Anf. 62 Statsrådet GUNILLA CARLSSON (m).....	66
Anf. 63 KENT HÄRSTEDT (s) replik.....	69
Anf. 64 Statsrådet GUNILLA CARLSSON (m) replik.....	69
Anf. 65 KENT HÄRSTEDT (s) replik.....	70
Anf. 66 Statsrådet GUNILLA CARLSSON (m) replik.....	71
Anf. 67 HANS LINDE (v) replik.....	71
Anf. 68 Statsrådet GUNILLA CARLSSON (m) replik.....	72
Anf. 69 HANS LINDE (v) replik.....	73
Anf. 70 Statsrådet GUNILLA CARLSSON (m) replik.....	73
(Beslut fattades under 14 §.).....	74
11 § Godkännande av motorfordon m.m.....	74
Trafikutskottets betänkande 2008/09:TU9.....	74
Anf. 71 NINA LARSSON (fp).....	74

Anf. 72	CLAES-GÖRAN BRANDIN (s)	75
Anf. 73	PETER PEDERSEN (v)	76
Anf. 74	KARIN SVENSSON SMITH (mp)	77
Anf. 75	STEN BERGHEDEN (m)	78
Anf. 76	CLAES-GÖRAN BRANDIN (s) replik	79
Anf. 77	STEN BERGHEDEN (m) replik	80
Anf. 78	CLAES-GÖRAN BRANDIN (s) replik	80
Anf. 79	STEN BERGHEDEN (m) replik	81
Anf. 80	PETER PEDERSEN (v) replik	81
Anf. 81	STEN BERGHEDEN (m) replik	82
Anf. 82	PETER PEDERSEN (v) replik	82
Anf. 83	STEN BERGHEDEN (m) replik	83
Anf. 84	KARIN SVENSSON SMITH (mp) replik	83
Anf. 85	STEN BERGHEDEN (m) replik	83
Anf. 86	KARIN SVENSSON SMITH (mp) replik	84
Anf. 87	STEN BERGHEDEN (m) replik	84
Anf. 88	KRISTER ÖRNFJÄDER (s)	85
Anf. 89	SVEN BERGSTRÖM (c)	86
Anf. 90	KRISTER ÖRNFJÄDER (s) replik	87
Anf. 91	SVEN BERGSTRÖM (c) replik	87
Anf. 92	KRISTER ÖRNFJÄDER (s) replik	88
Anf. 93	SVEN BERGSTRÖM (c) replik	88
	(Beslut fattades under 14 §.)	89
12 §	Tydligare mål och kunskapskrav – Nya läroplaner för skolan	89
	Utbildningsutskottets betänkande 2008/09:UbU9	89
Anf. 94	AGNETA LUNDBERG (s)	89
Anf. 95	ROSSANA DINAMARCA (v)	92
Anf. 96	MATS PERTOFT (mp)	95
Anf. 97	MARGARETA PÅLSSON (m)	96
Anf. 98	ROSSANA DINAMARCA (v) replik	97
Anf. 99	MARGARETA PÅLSSON (m) replik	98
Anf. 100	ROSSANA DINAMARCA (v) replik	98
Anf. 101	MARGARETA PÅLSSON (m) replik	99
Anf. 102	AGNETA LUNDBERG (s) replik	99
Anf. 103	MARGARETA PÅLSSON (m) replik	99
Anf. 104	AGNETA LUNDBERG (s) replik	100
Anf. 105	MARGARETA PÅLSSON (m) replik	100
Anf. 106	MATS PERTOFT (mp) replik	100
Anf. 107	MARGARETA PÅLSSON (m) replik	101
Anf. 108	MATS PERTOFT (mp) replik	101
Anf. 109	MARGARETA PÅLSSON (m) replik	102
Anf. 110	ULRIKA CARLSSON i Skövde (c)	102
Anf. 111	MATS PERTOFT (mp) replik	104
Anf. 112	ULRIKA CARLSSON i Skövde (c) replik	104
Anf. 113	MATS PERTOFT (mp) replik	105
Anf. 114	ULRIKA CARLSSON i Skövde (c) replik	105
Anf. 115	CHRISTER NYLANDER (fp)	106

(forts. 15 §).....	107
Ajournering.....	108
Återupptagna förhandlingar	108
13 § Beslut om ärende som slutdebatterats den 26 februari	108
AU7 Arbetsrätt	108
14 § Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde	110
FiU18 Åtgärder för jobb och omställning	110
SkU20 Ett enklare system för skattereduktion för hushållsarbete	110
CU17 Stiftelser – frågor om registrering och tillsyn, m.m.	110
UU6 Frihet från förtryck – Sveriges demokratibistånd	111
TU9 Godkännande av motorfordon m.m.....	112
15 § (forts. från 12 §) Tydligare mål och kunskapskrav – Nya läroplaner för skolan (forts. UbU9).....	112
Anf. 116 ROSSANA DINAMARCA (v) replik.....	112
Anf. 117 CHRISTER NYLANDER (fp) replik.....	112
Anf. 118 ROSSANA DINAMARCA (v) replik.....	113
Anf. 119 CHRISTER NYLANDER (fp) replik.....	113
Anf. 120 AGNETA LUNDBERG (s) replik	114
Anf. 121 CHRISTER NYLANDER (fp) replik.....	114
Anf. 122 AGNETA LUNDBERG (s) replik	115
Anf. 123 CHRISTER NYLANDER (fp) replik.....	115
Anf. 124 MATS PERTOFT (mp) replik.....	115
Anf. 125 CHRISTER NYLANDER (fp) replik.....	116
Anf. 126 MATS PERTOFT (mp) replik.....	116
Anf. 127 CHRISTER NYLANDER (fp) replik.....	117
Anf. 128 GUNILLA TJERNBERG (kd)	117
(Beslut skulle fattas den 12 mars.).....	119
16 § Svenskt deltagande i EU:s marina insats utanför Somalias kust.....	119
Sammansatta utrikes- och försvarsutskottets betänkande 2008/09:UFöU3	119
Anf. 129 ROLF GUNNARSSON (m).....	119
Anf. 130 ÅSA LINDESTAM (s).....	122
Anf. 131 ROLF GUNNARSSON (m) replik	123
Anf. 132 ÅSA LINDESTAM (s) replik	124
Anf. 133 ROLF GUNNARSSON (m) replik	124
Anf. 134 ÅSA LINDESTAM (s) replik	125
Anf. 135 HANS LINDE (v)	125
Anf. 136 PETER RÅDBERG (mp).....	127
Anf. 137 ALLAN WIDMAN (fp).....	128
Anf. 138 KERSTIN LUNDGREN (c).....	129
(Beslut skulle fattas den 12 mars.).....	130
17 § Bordläggning och beslut om motionsrätt.....	130
18 § Anmälan om interpellationer.....	130
19 § Anmälan om frågor för skriftliga svar.....	131
20 § Anmälan om skriftliga svar på frågor.....	132

Tryck: Elanders, Vällingby 2009